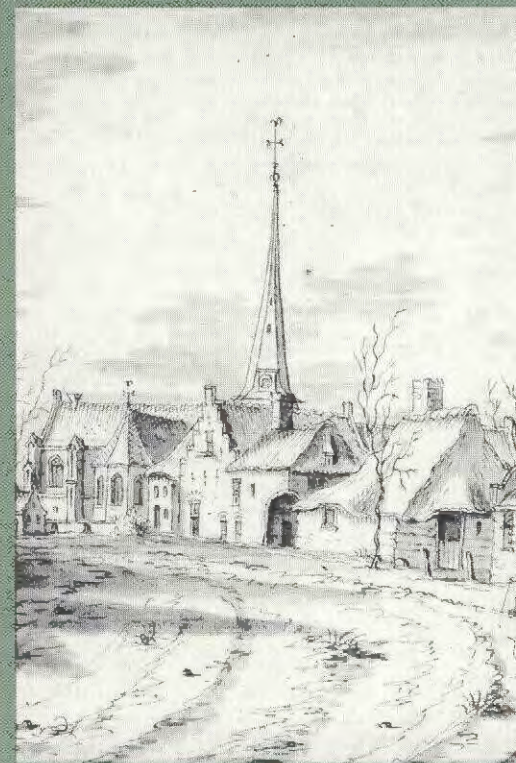

DE BRABANTSE LEEUW

TIJDSCHRIFT VOOR GENEALOGIE

De Brabantse Leeuw

Tijdschrift voor genealogie

De Brabantse Leeuw is een uitgave van de
Stichting Brabantse Regionale Geschiedbeoefening

Redactieadres:

De Brabantse Leeuw

Postbus 1104, 5200 BD 's-Hertogenbosch

tel.: (073) 6146193 / fax: (073) 6123546

Redactie:

drs L.F.W. Adriaenssen (voorzitter), mr G. Berkelmans, dr ir C.H.J.
van den Brekel, L.F.P.M. de Brouwer, P.G.A.M. Peeters-Veraart en
ir J.G.N.M. van der Zanden

Basis-ontwerp: NIKA Grafische Vormgeving, Vught

Lay-out en opmaak: L.F.W. Adriaenssen, Amsterdam

Druk: Biblo, 's-Hertogenbosch

Abonnementen en losse nummers:

De Brabantse Leeuw verschijnt vier maal per jaar. Prijs losse
nummers: f 12,50. Abonnementen: f 39,50, buitenland f 42,50.
Introductie-abonnementen: f 25,00 voor de lopende jaargang. Be-
taling abonnementen na toezending van een acceptgiroformulier.
*Abonnementen kunnen met elk nummer ingaan. Berekening ge-
schiedt per kalenderjaar. Opzeggingen zijn alleen schriftelijk mo-
gelijk voor 1 december.*

Registers:

De registers van alle jaargangen zijn samengebracht in het soft-
warepakket CumIndexBL. De prijs van deze cumulatieve index
bedraagt f 40,00. Jaarlijkse aanvullingen zijn te verkrijgen voor
f 7,50.

Opgave van abonnementen, bestellen van CumIndexBL, losse num-
mers en oude jaargangen:

Stichting Brabantse Regionale Geschiedbeoefening

t.a.v. Ria de Folter-Sebregts

Postbus 1104, 5200 BD 's-Hertogenbosch

tel.: (073) 6146193 / fax: (073) 6123546

ISSN 0006-8632

The logo consists of the lowercase letters 'brg' in a bold, stylized, italicized sans-serif font. The letters are black and positioned in the bottom right corner of the page.

HUWELIJKSCONSENT

L.F.W. ADRIAENSSEN

Afkortingen

GAH	Gemeentearchief 's-Hertogenbosch
RAH	Rijksarchief 's-Hertogenbosch

Trijntje Jansse van Bedaf was in ondertrouw met Jan den Dekker, maar haar moeder gaf geen toestemming. Aangezien Trijntje minderjarig was, had haar moeder het laatste woord. Daarom trouwde zij in de lente van 1660 te Baarle-Nassau maar met een ander. De predikant vroeg advies aan zijn Bredase collegae Johannes Schuler¹ en Franciscus Plante², maar er werd besloten in Trijntjes nadeel. Wel tekende de dominee van Baarle-Nassau, Matheus Knaaps, aan dat er geen 'inspraak' (verzet) was gekomen van de verboden vrijer, Jan den Dekker.³

Op de achtergrond van Trijntjes tragedie kan de recente invoering van de huwelijkswetgeving in Noord-Brabant als boosdoener worden vermoed. Op 18 maart 1656, veel later dan in de andere delen van de Republiek, was het echtreglement voor de Generaliteitslanden ingevoerd.⁴

De Staten van Holland hadden reeds op 1 april 1580 met hun Politieke Ordonnantie een voor de overige provinciën toonaangevend huwelijksreglement uitgevaardigd. Voortaan moesten voorgenomen huwelijken drie maal voor de wereldlijke overheid of een predikant worden geproclameerd, waarna voor een van deze instanties kon worden getrouwd. Alleen als de ouders toestemden, mocht het huwelijk doorgang vinden, maar volgens artikel III was het ouderlijke verbod voor het mondige kind niet meer bindend. Mondig of volwassen was de man van 25 en de vrouw van 20 jaar of ouder.⁵

In Generaliteits-Brabant gold nog lang de kerkelijke huwelijkswetgeving van het Concilie van Trente. Althans op papier. De Tachtigjarige Oorlog en de retorsieperiode, waardoor de rooms-katholieke geestelijkheid slechts in beperkte mate kon fungeren, hadden de daadwerkelijke doorvoering van de Trentse regels bemoeilijkt.

Tot Trente was er sprake van een huwelijk als een (ongehuwde, niet gewijde) man en een vrouw beloofd met elkaar geslachtsge-meenschap hadden en elkaar trouw beloofden. Een priester hoefde er niet per se aan te pas te komen en over een sacrament hadden

1. H. Bots, I. Matthey en M. Meyer, *Noordbrabantse studenten 1550–1750* (Tilburg, 1979) 634, no 4671.
2. Thomas Ernst van Goor, *Beschrijving der Stadt en Lande van Breda* (In 's Gravenhage, By Jacobus vanden Kieboom, MDCCXLIV) 76.
3. A. van Merendonk, „Is het door ouders bepalen van de huwelijkspartners der kinderen tijd- of cultuurgebonden?“, *De Brabantse Leeuw*, XLV (1996) 164.
4. A.S. de Blécourt en N. Japikse, *Klein plakkaatboek van Nederland. Verzameling van ordonnantiën en plakaten betreffende regeringsvorm, kerk en rechtspraak (14 eeuw tot 1749)* (Groningen 1919) 275 e.v.
5. De Blécourt en Japikse, *Klein plakkaatboek van Nederland*, 126 e.v.

ouders al helemaal geen zeggenschap. Toestemming was dus niet nodig.⁶

Wie geslachtsrijp was, de jongen op 14- en het meisje op 12-jarige leeftijd, was huwelijksbekwaam en mocht trouwen, ook al waren de ouders tegen. De praktijk was natuurlijk dat er pas werd getrouwd als het paar zelf in het levensonderhoud kon voorzien, een huishouden kon stichten; de gemiddelde huwelijksleeftijd schommelde rond de 27 jaar.

Naast het canonieke recht bestond er voor Trente wel enige wereldlijke inmenging, met name door het Eeuwig Edict van 4 oktober 1540, dat geldigheid had voor alle provinciën van de Lage Landen. Daarin werd een huwelijk zonder de toestemming van de ouders van onmondigen verboden.⁷ Maar trouwen was een zaak van de kerk en een eenmaal gesloten huwelijk kon niet worden ontbonden, zodat de verbodsbepaling niet veel materiële betekenis had.

De invoering van het echtreglement in 1656 moet kortom een grote cultuurbreuk zijn geweest in het rooms-katholieke Generaliteits-Brabant, waar op zijn best een Tridentijnse huwelijkspraktijk heerste.

Een van de belangrijkste nieuwigheden van het echtreglement was, dat minderjarigen voortaan de toestemming van hun ouders nodig hadden om te trouwen (artikelen XI en XXXVI). Het reglement was voorbereid door de instructie op de huwelijkszaken, die op 22 juni 1635 bij resolutie was aangenomen door de magistraat van Den Bosch.⁸

Daarin is in artikel 5 bepaald dat wie een huwelijk wil proclameren zo nodig de toestemming van ouders, familie of voogden moet aantonen. Het gaat daarbij om minderjarigen: mannen van onder de 25 en vrouwen onder de 20 jaar, behalve als zij weduwe of weduwnaar zijn (artikel 13). Als hun ouders zijn overleden, moeten zij het consent overleggen van grootvader, grootmoeder, mondige broer of zus, oom of tante, of voogden (artikel 8). Is geen van hen nog in leven, wonen zij onbereikbaar in vijandelijke of vreemde landen of zijn zij langdurig van huis, waardoor er geen consent kan worden gekregen, dan volgt een dispensatie, mits een afdoende attestatie wordt overgelegd (artikel 9).

Ook meerderjarige trouwlustigen genieten geen volledige vrijheid. Als zij hun huwelijk willen afkondigen zonder een bewijs van toestemming te kunnen overleggen, moeten de commissarissen van de huwelijkszaken de ouders of andere verantwoordelijken ontbieden (artikel 11). Verschijnen de weigerachtige ouders en kunnen de commissarissen hen niet op andere gedachten brengen, dan moeten zij rapport uitbrengen aan de schepenen en samen met hen beslissen of de redenen sterk genoeg zijn voor een weigering (artikel 12).

6. L.J. van Apeldoorn, *Geschiedenis van het Nederlandsch huwelijksrecht vóór de invoering van de Fransche wetgeving* (Amsterdam, 1925) 63, 146. G.M. de Meyer en E.W.F. van den Elzen, „Het huwelijk van burgers in de late middeleeuwen”, *Tijdschrift voor sociale geschiedenis*, XIV (1988) 18.

7. Van Apeldoorn, *Geschiedenis van het Nederlandsch huwelijksrecht*, 149. G.J. Heederik, *Van kasboekregister tot burgerlijke stand. Medisch-demografische aspecten van de registratie van huwelijken, geboorten en sterfte* (Meppel, 1973) 105.

8. GAH, A-573, *Collectanea van de trouw-kaemer*, f 17 e.v.

Het echtreglement van 1656 sluit rooms-katholieke geestelijken uit van het recht om wettige en geldige huwelijken te sluiten en draagt dat op aan de predikanten, secretarissen of commissarissen van huwelijkse zaken. Zij moeten bij de huwelijkskandidaten onderzoeken „of se minder- ofte meerderjarigh zijn, ende nae de gelegentheyt van jaren, of de ouders ende vooghdn het houwelyck toestaen” (artikel XI). Artikel XXXVI gaat dieper in op het huwelijksconsent: „Alle die minderjarigh zijn sullen toonen consent van hare ouders ofte de langhstlevende van dien, ende, by beyder aflyvigheyt, van de voochden ende de naeste bloedtverwanten ter plaetse, daer de costumen 't consent van deselve voochden ende bloedtverwanten vereysschen.”

Met name in het belang van de (gereformeerde) religie wordt een uitzondering gemaakt: tegen ouders die toestemming weigeren „uyt haet van religie ofte oock andere uyt wreetheyt ofte andersints” kunnen de onmondigen protest aantekenen bij predikant of secretaris, die hen dan niet in ondertrouw mogen nemen, maar de zaak moeten voorleggen aan de rechter (artikel XL).

Ook het sluiten van huwelijkse voorwaarden tussen een of twee onmondige partners mag niet zonder toestemming van de ouders of voogden geschieden; gebeurt het toch, dan worden zij van „nul ende van onwaarden” (artikel XLIV).

Evenals in de Bossche instructie op het huwelijk bouwt het generaliteitsechtreglement een zekere beperking in voor meerderjarigen. Als de ouders volharden in hun weigering, „sal men het verschil metter minne ofte met uytspreecke de plano afdoen, waernaer hun parthyen sullen hebben te reguleren”, –zij het met de mogelijkheid van beroep (artikel XLVI).

De nieuwe en sterke rol voor ouders en voogden moet zijn ervaren als een plotselinge en onredelijke inperking van de vrijheid van de partners. Geen wonder dat in 1660, nog maar vier jaar na de invoering van het plakkaat op het huwelijk, de predikant van Baarle-Nassau twee collega's raadpleegde voor hij het aandurfde de aantasting van de vrijheid van partnerkeuze van Trijntje Jansse van Bedaf te honoreren. Ten slotte was er al ondertrouw aangetekend met haar eerste verloofde, iets waar allerminst lichtvaardig mee kon worden omgegaan. Menige verbroken trouwbelofte resulteerde immers in alsnog een huwelijk of een gerechtelijk opgelegde schadevergoeding.

Naar veel veranderingen van de huwelijkspraktijk ten gevolge van het echtreglement, inclusief de partnerkeuze en de rol van de ouders, moet nog onderzoek worden verricht. Mij zijn in Noord-Brabant slechts twee processen tussen ouders en kinderen bekend.⁹ Wel lijken enkele juridische procedures aanwijzingen te bevatten dat kinderen het ouderlijke woord vaak zwaar lieten wegen, ook als zij de mondige jaren hadden bereikt. Ik geef enkele voorbeelden.

9. D. Haks, *Huwelijk en gezin in Holland in de 17de en 18de eeuw. Processtukken en moralisten over aspecten van het laat 17de- en 18de-eeuwse gezinsleven* (Utrecht, 1985) 118, trof in de periode 1671–1795 slechts een zo'n proces te Leiden, een te Maassluis en niet een te Wassenaar.

Te Roosendaal woonde in 1666 Arnout Claesse Bruijninx, een schoenmaker, die op 5 januari 1651 te Zundert was gedoopt als zoon van Nicolaes Bruijninx en Anneken Aert Jansen. Hij begon een vrijage met Adriaentje Willems Straetmans, dienstmeid te Bergen op Zoom, en er kwam een kind van. Natuurlijk wilde zij trouwen, maar Arnout weigerde. Op het voetboogschuttersfeest van 1666 zei hij nog: „*Ick sou dese (...) wel trouwen, maer mijn ouders en willen het niet hebben. Ick en magh oft en wil sonder consent van mijn ouders sulcx niet doen. Ende het deert oft spijt mijn selfs vande dochter, want als ick dat dede soo en souden mijn ouders mijn niet met allen mede ten houwelijk willen geven.*”

Toen hij die uitspraak deed, was Arnout sinds enkele weken 25 jaar oud. Hij was dus niet afhankelijk van de toestemming van zijn ouders, zodat hij heel diplomatiek zei dat hij niet kon of wilde trouwen zonder hun consent. Een groot standsverschil kon een reden voor ouders zijn om toestemming te weigeren, maar Adriaentje Straetmans, inmiddels een ongehuwde moeder, had door verschillende getuigenverklaringen allereerst haar goede naam en faam laten bevestigen: haar vader was *een deugdsam ende wel geseten lantman, geallieert aen notabele familiën alhier*, en zijzelf had te Bergen op Zoom gediend bij een goudsmid en een tabakskoper, naar alle tevredenheid van beide meesters.

Arnout Bruijninx had in werkelijkheid niet zozeer met zijn ouders te kampen, maar een andere bruid gevonden, een dochter van Adriaen Rongen, met wie hij in het voorjaar van 1666 in ondertrouw ging. Het huwelijksconsent van zijn ouders gebruikte hij als smoes, toen Adriaentje Straetmans heeft voor het gerecht tot een *huwelijk wilde dwingen*. Adriaentje verloor voor het schepengericht van Roosendaal, won voor de hoofdbank van Breda, maar verloor weer voor de Raad van Brabant. Wel moest Arnout haar f 120 schadevergoeding betalen voor de ontmaagding en f 36 voor de kraamkosten.¹⁰

Een duidelijk voorbeeld van ouderlijke sancties tegen een huwelijk is dat van Gerard van der Stegen (in 1638 woonachtig te Vught), die trouwde met Johanna Hextermans en daarom door zijn moeder Maria Lombaerts van Enckevoirt in haar testament werd onterfd, „ter cause dat hy, Geraerd, tegens zijn moeders ende vrunden raet met zyn schandeleus houwelijk ende anderssins, als zy verclaert hem genoch bekend te zijn, gerebelleert heeft”.¹¹

Een ander geval was dat van Simon van Putten, die een ongelukkig liefdesleven had door weigerachtige ouders van beide zijden. Hij kreeg in 1707 kennis aan Margaretha Dengis te Luik, wilde haar tronen, maar kreeg geen toestemming van haar ouders. *Verandert sijnde van sentiment ende genegen tot trouwen* heeft hij zich na een ‘eerlijke conversatie’¹² verloofd met Aldegonda van Lier, met wie hij drie huwelijksproclamaties liet afkondigen. Maar nu waren zijn ouders, de bierbrouwer Johan van Putten en Elisabeth

10. RAH, Raad van Brabant 788-1535. Idem 819, f 250, 20 oktober 1666.

11. A.F.O. van Sasse van Ysselt, *De voorname huizen en gebouwen van 's-Hertogenbosch, alsmede hunne eigenaars en bewoners in vroegere eeuwen. Aanteekeningen uit de Bossche schepenprotocollen, loopende van 1500-1810* (3 dln; 's-Hertogenbosch, [1911-1914]) II, 466. Vgl. *Taxandria*, I, 58.

12. Een eerlijke conversatie is een kuise omgang, die staat tegenover een ‘vieselijke conversatie’ ofwel geslachtsgemeenschap.

Wonders tegen. Aldegonda liet hen dagvaarden en schepenen van Den Bosch vonnisten op 11 maart 1718 dat Simon het *in facia ecclesiae* aangekondigde huwelijk moest sluiten. Inmiddels bleek het eerste huwelijksbeletsel te zijn vervallen door het overlijden van de ouders van Margaretha Dengis, waarop Simon *uijt een onbesonne drift* (aldus Aldegonda) haar begin januari 1719 te Luik heeft getrouwd.

In november 1719 annuleerde de Raad van Brabant dit huwelijk, terwijl Simon tot een boete van f 500 werd veroordeeld. Hij was niet komen opdagen, had zich gevestigd te Luik.¹³

Simon van Putten was in 1718 al 37 jaar oud, dus ruimschoots mondig¹⁴, maar heeft de wens van zijn ouders gerespecteerd door niet te trouwen met Aldegonda van Lier.

De invloed van de ouders op de huwelijkskeuze van hun kinderen kon door veel factoren worden bepaald: de huwelijkswetgeving, de gezagsverhoudingen, (volks)culturele gebruiken en economische belangen. Bovendien kunnen naar tijd, stand en regio deze invloeden verschillend zijn geweest.

Genealogen kunnen aan de hand van casussen bijdragen aan de beantwoording van de vraag „Is het door ouders bepalen van de huwelijkspartners der kinderen tijd- of cultuurgebonden?”¹⁵

13. RAH, Raad van Brabant 447-170.

Idem 822, no 9626, 8 februari 1719. Idem 823, p. 593, 21 september 1718; p. 594, 18 oktober 1718; p. 690, 24 november 1719.

14. Hij is te 's-Hertogenbosch gedoopt op 5 juni 1681.

15. Ik houd mij aanbevolen voor dergelijke casussen.

DE ZILVERSMID HANS VAN AMSTERDAM

G.C.M. VAN DIJCK

1. A.M. Koldewij, „Beknopt overzicht van goud- en zilvermeden uit 's-Hertogenbosch tot 1807, hun leerlingen en hun meestertekens”, in: A.M. Koldewij (eindred.), *Zilver uit 's-Hertogenbosch. Van Bourgondisch tot Biedermeier* (catalogus van de tentoonstelling te 's-Hertogenbosch, 1985) 41.
2. GAH, R 189.
3. J. van Cauteren e.a., „Catalogus Zilver uit 's-Hertogenbosch”, in: Koldewij, *Zilver uit 's-Hertogenbosch*, 176, no 32. GAH, stadsrekening 1534–1535.
4. GAH, Oud archief B-41, 16 november 1534.
5. GAH, Oud archief, stadsrekening 1534–1535. B-51, 1544–1545. B-58, 1551–1552. B-64, 1558. C-169, f 4, 1558.
6. GAH, Ambachtsgilden 312, f 45^v.
7. GAH, Ambachtsgilden 312, f 67^v.
8. GAH, Ambachtsgilden 312, f 70.
9. GAH, Ambachtsgilden 312, f 40.
10. Zie noot 9. Door Koldewij wordt hij bij vergissing Jan van Eelsoen genoemd (zie noot 1).
11. GAH, Ambachtsgilden 312, ff 30, 42^v. Koldewij noemt hem per vergissing meester Jacobsoen Hierasimis (noot 1). Er staat in feite *meester Jacobsoen Hierasmus*, dat is Erasmus Jacobszoon.
12. GAH, Ambachtsgilden 312, f 45^v.

Afkortingen

GAH Gemeentearchief 's-Hertogenbosch

De tentoonstellingscatalogus *Zilver uit 's-Hertogenbosch* maakt melding van de goudsmid Hans van Amsterdam, werkzaam in 1535–1565.¹ De op dezelfde pagina genoemde Jan van Amsterdam is identiek aan Jans en dus overbodig vermeld. Over hem zijn wij het volgende te weten gekomen.

Hans Gijsbertszoon van Amsterdam was waarschijnlijk afkomstig uit Amsterdam. In ieder geval leefden zijn (voor-)ouders niet in de Brabantse hoofdstad. Ook zijn opleiding genoot hij niet in Den Bosch. Een eerste teken van leven dateert van 6 augustus 1532, toen hij een „brodse” (stadsvignet) maakte voor de stadspijper Jacob Tynagel.² Een jaar later werd hij aangezocht om een stadszegel *ad legata* te maken, dat nog bewaard is gebleven.³ Spoedig werd hij deken van het goudsmedengilde en daardoor nam hij een hoge positie bij zijn collega's in.⁴

We zien hem vele jaren actief voor de stad, maar helaas is niet altijd duidelijk om welke produkten het ging.⁵

In de rekeningen en notulen van het goudsmedengilde komt hij voor in 1546⁶ als meester van het gilde, in 1557⁷ en als gezworene.⁸

Hét pronkstuk van Bosch zilverwerk is de kokosnootbokaal van Hans van Amsterdam uit 1533–1534, die zich bevindt in het Metropolitan Museum of Art te New York. In de voormelde catalogus uit 1985 werd het nog aan een onbekende meester toegeschreven en gedateerd 1509–1510.

Leerlingen

Het is logisch dat enkele jonge leerlingen zo'n meester kozen: een zoon van Gielis van Os in 1535⁹ en een jonge man uit het buis 'de Roeypoert' in 1536⁹, waarschijnlijk identiek aan Jan Daneelsoen.¹⁰ Zijn beroemdste leerling, levens muntenkenner en -verzamelaar, was Erasmus Jacobsz van Houweligen vanaf 1538.¹¹ In 1538 heeft hij waarschijnlijk nog een leerling gehad: Jan die Lewe, identiek aan Jan Hermans die Leeuw, muntmeester van de stad van 1566 tot voor 1632.¹² In 1546 was hij leermeester van N.N. Heyns of van Heyns

13. GAH, Ambachtsgilden 312, f 46^v.
14. GAH, Ambachtsgilden 312, f 47^v.
15. GAH, R 1324, f 199^v.
16. GAH, Oud archief, B-62. A.F.O. van Sasse van Ysselt, *De voorname huizen en gebouwen van 's-Hertogenbosch, alsmede hunne eigenaars en bewoners in vroegere eeuwen. Aanteekeningen uit de Bossche schepenprotocollen, loopende van 1500–1810* (3 dln; 's-Hertogenbosch, [1911–1914]) III, 539.
17. GAH, Oud archief, B-71.
18. Van Sasse van Ysselt, *De voorname huizen*, II, 289, 290.
19. GAH, R 412 (oude inventarisnummering), 13 maart 1539. R 1333, 17 februari 1541.
20. GAH, R 1335, f 557. R 446 (oude inventarisnummering), 23 december 1552. R 1371, f 30, 7 november 1556.
21. GAH, R 1352, f 497^v, 7 januari 1551. (Van Sasse van Ysselt, *De voorname huizen*, II, 194, spreekt van Raes Sgraets genaamd Persoons, wiens dochter Maria trouwde met Hans Gijsberts van Amstelredam – Leo Adriaenssen.)
22. GAH, R 1377, f 364, 21 februari 1560. R 1392, f 408, 15 mei 1570. Oud archief, B-81, 1574–1575. B-85, 1578–1579.
23. GAH, R 1405, f 188, 5 maart 1584.
24. GAH, R 1430, f 393, 25 mei 1591.
25. Haar weduwnaar kocht in 1593 de helft van een huis aan de Oude Dieze, gekomen van zijn schoonvader, waarvan hij de wederhelft reeds bezat (Van Sasse van Ysselt, *De voorname huizen*, II, 290) – Leo Adriaenssen.
26. GAH, R 1374, 1 februari 1560.
27. GAH, R 1405, f 188. R 1433, f 98, 10 februari 1595. Zie ook Van Sasse van Ysselt, *De voorname huizen*, I, 138.
28. GAH, R 1460, f 189^v, 4 juni 1613.

N.N. uit Grave¹³ en in 1551 werd Joachim die Wolf leerling¹⁴, vermoedelijk een verwant van zijn schoonvader, de priester Reinder de Wolf.

Huisvesting en gezin

Van 1532 tot 1536 heeft Hans van Amsterdam waarschijnlijk een huurpand gehad of bij een gezin ingewoond. Op 3 juni 1536 kocht hij van de erven van zijn collega-goudsmid Herman Preyt een huis in de Kerkstraat.¹⁵ Die straat was in de zestiende eeuw, zoals nu nog, het centrum van de Bossche goudsmiden.

Het pand in zijn bezit tot 27 juli 1547, toen hij het doorverkocht. Niet duidelijk is waar zijn gezin woonde van 1547 tot 1555; toen kocht hij een huis aan de Hoge Steenweg.¹⁶ Het pand heette 'den (Gulden) Helm' en werd door Hans verkocht in 1564 of 1565.¹⁷ Zelf ging hij onder de Gevangenpoort wonen.

Hans trouwde liefst vier maal. Zijn eerste vrouw was Diericksken Philips Heeren¹⁸, dochter van Philip Peters Wouters Heeren bij Aleyt N.¹⁹ Dit huwelijk duurde waarschijnlijk van 1536 tot 1541.

Zijn tweede vrouw was Anna, natuurlijke dochter van de priester Reinier die Wolf.²⁰ Dit huwelijk duurde tot 1549.

De derde vrouw was Maria Raso Sgroots, dochter van Raso Sgroots alias Persoons en van Katharina Gerarts Toelinck.²¹

Het laatste huwelijk was met Dingen Anthonis Brevincx²², weduwe van Gerart Janss van Vlymen. Zij nam deel aan de stadsloterij van 1562 onder de spreuk „Myn name is Dingen”.

Alleen uit het eerste huwelijk kwamen kinderen voort:

1. Roelof van Amsterdam, overleden voor 15 mei 1570, was gehuwd met Eesken Wouter Raess. Zij hertrouwde met Jan Jan Gielysz²³ na Hans een dochter te hebben geschonken:
 - A. Maria van Amsterdam, getrouwd met Gerlach of Geerlick van Bebberen.²⁴
2. Aleyt van Amsterdam²⁵ trouwde met Lambert Jans Strick²⁶, woonachtig te Herpen.²⁷ Zij hadden een dochter Johanna, die redelijk welvarend was, want zij werd 'juffrouw' genoemd.²⁸

In de mannelijke lijn stierf de familie Van Amsterdam dus binnen twee generaties uit. Hans zelf stierf tussen 1575 en 1578.

Het werk van Hans van Amsterdam

Het zilvermerk van Hans is afgebeeld in de catalogus van 'Zilver uit 's-Hertogenbosch' en toont een zon met stralen in een cirkel.¹ Uit de archieven vinden we melding van de volgende artistieke activiteiten:

- 6 augustus 1532: reparatie van de 'brodse' van Jacob Tynagel.²

29. A.M. Koldewey, *In Buscoducis 1450–1629. Kunst uit de Bourgondische tijd te 's-Hertogenbosch. De cultuur van late middeleeuwen en renaissance* (tentoonstellingscatalogus, Noordbrabants Museum te 's-Hertogenbosch) ('s-Gravenhage, 1990) 30.
30. R.A. van Zuijlen, *Inventaris der archieven van de stad 's Hertogenbosch, chronologisch opgemaakt en de voornaamste gebeurtenissen bevattende. (Stadsrekeningen van het jaar 1399–1800)* (2 stukken; 's-Hertogenbosch, 1863–1866) I, 514.
31. GAH, Oud archief, B-45.
32. GAH, Oud archief, A-5.
33. GAH, Oud archief, B-51.
34. GAH, Oud archief, B-59.
35. GAH, Oud archief, A-5.
36. GAH, Oud archief, B-64.
37. GAH, Ambachtsgilden 312, passim.

- 1533–1534: kokosnootbokaal, in 1990 door Koldewey toegeschreven aan Hans van Amsterdam.²⁹
- 1534–1535: 'Jan van Ampsterdamme' maakt het nieuwe stadszegel *ad legata*. Het wordt nog bewaard in het Noordbrabants Museum te 's-Hertogenbosch.³⁰
- 1538–1539: op kosten van de stad Den Bosch maakt Hans het wapen van de graaf van Buren op de stadsfluiten in zilverbeslag.³¹
- 1544–1545: reparatie van dezelfde stadsfluiten, indertijd geschonken door de graaf van Buren aan de stad.³²
- 1544–1545: werkzaamheden voor de stad.³³
- 1552–1553: werkzaamheden voor de stad.³⁴

Hans van Amsterdam was tevens deken van de *retorikers* ofwel *derijkers*, en wel in februari 1545.³⁵ Daarnaast was hij in 1556–1557 deken van het handbooggilde.³⁶ In het gilde van de zilversmeden wordt hij van 16 november 1534 tot 1564–1565 vermeld in diverse functies, zoals meester, deken en gezworene.³⁷

Hoewel de aandacht voor een gemiddelde Bossche kunstenaar en vakman geen hoge mate van relevantie geeft, zou een totaalbeeld van alle kunstenaars op deze wijze tot een goede bronnenpublicatie kunnen leiden. Het bevestigt tevens het wat slordige en zeer onvolliedige karakter van de catalogus uit 1985.

Feministische mannenbroeders

Te Berghem trouwde op 25 mei 1744 Jan Klaassen van den Heuvel met Geertruij Roelof Hoex. Zes jaar later viel zij van haar rooms-katholieke geloof en werd zij gereformeerd. Dat beviel Jan allerminst, zodat hij haar mishandelde.

De zaak groeide boven het hoofd van de lokale justitie en de hoofdschout van Den Bosch besloot Jan te arresteren en te 's-Hertogenbosch *op de gijzelkamer te doen logeeren*. De hoogmogende heren der Staten-Generaal in Den Haag bogen zich over de zaak. Het kwam niet tot een proces, en Jan vroeg om vergiffenis en vrijlating. Zo geschiedde, maar niet nadat hem stevig was ingepeperd dat zulks *eene singuliere en onverdiende gratie* was. Tot nadere order mocht hij niet meer met Geertruij samenwonen. Zij kreeg het vrije bezit en beheer over alle goederen die zij in het huwelijk had ingebracht en mocht niet worden lastiggevalen met door haar man gemaakte schulden *geduurende zijne wrevelmoedige en verwaarloosende conduite*. Pas als zij weer wilde, mocht hij weer in haar huisvesting intrekken.¹

Duidelijk is dat Geertruij haar bescherming niet dankte aan haar zwakke positie als vrouw, maar aan haar nieuwe geloofsovertuiging.

1. Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, Oud archief A-573, f 253, resolutie van de Staten-Generaal van 12 februari 1752.

SCHOUTENS

De oudste generaties (1520–1605)

A.M. BOSTERS

Afkortingen

SAZ Streekarchief Zevenbergen

In *De Brabantse Leeuw* van 1994 werd door mij de genealogie Schoutens uit Halsteren en omgeving gepubliceerd.¹ Betreffende de toen vermelde oudst bekende stamvader Huijbrecht Schoutens moest worden volstaan met de vermelding dat over hem en zijn herkomst geen nadere gegevens bekend waren. De heer J.P.C. Wevers te Eindhoven signaleerde echter dat er nog enige gegevens over Huijbrecht Schoutens waren opgetekend in het rechterlijk archief van Steenberg. Dit resulteerde in een nader onderzoek in dit archief, waarbij de heer Wevers ook informatie verstrekke.

De reeds van naam bekende Huijbrecht Schoutens bleek Huijbrecht Denisse Schout te zijn. Uit Halsteren bleek het spoor dus naar Steenberg te leiden. Ook over het gezin van zijn vader Denys Schout konden nog enige gegevens getraceerd worden. Een en ander resulteerde in deze aanvulling op de oudste generaties Schoutens.

Uiteraard zou het te wensen zijn nog oudere gegevens over deze familie te vinden. Vooralsnog is dit niet mogelijk gebleken. Onderzoeken in de archieven van Steenberg, Kruisland en Nieuw-Vossemeer waren vooralsnog zonder resultaat. Hierbij dient ook rekening te worden gehouden met de omstandigheid dat in de zestiende en zeventiende eeuw zich in de westhoek van Brabant families van uiteenlopende herkomst vestigden.

De nu bekende oudste stamvader is:

I. DENYS SCHOUT, geboren omstreeks 1520. De naam van zijn echtgenote is niet bekend. In het jaar 1591 verscheen zijn zoon Huijbrecht Denisse voor schepenen van Steenberg, samen met zijn broer Adriaen, zijn zuster Theunken, hun zwager Lijs Engels en nog andere personen als erfgenamen van Pieter Theunisse.² Zijn kinderen waren dus:

1. Adriaen Denisse Schout.
2. Huijbrecht Denisse Schout, volgt onder II op pagina 11.
3. Theunken Denisse Schout.

Verschillende Denissen worden als patroniemi in de hiervoor in aanmerking komende periode in akten van het rechterlijk archief

1. A.M. Bosters, „Schoutens uit Halsteren en omgeving”, *De Brabantse Leeuw*, XLIII (1994), 161, 193.

2. SAZ, Steenberg R 1510, f 2, 18 januari 1591.

van Steenberghe genoemd. Deze konden echter niet met zekerheid als Denis Schout worden aangemerkt.

II. HUIJBRECHT DENISSE SCHOUT, geboren omstreeks 1550, overleden voor 20 januari 1605. Als Huijbrecht Denis wordt hij voor het eerst aangetroffen in een akte van 29 januari 1581. Hierbij trad hij op als voogd over zijn weeskind Maeyken Hubrechts, waarvan wijlen zijn vrouw Maeyken Adriaens de moeder was. Er werd tot een akkoord gekomen, dat Huijbrecht Denis in het volle bezit zou blijven van *zijn proper en eigen goet ende alle meubele goederen*, waarvoor hij het weeskind 31 ponden, 6 schellingen en 8 groten Vlaams zou moeten betalen wanneer het tot de huwelijks staat zou zijn gekomen of 18 jaar oud zal zijn.³

Gedurende de tijd dat Huijbrecht Denisse Schout onder Steenberghe woonde, vond in het kader van de Tachtigjarige Oorlog op 17 juni 1583 de slag bij Steenberghe plaats. Van deze historische gebeurtenis bestaan enige prenten, waarbij de gevechten rond Steenberghe te zien zijn tussen de Spaanse troepen onder leiding van Parma en Franse troepen onder leiding van maarschalk Biron. In het jaar 1584 kwam Steenberghe weer onder Spaans bewind.

Als voogd van Truycken Cornelis verkocht Huijbrecht Schout in het jaar 1593 aan Hendrick Janssen haar hofken land van 18 gemeten en 200 roeden, gelegen in het Westland.⁴

Huijbrecht Denisse is landbouwer geweest van zijn stiel. Op 14 februari 1602 en 4 mei 1602 kocht hij van Cornelis Lamssen *goet leverbaer coolsaet, ongeschuyt en ongebruyckt*, dat hij voor zichzelf wilde dorsen. De koop geschiedde ten huize van de herberg 'de Zwarte Ruyter', gelegen in de Aanwas-polder onder Steenberghe.⁵

In het jaar 1595 wordt hij voluit met zijn achternaam als Huijbrecht Denissen SCHOUT vermeld, toen hij aan jonkheer Pauwel Back, rentmeester van de gouverneur van de stad Bergen op Zoom, twee gemeten en 188 roeden land in de Sint-Ontcommerpolder verkocht.⁶ Daarbij dient te worden aangetekend dat hij hierbij niet wordt aangeduid in de functie van schout. Dat was in die tijd te Steenberghe Cornelis Ymants van Zuydland, meestal dan aangeduid met de term *schouteth*.⁷

Met zijn werkelijke achternaam Schout wordt Huijbrecht in het jaar 1602 nog een keer vermeld.⁸ Aan Cornelis Heijndricks verkocht hij land, dat hij bij transport verkregen had van het weeskind van wijlen Jan Franken, genaamd Willem Janssen, eveneens in de Sint-Ontcommerpolder gelegen.⁹ Afgaande op deze transporten mag worden aangenomen dat Huijbrecht in of in de omgeving van de Sint-Ontcommerpolder, de latere Rubeerpolder, zijn boerderij en bezittingen zal hebben gehad.

In het jaar 1599 leende hij 48 karolus gulden van Pauwel Adriaenssen in verband met de koop van een bruin merriepaard.¹⁰ Verschillende keren leende hij geld aan personen, zoals aan Jan Jacobse de Jonge, Hendrik Marinusse Hoenderpeert en Claes Willemse

3. SAZ, Steenberghe R 1915, f 44.

4. SAZ, Steenberghe R 1510, ongef., 17 november 1593.

5. SAZ, Steenberghe R 1511, ongef.

6. SAZ, Steenberghe R 1510, ongef., 27 augustus 1595.

7. A. Delahaye, *Steenbergen in de Middeleeuwen. Heerlijkheid en stad* (Steenbergen, 1972) 62.

8. SAZ, Steenberghe R 1511, 30 januari 1602.

9. SAZ, Steenberghe R 1510, ongef., 5 februari 1596.

10. SAZ, Steenberghe R 1510, ongef., 13 februari 1599.

11. SAZ, Steenberg R 1511, ongef., 30 januari en 14 februari 1602.
12. SAZ, Steenberg R 1511, laatste deel, f 17.
13. SAZ, Steenberg R 1915, f 83, 6 juni 1598.
14. Zie *De Brabantse Leeuw*, XLIII (1994), 161.
15. SAZ, Steenberg R 1717, f 9, 20 januari 1605. R 1717, f 177, 18 maart 1606.
16. SAZ, Steenberg R 1717, ff 8 en 9, 20 januari 1605. Halsteren R 368, ff 283, 289, 324.

Roon.¹¹ Met zijn zwager, Stoffel Ingelssen, stelde hij op 30 januari 1601 een huis met schuur en erf te koop, gestaan en gelegen aan de vesten van Steenberg en genoemd *het nieu casteel*, grenzend oostelijk aan Nicolaes Melchior de Bont, in het zuiden aan 's-Heerenstrate, westelijk aan de stadsvesten en noordelijk aan het erf van Zeger de smid. Huurder van het betreffende huis was Jacob Jacobsen Visser. Seger Geertse Smids kocht het huis voor 90 Rijnguldens.¹²

Huijbrechts zwager Stoffel Engelsen was gehuwd geweest met Soetken Franken. Over zijn weeskind Engel Stoffels was Huijbrecht Denisse Schout tot toeziende voogd aangesteld.¹³

Huijbrecht Denisse Schout was in de eerste echt gehuwd met Maeyken Adriaens. Uit dit huwelijk is geboren:

1. Maeyken Huijbrechts.

Hij hertrouwde met Willemke Engels. Hieruit:

2. Maeyken Huijbrechts Deniss.
3. Denis Huijbrechtse Schoutens.¹⁴

Willemke Engels werd na zijn overlijden als zijn weduwe genoemd.¹⁵ Zij was toen hertrouwd met Adriaan Cornelisse Welle. Voogd over de drie weeskinderen van Huijbrecht Denisse Schout was Dignus Cornelissen, borgemeester van Halsteren. Willem Janssen Loelen was toeziend voogd over de kinderen. In die kwaliteit traden zij onder andere op bij geldleningen namens de weeskinderen.¹⁶

NIJVER EN NOTABEL GOIRLE

Van Puijenbroek

J. VAN GIES

Afkortingen

BAH	Bisschoppelijk archief 's-Hertogenbosch
GAB	Gemeentearchief Breda
GAT	Gemeentearchief Tilburg
OAA	Oud administratief archief
RAH	Rijksarchief 's-Hertogenbosch
SAOH	Streekarchief Oosterhout
SAOW	Streekarchief Oisterwijk

(Vervolg van p. 247 van de vorige jaargang)

VI-f. LOUIS VAN PUIJENBROEK⁶⁰, geboren te Hilvarenbeek op 27 november 1849, dreef met zijn broer in Hilvarenbeek een smederij annex herberg. Na zijn huwelijk met Maria Heijkants te Alphen en Riel op 9 oktober 1880 vestigde hij zich als smid te Baarle-Hertog aan de Molenstraat tegenover de Belgische kerk.

In 1889 verhuisde hij naar een zeventiende-eeuws pand aan de Singel in Baarle-Nassau, dat hij volgens Loffeld kocht van twee Tilburgse dames. De manier waarop hij het pand in handen kreeg noemt Loffeld 'een typische Puijenbroek-streek': „Louis ging het huis eerst bezichtigen en constateerde dat de vloer van de verdieping rot was. Daarop reisde hij naar de stad in z'n zondagse kostuum, maar met een winkelhaak in zijn broek. De gezusters vroegen 5000 gulden voor huis en groot erf. Ludovicus ging afbieden en wees daarbij op z'n broek: 'Ziede gullie deze kapotte broek? Ik ben in 't huis door de vloer gezakt.' Hij kreeg er 1750 gulden af en de zaak werd meteen officieel beschreven.”⁶¹

Louis van Puijenbroek overleed in Baarle-Nassau op 2 februari 1921. Zijn vrouw, die geboren was in Alphen op 20 augustus 1857 als dochter van Jan Heijkants en Anna Cornelia van Loon, overleed te Baarle-Nassau op 21 april 1927. Zij was weldoenster van de kerk en van het Sint-Gerardusgesticht.

Hun kinderen;

1. Petrus Josephus van Puijenbroek, geboren te Baarle-Hertog op 31 augustus 1881, leerde het smidsvak in Zundert en bleef tot zijn huwelijk op oudere leeftijd inwonen bij zijn broer August. Op 7 januari 1931 trouwde hij in Baarle-Nassau met Maria Theresia Aerts, weduwe van Johannes de Wit, geboren te Poppel op 15 december 1878 en overleden in Baarle-Nassau

60. SAOH, OAA Baarle-Nassau, Bevolkingsregister, wijk Dorp 1890–1900, 1914–1925 en 1926–1939.

61. E. Loffeld, „De drie Puyen”, *Goirles Belang* (1981).

op 23 januari 1943. Haar weduwnaar hertrouwde met Christina Gulickx en overleed te Baarle-Nassau op 28 juli 1965.

2. Petrus Ludovicus van Puijenbroek⁶², geboren te Baarle-Hertog op 18 februari 1883, verhuisde in 1899 naar Hilvarenbeek om het smidsvak te leren van zijn oom Johannes Walterus Verhoeven. Daarna woonde hij nog twee jaar in Zundert. Uit Baarle-Nassau verhuisde hij in 1910 naar Alphen, waar hij een smederij begon aan de Stationstraat. In dat jaar trouwde hij in Baarle-Hertog met Anna Maria Dymphna van Bael, geboren te Baarle-Hertog op 23 november 1886 en overleden in het Sint-Ignatiusziekenhuis te Breda op 18 april 1948. Petrus Ludovicus van Puijenbroek overleed te Goirle op 10 maart 1955. Hij werd, zoals zijn vrouw, begraven in Alphen, waar uit dit echtpaar tien kinderen geboren werden.
3. Maria Cornelia Elisabeth van Puijenbroek, geboren te Baarle-Hertog op 12 augustus 1885, overleed te Vught op 5 december 1942. Zij trouwde te Baarle-Nassau op 24 april 1923 met de slager Martinus Peeters, geboren te Sint-Michielsgestel op 21 augustus 1893, zoon van de molenaar Antonius Peeters en van Antonet van Vechel.

Martinus Peeters hertrouwde met Catharina Roovers en overleed te Vught op 19 maart 1966.

4. Alfons Antoon Jan van Puijenbroek⁶³, geboren te Baarle-Hertog op 14 juli 1887, trouwde te Alphen op 9 oktober 1919 met Anna Maria Schram, geboren te Alphen op 19 mei 1892, dochter van de landbouwer Adriaan Hendrik Schram en van Maria Hendrika Meeusen. Uit dit huwelijk stamt nageslacht.

Alfons begon in Baarle-Nassau een smederij op Loveren. Tijdens de bevrijding in 1944 liepen deze smederij en het magazijn zware schade op door de oorlogshandelingen.

5. Een dood geboren meisje te Baarle-Nassau op 23 mei 1890.
6. Maria Petronella van Puijenbroek, geboren te Baarle-Nassau op 21 mei 1891, verbleef voor haar huwelijk in Turnhout, Breda en Tilburg. Zij trouwde te Baarle-Nassau op 28 december 1921 met de smid Petrus Michaël Antonius van der Loo, geboren te Tilburg op 30 januari 1892 en aldaar overleden op 27 februari 1956. Hij was een zoon van de smid Josephus Cornelis van der Loo en van Anna Maria Horsten.
7. Emilius Waltherus Hubertus van Puijenbroek, geboren te Baarle-Nassau op 3 november 1892, rijwielhandelaar, overleed te Baarle-Hertog op 23 oktober 1973 als weduwnaar van Anna Allegonda van Breda. Hij was met haar getrouwd te Baarle-Nassau op 12 oktober 1918. Zij werd geboren te Ravels op 7 november 1895 als dochter van de werkmans Adrianus Jacobus van Breda en van Elisabeth Henrica van de Pol. Uit dit huwelijk werd te Sint-Michielsgestel een dochter geboren.
8. Emma Maria Cornelia van Puijenbroek is geboren te Baarle-Nassau 22 mei 1894 en trouwde aldaar op 5 februari 1919 met

62. SAOW, Gemeentearchief Hilvarenbeek, Bevolkingsregister 1900-1910, A86.

63. J.P.H. van den Broek, *Bijdragen tot de geschiedenis van Baarle (Tilburg, 1947)* 236.

Gregorius Josephus Jentjens, machinebankwerker te Swalmen, zoon van machinefabrikant Andreas Frans Willem Jentjes en van Elisabeth Theodora Bombeeck. Emma van Puijenbroek overleed te Oisterwijk op 28 juni 1940.

9. Augustinus Cornelis van Puijenbroek, geboren te Baarle-Nassau op 29 juli 1895, smid in het ouderlijk huis aan de Singel, overleed aldaar op 29 mei 1981. Hij trouwde te Baarle-Hertog in 1923 met Maria Anna Antonia van der Flaas, geboren aldaar op 30 oktober 1897. Uit dit huwelijk stamt nageslacht.
10. Een dood geboren jongen: Baarle-Nassau, 6 november 1896.
11. Anna Cornelia Elisabeth van Puijenbroek, geboren te Baarle-Nassau op 3 oktober 1897, trouwde aldaar op 24 april 1923 met de bakker Josephus Johannes Jansen, geboren te Baarle-Nassau op 29 oktober 1895, zoon van Petrus Jansen en Maria Joanna van Amersfort.
12. Antonius Franciscus, geboren te Baarle-Nassau op 19 juni 1899, overleed aldaar op 28 februari 1900.

Vquater. ADRIAAN VAN PUIJENBROEK⁶⁴, geboren te Poppel op 28 juni 1820, was wever te Goirle toen hij aldaar op 21 november 1846 trouwde met Maria van Besouw, geboren te Goirle op 2 april 1818, dochter van de linnenwever Cornelis van Besouw en van Huberdina van Dun. Voor zijn huwelijk diende Adriaan een adres in bij koning Willem II. In zijn geboorteplaats Poppel had hij in 1839 geloot voor de nationale militie, maar later ging hij bij zijn tante in Goirle wonen. Daarom kon hij niet de vereiste verklaring overleggen dat hij aan de dienstplicht had voldaan en kon hij zonder autorisatie van de koning niet in het huwelijk treden. Hiermee was haast geboden, want bij zijn bruid was hij al anderhalf jaar vader van een natuurlijk kind.

Na zijn huwelijk bleef Adriaan inwonen bij zijn tante Maria van Erven-Van Puijenbroek. Haar huis met schuur, erf en tuin in de wijk Dorp ter plaatse de Wildakkers werd in 1850 zijn eigendom door koop van de mede-erfgenamen. Genoemde tante legateerde aan Adriaan een weef en spoelgetouw met bijbehorende weversgereedschappen en sindsdien noemt Adriaan zich linnenventer.

Door een onbekende oorzaak brak in december 1858 brand uit in de woning van Adriaan. Het vuur sloeg over naar het huis van wever Peter Smulders, waardoor twee huizen, bestaande uit vijf woningen, alsmede vijf weefgetouwen, een partij linnen en garen, en vier geiten verloren gingen.

Adriaan wordt linnenfabrikant genoemd als hij in 1869 opnieuw door brand getroffen wordt. Deze keer ging zijn turfshop in vlammen op.

Waarschijnlijk werkte Adriaan rond 1850 samen met zijn neef, de koopman Adriaan van Puijenbroek Hendrikzoon. Met hem leende hij in 1850 f 1000 van de weduwe Harduin te Waalwijk. Negen jaar later werd f 400 geleend van de koopman en wethouder Peter van de Lisdonk, in 1873 f 2.000 van de fabrikanten Cornelis en Jan

64. GAT, N 334, no 175, 15 juli 1864. N 352, no 119, 6 april 1873. N 520, no 135, 9 juni 1886. Idem, no 140, 23 juni 1886. SAOW, Notarieel 1842-1895, N 1848, no 76, 30 april 1850; no 114, 1850. OAA Goirle 66, 16 september 1846; 28 november 1846. Idem 67, 23 december 1858; 9 juni 1869. RAH, Memories van successie, kantoor Tilburg, doos 88, december 1875.

Cornelis van de Lisdonk. Dit geld werd gebruikt voor de uitbreiding van de onroerend goederen, die na de dood van Maria van Besouw te Goirle op 15 juni 1875 publiekelijk verkocht werden door de koopman Adriaan van Puijenbroek en zijn zoon Hendrik, koopman en herbergier, en de linnenfabrikanten Johannes Ludovicus, Cornelis, Hubertus en Wilhelmus van Puijenbroek.

Het huis afkomstig van Maria van Puijenbroek-Van Erven, bestaande uit twee woningen en het door een voetpad afgescheiden noordelijke deel van een perceel bouwland werden voor f 1625 eigendom van de slager Petrus Adriaansen. Het zuidelijke deel van het perceel bouwland werd voor f 230 gekocht door Peter Franciscus Bergmans, een perceel weiland en dennenbos door Elias Peijnenborg voor f 165 en een perceel heide voor f 17 door de bouwlieden Peter en Hendrik van Gestel. Ook de roerende goederen van Adriaan van Puijenbroek werden publiek verkocht.

Hij overleed te Goirle zonder beroep op 24 november 1899. Zijn kinderen bij Maria van Besouw waren:

1. Jan Baptist⁶⁵, te Goirle geboren op 9 december 1844, gewettigd bij het huwelijk van zijn ouders, overleden te Goirle op 28 mei 1847.
2. Johannes Ludovicus van Puijenbroek, volgt onder VI-g op pagina 16.
3. Cornelis van Puijenbroek, volgt onder VI-h op pagina 18.
4. Hendrikus van Puijenbroek, volgt onder VI-i.
5. Hubertus van Puijenbroek, volgt onder VI-j.
6. Wilhelmus van Puijenbroek, geboren te Goirle op 28 oktober 1856 en aldaar ongehuwd overleden op 9 december 1888. Zijn beroep was linnenwever.

VI-g. JOHANNES LUDOVICUS VAN PUIJENBROEK⁶⁶, geboren te Goirle op 29 oktober 1847, linnenventer en wever van beroep, trouwde te Goirle op 3 juli 1871 met Nicolasin van Diessen, aldaar geboren op 17 februari 1846, dochter van de wever, voerman en brieven-gaarder Jan Baptist van Diessen en Adrianus Smolders. Zij was een halfzus van fabrikant Thomas van Diessen en overleed te Goirle op 3 oktober 1923. Haar man overleed aldaar op 28 oktober 1913. Hun kinderen waren:

1. Adriaan Cornelis van Puijenbroek, te Goirle geboren op 7 april 1872, fabrieksarbeider, overleed ongehuwd te Goirle in het Sint-Elisabethgesticht op 27 januari 1951. Op zijn bidprentje staat dat hij „een trouwe zoon was van het edele Brabant, trouw aan de Roomse gebruiken en trouw aan zijn eens gegeven woord”.
2. Johannes Jan Baptist van Puijenbroek⁶⁷, te Goirle geboren op 9 maart 1873, trouwde te Alphen en Riel op 9 oktober 1897 met Jacoba Reijnders, geboren aldaar op 8 augustus 1875 en overleden te Goirle op 31 oktober 1944. Zij was een dochter van de linnenwever Antonie Reijnders en van Johanna Maria Huijbregts. De laatste weken van haar leven stonden in het

65. Het overlijden van dit kind werd niet aangegeven bij de Burgerlijke Stand. De overlijdensdatum werd gevonden in het overlijdensregister van de parochie Sint-Jans Onthoofding te Goirle.

66. J. van Gils, „Nijver en notabel Goirle. Van Diessen”, *De Brabantse Leeuw*, XLI (1992) 218. J. van Gils, *Thomas van Diessen en zijn familie, Thomas van Diessen (1828–1892)* (Goirle, 1992) 33–46.

67. P. Wiercx en P. de Bont, hfdst. 13, *Goirle 1940–45* (Goirle, 1994) 194, 224.

teken van het oorlogsgeweld. Op 5 oktober 1944 begon de beschieting van Goirle. Pas op 27 oktober werd het dorp bevrijd: „klein en angstig zaten de mensen weggedoken in kelders en andere schuilplaatsen. Op straat was niemand te zien, behalve militairen, een aantal EHBO'ers en soms een dokter of priester, op weg om hulp te bieden.” Bijna de helft van de woonhuizen liep schade op: „een wandeling geeft een triest beeld van de vernieling. Vooral de Bergstraat, Fabriekstraat, Spinnerijstraat en Hoogstraat zijn zwaar getroffen. Sommige huizen liggen helemaal in elkaar. Andere zijn zo zwaar beschadigd, dat ze voorlopig niet bewoond kunnen worden.”

Jan van Puijenbroek overleed te Goirle op 20 januari 1960. Hij had verschillende beroepen uitgeoefend: linnenwever, dresser, sjouwer en koopman in manufacturen. Het echtpaar, dat te Goirle woonde in de Bergstraat en de Oude Kerkstraat, heeft nageslacht.

3. Cornelis Joseph van Puijenbroek, te Goirle geboren op 7 maart 1874, overleed aldaar op 15 februari 1891. Hij was wever.
4. Maria Helena van Puijenbroek, te Goirle geboren op 11 april 1875, overleed te Tilburg op 13 juli 1939. Zij trouwde te Goirle op 22 april 1901 met de wever Cornelis van de Laar, geboren te Goirle op 1 februari 1870 en aldaar overleden op 9 maart 1941. Hij was gouden jubilaris en onderprefect van Heilige Familie. Zijn ouders waren Adriaan van de Laar en Maria Elisabeth van de Pol.
5. Adriana Maria, geboren te Goirle op 1 mei 1876 en aldaar overleden op 25 juni 1876.
6. Leonardus Hubertus van Puijenbroek, geboren te Goirle op 29 juli 1877, overleed op 19 mei 1893 aldaar. Hij was wever van beroep.
7. Thomas Ludovicus, geboren te Goirle op 30 juli 1879, overleden aldaar op 11 september 1880.
8. Een dood geboren jongen: Goirle, 8 oktober 1880.
9. Thomas Maria van Puijenbroek⁶⁸, te Goirle geboren op 1 juni 1883, stond in 1905 tweemaal terecht wegens vernieling: in de herberg van Willem Hendriks vernielde hij samen met Gerard Zwekars vijf ruiten en enkele maanden later weigerde hij het gelag te betalen in de herberg van de weduwe Van Broekhoven-Looijmans te Tilburg. Hij werd buiten gezet en vernielde toen een aantal ruiten van het pand van Van Broekhoven. Voor de eerste vernieling kreeg hij een geldboete van f 8. De tweede keer kreeg hij een maand gevangenisstraf.

Op 16 mei 1906 trouwde hij in Tilburg met Catharina Maria Cornelia Kokke, geboren te Baarle-Nassau op 12 april 1880, dochter van de arbeider Adrianus Kokke en van Anna Catharina Peeters. Het paar ging wonen in Tilburg, waar Thomas schildersknecht werd bij schilder Akkermans.

In 1912 stond Thomas opnieuw terecht, nu wegens ver-

68. GAT, Bevolkingsregister 1921–1939, 38/80, 89/873. RAH, Arrondissementsrechtbank Breda 323, rolnr 537, 14 september 1905; 324, rolnr 667, 19 oktober 1905; 414, rolnr 776, 17 september 1912; 438, rolnr 844, 29 oktober 1914.

duistering en oplichting. Op 10 september van genoemd jaar huurde hij een fiets bij J.C.S. Donders in Breda. Dezelfde dag verkocht hij het rijwiel. Drie dagen later huurde hij in Tilburg een fiets bij handelaar H.D. van Asten, die hij verkocht in 's-Hertogenbosch. Bij Van Asten had hij gezegd, dat hij in opdracht van zijn baas een fiets huurde om in Hilvarenbeek bij herberg de Valk te gaan schilderen. De uitspraak in deze rechtszaak luidde: zes maanden gevangenis en het terugbezorgen van de fietsen bij de rechtmatige eigenaars.

Een jaar later kreeg Thomas opnieuw zes maanden cel, nu voor het stelen en doorverkopen van de fiets van Jos. Fr. Ketelaars.

Thomas overleed op zeer hoge leeftijd te Tilburg op 4 juli 1977. Hij werd begraven in Goirle. Volgens zijn bidprentje was hij een markante persoonlijkheid, die het door zijn doofheid de laatste jaren van zijn leven niet makkelijk had. Zijn vrouw, bij wie hij nageslacht heeft, overleed te Udenhout op 20 maart 1955.

10. Hubertus Wilhelmus Josephus van Puijenbroek, te Goirle geboren op 5 maart 1885, fabriekswerker, trouwde in Goirle op 25 oktober 1913 met de fabrieksarbeidster Helena Maria Catharina van de Lisdonk, geboren te Baarle-Hertog op 3 juni 1889 en overleden te Tilburg op 9 december 1970. Zij was een dochter van de rietdekker Antonie van de Lisdonk en van Maria Catharina Bluekens. Haar man overleed te Tilburg op 24 juni 1955. Uit dit huwelijk stamt nageslacht.

VI-h. CORNELIS VAN PUIJENBROEK⁶⁹, geboren te Goirle op 5 juni 1850, aldaar overleden op 20 juni 1916. Van zijn schoonvader, de linnenkoopman Cornelis Vromans, erfde hij een huis op Abcoven, waar hij een handweverij begon met enkele weefgetouwen. Daarnaast handelde hij in linnen, damast en zeildoek. Cornelis was geen werknemer van Van Besouw, maar deed wel zaken met deze firma. Met Jan van Besouw ging hij vriendschappelijk om en hij deelde diens sociale ideeën. Nadat de corporatie Rerum Novarum in Goirle was opgericht, nam Cornelis zitting in een commissie, die toezicht hield op de kwaliteit en het gewicht van het brood, dat door Goirlese bakkers tegen een korting van 6% aan de corporatie geleverd werd. Cornelis, die ook actief was in andere commissies van de corporatie, ging na moeilijkheden met de bakkers, die hun contract verbraken in 1896, over tot onderhandelingen met broodfabriek 'de Korenmolen' in Den Bosch, maar uiteindelijk werd besloten om zelf een broodbakkerij op te richten. Hierbij werd de commissie belast met het inkopen van de grondstoffen.

Cornelis van Puijenbroek trouwde te Goirle op 14 juni 1875 met Maria Catharina Vromans, geboren te Goirle op 16 januari 1853, dochter van koopman Cornelis Vromans en van Maria Spapens. Zij overleed te Goirle op 25 oktober 1942.

Hun kinderen zijn:

69. GAT, N 524, no 120, 6 juni 1890. L.C.W.J.M. Ten Horn-van Nispen, Jan B.M. van Besouw. *Een sociaal geïnspireerd werkgever rond 1900* (Tilburg, 1971) 146, 147, 161.

1. Maria, te Goirle geboren op 30 maart 1876, aldaar overleden op 10 juli 1876.
2. Maria Elisabeth van Puijenbroek⁷⁰, te Goirle geboren op 13 maart 1877, overleed te Hilvarenbeek op 5 maart 1949. Zij trouwde te Goirle op 9 mei 1911 met de broodbakker en herbergier Augustinus Cornelis Naaijkens, geboren te Hilvarenbeek op 20 augustus 1880 en aldaar overleden op 4 mei 1941. Hij was een zoon van Leonardus Naaijkens en van Johanna van de Sande, lid van harmonie Concordia en erelid van het parochieel zangkoor. Jan Naaijkens schrijft over dit echtpaar: „In mijn jeugd was het ome Gust die in het café de scepter zwaaide. Of was het tante Liza? Ja, het was tante Liza, ene van Puijenbroek, afkomstig uit Goirle, godbetert, maar ze hoorde helaas niet tot de kapitaalkrachtige tak van dezelfde naam. Ze was even dominant als haar omvang. Ze bracht de meeste uren van haar leven door achter de kaarttafel, die speciaal voor dit spel was geconstrueerd. Ze was vijfhoekig; vier kanten waren bestemd voor de ridders (een ander spel werd niet gespeeld) en de vijfde kant was gereserveerd voor een eventuele invaller, als tante Liza al eens achter de tapkast moest, wat zelden gebeurde, want ze had in Jeanne en Miet, en later in Toos, ferme dochters die de klanten degelijk bedienden. (...) Maar al spelende ontgingen haar kleine, slimme oogjes niets en ze was een perfecte gastvrouw, die zich zeer veel gelegen liet liggen aan de harmonie, die ze zowat als een particulier bezit beschouwde. Ome Gust was door een lichamelijk handicap nauwelijks in staat het café te drijven. Hij bewoog zich moeizaam voort met een wandelstok. Gaandeweg werd het schuifelen strompelen en had hij twee stokken nodig om op de been te blijven. Maar zijn vingers waren in een uitstekende conditie en hij speelde dan ook ijverig mee in 'zijn' harmonie, de alt geloof ik.”
3. Maria Antonetta van Puijenbroek⁷¹, te Goirle geboren op 11 juni 1878, trad op 5 oktober 1908 in bij de franciscanessen van de Haagdijk in Breda, maar verliet in oktober 1910 het klooster. Zij bleef ongehuwd en overleed te Goirle op 1 februari 1953. Zij woonde als dienstbode in Tilburg, Zevenbergen, Gemert en Rotterdam.
4. Cornelis Johannes van Puijenbroek⁷², te Goirle geboren op 18 september 1879, koopman in manufacturen, overleed te Goirle op 3 maart 1943. Hij trouwde aldaar op 28 augustus 1911 met Paulina Maria Brouwers, geboren te Oosterhout op 30 januari 1885 en overleden te Goirle op 21 april 1935. Zij was een dochter van Antonie Brouwers en Johanna van de Corput. Haar weduwnaar hertrouwde te Goirle 24 augustus 1936 met Maria Antonia Wilhelmina van Straelen, geboren te Rotterdam op 22 november 1894, dochter van Nicolaas Philippus Antonius van Straelen en van Elisabeth Charlotte de

70. J. Naaijkens, *De harmonie en ik... Vanaf maat 1839, 150 jaar koninklijke harmonie Concordia Hilvarenbeek* (Hilvarenbeek, 1989) 124, 125.

71. GAB, Bevolkingsregister, inwonenden 1910–1918, 11/182b.

72. SAOW, OAA Goirle 167a.

Grootd. Uit het eerste huwelijk stamt nageslacht.

5. Adrianus Ferdinand van Puijenbroek⁷³, geboren op 6 november 1880 te Goirle, was werkzaam bij textielfabriek Van Besouw in Goirle, toen hij aldaar in 1913, bij het opleggen van een drijfriem, beklemd raakte in een machine. Hij verloor daarbij zijn rechterarm. Na dit ongeluk werd hij 'courantenbezorger'. Hij overleed te Tilburg op 1 februari 1964.

Hij was linnenwever van beroep, toen hij op 4 mei 1908 te Goirle trouwde met Antonia Maria van Gorp, geboren aldaar op 16 september 1880 en overleden in het Sint-Elisabethgasthuis te Tilburg op 28 december 1918.

6. Cornelia Petronella, te Goirle geboren op 3 januari 1882, aldaar overleden op 14 juli 1882.
7. Johanna Clasina, te Goirle geboren op 3 januari 1882, aldaar overleden op 2 maart 1882.
8. Petrus Cornelis, te Goirle geboren op 16 oktober 1883, aldaar overleden op 25 februari 1885.
9. Petronella Maria van Puijenbroek⁷⁴, te Goirle geboren op 27 april 1885, was dienstbode te Brussel en Tilburg. Zij keerde in 1913 terug naar haar ouderlijk huis in Goirle en werd toen 'venster in manufacturen'. Zij overleed ongehuwd te Goirle op 5 oktober 1978.
10. Johanna Petronella van Puijenbroek, geboren te Goirle op 2 oktober 1886, trouwde aldaar op 27 september 1909 met de linnenwever Johannes Hendrikus Cornelis Luijten, geboren te Goirle op 29 juli 1884 en overleden te Tilburg in het Elisabethziekenhuis op 29 oktober 1943. Hij dreef toen een winkel in manufacturen aan de Kloosterstraat in Goirle. Zijn ouders waren de wever en barbier Antonius Luijten en Engelina van Osch. Zijn weduwe, die de winkel voortzette, overleed te Goirle op 16 februari 1967.

Hiernaast een portret van de familie Van Puijenbroek, gemaakt aan de Abcovenseweg op de hoek van de Beeksedijk te Goirle ter gelegenheid van het veertigjarige huwelijk van Kees van Puijenbroek en Maria Catharina Vromans op 14 juni 1915. Zittend op de voorgrond: Net van Puijenbroek (1892–1979). Op de tweede rij van links naar rechts: Jan Vromans, zijn vrouw Anna Catharina van Dun, Maria Antoinetta van Puijenbroek (1878–1953), de venter en linnenfabrikant Kees van Puijenbroek (1850–1916), zijn vrouw Maria Catharina Vromans (1853–1942), hun dochter Petronella van Puijenbroek (1885–1978). Op de derde rij: Adrianus van Puijenbroek (1880–1964), Jan van Gils (gehuwd met Cato van Puijenbroek), Frans van Puijenbroek (1888–1979) en zijn vrouw Maria de Beer, Kees van Puijenbroek junior (1879–1943), Maria Catharina Vromans (dochter van Frans), Gust Naaijkens, zijn vrouw Maria Elisabeth van Puijenbroek (1877–1949). Op de vierde rij: Adriaan Cornelis van Puijenbroek (1872–1951), zijn moeder Nicolantina van Diessen (weduwe van Johannes Ludovicus van Puijenbroek), Adriana Maria van Osch, haar man Hubertus van Puijenbroek (1856–1930), Dorothea Jansen en haar man Jan Houtepen.⁷⁵

73. *Tilburgsche Courant*, 23 september 1913.

74. SAOW, Gemeentearchief Goirle, Bevolkingsregister 1900, deel III, L-R 581. Idem nr 167A.

75. Foto: Gemeentearchief Tilburg.

11. Franciscus Johannes van Puijenbroek⁷⁶, geboren te Goirle op 26 juni 1888, wever, trouwde te Tilburg op 2 augustus 1911 met de stopster Maria Francisca de Beer, geboren te Tilburg op 26 mei 1889, dochter van Henricus de Beer en van Maria van de Sanden. Zij overleed te Vught op 27 mei 1941. Volgens haar bidprentje „bracht de nood der tijden over haar een zware beproeving”. Frans van Puijenbroek overleed te Tilburg op 27 maart 1979. De tekst op zijn bidprentje verwijst naar zijn beroep:

Op de ketting van zijn leven
zat veel garen opgeboomd
Het riet is stilgevallen
geen inslag slaat meer door de schering
zijn stuk is af
zijn levenskleed geweven

Uit zijn huwelijk met Maria Francisca de Beer stamt nageslacht. Hun zoon Frans J.M. was directeur van het openlucht-museum in Arnhem en is auteur van onder andere de boeken *Onder de voet gelopen* en *Beginnen in Eindhoven*.

Dochter Miet werd in februari 1942 opgepakt als stakingsleidster bij de Tilburgse textielfabriek Dröge. Zij was daar cheffin van de stopperij. In 1953 werd zij gekozen in de Tilburgse gemeenteraad, waarvan zij deel bleef uitmaken tot 1990. Vierenzestig jaar oud werd zij gekozen tot de eerste vrouwelijke Tilburgse wethouder. Sociale zaken en cultuur behoorden tot haar portefeuille. De afdeling Tilburg van de Katholieke Arbeiders Vrouwen groeide onder haar voorzitterschap tot de grootste afdeling van het bisdom.

12. Catharina Cornelia van Puijenbroek, te Goirle geboren op 26 augustus 1890, overleed in huize Bethlehem te Kaatsheuvel op 22 september 1968. In Goirle trouwde zij op 10 juli 1916 met Johannes Antonius van Gils, boekdrukker te Sittard, geboren te Goirle op 29 juli 1891 en overleden te Kaatsheuvel op 25 september 1971. Zijn ouders waren de linnenwever Petrus van Gils en Maria Cornelia van Gorp.
13. Antoinetta Maria van Puijenbroek, geboren te Goirle op 11 november 1892, werd onderwijzeres en bleef ongehuwd. Zij stierf te Goirle op 23 januari 1979.

(Wordt vervolgd)

76. A. de Haas, „Nog een keer Miet. Een bewogen Tilburgse politica”, *Nieuwsblad van het Zuiden* (14 april 1990) 65. F.L.M. van Puijenbroek, *Onder de voet gelopen* (Tilburg, 1969). F.J.M. van Puijenbroek, *Beginnen in Eindhoven. Allochtoon ondernemersinitiatief in de negentiende eeuw* (Eindhoven, 1985).

HET RUCPHENSE GESLACHT COMMISSARIS

P.G.A.M. PEETERS-VERAART EN DR E.G. BOEREN

Afkortingen

GAR	Gemeentearchief Rucphen
SAZ	Streekarchief Zevenbergen

(Vervolg van p. 227 van de vorige jaargang)

III-e. CORNELIS CRIJNEN COMMISSARIS, overleden voor 23 maart 1697, is getrouwd te Sprundel op 26 maart 1652 met Dingena Jacobs van Rijen (dochter van Jacobus Adriaens van Rijen en Andrea Andries, die ook wel Tanneke Andries genoemd werd), gedoopt te Sprundel op 2 december 1632. Op 23 maart 1697 werden de erfgoederen gedeeld¹⁵² tussen Dingena Jacobs van Rijen, weduwe van Cornelis Commissaris, voor de ene helft en de kinderen voor de andere helft. In 1704 verhuurde Digna Jacobs van Rijen, weduwe van Cornelis Quirijn Commissaris, de hoeve waar zij woonde voor een periode van zeven jaar aan Hendrick Jans van den Broeck voor 40 gulden per jaar met de verplichting om haar kost en inwoning te geven.¹⁵³

Uit dit huwelijk:

1. Jacob Cornelissen Commissaris, volgt onder IV-d op pagina 24.
2. Quirinus, gedoopt te Sprundel op 29 december 1654.
3. Antonius, gedoopt te Sprundel op 28 februari 1657.
4. Tanneken Cornelis Commissaris, gedoopt te Sprundel op 23 mei 1659, overleden aldaar op 10 juni 1731. Zij trouwde voor de eerste maal met Jan Anthonissen de Roij en voor de tweede maal te Sprundel op 24 december 1695 met Hagen Jans van Steen.
5. Joannes, gedoopt te Sprundel op 2 april 1661.
6. Quirijn Cornelissen Commissaris, gedoopt te Sprundel op 7 januari 1664, is op of kort voor 24 oktober 1687 vermoord, want op genoemde datum vond de lijkschouwing plaats door doctor Johan Baptista van der Lee en meester-chirurgijn Philip van Campenhout in aanwezigheid van drie schepenen van Vorenseinde en de drossaard van het westkwartier van het markizaat van Bergen op Zoom. Hun bevindingen waren als volgt:¹⁵⁴
een schoot sijnen inganck nemende inde rechterseijde onder de nagel (sic!) vanden buijck ende uijtgaende de linckerseijde,

152. GAR, Rucphen R 43, f 8.

153. GAR, Rucphen R 44, f 65.

154. GARVorenseinde R 26, f 13^v.

den rectum intestinum geseijt, den rechten derm doorschooten ende voorders doordringende den selven schoot het sypogastrium tot de milte, ten welcke voorschreven milt meden gequest gevonden hebben met ontblootinge van haere menbrame, maar verders niet doordringende, oordele dese quetsure niet doodelijck te sijn, maar wel doodelijck de quetsueren door de intestinium rectum. Waarschijnlijke daders waren eenen Krol, schepen op de Leur, met noch twee afgedanckte ruijters.

7. Marijken Cornelis Commissaris, gedoopt te Sprundel op 7 februari 1666, trouwde aldaar op 6 mei 1695 met Hendrick Jans van den Broeck.
8. Josephus, gedoopt te Sprundel op 28 oktober 1668.
9. Dulcetiana, gedoopt te Sprundel op 28 oktober 1671.

IV-d. JACOB CORNELISSEN COMMISSARIS, gedoopt te Sprundel op 26 augustus 1652, overleden aldaar op 13 augustus 1696. Hij was op 7 juni 1680 te Sprundel getrouwd met dispensatie vanwege de vierde graad van bloedverwantschap met Barbara Andriess van der Sande (dochter van Andries Jacobse van der Sande en Cornelia Daemen), overleden te Sprundel op 3 september 1726. Zij hertrouwde te Sprundel op 13 mei 1703 met Antonij Nouts Dingemans. De deling van de erfgoederen van Jacobus Cornelissen Commissaris en Barbara Andriessen van de Sande vond plaats op 28 december 1726.¹⁵⁵

Uit dit huwelijk:

1. Cornelius, gedoopt te Sprundel op 2 september 1680.
2. Cornelia Jacobs Commissaris, gedoopt te Sprundel 13 maart 1682, aldaar overleden op 18 augustus 1720. Zij was te Sprundel op 1 april 1703 gehuwd met Jacob Pieter Cas, zoon van Pieter Jacobs Cas en Adriaenken Gerrits Coevoet.
3. Dimpna Commissaris, gedoopt te Sprundel op 10 augustus 1684, overleden na 28 januari 1731, was te Zevenbergen op 6 juli 1707 getrouwd met Marinus Janssen de Weert (weduwenaar van Dimphna Jacobse van den Eijnden en zoon van Joannis Marijnus de Weert en Adriana Antoni Vissenberg), gedoopt te Sprundel op 19 augustus 1676, aldaar overleden op 8 juni 1746.
4. Anna Commissaris, gedoopt te Sprundel op 7 augustus 1686, trouwde daar op 21 december 1710 met Cornelius Jansen Jops en hertrouwde te Sprundel op 26 november 1730 met Pieter Jansen Tack. Pieter Jansen Tack en Tanneken Commissaris¹⁵⁶ maakten op 20 oktober 1758 een mutueel testament.¹⁵⁷
5. Joanna Jacobse Commissaris, gedoopt te Sprundel op 5 mei 1692, trouwde aldaar op 3 maart 1715 met Gerardus Peeterse Cas (zoon van Pieter Jacobs Cas en Adriaenken Gerrits Coevoet), gedoopt te Sprundel op 18 mei 1685. Daar is zij op 7 november 1747 overleden.
6. Cornelis Jacobs Commissaris, volgt onder V-g op pagina 25.

155. GAR, Vorenseinde R 28, ongefolieerd.

156. In het testament vermeld als *bevoorens weduwe van Cornelis Saps* i.p.v. Jobs.

157. GAR, Vorenseinde R 29, ongefolieerd.

7. Mariken Jacobsen Commissaris bleef ongehuwd, is overleden te Vorensende en werd begraven te Sprundel op 9 oktober 1703. In verband met de aangifte van de collaterale successie werden op verzoek van Marinus Willem Joppen, *als testeur aangesteld voor de erfgenamen wijlen Mariken Jacobsen Commissaris*, op 3 september 1703 drie percelen landerijen getaxeerd, gelegen onder Vorensende.¹⁵⁸ Aan collaterale successie was dan 4 gulden 2 stuivers verschuldigd.

V-g. CORNELIS JACOBS COMMISSARIS, schepen van Vorensende, gedoopt te Sprundel op 9 oktober 1694 en overleden aldaar op 9 juli 1742. Hij trouwde te Sprundel op 23 februari 1721 met Anneken Peeterse Cas (dochter van Pieter Jacobs Cas en Adriaenken Gerrits Coevoet), aldaar gedoopt op 14 maart 1695. Cornelis Mattijs Timmermans verkocht op 27 december 1740 aan Cornelis Commissaris, schepen van Voorne, een huis met hof in de Voorensestraat (=Voreneindseweg).¹⁵⁹ Van Christiaan van Oorschot kocht Cornelis Commissaris op 2 februari 1741 drie percelen land te Voorne.¹⁶⁰ Cornelis Commissaris en Anna Pieterse Cas maakten op 9 november 1741 een mutueel testament.¹⁶¹ Uit dit huwelijk:

1. Cornelia Commissaris, gedoopt te Sprundel op 12 mei 1722, trouwde aldaar op 23 november 1749 met Jan Adriaense van den Maagdenberg, zoon van Adrianus van den Maagdenberg en Antonet Michielse Smout.
2. Maria Commissaris, gedoopt te Sprundel op 15 januari 1724, trouwde aldaar op 8 mei 1757 met Petrus Adriaense van den Maagdenberg, zoon van Adrianus van den Maagdenberg en Antonet Michielse Smout.
3. Petronella Commissaris, gedoopt te Sprundel op 24 september 1726, begraven te Roosendaal op 9 april 1794, was gehuwd met Cornelis Bolus of Bolings.
4. Barbara Commissaris, gedoopt te Sprundel op 27 april 1728, overleden te Roosendaal op 5 maart 1781, begraven aldaar op 8 maart 1781.
5. Jacobus Commissaris, volgt onder VI-f op pagina 26.
6. Adriana Commissaris, gedoopt te Sprundel op 29 januari 1732, trouwde te Sprundel op 4 november 1764 met Johannes Peterse van den Maagdenberg.
7. Johanna, gedoopt te Sprundel op 7 mei 1733, overleden voor 6 april 1738.
8. Joannes Cornelis Commissaris, volgt onder VI-g op pagina 27.
9. Anna, gedoopt te Sprundel op 18 april 1736.
10. Johanna Commissaris, gedoopt te Sprundel op 6 april 1738, trouwde aldaar op 15 mei 1763 met Govert Peter Goos, afkomstig uit Etten.

Jan van den Maagdenberg (getrouwd met Cornelia Commissaris), Pieter van den Maagdenberg (getrouwd met Maria Commissaris), Cornelis Bolings (getrouwd met Pieternel Commissaris), Jacobus Commissaris en Jan Pieterse van den Maagdenberg (getrouwd met

158. GAR, Vorensende R 26, f 107.

159. GAR, Vorensende R 32, ongefolieerd.

160. GAR, Vorensende R 32, ongefolieerd.

161. GAR, Vorensende R 29, ongefolieerd.

Dorpsgezicht van Sprundel met de kerk en een herberg vanuit het westen door T. Verrijck, 1777 (foto: Topografisch-Historische Atlas van de Katholieke Universiteit Brabant)

Janna Commissaris) verkochten publiekelijk de drie volgende percelen: *de Baan* (1 gemet 200 roeden), *Heijneveld* (400 roeden), *Secretarisveld* (3 gemeten) in het Stevenstraatje.¹⁶²

VI-f. JACOBUS COMMISSARIS, gedoopt te Sprundel op 24 september 1730, overleden te Rucphen op 28 mei 1814, was te Sprundel op 19 oktober 1755 getrouwd met Cornelia Willemse de Bruijn (dochter van Wilhelmus Cornelissen de Bruijn en Wilhelmina Christiaense de Bruijn), gedoopt te Sprundel op 13 november 1727. Uit dit huwelijk:

1. Cornelis Commissaris, volgt onder VII-j op pagina 26.
2. Anna, gedoopt te Sprundel op 31 december 1759.
3. Wilhelmus, gedoopt te Sprundel op 20 juni 1761.
4. Marinus, gedoopt te Sprundel op 30 juli 1763.
5. Mechelina Commissaris (ook Michaela), gedoopt te Sprundel op 4 december 1765, overleden aldaar op 11 december 1823, is te Sprundel op 3 mei 1790 getrouwd met Gerardus Cas, aldaar gedoopt op 28 juli 1767 en er overleden op 10 september 1847.
6. Wilhelmus, gedoopt te Sprundel op 5 mei 1767.
7. (Anna) Maria Commissaris, gedoopt te Sprundel op 10 november 1769, trouwde aldaar op 3 mei 1807 met Adriaan Cornelis Tak en stierf er op 30 januari 1848. In 1847 verkochten¹⁶³ Maria Commissaris, weduwe van Adriaan Cornelis Tak, en haar zoon Sebastiaan Tak goederen.

VII-j. CORNELIS COMMISSARIS, landbouwer in de Waterstraat te Sprundel, is aldaar gedoopt op 29 september 1756 en stierf te Rucphen op 20 september 1814. Hij trouwde te Sprundel op 1 mei 1791 met Dimphna Cornelisse Engelen (dochter van Cornelis Janse Engelen en Anna Adriaense Coevoets), gedoopt te Sprundel op 7 september 1770, overleden te Sprundel (gemeente Rucphen) op 18 juli 1859. Op 3 oktober 1859 's avonds om 6 uur ten huize en herberge van Christiaan Romme in *den Gouden Leeuw* te Sprundel verkochten de erfgenamen de goederen.¹⁶⁴

162. GAR, Vorensinde R 33, ongefolieerd.

163. GARN, nN 2510, 209-218.

164. GARN, nN 2531, akte 168.

Kinderen uit dit huwelijk:

1. Cornelius Commissaris, landbouwer, gedoopt te Sprundel op 14 april 1792, overleden te Sprundel (gemeente Rucphen) op 2 januari 1867. Te Rucphen trouwde hij op 30 april 1836 met Anna Roovers. Uit dit huwelijk:
 - A. Cornelis Commissaris, geboren te Sprundel (gemeente Rucphen) op 24 januari 1838, was in 1878 landbouwer op het Oosteind te Sprundel en vertrok op 14 december van dat jaar naar Etten, waar hij stond ingeschreven als dienstknecht bij Jan van Zundert en daarna bij Adriaan Mensen. Op 30 december 1897 vertrok hij naar Rucphen en op 25 november 1899 keerde hij weer terug naar Etten, nu als dienstknecht bij Cornelis Roovers. Op 9 september 1907 werd hij uitgeschreven naar Princenhage, waar hij stond ingeschreven bij H. Goos.
2. Jacobus, gedoopt te Sprundel op 4 oktober 1793, vermoedelijk jong overleden.
3. Maria Commissaris, gedoopt te Sprundel op 19 maart 1796, overleden te Sprundel (gemeente Rucphen) op 19 oktober 1871. Zij was te Rucphen op 14 februari 1819 getrouwd met Josephus Jacobus de Bakker (zoon van Jacobus de Bakker en Jacoba Frijters), gedoopt te Sprundel op 2 oktober 1786. Op 1 februari 1819 werd voor het huwelijk van Maria Commissaris en Josephus de Bakker dispensatie verleend vanwege bloedverwantschap in de tweevoudige vierde graad.
4. Cornelia Commissaris, gedoopt te Sprundel op 24 oktober 1798, *landbouweres*, testeerde¹⁶⁵ ongetrouwd zijnde op 26 oktober 1859 en benoemde tot enige en algehele erfgename haar zuster Jacoba Commissaris, met wie zij een huis te Sprundel bewoonde; bij vooroverlijden van Jacoba werd haar zuster Maria Commissaris erfgename, of diens wettige afstammelingen. Cornelia overleed te Sprundel (gemeente Rucphen) op 3 mei 1860.
5. Jacoba Commissaris, gedoopt te Sprundel op 15 september 1801, *landbouweres*, testeerde¹⁶⁶ op dezelfde datum als haar zus Cornelia en benoemde deze tot haar enige en algehele erfgename. Bij vooroverlijden van Cornelia waren de bepalingen identiek aan die van het testament van haar zuster. Jacoba is overleden te Sprundel (gemeente Rucphen) op 30 december 1871.
6. Joanna Commissaris, gedoopt te Sprundel op 12 april 1805, overleden te Sprundel (gemeente Rucphen) op 2 april 1829.
7. Marinus, gedoopt te Sprundel op 24 september 1809, vermoedelijk jong overleden.

VI-g. JAN CORNELIS COMMISSARIS, gedoopt te Sprundel op 20 juni 1734, aldaar overleden op 11 mei 1806.¹⁶⁷ Hij trouwde te Sprundel op 8 augustus 1762 met Jacoba Janssen van den Broek (dochter van Joannes Hendrikse van den Broek en Margarita Peeterse Tack),

165. GARN, nN 2458, akte 178.

166. GARN, nN 2458, akte 179.

167. Deze datum komt uit de huwelijksbijlagen van de trouwakten van zijn zoon Cornelis, met de vermelding dat men tijde van het overlijden geen overlijdensregister bijgehouden had. Vermoedelijk is de juiste datum 11 mei 1805 i.p.v. 1806. Volgens een aantekening in het schotboek van Roosendaal werden de goederen onderhands gedeeld op 1 oktober 1805.

aldaar gedoopt op 7 december 1737 en er overleden op 14 november 1784. Op 4 augustus 1791 en 28 juli 1792 verpachtte¹⁶⁸ Jan Commissaris de granen te velde aan de meestbiedende. Jan Commissaris, wonende te Vorenseinde, werd op 19 september 1799 gevest¹⁶⁹ in een perceel zaailand van 1 gemet 223 roeden aan de Dwarsvaart bij de Wenkhoorn onder Roosendaal. Dit perceel kwam bij onderhandse deling¹⁷⁰ van 1 oktober 1805 te Sprundel in handen van Willemijn Commissaris, getrouwd met Marijnus Engelen.

Uit dit huwelijk:

1. Anna, gedoopt te Sprundel op 19 januari 1763.
2. Anna Commissaris, gedoopt te Sprundel op 1 juli 1766 en aldaar overleden op 14 april 1850. Zij was te Sprundel op 3 mei 1790 getrouwd met Jacobus van de Zande. Op 24 november 1827 had Willem Aarts een schuld van 1000 gulden aan Anna Commissaris weduwe Van de Sanden.¹⁷¹ Op 27 november 1827 verkochten Anna Commissaris en haar zoon Willem van de Sanden te Vorenseinde aan Adriaan Bogers, landbouwer te Rucphen, twee percelen zaailand in de Kerkenheide, het ene perceel gelegen bij 't Heike.¹⁷² Op 14 maart 1829 verkocht Pietronella Janse Oonincx (weduwe van Johannes Kerstens) te Sprundel aan Anna Commissaris, landbouwster te Vorenseinde, een huis, schuur, hof en erf in het dorp Sprundel.¹⁷³ Op 31 december 1829 onthief Anna de smid Cornelis Dekkers te Rucphen van een hypotheek.¹⁷⁴ Op 29 december 1835 had Johannes Hertmans, kleermaker te Sprundel, een schuld van 700 gulden aan Anna.¹⁷⁵ Op 26 juli 1836 verkochten de weduwe van Cornelis Commissaris, Cornelis, Jacoba, Cornelia en Maria Commissaris (getrouwd met Joseph de Bakker) een perceel bouwland (sectie F 135) aan Anna Commissaris.¹⁷⁶
3. Joannes, gedoopt te Sprundel op 6 februari 1768.
4. Maria, gedoopt te Sprundel op 6 november 1769.
5. Cornelia Commissaris, gedoopt te Sprundel op 26 januari 1771, aldaar overleden op 20 januari 1848, was te Sprundel op 12 mei 1794 getrouwd met Cornelis de Regt. Zij maakten een mutueel testament op 5 januari 1841. De kinderen verklaarden zich akkoord met de deling op 11 mei 1848 en op 11 april 1849.¹⁷⁷
6. Margarita, gedoopt te Sprundel op 29 oktober 1772.
7. Cornelius, gedoopt te Sprundel op 9 april 1774.
8. Wilhelmina Commissaris, gedoopt te Sprundel op 25 augustus 1776, overleden te Roosendaal op 24 februari 1860, was te Vorenseinde op 3 december 1797 getrouwd met Marijnus Cornelis Engelen, gedoopt te Roosendaal op 14 juli 1765, overleden aldaar op 25 mei 1848. Zij maakten een mutueel testament op 9 oktober 1801¹⁷⁸ en nog een op 15 oktober 1801.¹⁷⁹
9. Cornelis Commissaris, volgt onder VII-k op pagina 29.
10. Joannes, gedoopt te Sprundel op 6 maart 1781.

168. GAR, Vorenseinde R 37, ongefolieerd.

169. GARN, R 349, f 34-35.

170. GARN, Plaatselijk Bestuur Roosendaal & Nispen 348, f 5.

171. GARN, N 6964, 188.

172. GARN, N 6964, 193.

173. GARN, N 6966.

174. GARN, N 6966, akte 200.

175. GARN, N 6972, akte 223.

176. GARN, N 6973, akte 134.

177. GARN, nN 2511, akte 102. nN 2512, akte 52.

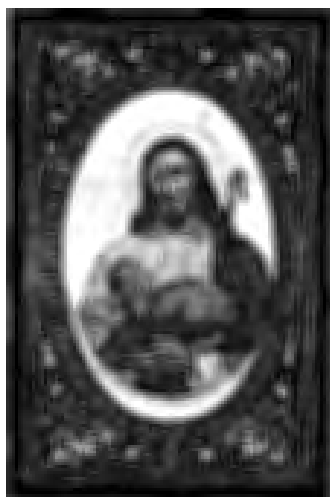
178. GARN, N 6924, ten tijde van ons onderzoek niet raadpleegbaar.

179. GARN, N 6924; ten tijde van ons onderzoek niet raadpleegbaar.

VII-k. CORNELIS JANSE COMMISSARIS, landbouwer en tapper, gedoopt te Sprundel op 20 juli 1778, overleden te Rucphen op 15 januari 1867, trouwde te Vorenseinde op 4 mei 1806 met Jacoba Dingemanse de Weert (dochter van Dingemanus Marijnusse de Weert en Maria Jacobse Engelen), gedoopt te Sprundel op 20 januari 1785 en overleden te Sprundel (gemeente Rucphen) op 12 november 1815. Voor hun huwelijk werd op 11 april 1806 dispensatie verleend wegens bloedverwantschap in de derde graad. Cornelis hertrouwde te Rucphen op 15 december 1816 met Maria de Bruijn (dochter van Joannes de Bruijn en Dymphna de Weert), gedoopt te Sprundel op 6 december 1792 en te Sprundel (gemeente Rucphen) overleden op 10 juli 1841. Voor dit huwelijk werd dispensatie op 8 september 1817 verleend wegens bloedverwantschap in de gemengde derde en vierde graad en wegens zwagerschap in de gemengde tweede en derde graad. Op 12 februari 1819 maakten Cornelis Janse Commissaris en Maria de Bruijn een testament ten gunste van de langstlevende.¹⁸⁰ Op 24 april 1867 werd de inboedel en levende have van het sterfhuis van Cornelis Commissaris openbaar verkocht¹⁸¹ en op 20 augustus 1867 werden de nagelaten goederen (taxatie had plaats gevonden op 4 juli 1867) van Cornelis Janse Commissaris en Maria de Bruijn gedeeld.¹⁸² Behalve onder Sprundel, waar zij gewoond hadden, bezaten zij ook landerijen onder Etten-Leur, Hoeven, Rijsbergen en Zundert.

Uit het tweede huwelijk:

1. Jacoba, geboren te Sprundel (gemeente Rucphen) op 2 december 1817, overleden aldaar op 21 september 1822.
2. Dymphna Commissaris, geboren te Sprundel (gemeente Rucphen) op 26 juni 1819, aldaar ongehuwd op 39-jarige leeftijd overleden op 7 januari 1858.
3. Johannes Commissaris, geboren te Sprundel (gemeente Rucphen) op 23 maart 1821, vertrok uit Sprundel op 29 november 1861 om zich te Antwerpen te vestigen. Hij was *wegens onmoozelheid* onder curatele gesteld; curator was zijn broer Jacobus Commissaris en toeziende curator Bartholomeus de Bakker. Johannes overleed te Bouchout op 31 december 1883.
4. Jacoba Commissaris, geboren te Sprundel (gemeente Rucphen) op 16 maart 1823, is overleden voor 4 juli 1867, want zij wordt niet meer genoemd bij de erfgenamen.
5. Willemijna Commissaris, geboren te Sprundel (gemeente Rucphen) op 21 augustus 1825, stierf te Leur (gemeente Etten-Leur) op 20 oktober 1888. Zij was gehuwd met Petrus van der Veeken, dijkgraaf en landbouwer, afkomstig uit Etten.
6. (Antonia) Cornelia Commissaris, geboren te Sprundel (gemeente Rucphen) op 8 augustus 1827, overleden aldaar op 22 augustus 1898. Zij trouwde te Rucphen op 12 mei 1863 met Petrus Verdiesen, geboren te Etten-Leur op 25 februari 1833.
7. Jacobus Commissaris, geboren te Sprundel (gemeente Rucphen) op 29 december 1829, aldaar overleden op 26 februari

180. GARN, N 6956, akten 38 en 39.

181. GARN, nN 2531, akte 77.

182. GARN, nN 2531, akte 168.

1911, trouwde voor de eerste maal te Rucphen op 1 mei 1865 met Cornelia van de Sande en hertrouwde aldaar op 6 oktober 1902 met Gerardina de Visser. Zoon uit het eerste huwelijk:

- A. Cornelis Bernardus, geboren te Sprundel (gemeente Rucphen) op 26 maart 1870, overleden te Sprundel (gemeente Rucphen) op 5 april 1871.

Zoon uit het tweede huwelijk:

- B. Cornelis Johannes Josephus Commissaris, geboren te Sprundel (gemeente Rucphen) op 30 november 1903, bleef ongehuwd en overleed te Roosendaal op 24 februari 1977.

- 8. Petrus Commissaris, geboren te Sprundel (gemeente Rucphen) op 22 april 1832, aldaar overleden op 5 januari 1907. Te Rucphen trouwde hij op 4 september 1869 met Wilhelmina van de Sande, geboren te Sprundel (gemeente Rucphen) op 13 augustus 1838 als dochter van Bernardus van de Sande en Adriana de Weert, aldaar overleden op 28 november 1910. Kinderen uit dit huwelijk:

- A. Antonius Cornelis, geboren te Sprundel (gemeente Rucphen) op 5 augustus 1870 en ruim vier maanden later op 26 december 1870 aldaar overleden.
- B. Maria Adriana Commissaris, geboren te Sprundel (gemeente Rucphen) op 21 september 1871, was niet gehuwd en overleed op 30 maart 1937 in haar geboorteplaats.
- C. Cornelis Jacobus Commissaris, landbouwer, geboren te Sprundel (gemeente Rucphen) op 16 maart 1874, bleef ongehuwd en overleed te Sprundel (gemeente Rucphen) op 31 januari 1944.
- D. Bernardus Jacobus Commissaris, landbouwer, geboren te Sprundel (gemeente Rucphen) op 24 april 1876, is op precies 77-jarige leeftijd aldaar ongehuwd overleden.

- 9. Antonius, geboren te Sprundel (gemeente Rucphen) op 30 september 1836, overleden aldaar op 2 maart 1840.

III-f. QUIRINUS CRIJN COMMISSARIS, overleden voor 22 december 1674. Op 7 februari 1652 verkocht Cornelis Melsen een perceel erf ter grootte van 1 bunder, gelegen in de Achterhoek, aan Crijn Crijnsen.¹⁸³ Op 19 november 1653 vond er een erfmingeling (ruilverkaveling) plaats tussen enerzijds Adriaen Pietersen Markis als voogd van zijn zoon Sacharias, verwekt bij Elisabeth Cornelissen, en anderzijds Crijn Crijnsen Commissaris, gehuwd met Elisabeth Cornelisse de Jonge.¹⁸⁴ Op 22 december 1655 verkocht Crijn Crijnsen Commissaris een halve akker, genaamd *Heer Anthonis*, aan Jan Pauwelsen.¹⁸⁵ Hij was gehuwd met Elisabeth Cornelisse Smout, die later hertrouwde met Siardus Janssen Cools. Elisabeth Cornelisse Smout, weduwe van Corijn Corijnse Commissaris, vestte op 22 december 1674 de rentmeester Michiel Otgens in twee percelen land.¹⁸⁶ Op 10 juni 1692 verkochten Elisabeth Cornelisse

183. GAR, Rucphen R 39, f 64.

184. GAR, Rucphen R 39, f 101.

185. GAR, Rucphen R 39, ongefolieerd.

186. GAR, Rucphen R 41, f 194.

Smout, weduwe van Crijn Crijnsen Commissaris, voor de ene helft en Cornelis Crijnsen Commissaris met Gielliam van der Eijsch als man van Marijken Crijnsen Commissaris voor de andere helft *een huijsken met erve in 't dorp* aan Jacob Crijnsen Commissaris; dit volgens contract van uitkoop.¹⁸⁷

Uit dit huwelijk:

1. Marijke Quirijnse Commissaris, overleden te Rucphen op 30 juni 1715, was aldaar op 3 februari 1691 getrouwd met Gilliam Cornelis van der Eijsch (ook wel Van Heijst en Van der Reijst, maar ook Van Eijck). Op 3 april 1716 werd de staat en inventaris opgemaakt van het *insolvente en geabandoneert boedeltje* van Guiliam van der Reijst en Marike Quirijnse Commissaris, die kort na elkaar zijn overleden. Er was toen een schuld van 407 gulden en 9 stuivers.¹⁸⁸
2. Cornelis Quirinus Commissaris, volgt onder IV-e op pagina 31.
3. Jacob Quirinus Commissaris, volgt onder IV-f op pagina 31.

IV-e. CORNELIS QUIRINUS COMMISSARIS, is te Rucphen op 27 januari 1686 in ondertrouw gegaan en op 10 februari 1686 met Adriana Marcelisse Koninck getrouwd. Zij hertrouwde met Hubertus Hubertusse de Brouwer. Uit dit huwelijk:

1. Elisabeth, gedoopt te Rucphen op 31 december 1686.
2. Joanna, gedoopt te Rucphen op 9 december 1689.
3. Marcella, gedoopt te Rucphen op 16 november 1692.

Tot dit gezin behoorde waarschijnlijk ook:

4. Quirinus Cornelis Commissaris, gehuwd met Joanna van Trijp.

Uit dit huwelijk:

- A. Digmannus, gedoopt te Rucphen 16 maart 1714.

IV-f. JACOB QUIRINUS COMMISSARIS, was gehuwd met Maria Matheus (of Teeuweu) de Jonge, die te Rucphen op 22 september 1697 hertrouwde met Cornelis Jacobs van Etten. Hun erfgenamen, te weten Cornelis van Etten, Aelbregt Jacobsen Commissaris en Jan Hendriksen Ros (getrouwd met Cornelia Jacobse Commissaris), accordeerden¹⁸⁹ op 28 december 1727. Cornelis van Etten kreeg in plaats van zijn vierde part *een bed, hooftpeluw, kussen, lakens, dekens, een kist met eenig boeregereetschap en 5 gulden*, terwijl Aelbrecht behalve zijn twee vierde parten, het huis met alle 'lastige' schulden, alle turf en nog 12 gulden 10 stuivers kreeg. De overige twee vierde parten waren voor Jan Hendrikse Ros.

Uit dit huwelijk:

1. Joanna, gedoopt te Rucphen op 17 juni 1687, jong overleden.
2. Cornelia Commissaris, gedoopt te Rucphen in de maand november 1688, aldaar overleden op 15 december 1745. Te Rucphen trouwde zij op 3 juni 1718 met Joannes Hendrix Ros (zoon van Hendrikus Marijnisse Rosch en Petronella Jansen Maes), aldaar gedoopt op 27 maart 1695, timmerman van beroep.

187. GAR, Rucphen R 42, f 112.

188. GAR, Rucphen R 47, f 46.

189. GAR, Rucphen R 48, f 47^v.

3. Adelbertus (ook wel Aelbregt) Jacobs Commissaris, gedoopt te Rucphen op 20 augustus 1690, overleden aldaar op 14 februari 1727, was te Rucphen op 12 september 1723 getrouwd met Joanna IJgenhuisen. Zij was weduwe van Adriaen Coenraets van Denne en trouwde later met Petrus Pieterse van Son.

Uit dit huwelijk:

- A. Jacobus, gedoopt te Rucphen op 1 maart 1724.
- B. Joanna, gedoopt te Rucphen op 1 september 1725.
- C. Maria, gedoopt te Rucphen op 21 september 1726.

Dankwoord

De auteurs zijn veel dank verschuldigd aan:

- de heer M. van den Maagdenberg te Sprundel voor het maken van een aantal transcripties.
- de heer L.A. Commissaris te Antwerpen, die de gegevens voor het nageslacht van Marinus Commissaris (VII-c) leverde.
- de heren C.J. Kustermans te Zundert, dr H.G. Theuns te 's-Gravenhage, G.J. Weesenbeek te Woensdrecht, dr F.C.J. Wierckx te Bergen op Zoom en mevr. L. Uitdehaag te Hoeven, die enkele aanvullende gegevens verstrekten.

DE VROUW VAN JOHANNES PAULI

DRS J.B. VERMETTEN

In een vorige aflevering van *De Brabantse Leeuw*¹ Johannes Pauli zijn nageslacht", *De Brabantse Leeuw*, XLV (1996) 129 e.v. publiceerde de heer L.P.F.M. de Brouwer het interessante geval van Johannes Pauli, een Afrikaanse neger, die waarschijnlijk als sla venkind naar Suriname is meegebracht, enige jaren daarna door toedoen van een Nederlandse familie naar Nederland is overgekomen, door protectie van deze familie is geëmancipeerd en ten slotte als ondervorster en later als veldwachter werd aangesteld. Johannes Pauli trouwde te Tilburg in de gereformeerde kerk op 25 november 1787 met Anneke van der Schans, geboren te 's-Grevelduin-Capelle omstreeks 1781.

Het gaat er nu over, wie deze Anneke van der Schans was. De heer De Brouwer noemt haar een dochter van Adriaan van der Schans en Elisabeth Verschuren. Dit huwelijk bestond echter niet. Adriaan van der Schans, wonende in Capelle, was getrouwd met Johanna van Hagoort (ook genoemd Joanna Hagoort). Uit dit huwelijk werd een dochter Anna geboren, die te Capelle gereformeerd gedoopt werd op 18 maart 1761.

Voor bestaat er geen twijfel dat het bij de vrouw van Johannes Pauli om deze Anna gaat. De naam klopt, de plaats klopt, de datum stemt overeen met haar leeftijd bij het huwelijk en bij overlijden, de naam van de vader klopt, alleen de naam van de moeder klopt niet. De achternaam Verschuren is nog wel verklaarbaar, want Johanna van Hagoort is in 1768, na het overlijden van Adriaan van der Schans, hertrouwd met Johannes Verschuren, –maar dan blijft het feit dat de voornaam niet klopt.

Nu is, anders dan de tekst van het eerder genoemde artikel suggereert, de naam van de moeder niet vermeld in de huwelijksakte van Anneke van der Schans. Er is alleen sprake van „haar moeder”. De naam Elisabeth Verschuren duikt pas ruim veertig jaar nadien op, namelijk in de overlijdensakte van Anna van der Schans. Zij overleed te Hilvarenbeek op 1 november 1829 op 68-jarige leeftijd. Zij was toen al tien jaar weduwe van Johannes Pauli. Het overlijden werd aangegeven door haar oudste in leven zijnde zoon, die evenals zijn overleden vader veldwachter was. Deze zoon was waarschijnlijk niet erg op de hoogte van de familie van zijn moeder, want

1. L.P.F.M. de Brouwer, „Een Afrikaanse veldwachter in het begin van de vorige eeuw

het heeft er alle schijn van dat Anna van der Schans al voor het huwelijk met haar familie gebroken had.

Anna's moeder, Johanna van Hagoort, had bij haar tweede man een dochter Elisabeth, die dus Elisabeth Verschuren heette. Het lijkt mij nu waarschijnlijk dat Anna's zoon deze twee vrouwen (Johanna van Hagoort en Elisabeth Verschuren) door elkaar heeft gehaald en als moeder van zijn moeder abusievelijk Elisabeth Verschuren heeft opgegeven. Elisabeth Verschuren was echter niet de moeder van Anna van der Schans, maar haar halfzuster.

Hoewel in de genealogie het afwijken van een bron altijd een discutabele zaak is, lijkt het mij, doordat de fout kan worden getraceerd en tot op zekere hoogte kan worden verklaard, dat deze akte toch mede een bewijs is dat de juiste afstamming is gevonden.

Dierenmishandeling

De hoogschout van Den Bosch beboette Henrick Gheerit Luytenssone te Moergestel, *van dat hy Jans Peeter Anssems peerden met willighe wisschen inden mont gebonden hadde dat zy nyet geweyen en consten, ende alsoe ewech gejaeght datze verloren waeren.* Hij en zijn medeplichtige Jan Dries Huybenssone moesten elk 3 £ 5 schellingen groot betalen.¹

De actie om het paard de bek dicht te binden en zo te laten verkommeren was duidelijk tegen de eigenaar gericht. Evenzo vond Peter Bruers, president-schepen van Hilvarenbeek in mei 1689 op de gemeint zijn koe en kalf verminkt terug. De koe was aan het linkerachterbeen kreupel gehakt en 'op het kruis geforceerd' alsof met een mes was gesneden of met een bijl gehakt. Het kalf was in een linkerachterpoot vlak boven de klauwen kreupel gesneden of gehakt. De verdachte Peter Peter Naeykens ontkende alles.²

1. ARAB, Rekenkamer 12998, rekening 1559-1560, f IX.

2. Streekarchief Oisterwijk, Hilvarenbeek R 172, f 269^v, 9 mei 1689.

VAN UDEN TE DINTHER

L.F.W. ADRIAENSSEN

Afkortingen

ARAG	Algemeen Rijksarchief 's-Gravenhage
GAH	Gemeentearchief 's-Hertogenbosch
OAA	Oud administratief archief
RAH	Rijksarchief 's-Hertogenbosch
SAE	Streekarchief Eindhoven
SAOSS	Streekarchief Oss
SAV	Streekarchief Veghel

I. GEERIT GOORT LUIJCKEN VAN UDEN¹ is omstreeks 1580 geboren, hoogstwaarschijnlijk te Uden. Daar vorderde in 1577 zijn vermoedelijke vader Goert Lucas 29½ Brabantse stuivers van Joseph Jacobs.² De doopvader van zijn eerste kind (1613) was Herman Anthonis van Uden, mogelijk ook uit die plaats afkomstig.

Geerit woonde te Dinther, was daar borgemeester in 1630³ en geruime tijd schepen in de bank van Heeswijk en Dinther. In eerste echt trouwde hij met Jenneken Peters Verdussen, dochter van Peter Arijen Verdussen bij Jenneken Jan Lambrechts.

Te Dinther hertrouwde hij op 24 februari 1626 met Lyntken Joost Joosten.⁴ Zij was daar in 1588 geboren uit het huwelijk van Joost Joosten en Mechtelt Henrick Jan Celen. Ter gelegenheid van dit huwelijk schonk Geerit aan zijn vier voorkinderen de tocht in een huis met erf, tuin en een akker van een mudzaad oppervlakte te Geffen *inde Papendijcksche straet*; het huis had hij laten bouwen op de akker die hij in 1615 had gekocht.⁵ Geerit was Mechtelts weduwnaar in 1657 en overleed zelf tussen 16 juli 1660 en 5 mei 1664. In 1657 had hij te 's-Hertogenbosch zijn testament gemaakt, waar bij hij zijn nazoon zijn boedel liet, terwijl deze aan de voorkinderen f500 moest uitkeren. In 1660 compareerde Geerit evenwel met zijn nazoon Jan voor dezelfde notaris om het testament te royeren.⁶

De kinderen uit het eerste huwelijk, in 1638 erfgenamen van Adriaen Jans van der Dussen en Jenneken Peter Willem Gerarts (hun grootouders?)⁷, waren:

1. Geurtgen, te Heeswijk gedoopt op 20 september 1613. Zij stierf jong.
2. Handrick Geert Goorts van Uden, volgt onder II op pagina 36.
3. Geurtgen Geert Goorts van Uden, volgt in de bijlage op p. 47.
4. Peter Geert Geurts van Uden, volgt onder IIbis op pagina 39.
5. Adrianus, te Heeswijk gedoopt op 28 januari 1624, op jeugdige

1. ARAG, Staten-Generaal 12560-12, *Annotatiën der geestelijke goederen*, Dinther, 28 juli 1648. SAV, Dinther R 40, f 52, 26 maart 1620; f 58v, 20 januari 1621; f 104, 28 juni 1625. R 42, ongef., 14 juli 1642; 17 mei 1642; 31 januari 1651. R 43, ongef., 21 maart 1659; 1 april 1660.
2. SAOSS, Land van Ravenstein R 60, ongef., 12 juni 1577.
3. SAV, Dinther R 40, f 171v, 9 april 1630.
4. SAV, Dinther R 40, f 4v, 30 april 1614; f 125, 14 april 1622.
5. GAH, R 1537, f 456, 26 mei 1626.
6. GAH, N 2696, ongef., 17 september 1657; 16 juli 1660.
7. GAH, R 1405, f 180, i.m. 7 juli 1638.

8. SAV, Dinther R 43, ongef., 22 december 1660; 25 oktober 1662; 15 april 1663.
9. SAV, Dinther R 42, ongef., 9 mei 1643. R 45, f 20^v, 16 juni 1673; f 23, 14 januari 1677; f 53, 3 april 1674; f 53^v, 16 maart 1673; f 66, 16 april 1675; f 86, 13 februari 1676.
10. SAV, Dinther R 43, ongef., 27 november 1658.
11. SAV, Dinther R 43, ongef., 9 augustus 1661.
12. SAV, Dinther R 43, ongef., 18 november 1662.
13. SAV, Dinther R 43, ongef., 26 oktober 1663.
14. SAV, Dinther R 43, ongef., 31 december 1663; zijn weduwe.
15. GAH, N 2736, f 21, 20 april 1686.
16. SAV, Dinther R 45, f 229^v, 20 mei 1683.
17. SAV, Dinther R 44, f 100^v, 1669. R 45, f 113^v, 1677; f 180, 1680; f 81^v, 1680 en i.m. 1694. R 46, f 10, 1684; f 99, 1688.
18. SAV, Dinther R 46, f 212, 15 oktober 1696.
19. SAV, Dinther R 46, f 253^v, 5 mei 1698.
20. GAH, R 1654, f 415^v, 1690. SAV, Dinther R 45, f 142, 1679. R 47, f 62^v, 1702; f 86^v, 1703. R 48, f 18^v, 1707; f 125, 1709; f 174^v, 1711. R 49, f 23^v, 1713.
21. SAV, Dinther R 47, f 128, 2 maart 1705.
22. SAV, Dinther R 47, f 120^v, 20 januari 1705.
23. SAV, Dinther R 49, f 32^v, 20 april 1714; f 111^v, 8 mei 1717.
24. GAH, R 1657B, f 121^v, 1698. SAV, Dinther R 46, f 9^v, 1684; f 69, 1686; f 74, 1687; f 234, 1697; f 249, 1698.
25. SAV, Dinther R 47, f 31^v, 16 juli 1700.
26. SAV, Dinther R 47, f 132^v, 17 juli 1700; f 154^v, 15 juli 1700.
27. SAV, OAA Veghel, II B-3, p. 123, 1701. B-28, ca. 1700.
28. SAV, Dinther R 49, ff 86^v en 89, 17 april 1715.
29. GAH, N 3018, f 335, 22 april 1728. SAV, Dinther R 50, f 147, 15 december 1728.
30. SAV, Dinther R 46, f 89, 17 december 1687; f 92^v, 30 januari 1688; f 99, 18 mei 1688.
31. SAV, Dinther R 46, f 67^v, 11 december 1686.
32. SAV, Dinther R 46, f 99, 18 mei 1688.

leeftijd overleden.

De nazoon:

6. Jan Geert Goorts van Uden, volgt onder IIter op pagina 43.

II. HANDRICK GEERT GOORTS VAN UDEN⁸ te Dinther is te Heeswijk gedoopt op 25 oktober 1618 en trouwde met Anneken Jan Peters⁹, een dochter van Jan Peter Janssen en Fycken Rutten van Elswyck. Zij was op 19 maart 1623 te Dinther gedoopt en overleed na 1683. Van haar ouders erfde zij in 1658 een huis en hof *inde Commerstraete inde Bouckert*.¹⁰

Handrick noemde zich voor het eerst in 1661 Van Uden.¹¹ Hij was toen schepen van Dinther. In 1662 kocht hij van zijn broer Peter de helft van een huis in de *Commerstraete*, ongescheiden van de andere helft, die in het bezit was van hun zus Geurtken.¹² Kort nadat hij in oktober 1663 met zijn vrouw had getesteerd¹³, is Handrick overleden.¹⁴

De kinderen uit dit huwelijk¹⁵ deelden in 1683 de nalatenschap, die onder meer uit onroerend goed te Dinther, Schijndel en Lithoijen bestond en ongeveer f 5375:0:0 waard was.¹⁶

1. Jan Hendrick Gerrits van Uden¹⁷ was vermoedelijk ongehuwd, in elk geval kinderloos, want zijn nalatenschap werd in 1696 collateraal gedeeld.¹⁸
2. Fycken Handricks van Uden¹⁹ trouwde met Jan Peters van Haselbergh²⁰, schepen van Heeswijk en Dinther. Hij was een zoon van Peter Aerts van Haselberch, schepen in dezelfde bank, en van Aryken Jan Penninx. In 1705 noemde hij zich 44 jaar oud.²¹ In dat jaar hadden soldaten uit het garnizoen van Grave zijn paard in beslag genomen.²² Fycken overleed te Dinther op 5 oktober 1713, Jan stierf in 1711 of kort nadien. Hun kinderen waren:²³
 - a. Aert Jans van Haselbergh, onmondig in 1714.
 - b. Anna Jans van Haselbergh, onmondig in 1714.
 - c. Johanna Jans van Haselberg, gehuwd met Leendert Lambert Leenders.
 - d. Helena Jans van Haselberg.
 - e. Joost Jans van Haselbergh.
3. Lammert Hendrick Gerrits van Uden²⁴ *is int landt van Cleeff door ongeluck in het water verdroncken ende tot Ottersum aldaer eerlijck begraven op den 11^{en} Meij 1700*.²⁵ Zijn nalatenschap, waarin een huis *inder Hulsacker* te Dinther, was f 575:0:0 waard en werd collateraal gedeeld.²⁶ Zijn weduwe Dirrisken woonde op het Middegaal en op Hezelaar onder Veghel²⁷, waar zij op 15 februari 1711 overleed.
4. Jenneken van Uden²⁸ was 'geestelijke dochter' te 's-Hertogenbosch en stierf in 1728 na in april te hebben getesteerd.²⁹
5. Arijjaen Hendricks Gerrits van Uden³⁰ trouwde met Marijken Joost Joosten.³¹ Als zieke weduwnaar maakte hij samen met zijn broer Jan in mei 1688 een testament.³² Binnen enkele

33. GAH, N 2736, f 265, 12 juli 1688.
34. SAV, Dinther R 46, f 253^v, 5 mei 1698.
35. SAV, Dinther R 47, f 9^v, 30 juni 1699. R 48, f 78, 26 april 1708. R 49, f 26^v, 25 januari 1714.
36. SAV, Dinther R 77, f 83, 23 november 1735.
37. SAV, Dinther R 46, f 10, 3 januari 1684; f 108^v, 15 december 1688; f 167, 17 april 1692; f 253^v, 5 mei 1698.
38. SAV, Dinther R 45, f 106, 10 juni 1677. R 46, f 7, 29 december 1683.
39. SAV, Dinther R 74, f 146, 1717.
40. SAV, Dinther R 81, f 106^v, 9 juni 1757.
41. SAV, Dinther R 81, f 156, 22 mei 1758; f 247^v, 22 mei 1760.
42. SAV, Dinther R 80, f 77, 19 mei 1751.
43. SAV, Dinther R 80, f 217, 8 april 1754.
44. SAV, Dinther R 50, f 23^v, 7 januari 1722. R 57, f 3, 27 september 1773. R 74, f 146, 1717. R 81, f 156, 22 mei 1758. R 86, f 75^v, 13 mei 1778.
45. SAV, Dinther R 79, f 169^v, 9 maart 1747. RAH, Familiearchief Van den Bogaerde van Terbrugge 1387, f 10^v.
46. SAV, Dinther R 83, f 64, 28 september 1767.
47. SAV, Dinther R 77, f 246, 18 juni 1739.
48. RAH, Familiearchief Van den Bogaerde van Terbrugge 1387, ff 9, 32^v; cijzen van jonker Entefouts, f 1, 1743. Idem 1388, ff 5^v, 9, 32^v.

weken daarna is hij kinderloos overleden. Genoemde Jan was zijn universele erfgenaam.³³

6. Geertruyt Handrick Geerts van Uden³⁴ trouwde met Hendrick Claessen Adriaens van de Camp³⁵ en overleed te Dinther op 12 maart 1716. In 1735 gingen hun kinderen een erfscheiding aan:³⁶
 - a. Hendrick Hendricks van de Camp.
 - b. Johannes van de Camp.
 - c. Adriaentgen Hendricks van de Camp, gehuwd met Aart Adriaans van Schyndel.
7. Pauwels Hendricks van Uden, volgt onder III op pagina 37.

III. **POUWELS HENDRICKS VAN UDEN**³⁷ signeerde als schepen van Dinther *Pouls Heinderik van Uden*. Hij was te Heeswijk gedoopt op 20 februari 1654 en trouwde in eerste echt met Cathalijn Claessen van Gogh.³⁸ Haar ouders waren Claes Pauwels van Gogh, schepen van Heeswijk en Dinther, en Lysbeth Corst Driessen. Pauwels' tweede vrouw, Eijcken Jan Willems van Vlijmen, testeerde met hem in 1717³⁹ en overleed te Dinther op 24 augustus 1720. Uit het eerste huwelijk stammen:

1. Hendrick, te Dinther gedoopt op 27 februari 1682 en jong gestorven.
2. Lysbeth Pauwels van Uden, te Dinther gedoopt op 1 oktober 1684, trouwde aldaar op 23 februari 1721 met Peeter Tonis Smits, zoon van Tonis Aert Smits. Beiden leefden nog in 1724. Hun kinderen Antonij, Paulus en Caterijna (gehuwd met Rut Goyaert Suijskens) deelden in 1757 de ouderlijke nalatenschap, waarin een huis in de Commerstraat.⁴⁰
3. Peternel Paulus van Uden is op 4 februari 1687 te Dinther gedoopt, trouwde in eerste echt met Jan Ariens van Roij en in tweede, na 1716, met Leendert van Duyvesteyn.
4. Anneken Pauwels van Uden, te Dinther gedoopt op 31 december 1689, was gehuwd met Jan Jansen van de Leemput.⁴¹ In 1748–1750 stierven twee van hun beesten aan de runderpest.⁴² Jan wordt in 1754 *coopman in booter* genoemd.⁴³

Het tweede huwelijk leverde een nazoon op:

5. Hendrick Paulussen van Uden, volgt onder IV op pagina 37.

IV. **HENDRICK PAULUSSEN VAN UDEN**⁴⁴ is op 22 juni 1698 te Dinther gedoopt en overleed daar in 1769 of 1774. In 1743 en 1747 was hij armmeester van zijn dorp.⁴⁵ Hij pachtte in 1767 samen met een inwoner van Heeswijk, een van Uden en een van Berlicum een huizing met schuur, esthuis en boomgaard ter grootte van 9 lopenzaad, gelegen te Heeswijk op Rukven.⁴⁶ Aldaar trouwde hij op 13 januari 1725 met Willemyn Gysbert Hanegraefs⁴⁷, dochter van Gysbert Janse Hanegraefs en van Leendertje Marten Leenderts. Van haar ouders erfde zij postuum een huis, hof een aangelag *in de Veersche hoeve aan 't Leege Beugt*.⁴⁸ Op 10 oktober 1775 is zij te Dinther overleden.

In 1774 maakten Hendrick (ziek) en Willemyn hun testament.⁴⁹ Aan het enige nog ongetrouwde kind, Johanna, gaven zij vooruit *f 100 in voldoening van haar uytsetzel*, zoals de andere kinderen hadden gehad. Bovendien zou Johanna na het overlijden van beide ouders *den geheelen imboel als kast, kist, koper, tin, beddens, linnen, wollen* toevallen. Zoon Paulus kreeg de boerderij *onder het Laagbeugt*, dochter Johanna de boerderij in de *Commerstraat*.

De kinderen waren:⁵⁰

1. Gijsbert Hendricks van Uden, te Dinther gedoopt op 17 januari 1728 en daar op 10 september 1772 overleden. Hij was op 18 februari 1750 te Dinther getrouwd met Jenneken Dirck Deckers van Druenen uit Nistelrode, bij wie hij de hierna volgende kinderen verwekte. In 1770 vestigde hij zich met zijn vrouw en de twee overlevende kinderen te Nistelrode.⁵¹ Acht jaar later was Jenneken weduwe; zij woonde toen in het Laatbroek onder Nistelrode.

A. Dirck, te Dinther gedoopt op 27 november 1760, leefde in 1774.

B. Jan, te Dinther gedoopt op 29 maart 1762, jong gestorven.

C. Maria, te Dinther gedoopt op 27 maart 1764, jong gestorven.

D. Annemie, te Dinther gedoopt op 29 mei 1766, jong gestorven.

E. Goortken, te Dinther gedoopt op 14 augustus 1767, leefde in 1774.

F. Aalbert, te Dinther gedoopt op 4 januari 1770, jong gestorven.

G. Ida, te Dinther gedoopt op 8 juli 1772. Zij leefde nog in april 1774.

2. Eyken Hendriks van Uden is op 22 februari 1731 te Dinther gedoopt en trouwde daar op 9 februari 1766 met Jacob Jacobs van Zeeland uit Uden. Op 14 oktober 1767 stierf zij te Dinther als weduwe van deze Kobus van Seeland.

3. Jenneken Hendrix van Uden⁵² is te Dinther gedoopt op 18 oktober 1733 en trouwde met Johannes van Venrooy.

4. Pouwel, te Dinther gedoopt op 26 november 1735 en jong gestorven.

5. Poules Hendriks van Uden⁵³ is op 24 augustus 1737 te Dinther gedoopt en trouwde met Hendrina Goorts van den Berg⁵⁴ uit Veghel, dochter van Goort Rembouts van den Berg en van Maria Jan Baltusse van de Rydt. Poules verkocht in 1772 een huis, hof en aangelag *aan het Leeg Beugt* onder Dinther.⁵⁵

Hieruit:

A. Goort, te Dinther gedoopt op 23 juli 1769.

B. Jan, te Dinther gedoopt op 5 juni 1770 en daar op 16 juli 1770 overleden.

C. Goort, te Dinther gedoopt op 2 juli 1771.

D. Gijsbert, te Dinther gedoopt op 4 december 1773 en op 3

49. SAV, Dinther R 84, f 219^v, 16 april 1774.

50. SAV, Dinther R 57, f 203, 4 februari 1778.

51. SAV, Dinther R 84, f 10^v, 5 december 1770.

52. SAV, Dinther R 89, f 143^v, 28 oktober 1793.

53. SAV, Dinther R 56, ff 115^v en 120, 2 januari 1772; f 170, 10 maart 1772; f 189, 23 mei 1772; f 192, 7 juni 1772. R 57, f 3, 27 september 1773; f 5, 20 oktober 1773; f 58^v, 5 september 1774; f 82^v, 28 februari 1775; f 158^v, 3 december 1776; f 192, 17 december 1777; f 201, 30 januari 1778; f 226^v, 13 mei 1778. R 58, f 96, 26 juni 1779; f 157, 3 juli 1780; f 160^v, 10 augustus 1780. R 59, f 17^v, 11 januari 1781; f 55^v, 19 september 1781. R 75, f 10, 13 december 1720. R 86, f 75^v, 13 mei 1778; f 143, 12 februari 1780.

54. SAV, Veghel R 82, f 27, 21 juni 1770. OAA Veghel, afd. II, B-30, f 96^v, 1 september 1768. OAA Erp B-20, f 155^v, 14 mei 1783. OAA Dinther 714, f 82^v, 14 mei 1783.

55. SAV, Dinther R 56, f 167^v, 4 maart 1772.

oktober 1774 aldaar overleden.

E. Willemijntje, te Dinther gedoopt op 11 januari 1777, leefde nog in 1783.

F. Hendrien, te Dinther in 1780 op 24 maart gedoopt en op 31 maart gestorven.

G. Hendrik, te Dinther gedoopt op 12 februari 1783 en daar op 17 december 1785 overleden.

IIbis. PETER GEERT GOORTS VAN UDEN⁵⁶ is op 24 september 1615 te Heeswijk gedoopt en overleed na 1667. In 1655 worden hij, de predikant van Dinther en vier anderen vermeld als *laeten ende principaelste gebruijckers respectieve vande huijsinge ende landerijen van joncker Johan van der Schoute*.⁵⁷

Peter trouwde met Jenneken Evert Jacobs⁵⁸, dochter van Evert Jacob Everts van Dynther en van Anneken Willem Bosch. Zij deelde in 1664 met haar broers Arien, Willem en Jacob en haar zusters Lammertken, gehuwd met Willem Suyskens, en Dingen de ouderlijke erfenis.⁵⁹ Anneken overleed na 1701 en haar kinderen waren:⁶⁰

1. Gerit Peters van Uden is op 5 maart 1659 te Dinther gedoopt en overleed aldaar op 24 december 1711. Zijn vrouw, Jenneken Hendrick Doormans, was daar op 27 april 1709 al gestorven. Zij hadden zeven kinderen:

A. Jan, te Dinther gedoopt op 29 augustus 1688.

B. Jan, te Dinther gedoopt op 8 februari 1690 en daar gestorven op 14 november 1711.

C. Goortken, te Dinther gestorven op 29 november 1691.

D. Henrica, te Dinther gedoopt op 8 oktober 1693.

E. Peter, te Dinther gedoopt op 2 september 1697.

F. Lysbeth Gerrits van Uden is op 20 april 1700 te Dinther gedoopt en trouwde te Schijndel op 25 april 1723 met Jan Cornelis van Son, geboren te Son in 1702.

G. Hendrick, te Dinther gedoopt op 11 april 1702. Mogelijk is hij identiek aan Hendrik van Uden uit Dinther, poorter van Den Bosch en meester-metselaar aldaar.⁶¹ Deze trouwde met Geertruij Janssen, met wie hij testeerde in 1762 en 1776.⁶²

H. Peerken Gerits van Uden is te Dinther gedoopt op 26 april 1704. Zij was in 1727 gewezen dienstmeid van Johan van Oosterwyck, secretaris van Dinther, en liet toen door vijf vrouwen verklaren dat zij het jaar tevoren van mei tot en met augustus *in Hollant tot Wateringe hebben gewoont ende gearbeijt, alwaer gemelte Peerke Gerits van Uden mede woonaghtigh en werkende was*. Thuis gekomen hoorden zij dat het gerucht ging dat Peerken in Holland een kind van de secretaris zou hebben 'uitgekraamd', maar de vijf vrouwen, die dagelijks met haar hadden gewerkt, verklaarden dat dat *een opgeraapte, vuilen ende godloose achterklap en eerdievertje was*.⁶³

56. SAV, Dinther R 5, 29 september 1653. R 43, ongef., 18 november 1662. R 44, f 14, 1 september 1664; f 27^v, 29 juli 1666.

57. SAV, Dinther R 5, 17 juli 1655.

58. SAV, Dinther R 42, ongef., 20 oktober 1650. R 43, ongef., 3 februari 1657; 3 maart 1657. R 44, f 18^v, 3 januari 1665.

59. SAV, Dinther R 44, f 10, 7 juni 1664.

60. SAV, Dinther R 46, f 274^v, 15 december 1698.

61. GAH, R 1189, f 106, 12 juli 1738.

62. GAH, N 3160, f 476, 19 november 1762. N 3451, f 135, 30 januari 1776.

63. SAV, Dinther R 75, f 254^v, 1 mei 1727.

64. SAV, Dinther R 47, f 28^v, 29 mei 1700.

65. SAV, Dinther R 46, f 166, 15 november 1691.

66. SAV, Dinther R 49, f 135^v, 7 december 1718.

67. SAV, Dinther R 75, f 139, 10 juli 1725.

68. SAV, Dinther R 75, f 151^v, 2 januari 1726. Vgl. R 50, f 79^v, 9 oktober 1726.

69. SAV, Dinther R 77, f 258^v, 14 september 1739.

70. SAV, Dinther R 76, f 104^v, 1 juni 1730.

71. SAV, Dinther R 75, f 2, 2 juli 1720.

72. SAV, Dinther R 83, f 159, 24 februari 1769.

73. SAV, OAA Dinther, 'Leyste van persoonen die aen gebraght syn van armmeesters als genietende vande arne tafel', 1720.

74. SAV, Dinther R 50, f 172^v, 7 december 1729.

75. SAV, Veghel R 103, f 194, 3 mei 1753.

76. SAV, Veghel R 178, weesrekening kinderen Jan van Wetten, gesloten op 18 januari 1721.

77. SAV, Veghel R 103, f 136^v, 20 januari 1752.

2. Geertruyt Peters van Uden trouwde met Emmert Jasper Corsten.⁶⁴

3. Handrick Peters van Uden⁶⁵ is kort voor 1719 gestorven.⁶⁶ Zijn weduwe Jenneken Mattys Peeters⁶⁷, dochter van Mattys Peeter Hendricx, gaf in 1726 de tocht van haar bezittingen aan haar kinderen.⁶⁸

A. Antony Hendricks van Uden⁶⁹ erfde in 1726 van zijn ouders een huis met een tuin te Dinther. Aldaar trouwde hij in 1748 met Jenneke Lamers van Elswyck.

B. Gijsbert Handricks van Uden, te Dinther gedoopt op 21 januari 1689, in 1730 nog ongehuwd.⁷⁰

C. Jan, te Dinther gedoopt op 21 september 1690 en jong gestorven.

D. Jan, te Dinther gedoopt op 11 november 1691 en jong gestorven.

E. Lyneken Hanricks van Uden is op 18 februari 1693 te Dinther gedoopt en erfde van haar ouders een huis met een tuin. Zij trouwde te Dinther op 30 juni 1720 met Ruth Willers van den Wassenbergh⁷¹, weduwnaar van Peerken Dielis Peeters. Beiden leefden nog in 1758. Hun kinderen deelden in 1769 de nalatenschap, gelegen te Dinther en Schijndel.⁷²

a. Adriaantje Rutten van de Wassenberg, te Dinther gedoopt op 18 maart 1727, trouwde daar op 20 mei 1759 met Matheus Peters van Uden.

b. Jenneken Rut Wilbers Wassenberg, gehuwd met Jacobus Dirx van Santvoort.

c. Hendrikus Rutte Wassenberg.

d. Peter Rutte Wassenberg erfde van zijn ouders hun boerderij te Dinther aan de *Heijlharen*.

E. Henrica, te Dinther gedoopt op 10 december 1697 en jong overleden.

4. Tonis Peters van Uden, volgt onder IIIbis op pagina 40.

5. Jan Peters van Uden, volgt onder IIIter op pagina 41.

IIIbis. TONIS PETERS VAN UDEN ALIAS VAN DINTHEREN vestigde zich in 1704 in *de Hey* onder Veghel en overleed in *Hollandia* op 15 juli 1718. Bij Marija Dirck Henricx, die op 23 april 1755 te Veghel overleed, had hij de volgende kinderen, die in 1720 werden gesteund door de plaatselijke Heilige-Geesttafel.⁷³

1. Dirck Tonis van Uden⁷⁴ is op 10 november 1689 te Dinther gedoopt en overleed te Veghel op 9 september 1753 na ten gunste van zijn broer Willem te hebben getesteerd.⁷⁵ Hij was linnenwever geweest⁷⁶ en wellicht ook boer.

2. Jan Tonis van Uden, te Dinther gedoopt op 24 juli 1694, zat nog in 1709 in het huishouden van zijn ouders, maar niet meer in 1711. In 1752 woonde hij Amsterdam. Hij was toen als zoon van Maria *Hermens* mede-erfgenaam van zijn neef Leendert Jan Claessen te Eerde, zoon van Toniske Hermens.⁷⁷

Te Amsterdam trad hij op 10 oktober 1732 in ondertrouw met Maria Vermeulen uit Wamel, 25 jaar oud, dochter van Marten Vermeulen. Hij woonde toen aan de Botermarkt.

3. Henrica, te Dinther gedoopt op 28 september 1699.
4. Peter, te Dinther gedoopt op 27 december 1700.
5. Maria Tonis van Uden is op 22 december 1701 te Dinther gedoopt en trouwde te Veghel op 28 februari 1734 met Lenaert Antonis Verhoeven.
6. Peter, te Dinther gedoopt op 18 juni 1703.
7. Willem Tonis van Uden is te Veghel op 9 augustus 1706 gedoopt en op 31 oktober 1783 aldaar overleden.

In het doopboek van de pastoor van Veghel zijn twee versies geregistreerd betreffende een verontrustende geboorte. Beide vermelden op 2 februari 1740 de doop van Willems bastaard Anthonis, maar de ene zegt *baptizatus est Antonius, filius incestuosus Wilhelmi Anthonii van Uden et Gertrudis Anthonii van Uden, sorore dicti Wilhelmi*, terwijl de andere, in een opsomming van de bastaarden van Veghel, zegt: *filius illegitimus et incestuosus* van Geertruij Jans van Uden.

Op 5 mei 1759 trouwde Willem van Uden te Veghel met Jenneken Verhaeren uit Gemert, daar geboren in 1729 en te Veghel gestorven op 2 mei 1790. Zij testeerden in 1783 ten gunste van hun collaterale erfgenamen; Willem maakte f 100 aan zijn nicht Meghel Welters, weduwe van Gerrit van Berlo, f 100 aan Margrieta Hendrik Sijmons van Brederode, weduwe van Gerling van Groenendael, f 100 aan Hendrien Hendrik Sijmons van Brederode en haar man Johannes Tonis van Lieshout en f 100 aan Willemyn Hendrik Sijmons van Brederode, weduwe van Johannis Hendrik Verbeek.⁷⁸

IIIter. JAN PETERS VAN UDEN is rond 1665 te Dinther geboren en overleed na een langdurig ziekbed op 12 maart 1719 te Veghel, waar hij in de herdgang *Havelst* had gewoond. Bij Anneken Jan Daendels, overleden te Veghel op 26 januari 1742, was hij vader van:⁷⁹

1. Jenneken ($\pm$ 1700–1703).
2. Peter, omstreeks 1701 geboren en jong gestorven.
3. Marijken, geboren in juli 1702.
4. Jenneken Jans van Uden is te Veghel gedoopt op 8 januari 1703; Jan Daendels *inde statt* (haar grootvader?) was de peter. Zij erfde in 1762 bij een boedelscheiding met haar broer Daendel en zus Frenken een huisje met een hofje *aant Beukelaer inde Nederbiese tiende*.⁷⁹
5. Peter Jansen van Uden is op 6 januari 1706 te Veghel gedoopt en overleed daar op 16 juli 1729 als jonge huisvader. Op 15 februari 1728 was hij te Veghel getrouwd met Goortken Nelis Teunessen, die daar in 1704 was geboren en er op 24 november 1730 overleed. Hieruit:
A. Jan, te Veghel gedoopt op 15 januari 1729.

78. SAV, Veghel R 109, f 31, 19 maart 1783.

79. SAV, Veghel R 105, f 3^v, 1 maart 1762.

6. Daendel Janssen van Uden, volgt onder IVbis op pagina 42.
7. Geertruyt Jans van Uden werd op 29 november 1711 te Veghel Anna gedoopt en overleed aldaar op 13 oktober 1758. Als zij degene is die van haar neef Willem Tonis van Uden moeder van Anthonis werd, is het opmerkelijk dat de natuurlijke vader pas na haar overlijden in het huwelijk trad.
8. Dirck Jansen van Uden is op 30 mei 1714 te Veghel gedoopt en overleed daar op 31 augustus 1738.
9. Frensen Jan Peters van Uden⁸⁰ is op 22 juli 1717 te Veghel Laurentia gedoopt. (Laurentia Jan Daniels, haar tante of grootmoeder van moederskant, was in 1709 en 1714 meter van haar broers Daendel en Dirck.) Zij trouwde te Veghel op 29 september 1753 met Jan Sijmons van der Hagen (Verhagen) te Schijndel, weduwnaar van Ale Gerits Verwetering.

IVbis. DAENDEL JANSSEN VAN UDEN⁸¹ werd op 1 februari 1709 te Veghel gedoopt en trouwde daar op 17 februari 1732 met Mie Janse Eijmers (van den) Groenendael⁸², een in 1706 te Veghel geboren dochter van Jan Eijmers Groenendael bij Anna Claes Romberts Roeffen. Volgens de 'Lijste van de armen en publicque aalmoese levende personen' van 1737⁸³ woonden zij in de herdgang *te Heij* met hun dochter Jenneken en Hendrien Ariens, de meid, en trokken zij bijstand. Later moeten zij in betere doen zijn gekomen, want Daendel pachtte minstens sinds 1737 de herberg *den Rooden Leeuw* in de Straat.⁸⁴ In 1749 kocht hij voor f 810:0:0 *seekere huijsinge, schuure, brandthuijs, hoff en aengelag, geleege alhier inde Straat, genaemt het Bondt Peert*, dat hem echter werd ontnaderd.⁸⁵ Vervolgens verwierf hij in 1750 bij naasting voor f 850:0:0 *een schoone huijsinge, agterhuijs, hoff, boomgaert* in de herdgang Straat.⁸⁶ Hij hield daar herberg en brouwde er bier⁸⁷ en belandde zodoende in de ruwe omgangsvormen van de sterke drank: in 1753 ging hij op de loop voor een messetrekker.⁸⁸

Daendel, analfabeet, overleed te Veghel op 23 januari 1765, zijn weduwe Mie op 7 maart 1778. In 1776 had zij aan haar kinderen de herberg in vruchtgebruik gegeven, beschreven als *eene schoone, steene huijsinge, agterhuijs, hoff, boomgaert*, 1½ lopense groot en gestaan in de Straat.⁸⁹

1. Jenneken, te Veghel gedoopt op 16 november 1732.
2. *Jenneken Daendels* van Uden, te Veghel gedoopt op 4 september 1734 en daar op 7 januari 1769 getrouwd met Laurens Dirx van Mil uit Nuland, daar gedoopt op 18 juni 1746, zoon van Dirk Denissen van Mil en van Theodora Jansen Dirckx. Zij vestigden zich in 1769 te Schiedam.⁹⁰
3. Lambert, te Veghel gedoopt op 18 mei 1736.
4. Antonetta Daendels van Uden is op 21 september 1738 te Veghel gedoopt en trouwde daar op 4 januari 1755 met Luycas van Gent uit Nuland, geboren in 1731. Zij kochten in 1776 voor f 900 hun broer en zusters uit de ouderlijke herberg, die bij de verkoop in 1780 wordt beschreven als *eene schoone*,

80. SAV, Veghel R 81, f 13, 1 maart 1762.

81. SAV, Veghel R 79, f 98, 11 juni 1750. R 81, f 13, 1 maart 1762.

82. SAV, Veghel R R 104, f 247^v, 6 juni 1761.

83. SAV, OAA Dinther.

84. SAV, Veghel R 174-I, weesrekening kinderen Jan van de Velde, 1735-1737, p. 116. Weesrekening van dezelfden, 1738-1744, p. 35; p. 117, 14 oktober 1738; p. 120, 1742.

85. SAV, Veghel R 21, 8 januari 1750. R 79, f 46, 22 oktober 1749; f 64, 10 januari 1750.

86. SAV, Veghel R 79, f 78^v, 28 februari 1750.

87. SAV, Veghel R 104, f 2, 23 september 1754.

88. SAV, Veghel R 22, 4 augustus 1753.

89. SAV, Veghel R 82, f 303, 17 juni 1776.

90. SAV, OAA Veghel, afid. II, B-30, f 108^v, 27 april 1769.

De Straat te Veghel, tekening van J. Stellingwerf (foto: Topografisch-Historische Atlas van de Katholieke Universiteit Brabant)

91. SAV, Veghel R 82, f 303^v, 17 juni 1776. R 83, f 131^v, 1 december 1780.

92. GAH, R 70-4, 1745.

93. SAV, OAA Veghel, afd. II, B-30, f 303, 31 mei 1783.

94. SAV, Veghel R 84, f 34^v, 2 juni 1785. R 86, f 125^v, 30 april 1801; f 208, 28 juli 1801. OAA Veghel, afd. II, E-19, f 174^v, 28 juli 1821. N 8099, no 42, 26 mei 1821.

95. SAV, Veghel R 82, f 20, 1774.

96. SAV, Veghel R 108, f 221, 21 september 1781. R 109, f 55, 14 oktober 1783.

97. SAV, Dinther R 42, ongef., 31 januari 1651. R 43, ongef., 2 april 1659; 25 januari 1660; 14 april 1662; 14 september 1663. R 44, f 14, 1 september 1664; f 27, 5 maart 1666; f 55, 3 mei 1668; f 78, 27 april 1669; f 86, 11 juli 1669; f 101^v, 4 januari 1670; f 114^v, 22 juni 1670. R 45, f 6, 8 november 1665; f 11, 26 februari 1672; f 19, 18 juli 1673; f 23, 14 januari 1677; f 28^v, 16 mei 1672; f 36, 9 februari 1673; f 59^v, 6 december 1674; f 72, 21 maart 1675; f 75, 11 oktober 1675; f 111^v, 2 juli 1677; f 139, 5 april 1679; f 177^v, 21 maart 1680. R 46, f 9^v, 3 januari 1684; f 24, 5 januari 1685; f 103, 29 juli 1688. Familiearchief Van den Bogaerde van Terbrugge 1386, f 1. Idem 1387, f 1.

98. GAH, N 2768, f 9, 9 april 1679.

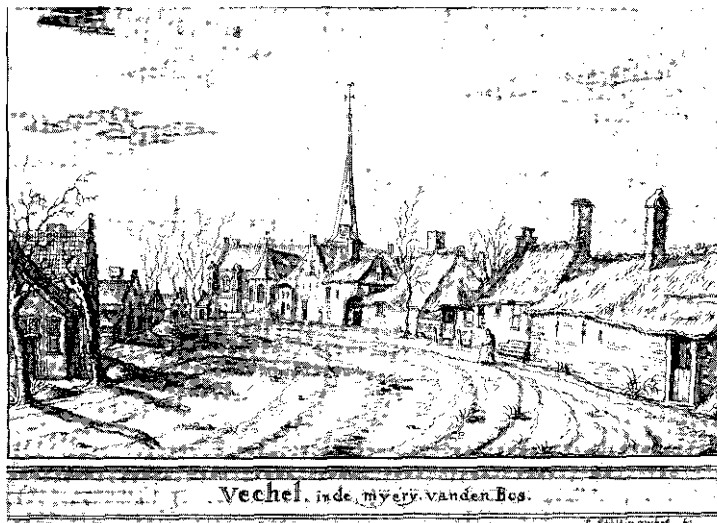
99. GAH, R 1863.

100. GAH, R 1619, f 494^v, 29 augustus 1664.

steene huysinge, achterhuyse, hof, bomgaert en toen f 1750 opbracht.⁹¹ Inmiddels woonden zij te Schiedam.

5. Lambert, te Veghel gedoopt op 6 december 1740.

6. Willemyn Daendels van Uden is op 16 januari 1742 te Veghel gedoopt. Zij trouwde daar op 11 juni 1775 met Hermanus Bierings⁹² uit Vught, geboren in 1749. Met hun kinderen Maria en Wouteriena vertrokken zij in 1783 naar Schiedam.⁹³ In februari 1818 is zij te Veghel gestorven.

7. Anna, te Veghel gedoopt op 13 april 1743.

8. Lambert Daendels van Uden⁹⁴, te Veghel gedoopt op 29 september 1745 en daar op 4 oktober 1820 overleden. Hij was landbouwer op de Leest. In 1774 verkocht hij voor f 1565 een huizing met schuur, bakhuis, hof, boomgaard en aangelag, gelegen *over de brugge, genaamt aen de Hoogeynde*.⁹⁵ Op 11 februari 1745 trouwde hij te Veghel met Geertruy Jans van der Zanden⁹⁶, daar geboren in 1744 en er op 6 februari 1811 overleden. Haar ouders, Jan Peters van der Zanden en Margriet Jooste van der Pol, woonden op de Leest. Uit hun huwelijk stamt een talrijk nageslacht, onder wie mijn grootmoeders Net en Drikka van Uden. (In mijn kwartierstaat draagt Lambert Daendels van Uden de nummers 80 en 112.)

Iter. JAN GEERT GOJAERTS VAN UDEN⁹⁷ werd op 28 december 1625 te Dinther gedoopt. Daar verwierf hij evenals zijn vader en zijn halfbroer Handrick een plaats in de schepenbank; in 1679 was hij borgemeester.⁹⁸ In 1691 pachtte hij voor f 154 de impost op het zout van Geffen en voor f 70 het bestiaal.⁹⁹ Ten behoeve van het corpus van Dinther loste hij in 1664 een kapitaal.¹⁰⁰ In 1660 kreeg hij bij akkoord met zijn vader, broers en zus *alle de gereede goederen, als*

101. SAV, Dinther R 43, ongef., 1 april 1660.
102. SAV, Dinther R 42, ongef., 9 mei 1643. R 43, ongef., 27 november 1658. R 44, f 54, 1668; f 130^v, 1671. RAH, Familiearchief Van den Bogaerde van Terbrugge 1385, f 11.
103. SAV, Dinther R 45, f 188, 1680; f 189, 1682.
104. SAV, Dinther R 46, f 133^v, 1690; f 147, 1690.
105. SAV, Dinther R 46, f 186, 1693.
106. SAV, Dinther R 46, f 192, 1694.
107. SAV, Dinther R 45, f 6, i.m. 1731–1734. R 75, f 236, 1726.
108. SAV, Dinther R 46, f 215^v, 1696.
109. SAV, Dinther R 46, f 147, 1690.
110. GAH, Zinnelooshuis 393, 18 februari 1700. SAV, Dinther R 45, f 20^v, 1674; ff 21 en 22^v, 1677; ff 25, 66^v en 67^v, 1675; f 50, 1674; f 143^v, 1679; ff 202, 204 en 206^v, 1681. R 46, f 6, 1683; f 16, 1684; f 38^v, 1685; f 110, 1689; f 181^v, 1693. R 47, f 8^v, 1699; f 42^v, 1700; f 59^v, 1701; f 81^v, 1703. R 49, ff 98^v, 100^v en 101^v, 1716; f 121, 1717; ff 149 en 152^v, 1719. R 48, f 171, 1711. R 50, f 3^v, 1720; f 33^v, 1722. R 75, f 83, 1723; f 103^v, 1724; f 236^v, 1726. RAH, Familiearchief Van den Bogaerde van Terbrugge 1387, f 33.
111. SAV, Dinther R 46, f 27^v, 1685.
112. SAV, Dinther R 75, f 274^v, 1728. R 77, f 66^v, 1735.
113. SAV, Dinther R 47, f 54^v, 1701.
114. SAV, Dinther R 45, f 188, 1680.
115. Bots c.a., *Noordbrabantse studenten*, 699, no 5249.
116. A. v.d. St., „Acta Decanatus Eindhoviensis”, *Bossche Bijdragen*, XXIII (1956–1957) 203. Bots en Mélotte, *Van Wedert tot Valkenswaard*, 131, 169, 170.
117. SAE, Waalre en Valkenswaard R 33, f 2, 3 januari 1715.
118. SAV, Dinther R 75, f 129, 10 oktober 1724; f 130, 13 oktober 1724.
119. RAH, Familiearchief Van den Bogaerde van Terbrugge 1387, f 6. Idem 1442 f 21, 1692; f 22^v, 1693. SAV, Dinther R 46, ff 152^v, 153^v en 155^v, 1691; f 201^v, 1695; ff 125 en 221^v, 1696; f 249^v, 1698. R 47, f 24^v, 1700. R 48, f 28^v, 1707; f 128, 1709. R 49, f 43, 1714; f 149, 1719. R 50, f 200, 1730. R 75, f 154^v, 1726.

*haeve van peerden, beesten en den huijsraet, die nu tegenwoordich in behout en eigendom sijn vanden voornoemden sijnen vader.*¹⁰¹ Jan trouwde met Meriken Jan Peters¹⁰², te Dinther gedoopt op 21 september 1632 als dochter van Jan Peter Jansen en Fyken Rutten van Elswyck. Zij maakten in 1680 een testament, dat zij in 1682 royeerden.¹⁰³ Jan leefde nog in 1690¹⁰⁴, maar Meriken heette in 1693 zijn weduwe¹⁰⁵ en maakte in 1694 een eigen testament.¹⁰⁶ Zij was nog in 1695 in leven, maar niet meer in november 1696, toen haar kinderen¹⁰⁷ de nalatenschap deelden.¹⁰⁸

1. Joost Jan van Uden, volgt onder III^{quater} op pagina 46.

2. Lyneken Jans van Uden¹⁰⁹ trouwde met Aelbert Joosten Spierincx¹¹⁰, schepen van Dinther, zoon van Joost Jan Joosten Spierincx en van Meryken Handrick Dooremans. Zij maakten in 1684 hun testament¹¹¹, Aelbert leefde nog in 1701 en Lyneken stierf te Dinther op 17 januari 1704. Van haar ouders had zij een huis en hof geërfd te Dinther *opt Ietsel*. Hun kinderen waren:¹¹²

- a. Josyna Aelbert Spierincx, gehuwd met Jan Teuwis.
- b. Haersken Aelbert Spierincx, gehuwd met Peter Jansse van den Boogart, molenaar te Lith.
- c. Jenneken Aelbert Spierincx.
- d. Maria Aelbert Spierincx.
- e. Johannes Aelbert Spierincx.
- f. Goortje Aelbert Spierincx.
- g. Sophia Aelbert Spierincx.
- h. Anna Maria Aelbert Spierincx.
- i. Catharina Aelbert Spierincx.
- j. Joost Aelbert Spierincx.
- k. Jan Aelbert Spierincx.

3. Gerardus van Uden¹¹³ kreeg bij testament van zijn ouders in 1680 land te Schijndel en heet dan *Gerit van Uden, studerende tegenwoordich tot Dusseldorpt*.¹¹⁴ Het jaar daarop ging hij studeren aan de universiteit van Leuven, waar hij lid werd van de meierijse theologantenclub.¹¹⁵ Op 22 augustus 1687 verliet hij Leuven om een betrekking als kapelaan te Veghel te aanvaarden. In 1696–1714 was hij pastoor van Valkenswaard¹¹⁶, waar hij een huis aan de Maastrichterstraat huurde. In 1715 kocht hij daar voor f 750 een huizing kocht met hof en aangelag, *inde Kromstraet geleghen, met de plantagie van boomen ende houtwassen*.¹¹⁷ Hij richtte een vereniging van christelijke lering en een broederschap van de heilige Rozenkrans op. Op 29 juli 1724 werd hij begraven in het koor van de kerk.¹¹⁸

4. Hendricksken Jan Geerts van Uden trouwde met Jan Niekens¹¹⁹, schepen van Dinther. In 1732 deed hij handlichting van een *steene huijsinge met sijn binne muere en kelder, met sijn stallingen van paerden en beesten, als mede de deeling met negen stucken acker en teulant*, te Dinther gelegen in't Kerckvelt. Een jaar later deed hij nog handlichting van een

120. GAH, R. 1170A, ongef., 20 november 1732; 14 april 1733.
121. SAV, Dinther R 75, f 52^v, 1722.
122. SAV, Dinther R 76, f 203, 28 maart 1732. R 77, f 204^v, 12 september 1738.
123. SAV, Veghel R 93, f 130^v, 11 augustus 1691.
124. SAV, Dinther R 75, f 10, 13 december 1720. Een Huybert Tyssen van Mensel was in 1708 schepen van Dinther. Deze was afkomstig van Nistelrode en op 16 oktober 1700 te Dinther getrouwd met Lamertje Ariens Peeters.
125. SAV, Dinther R 75, f 146^v, 9 september 1725.
126. SAV, Dinther R 50, f 69^v, 19 september 1725.
127. SAV, Dinther R 50, f 114, 28 oktober 1727. R 76, f 200^v, 27 maart 1732.
128. Met dank aan mevr. Y. Meijer-van der Heijden te Singapore.
129. SAV, Dinther R 47, f 54^v, 1701. R 50, f 67^v, 1725. R 76, f 235, 1733.
130. RAH, N 2978, f 260, 1715. SAV, Dinther R 48, f 52^v, 1707; ff 149 en 153, 1710. R 49, f 20^v, 1713 en i.m. 15 december 1723; f 50, 1715. R 50, f 22, 1721; f 51, 1724. RAH, Familiearchief Van den Bogaerde van Terbrugge 1386, f 6vø.
131. SAV, Dinther R 46, f 192, 7 juni 1694.
132. SAV, Dinther R 76, f 57^v, 14 september 1729.

huis, hof en aangelag van 6 lopen *inde Varse*.¹²⁰

In 1722 worden Jan en Hendricksken vermeld met hun dochter Petronella.¹²¹ Zoon Gerardus Niekens woonde in 1738 te Delft.¹²² Andere kinderen waren Johanna en Maria, de laatste gehuwd met Michiel van der Burgt.

5. Peter Janssen van Uden te Dinther pachtte in 1691 hop te Schijndel en verkocht dat te Veghel.¹²³ Een jaar later vestigde hij zich te Schijndel, waar hij op 9 november trouwde met Jenneken Jaspar Spierinx. Deze hertrouwde met Huijbert van Mensel¹²⁴, wiens weduwe zij was in 1725.¹²⁵ Haar kinderen uit de eerste echt waren:¹²⁶
 - A. Jaspert Johannes van Uden¹²⁷, te Schijndel geboren in 1703 en overleden na 1756. Aldaar trouwde hij op 30 januari 1729 met Anna Maria Hanenberg, geboren te Schijndel in 1705.
 - B. Maria Peters van Uden trouwde te Schijndel op 27 november 1721 met Cornelis Hendrik van der Heijden, met wie zij te Sint-Michielsgestel ging wonen. Hij kwam uit Schijndel en was een zoon van Hendrick Hendricks van der Heijden en Anna Paulus Penninx. De vestiging te Sint-Michielsgestel zal van tijdelijke aard zijn geweest, want de eerste twee kinderen werden gedoopt te Den Dungen en de overige acht te Schijndel.¹²⁸ Cornelis is daar begraven op 18 november 1750 en zijn weduwe op 21 juni 1779.
 - C. Jennemarie Peters van Uden woonde met haar man Luijcas Janssen van Esch te Schijndel. Zij waren daar op 7 augustus 1716 getrouwd. Luycas was te Den Dungen geboren en vermoedelijk een zoon van Jan Luyken van Esch en Maria Jan Teunissen.
6. Fyken Janssen van Uden was gehuwd met Hendrick Huijbers van Mensel, die in 1696 haar weduwnaar was. Hun kinderen waren:¹²⁹
 - a. Bartel Hendricks van Mensel.
 - b. Pieter Hendricks van Mensel.
 - c. Catharina Hendricks van Mensel, gehuwd met Cornelis Aarts van Lieshout.
 - d. Petronella van Mensel, in 1725 de vrouw van Hendrick Blays en in 1733 die van Hendrick van Berckel.
7. Lammert Jans van Uden¹³⁰ is op 7 juni 1676 te Dinther gedoopt. Van zijn moeder kreeg hij in 1694 als jongste zoon testamentair f 300 vooruit¹³¹, van zijn vader erfde hij in 1696 een huis en hof *op de Cruisstraet*. Op 17 december 1702 trouwde hij te Dinther met Helena Hendricks van Thuyl¹³², dochter van Hendrick Janssen van Thuyl en Adriaentje Jan Eliassen van de Laarschot. Nadat zij op 31 januari 1704 te Dinther was overleden, hertrouwde Lammert aldaar op 24 januari 1706 met Maria Hendricks van den Dollart, dochter van de Dintherse

133. SAV, Dinther R 76, f 60, 1 oktober 1729; f 66, 23 november 1729.
134. SAV, Dinther R 76, f 57^v, 1729; f 155, 1730. R 79, f 64^v, 1745. RAH, Familiearchief Van den Bogaerde van Terbrugge 1387, f 21.
135. RAH, Familiearchief Van den Bogaerde van Terbrugge 1387, f 1.
136. SAV, Dinther R 80, f 19^v, 30 april 1750; f 197, 19 september 1753.
137. SAV, Dinther R 80, f 77, 19 mei 1751.
138. GAH, N 3383, f 85, 17 mei 1771.
139. SAV, Dinther R 80, f 235^v, 13 april 1754.
140. GAH, Zinnelooshuis 393, 18 februari 1700. SAV, Dinther R 5, 19 mei 1684. R 46, f 110, 1689; f 130, 1690; ff 170^v, 181^v en 186, 1693; f 187, 1694; f 248^v, 1698. R 49, f 46^v, 1717; f 123^v, 1718; f 150^v, 1719. R 48, ff 82^v en 98^v, 1708; f 172, 1711. R 50, f 16, 1721. R 75, f 10, 1720. RAH, familiearchief Van den Bogaerde van Terbrugge 1385, f 15^v. Idem 1386, ff 4, 8^v.
141. SAV, Dinther R 48, f 18^v, 12 maart 1707.
142. RAH, Familiearchief Van den Bogaerde van Terbrugge 1385, ff 7 en 10^v. Idem 1386, f 6. Idem 1387, ff 21, 29.
143. SAV, Dinther R 45, f 139, 31 maart 1679. R 46, f 49^v, 19 januari 1686.
144. SAV, Dinther R 77, f 66^v, 25 februari 1735.
145. SAV, Dinther R 49, f 131^v, 1718. R 50, ff 16 en 18^v, 1721; ff 67^v en 72^v, 1725; ff 74^v en 81, 1726. R 74, f 86, 1714. R 75, f 38, 1721; f 86^v, 1723.
146. SAV, Dinther R 48, f 64, i.m. 8 augustus 1739. R 76, f 239^v, 7 april 1733; f 240^v, 4 mei 1733.
147. SAV, Dinther R 48, f 98^v, 24 december 1708. R 49, f 117, 12 augustus 1717. R 74, f 137^v, 13 januari 1717.

schepen Hendricks Ariens van den Dollart.

Lammert van Uden was schepen van Dinther en overleed in de tweede helft van de twintiger jaren van de achttiende eeuw. Op 24 juli 1729 hertrouwde zijn weduwe Maria van den Dollart met Peeter Goossens van den Heuvel.¹³³

Helena van Thuyt was moeder van:

- A. Mariken Lammerts van Uden¹³⁴, te Dinther gedoopt op 5 maart 1703, erfde van haar ouders het huis, hof en aanglag in de Kruisstraat.¹³⁵ Zij trouwde te Dinther op 30 september 1725 met Peter Tonis van Stratum.¹³⁶ Deze werd zwaar getroffen door de runderpest van 1748-1750: negen beesten uit zijn stal crepeerden.¹³⁷

Peter hertrouwde in 1745 met Hendrien Wynand Hoogaars, met wie hij in 1771 testeerde.¹³⁸ Zijn kinderen bij Mariken waren in 1754 Antony, Lambert en Helena van Stratum.¹³⁹

De kinderen uit het tweede huwelijk van Lammert van Uden waren:

- B. Jan, te Dinther gedoopt op 13 december 1709.
- C. Jan, te Dinther gedoopt op 19 januari 1712.
- D. Hendrick, te Dinther gedoopt op 5 oktober 1713.

IIIquater. JOOST JANSSEN VAN UDEN¹⁴⁰ is omstreeks 1657 geboren en stierf na 1711. In 1707 was hij armmeester van Dinther.¹⁴¹ Mariken Godert Janss Weygerganx¹⁴² was zijn eerste vrouw en op 18 september 1698 hertrouwde hij te Dinther met Willemken Jan Spierinckx.¹⁴³ Zij was een dochter van Jan Peter Spierinckx en van Meryken Goort Melten en overleed voor 1708.

Joost van Uden had kinderen uit beide huwelijken¹⁴⁴; die uit het eerste waren:

1. Goortken Joost van Uden¹⁴⁵, te Dinther gedoopt op 4 april 1682. In maart 1705 beviel zij van een bastaard:
 - a. Adriaen van Roy¹⁴⁶, te Dinther gedoopt op 26 maart 1705. Zijn vader bleef onbekend en zijn achternaam kreeg hij van zijn stiefvader. Adriaen woonde in 1733 te Voorschoten en trouwde dat jaar met Emmerens Tonissen Kievits uit de Haarsteeg.

Op 24 februari 1708 trouwde Goortken van Uden te Dinther met Hendrick Tomassen van Rooy¹⁴⁷, die in 1723 à 1725 overleed. Bij het opstellen van de huwelijksvoorwaarden werd benadrukt, *eerstelijck dat den voorschreven bruijdegom wel kennelijck is, dat sijne voornoemde bruijt haer heeft te buijten gegaen, dat sij is gedefloreert geworden ende dat sij heeft geprocreert een natuerlijck kijnt, genaemt Adriaen, over welcke foute hij sal gedoo-gen ende dit noeyt en sal verwijten, de wijle hem sulcx van te vooren is bekendi gemaect. Ten tweeden dat hij het selve kijnt sal onderhouden.* Goortken beloofde haar

148. SAV, Dinther R 48, f 64, 24 februari 1708.
149. SAV, Dinther R 48, f 43^v, 13 september 1707; f 82^v, 19 juli 1708. R 49, f 131^v, 6 augustus 1718. R 50, f 16, 23 mei 1721; f 18^v, 27 augustus 1721. R 74, f 86, 16 maart 1714. R 75, f 38, 30 augustus 1721. R 76, f 156^v, 30 maart 1731; f 202, 28 maart 1732.
150. RAH, Familiearchief Van den Bogaerde van Terbrugge 1443, f 40^v, 23 mei 1731. SAV, Dinther R 50, f 100, 21 maart 1727. R 75, f 62^v, 2 juli 1722. Rond 1700 bezat hij of zijn naamgenoot huizen te 's-Hertogenbosch in de Sint-Jorisstraat en de Postelstraat: ARAG, Raad van State 2135, ff 137, 183^v.
151. SAV, Dinther R 77, f 24, 19 februari 1734.
152. SAV, Dinther R 49, f 150^v, 14 april 1719. R 50, f 67^v, 17 augustus 1725. R 76, f 156^v, 30 maart 1731; f 202, 28 maart 1732.
153. SAV, Dinther R 80, f 206, 6 december 1753.
154. SAV, Dinther R 39a, ongef., 21 februari 1607.
155. SAV, Dinther R 40, f 104^v, 28 juni 1625.
156. SAV, Dinther R 5, 19 maart 1626.
157. SAV, Dinther R 5, 19 maart 1626. R 42, ongef., 15 juli 1647. RAH, Familiearchief Van den Bogaerde Van Terbrugge 1384, ff 3, 7^v.
158. SAV, Dinther R 43, ongef., 9 september 1662.

kind een som van f 300, die zij zou trekken uit goederen, geërfd van haar oom Jan Goorts Weygerancx.¹⁴⁸

2. Henderixken Joosten van Uden¹⁴⁹ is op 20 augustus 1683 te Dinther gedoopt en overleed daar op 24 juli 1758. Zij was getrouwd (Dinther, 2 juli 1702) geweest met de geboren Bossche-naar Piet van Heijnsbergen¹⁵⁰, later armmeester van Dinther en aldaar op 13 juli 1748 gestorven. Hun dochter Hendrien Peters van Hynsbergen trouwde met Claes Schoonhoven en vestigde zich te Veghel.¹⁵¹
3. Jenneken, te Dinther gedoopt op 10 februari 1685 en jong gestorven.
4. Adriaen, te Dinther gedoopt op 23 december 1686 en jong gestorven.

De kinderen van Willemken Spierincx waren:

5. Jan, te Dinther gedoopt op 5 maart 1699, jong gestorven.
6. Maria Joosten van Uden¹⁵², te Dinther gedoopt op 26 januari 1700. Zij trouwde aldaar op 6 februari 1718 met Jasper Peter Willems van de Boomgaert. In 1753 wordt Jaspas genoemd met zijn zoon Johannes van den Bogaard, ruiter bij de prinselijke garde te 's-Gravenhage en aanstaande bruidegom.¹⁵³

Bijlage: de tak uit Geurtgen van Uden

I. WILLEM RUT GERITS VAN ELSWYCK, bierbrouwer te Dinther, was bij Jenneken Peter Pauwels vader van de volgende vier:¹⁵⁴

1. Peter Willems van Elswyck kreeg bij de erfdeling van zijn ouders in 1607 het brouwhuis en brouwgetouw. Nadien kwamen deze door koop of erfenis in handen van zijn broer Ruth.
2. Jenneken Willem Rutten van Elswyck, gehuwd met Aert Jans van Goch.
3. Rutger Willems van Elswyck, volgt onder II op pagina 47.
4. Jutte Willem Rutten van Elswyck, gehuwd met Marten Ariens Willemssen.

II. RUTGER WILLEM RUTTEN VAN ELSWYCK, bierbrouwer, schepen van Dinther, was bij Leinken Wynants Suyskens vader van:¹⁵⁵

1. Geraert Rutten van Elswyck¹⁵⁶, geboren in 1594. Hij trouwde met Henrica.
2. Lenaert Rutthen van Elswyck¹⁵⁷, geboren in 1600, bierbrouwer te Dinther en schepen aldaar. Bij Meriken Jan Jacob Daniels was hij vader van Lambertken (gehuwd met Steven Anthonissen van de Grent), Ruth (hij trouwde met Geurtgen van Uden, vermeld op p. 35 hiervoor), Jan, Jacob, Anneken en Jenneken Lenaerts van Elswyck.¹⁵⁸
3. Fycken Rutten van Elswyck, volgt onder III op pagina 48.
4. Willem Rut Willems van Elswyck.

III. FYKEN RUTTEN VAN ELSWYCK trouwde in eerste echt met Jan Peter Janssen¹⁵⁹ te Dinther *inde Commerstraete inde Bouckert*. Deze werd in 1619 verdacht van het schrijven van brandbrieven.¹⁶⁰

In 1658 testeerde¹⁶¹ zij met haar tweede man, Ambrosius Nicolaessen van Berckel¹⁶², schepen van Dinther en weduwnaar van Jenneken Marten Adriaen Willems (*ex matre* Van Elswyck, hierboven sub I-4).

De kinderen uit het eerste huwelijk waren:

1. Adriaen Jan Peters, schepen en borgemeester van Dinther.
2. Jan Jan Peters, gehuwd met Jenneken Daniel Gerits.
3. Peter Jan Peters¹⁶³, gehuwd met Harsken Peter Handrick Bogerts, die in 1658 hertrouwde met Jan Pauwelsen van Goch.¹⁶⁴ Hun dochter Anneken Peter Janssen trouwde met Peter Hermans van den Boogaert.¹⁶⁵
4. Anneken Jan Peter Janssen, gehuwd met Handrick Geert Geurts van Uden (p. 36 hiervoor).
5. Meriken Jan Peter Janssen, gehuwd met Jan Geert Goyaerts van Uden (p. 43 hiervoor).
6. Ruth Jan Peter Janssen, gehuwd met Geurtgen Geert Goorts van Uden. Zij volgen hierna onder IV.

IV. RUTH JAN PETER JANSSEN¹⁶⁶ is op 15 oktober 1625 te Dinther gedoopt en trouwde met Geurtgen Geert Goorts van Uden (p. pagerefGeurtgen), die te Heeswijk werd gedoopt op 25 juli 1621. Nadat deze in 1659 of kort daarop was gestorven, hertrouwde zij in januari 1663¹⁶⁷ met Ruts volle neef Ruth Lenaerts van Elswyck¹⁶⁸, zoon van Lenaert Rutten van Elswyck en van Meriken Jan Jacob Daniels. Hij was op 27 april 1627 te Dinther gedoopt en in eerdere echt gehuwd geweest met Judith Jans de Weert. Van zijn ouders had hij onder meer de bierbrouwerij geërfd.

De kinderen van Ruth Jan Peter Janssen waren:¹⁶⁹

1. Jan Rutten van Uden. Zijn kinderen bij een zekere Willemken waren:
 - A. Rutjen Jansen van Uden, te Dinther gedoopt op 12 mei 1688 en gezien in 1735.
 - B. Jenneken Jan Rutten van Uden is op 11 juni 1690 te Dinther gedoopt en trouwde met Symon van Roy.
 - C. Agnes Jansen van Uden, te Dinther gedoopt op 5 december 1692, vermeld in 1732.
 - D. Goort Janssen van Uden is op 12 juli 1693 te Dinther gedoopt en wordt gezien in 1730. Jan Govertse van Uden, die in 1758 in de Poeldijk onder Monster woonde, is vermoedelijk zijn zoon.
2. Cathelyn Rutten van Uden, te Heeswijk gedoopt op Sint-Stevensdag 1653, trouwde met Jan Willem Suyskens. Hun kinderen werden in het doopboek ingeschreven onder de naam Van Uden, maar heten in het schepenprotocol van Dinther Suyskens:

159. ARAG, Staten-Generaal 12560-13, sub Dinther.

160. SAV, Dinther R 5, 29 april 1619.

161. SAV, Dinther R 43, ongef., 17 mei 1658.

162. ARAG, Staten-Generaal 12560-12, *Annotatiën der geestelijke goederen*, Dinther, 28 juli 1648.

163. SAV, Dinther R 43, ongef., 11 april 1658; 7 december 1658.

164. Zoon van Pauwels Aerts van Goch en Iken: SAV, Dinther R 43, ongef., 24 februari 1658.

165. SAV, Dinther R 44, f 55, 3 mei 1668.

166. SAV, Dinther R 43, ongef., 27 november 1658.

167. SAV, Dinther R 43, ongef., 18 januari 1663; f 19 januari 1663.

168. SAV, Dinther R 44, f 74, 19 januari 1669; f 75^v, 16 april 1669; f 13^v, 17 juni 1670.

169. SAV, Dinther R 49, f 167^v, 17 mei 1720.

- a. Klaes Jan Willem Suyskens alias van Uden, te Dinther gedoopt op 29 december 1688.
 - b. Goort Jan Willem Suyskens alias van Uden, te Dinther gedoopt op 22 mei 1695.
 - c. Rutjen Jan Willem Suyskens alias van Uden trouwde te Dinther op 1 februari 1705 met Oth Hendrick Soomers.¹⁷⁰
3. Willem Rutten van Uden, volgt onder V op pagina 49.

V. WILLEM RUTTEN VAN UDEN, bierbrouwer, trouwde te Dinther op 31 januari 1700 met Heylken Jacob Teunissen Hanenberg. Hun enige kind volgt onder VI op pagina 49.

VI. RUTH WILLEMS VAN UDEN¹⁷¹, te Dinther gedoopt op 26 oktober 1702 en daar op 19 november 1783 overleden, was getrouwd met Marie Geret Nelissen Verhagen. Hij was schepen van Dinther.

Toen hij in 1773 ziek te bed liggende samen met zijn vrouw een testament maakte, was hij kerkmeester. Zijn zonen Jan en Willem gaf hij elk een prelefaat van *f* 300, *sulx voor haere getrouwe diensten en waarneming van haere testateuren coopmanschappen en negotiën, soo binnen als buyten slands*.¹⁷² Ruth was koopbrouwer geweest.

Aan zijn kinderen en kleinkinderen Willem, Jan, Goyart en Geertruij van Uden en Geerling en Agneeske s' Jongers liet hij in 1784 een huis in het Dorprot na, alsook een boerderij in de *Commerstraet*, landerijen en een houtbos te Loosbroek onder Heeswijk.¹⁷³

De kinderen zijn:

1. Willem, te Dinther gedoopt op 6 oktober 1726.
2. Lambert, te Dinther gedoopt op 16 oktober 1728.
3. Jan Rutten van Uden¹⁷⁴, te Dinther gedoopt op 20 augustus 1730 en op 31 oktober 1801 aldaar overleden.
4. Heymo, te Dinther gedoopt op 7 februari 1733.
5. Geertruij Rutten van Uden¹⁷⁵, te Dinther gedoopt op 22 mei 1735, trouwde aldaar op 26 november 1758 met Jan Jan Peninx. Zij vestigden zich in zijn geboorteplaats Heeswijk.¹⁷⁶
6. Helena Rutten van Uden¹⁷⁷ trouwde te Dinther op 15 juni 1749 met Willem Geerling 's Jongers¹⁷⁸, schepen en president van Dinther. Hij is te Dinther op 7 februari 1726 gedoopt als zoon van Geerling Sjongers en Gerarda Goort Hanegraef.

Helena erfde van haar ouders de bierbrouwerij, die blijkens een inspectie in 1782 een vermogen had van twaalf tonnen.¹⁷⁹

Haar zoon Geerling Sjongers verklaarde in 1756 dat hij eigenaar was van een *coop bier brouwerij aan syn woonhuijs staande, in welke meer dan hondert jaaren de coop brouwerij is geëxerceert*, maar waarvan hij helaas het door zijn voorouders verworven octrooi kwijt was.¹⁸⁰ Hij kreeg de vergunning terug, want in 1799 verkochten hij en Piet Peters van Gogh deze met de bijbehorende schuur en stal voor *f* 305 aan Gijsbert Pulles.¹⁸¹

170. RAH, Raad van Brabant 788-3304, 1718. Otto Oth Somers, die in 1768 van Dinther naar Woubrugge verhuisde, was misschien hun zoon (SAV, Dinther R 83, f 74, 12 januari 1768).
171. SAV, Dinther R 85, f 253^v, 9 april 1777, 12.45 uur.
172. SAV, Dinther R 84, f 114^v, 15 maart 1773.
173. RAH, Familiearchief Van den Bogaerde van Terbrugge 1388, f 30^v. SAV, Dinther R 58, f 14^v, 19 juni 1778. R 59, ff 176^v e.v., 19 maart 1784. R 87, f 65, 1784, z.d.; f 73^v, 21 februari 1784.
174. SAV, Dinther R 59, f 187, 19 maart 1784.
175. SAV, Dinther R 59, f 185, 19 maart 1784.
176. SAV, Dinther R 81, f 248^v, 12 juni 1760.
177. SAV, Dinther R 87, f 62, 14 januari 1784.
178. SAV, Dinther R 58, f 138^v, 18 maart 1780. R 59, f 21, 16 februari 1781; f 206, 20 november 1784. R 61, f 21, 4 mei 1789. R 87, f 119^v, 24 februari 1785.
179. SAV, Dinther R 86, f 267^v, 18 oktober 1782.
180. SAV, Dinther R 81, f 36^v, 145 januari 1756.
181. SAV, Dinther R 63A, f 34^v, 23 maart 1799; f 86^v, 5 mei 1800.

In 1795 verkocht Willem Sjongers aan zijn kinderen Geerling¹⁸² en Agneesken, gehuwd met Francis van den Boom, *een huijs, hof en binneveld met zijn aan en bijstaande brouwerij en verdro getimmerden, van ouds genaamd het Blaauwe Kruijs*, gestaan in het Dorprot.¹⁸³

7. Willem Rutten van Uden is op 15 maart 1739 te Dinther gedoopt en daar op 2 juni 1810 gestorven. Te Dinther was hij op 21 mei 1775 getrouwd met de herbergiersdochter Agnes Mattheus Bunthof, aldaar gedoopt op 5 mei 1746, dochter van Mattheus Paulus Bunthof en van Henrica Jacob Rade-maekers. Bij haar was hij vader van:

- A. Rover van Uden, te Dinther gedoopt op 14 oktober 1785 en daar op 3 november 1810 getrouwd met Petronella Pieters van de Veerdonck, dochter van Peter Toni van der Veerdonck en Maria van Stratum, te Dinther gedoopt op 2 januari 1781.

- B. Mattewes, te Dinther gedoopt op 4 januari 1784 en daar op 11 juli 1787 overleden.

8. Aert, te Dinther gedoopt op 11 februari 1742.

9. Goyaert Rutten van Uden, volgt onder VII op pagina 50.

VII. GOORT RUTTEN VAN UDEN is op 20 april 1743 te Dinther gedoopt. Daar trouwde hij op 5 februari 1769 met Jenneken Jan Pennincx. Hieruit:

1. Lamberdina, te Heeswijk gedoopt op 27 december 1769.
2. Joanna Maria, te Heeswijk gedoopt op 11 januari 1771.
3. Jennemie Goijerd van Uden, te Heeswijk gedoopt op 31 januari 1772, vestigde zich in 1795 te Rosmalen.¹⁸⁴
4. Maria, te Heeswijk gedoopt op 25 augustus 1774.
5. Jan Goorts van Uden, te Heeswijk gedoopt op 28 september 1776, vestigde zich te Dinther¹⁸⁵, waar hij op 30 juni 1805 trouwde met Henrica Geerlings Vermeulen, daar gedoopt op 27 november 1780, dochter van Geerling bij Catharina van den Akker. Hieruit:

- A. Gerard, te Dinther gedoopt op 28 maart 1806.

- B. Catharina, te Dinther gedoopt op 28 oktober 1807.

6. Jacomina, te Heeswijk gedoopt op 15 januari 1779.

7. Geertruij, te Heeswijk gedoopt op 7 juni 1780.

8. Helena, te Heeswijk gedoopt op 7 december 1783.

Geraadpleegde literatuur:

H. Bots, I. Matthey en M. Meyer, *Noordbrabantse studenten 1550–1750* (Tilburg, 1979).

J.J.W.M. Bots en H.E.M. Mélotte, *Van Wedert tot Valkenswaard. Een historiebeschrijving van Valkenswaard in twee delen* (Valkenswaard, 1977).

A. v.d. St., „Acta Decanatus Eindhovenensis”, *Bossche Bijdragen*, XXIII (1956–1957).

182. Geerling Sjongers trouwde met Jenneke Francis van den Akker (SAV, Dinther R 61, f 50, 2 maart 1790).

183. SAV, Dinther R 63, f 52, 17 december 1795.

184. SAV, OAA Heeswijk 139, f 31^v, 2 mei 1795.

185. SAV, OAA Heeswijk 139, f 51, 25 juni 1805.

Afkortingen

GAT	Gemeentearchief Tilburg
SAO	Streekarchief Oirschot
SAOW	Streekarchief Oisterwijk

(*Vervolg van p. 152 van de vorige jaargang*)

VIIter. JOSEPHUS LAUREIJNS VAN NUNEN is gedoopt te Oirschot op 13 maart 1747 en werd te op 17 september 1795 begraven te Hilvarenbeek, waarheen hij in 1770 met een borgbrief was verhuisd.¹²³ Te Moergestel trouwde hij op 25 november 1770 met Jennemaria van de Castele, dochter van Cornelis Hendrik Kasteel en Elisabeth Adriaan Spapen. Zij was spinster, is te Hilvarenbeek geboren in april 1747 en stierf te Diessen op 8 februari 1829.

Uit dit huwelijk zijn geboren:

1. Laurentius Joseph van Nunen, werkman, is te Hilvarenbeek gedoopt op 29 december 1771 en vestigde zich in 1803 te Poppel.¹²⁴ Later ging hij in Turnhout wonen, waar hij op 24 augustus 1839 is gestorven. Zijn vrouw was Anna Elisabeth Josephina Andelhof, dochter van Lambert Andelhof en Johanna Dieudonnee Raiek. Zij is rond 1771 geboren te Petit Rechain (Luik) en overleed te Turnhout op 16 juni 1852.

De kinderen uit dit huwelijk zijn:

- A. Thomas, geboren te Turnhout op 16 december 1806.
- B. Anna Theresia van Nunen, naaister en winkelierster, is te Turnhout geboren op 30 november 1808 en stierf aldaar op 5 januari 1888. Zij was te Turnhout getrouwd op 17 mei 1838 met Peter Jacobs, zoon van Jozef Jacobs en Catharina Brands, aldaar geboren op 4 Brumaire van het jaar XIII (26 oktober 1804) en er overleden op 1 maart 1875.
- C. Maria Christina van Nunen, gedoopt te Turnhout op 28 maart 1811, aldaar overleden op 9 november 1879. Zij is op 11 januari 1843 te Turnhout getrouwd met Jaak Willibrord van den Hout, zoon van Johannes Cornelis van den Hout en Maria Elisabeth van de Vliet, geboren te Turnhout op 7 november 1815, overleden aldaar op 2 september 1853.

123. *Genealogisch Tijdschrift voor Oost-Brabant*, II, 100.

124. SAOW, Hilvarenbeek R 190, f 106^v, 25 maart 1803.

- D. Cornelis Franciscus, geboren te Turnhout op 5 januari 1815, aldaar overleden op 6 februari 1822.
 - E. Johanna van Nunen, kantwerkster en winkelierster, geboren te Turnhout op 16 december 1818, trouwde aldaar op 3 februari 1845 met Janus Jansen (Adrianus), zoon van Peter Franciscus Jansen en Catharina Bierink. Hij was kleermaker en is te Turnhout geboren op 12 december 1815. Nadat zijn vrouw aldaar op 15 januari 1848 was overleden, hertrouwde hij er op 19 oktober 1848 met Anna Elisabet Deneus.
 - F. Cornelis Frans, te Turnhout geboren op 12 juni 1823, aldaar overleden op 17 mei 1835.
2. Cornelia Joseph van Nunen werd te Hilvarenbeek gedoopt op 29 november 1773, trouwde aldaar op 21 april 1799 en overleed er op 19 september 1856.
 3. Petrus Joseph van Nunen, landbouwer, te Hilvarenbeek gedoopt op 22 augustus 1776, trouwde aldaar op 5 september 1813 met Johanna van der Voort en stierf te Diessen op 23 juli 1830. Zijn vrouw, een dochter van Cornelis van der Voort en Anna van der Aa, is te Zeelst gedoopt op 4 juli 1786 en overleed te Diessen op 9 november 1838.
 4. Adrianus Joseph van Nunen, landbouwer, werd te Hilvarenbeek op 26 juli 1779, woonde later te Diessen en overleed aldaar op 31 juli 1824. Te Hilvarenbeek trouwde hij op 2 augustus 1801 met Johanna van Roy, boerin, dochter van Johannes Adriaen van Roy en Petronella Dikkens, te Diessen gedoopt op 30 september 1781 en aldaar overleden op 15 juli 1861. Hun kinderen zijn:
 - A. Joseph Adriaan van Nunen, landbouwer en klompenmaker, is te Hilvarenbeek gedoopt op 16 oktober 1803 en overleed te Diessen op 3 juli 1846. Daar was hij op 5 januari 1830 getrouwd met Catharina (Johanna) van Hamont, dochter van Andries van Hamont en Johanna van den Biggelaar, gedoopt te Middelbeers op 11 juni 1806 en te Hilvarenbeek overleden op 11 mei 1867.
 - B. Joannes Adriaan, te Hilvarenbeek gedoopt op 6 september 1806, aldaar overleden op 10 mei 1813.
 - C. Cornelius Adriaan van Nunen, dagloner en landbouwer te Diessen, is te Hilvarenbeek gedoopt op 5 november 1809 en overleed te Diessen op 16 maart 1881. Te Hilvarenbeek trouwde hij op 29 september 1833 met Johanna Meyssens, dochter van de landbouwers Peter Meyssens en Adriana van Roessel, geboren te Hilvarenbeek op 10 januari 1813 en te Diessen overleden op 24 september 1880.
 - D. Waltherus van Nunen, dagloner en landbouwer, te Hilvarenbeek geboren op 26 september 1812, aldaar overleden op 18 augustus 1885. Te Hilvarenbeek trouwde hij op

- 6 oktober 1839 met Francisca van den Borne, dochter van Jacob van den Borne en Anna van Eyndhoven, te Hooze Mierde geboren op 18 januari 1816, overleden te Hilvarenbeek op 6 december 1866.
- E. Johannes van Nunen, dagloner te Westelbeers, is te Diessen geboren op 9 oktober 1815 en stierf te Oost-, West- en Middelbeers op 5 oktober 1858. Daar was hij op 14 april 1839 getrouwd met Adriana van Aken (in de huwelijksakte heet zij Johanna), dochter van Adriaan van Aken en van Johanna Toemen, overleden te Oost-, West- en Middelbeers op 30 december 1871.
 - F. Elisabeth van Nunen, te Diessen geboren op 15 februari 1819, trouwde aldaar op 16 mei 1844 met Willem Pulskens en stierf te Moergestel op 8 augustus 1850. Willem, zoon van Willem Pulskens en Elisabeth Vroomans, is te Tilburg gedoopt op 7 augustus 1803 en bleef als weduwnaar achter.
 - G. Petronella van Nunen, te Diessen geboren op 21 september 1821, aldaar overleden op 21 september 1897. Zij trouwde te Diessen op 9 september 1861 met Adriaan van Elderen, weduwnaar van Suzanna van der Meys, zoon van Adriaan Ancelmus van Elderen en van Agnes Adriaan van Beers, gedoopt te Oirschot op 23 juni 1804. Zij hertrouwde te Diessen op 9 november 1874 met Hendrikus Mol, zoon van Theodorus Mol en Waltera Kluit, te Westelbeers geboren op 12 januari 1835.
5. Cornelius van Nunen, werkmán te Turnhout, is te Hilvarenbeek gedoopt op 17 november 1781 en trouwde met Maria Catharina Campers, spinster en kantwerkster, dochter van Adrianus Campers en Anna Elisabeth Verheyen, geboren te Beerze rond 1784. Hij stierf te Turnhout op 25 november 1843, zij op 20 november 1854 aldaar.
 6. Maria Catharina van Nunen, gedoopt te Hilvarenbeek op 31 juli 1784, trouwde aldaar op 22 september 1810 met Franciscus van de Mosselaer, landbouwer, zoon van Jan van de Mosselaer en van Johanna Maria Rijkers, te Moergestel gedoopt op 22 mei 1790, overleden te Diessen op 26 januari 1869. Aldaar was hij op 26 december 1865 weduwnaar geworden.
 7. Elisabetha, te Hilvarenbeek gedoopt op 3 september 1789, aldaar overleden op 21 september 1790.
 8. Elisabetha van Nunen, spinster, te Hilvarenbeek gedoopt op 11 juli 1791, trouwde aldaar op 28 februari 1813 met de arbeider Jan Smolders en stierf er op 14 september 1817. Jan was een zoon van Nicolaas Gielis Smulders en Catharina van der Seelen en is geboren rond 1790.

VIQUATER. ADRIAAN AART VAN NUNEN is op 25 februari 1718 te Oirschot gedoopt, woonde aldaar en stierf vermoedelijk voor 6 mei 1781. Op 21 oktober 1742 trouwde hij te Oirschot met Hendrien

van Effort, dochter van Johannes Adrianus van Effort en van Maria Jordanus van de Velde, aldaar gedoopt op 29 maart 1717 en er begraven op 10 augustus 1761.

Kort nadat hij op 26 februari 1764 te Oirschot was hertrouwd met Anna Maria Jan Blankers, werd zijn bezit geïnventariseerd.¹²⁵ Zijn tweede vrouw was een dochter van Jan Hendrik Blankers en Catharina Jan Snellaert, was eerder getrouwd geweest met Arnoldus van de Laer en is te Oirschot gedoopt op 23 november 1716.

De kinderen stammen uit het eerste huwelijk:

1. Maria, te Oirschot gedoopt op 23 augustus 1743, aldaar overleden op 25 oktober 1748.
2. Petronella Adriaan van Nunen, te Oirschot gedoopt op 25 december 1746, verhuisde naar Diessen¹²⁶ en trouwde aldaar op 11 augustus 1777 met Matheus Louis uit Hechtel in het land van Luik, weduwnaar van Gertrude de Kort. Hij stierf te Diessen op 23 april 1777.
3. Johannes Adriaan van Nunen, volgt onder VIIquater op pagina 54.
4. Theodorus, te Oirschot gedoopt op 7 maart 1753.
5. Maria Adriaan van Nunen, spinster, te Oirschot gedoopt op 22 maart 1756, trouwde te Tilburg op 6 mei 1781 met Hendrik Obbens, die aldaar omstreeks 1753 was geboren. Op 25 augustus 1800 hertrouwde zij te Tilburg met Gerard van Meeuwen, landbouwer, aldaar geboren rond 1738 en er overleden op 21 maart 1814; hij was eerder getrouwd geweest met Hendrien Pigmans. Maria van Nunen stierf te Tilburg op 17 april 1832.
6. Johanna Maria, te Oirschot gedoopt op 7 maart 1760.

VIIquater. JAN ADRIAAN VAN NUNEN, dagloner en arbeider, is te Oirschot gedoopt op 15 april 1750 en stierf aldaar op 22 maart 1815. Te Oirschot trouwde hij op 22 februari 1778 met Petronella van der Horst, die daar op 26 mei 1754 was gedoopt als dochter van Andries van der Horst en Johanna Maria Cornelis van Loon en er overleed op 14 februari 1783.

Nadat Jan in januari 1787 had getesteerd¹²⁷, hertrouwde hij op 4 februari van dat jaar te Oirschot met Jennemaria Peter van Mol, weduwe van Reinier Potters. Zij kwam uit Oirschot is daar overleden op 1 augustus 1795.

Jan van Nunen kreeg in 1800 een borgbrief voor vestiging te Tilburg¹²⁸. Te Vessem trouwde hij op 1 november 1807 ten derden male met Hendrina Franciscus van der Heyden, spinster, gedoopt te Wintelre op 19 juni 1773, overleden te Oirschot op 25 september 1849.

De kinderen uit het eerste huwelijk waren:

1. Adrianus Jan van Nunen, kleermaker, visser en dagloner te Tilburg, gedoopt te Oirschot op 10 oktober 1779, verhuisde naar Tilburg¹²⁹, waar hij op 10 mei 1800 trouwde met Christina van der Meyden (ook Justina; de roepnaam zal Stien zijn geweest), dochter van Arnoldus van der Meyden en van Maria

125. SAO, Oirschot R 274, f 223, februari 1764.

126. SAO, Oirschot R 276, f 78^v, 1 augustus 1777.

127. SAO, Oirschot R 286, f 173, 22 januari 1787.

128. GAT, borgbrief no 265.

129. GAT, R 265, 29 april 1800.

van Leer. Zij is te Boxtel gedoopt op 29 juni 1773 en stierf te Tilburg op 2 januari 1841.

Adrianus van Nunen hertrouwde op 5 augustus 1841 met de spinster Helena van Sandvoort, dochter van Gerard van Santvoort en van Petronella Philipsen, geboren te Tilburg op 1 april 1814 en aldaar overleden op 30 januari 1889.

Uit het eerste huwelijk:

- A. Johannes Antonius van Nunen, spinner, visser, fabrieks-
werker en dagloner te Tilburg, is daar gedoopt op 25 au-
gustus 1801 en stierf er op 10 november 1875. Op 24 juli
1826 trouwde hij te Tilburg met Maria Catharina Smits,
dochter van Walter Smits en Maria Helena van Gorp, te
Tilburg gedoopt op 14 februari 1801, aldaar overleden op
29 oktober 1842. Op 6 juli 1843 hertrouwde hij te Tilburg
met de wolspinster Elisabeth Timmermans, dochter van
Lambertus Timmermans en van Cornelia van de Ven, ge-
doopt te Oisterwijk op 2 jnni 1804, te Tilburg overleden
op 28 december 1863.
- B. Maria Antonia, te Tilburg gedoopt op 18 oktober 1803,
aldaar overleden op 18 december 1803.
- C. Maria Antonia, te Tilburg gedoopt op 20 november 1804,
overleden aldaar op 25 juni 1818.
- D. Henricus, te Tilburg gedoopt op 21 mei 1806.
- E. Arnolda, te Tilburg gedoopt op 24 juli 1808.
- F. Arnolda van Nunen, naaister, te Tilburg gedoopt op 4
juli 1810, aldaar overleden op 29 maart 1834. Zij was te
Tilburg getrouwd op 17 juli 1834 met Gijsbertus de Groot,
molenaarsknecht en metselaar, zoon van Franciscus de
Groot en van Ida Dankers, te Oisterwijk gedoopt op 22
december 1805.
- G. Peter van Nunen, kleermaker en visser, is te Tilburg ge-
boren op 25 december 1813 en overleed op 11 januari
1871 te Boxtel. Daar was hij op 4 juni 1836 getrouwd
met Helena van Kuyck, dochter van Mathias van Kuyck,
slager, en van Johanna Verheyden, geboren te Boxtel op
15 mei 1813 en aldaar overleden op 19 januari 1890.
Hun zoon Mathias van Nunen, wever, geboren te Box-
tel op 4 april 1844, werd in 1867 pauselijke zouaaf.
- H. Johanna Maria van Nunen, te Tilburg geboren op 27 sep-
tember 1815, aldaar overleden op 20 juni 1893.
- I. Johanna van Nunen, geboren rond 1817.

Uit het tweede huwelijk zijn geboren:

- J. Nicolaas, te Tilburg geboren op 11 maart 1839 en gewet-
tigd bij het huwelijk van zijn moeder.
- K. Augustinus, te Tilburg geboren op 10 februari 1842, al-
daar overleden op 19 september 1846.
- L. Cornelia van Nunen, te Tilburg geboren op 30 mei 1844
en daar overleden op 30 juni 1920. Zij was tweemaal

getrouwd geweest, te beginnen (7 september 1865) met Hubertus Mols, geboren te Tilburg op 31 januari 1843. Daar hertrouwde zij op 28 november 1894 met Wilhelmus Woestenberg, zoon van Martinus Woestenberg en van Johanna Maria Pey, geboren op 21 september 1846. Hij was weduwnaar van achtereenvolgens Arnolda van Loon en Anna de Graaf.

M. Clasina van Nunen, te Tilburg geboren op 15 augustus 1849, trouwde aldaar op 17 augustus 1871 met Adrianus Klaassen en stierf er op 23 januari 1923. Haar man, te Tilburg geboren op 16 december 1848 als zoon van Jacob Klaassen en Maria Spanis, was fabrieksarbeider.

2. Annemarie van Nunen, gedoopt te Oirschot op 1 januari 1783 en aldaar overleden op 26 maart 1819. Zij trouwde achtereenvolgens met Hendrik Tuskens en (te Oirschot op 5 november 1815) met Johannes Smetsers, zoon van Johannes Smetsers en van Johanna Judocus van Hooydonk. De tweede echtgenoot is te Oirschot gedoopt op 24 november 1782 en overleefde zijn vrouw; in eerdere echt was hij gehuwd geweest met Anna Maria van de Wal.

Uit het tweede huwelijk:

3. Henrica, te Oirschot gedoopt op 12 april 1788.
4. Petrus, te Oirschot gedoopt op 31 december 1791.

Uit het derde huwelijk:

5. Peter Jan van Nunen, arbeider, is te Oirschot gedoopt op 17 februari 1808 en stierf aldaar op 15 juni 1845. Hij was te Oirschot op 2 november 1834 getrouwd met Goverdina van Spaendonk, arbeidster, dochter van Jan van Spaendonk en van Catharina Matheus. Zij stierf te Oirschot op 7 juni 1893.
6. Willem van Nunen, wever, is te Oirschot op 9 juni 1809 Paulus Wilhelmus gedoopt en stierf aldaar op 1 november 1885.
7. Henriette van Nunen, te Oirschot geboren op 12 juni 1812, aldaar overleden op 20 maart 1910.

VIQUINQUES. ARNOLD AART VAN NUNEN, wever in de herdgang Straten onder Oirschot, is daar gedoopt op 1 oktober 1720 en stierf er op 21 juni 1787. Bij een uitbesteding van arme mensen nam hij in 1751 voor 13 gulden Marie Peter van Dijk in huis en in 1753 bleef hij voor 10 gulden voor haar zorgen. Zij was stom.¹³⁰

Hij trouwde te Oirschot op 8 augustus 1745 met Maria Jan van Effort, met wie hij in de derde graad verwant was. Uit hun huwelijk zijn geboren:

1. Johannes Aart van Nunen, volgt onder VIQUINQUES op pagina 57.
2. Laurentius, te Oirschot gedoopt op 20 april 1749.
3. Maria van Nunen, boerin, is te Oirschot gedoopt op 23 juli 1751 en stierf daar op 18 maart 1820. Op 6 februari 1791 trouwde zij te Oirschot met Nicolaas Laurens Witlox en op 18

130. SAO, Oirschot R 272, ff 88 en 349.

mei 1794 hertrouwde zij aldaar met Francis Adriaan Bogaarts.

4. Aart van Nunen is op 27 november 1753 te Oirschot gedoopt, woonde daar in de Molenstraat en stierf er op 29 januari 1811. In 1797 vertrok hij met zijn gezin naar Udenhout.

Op 6 september 1783 hertrouwde hij te Oirschot met Margo van Erven, dochter van Jan van Erven en Jasperina Bressers, aldaar gedoopt op 30 december 1751 en er overleden op 16 april 1831. Kinderen:

- A. Johannes van Nunen, klompenmaker, te Oirschot gedoopt op 10 augustus 1784, te Tilburg overleden op 15 mei 1860. Zijn vrouw, Maria Helena Coomans, was op 1 mei 1790 gedoopt te Lillo en stierf te Tilburg op 19 januari 1863.
 - B. Jasper van Nunen, klompenmaker, is op 2 december 1786 te Oirschot gedoopt, verhuisde naar Udenhout en stierf te Dussen op 27 september 1866. Te Dussen trouwde hij op 9 mei 1818 met Elisabeth van gestel, dochter van Jan Baptist van Gestel en van Maria (Adriana) Rijken, aldaar gedoopt op 12 februari 1790 en er overleden op 26 maart 1866.
 - C. Arnoldus van Nunen, te Oirschot gedoopt op 25 april 1790, aldaar overleden op 4 januari 1808.
5. Laurentius van Nunen, volgt onder VIIsexies op pagina 59.
 6. Annemarie Aart van Nunen, te Oirschot gedoopt op 10 maart 1758, vertrok in 1785 naar Vught. Uit haar verhouding met Johannes van Kriecken kreeg zij een bastaarddochter: Petronella, te Oirschot gedoopt op 19 mei 1776. Deze verhuisde in 1803 naar Boxtel.
 7. Johannes, te Oirschot gedoopt op 24 februari 1760.
 8. Henricus, te Oirschot gedoopt op 4 maart 1762.
 9. Josephus van Nunen, te Oirschot gedoopt op 27 maart 1765 en aldaar overleden op 26 april 1793.

VIIquinquies. JOHANNES AART VAN NUNEN, landbouwer op de Haghorst onder Diessen, is te Oirschot gedoopt op 6 oktober 1746 en stierf te Diessen op 2 juli 1812. In 1790 vertrok hij met zijn kinderen Johannes, Anne Maria, Hendrien, Johanna en Geertruy naar Moergestel. Hen had hij verwekt bij Anna Maria van de Looy, dochter van Gerard Hendrik van de Loo(y) en Barbara Wijnant van Os, met wie hij op 24 februari 1770 te Oirschot was getrouwd. Zij was daar gedoopt op 27 oktober 1747 en is er begraven op 15 oktober 1789. Haar kinderen:

1. Johannes Gerardus van Nunen, te Oirschot gedoopt op 17 december 1771, stierf te Sint-Michielsgestel op 14 februari 1811. Te Den Dungen trouwde hij op 30 oktober 1797 met Goverdina Kouwenberg, dochter van Johannes Kouwenberg en van Guilliëlma van den Dungen, gedoopt te Den Dungen op 13 juli 1773 en daar overleden op 9 april 1864.

Uit dit huwelijk:

- A. Anna Maria, te Den Dungen gedoopt op 10 juli 1799.

- B. Anna Maria van Nunen, in Den Dungen gedoopt op 5 mei 1801, stierf na 1860.
 - C. Jan van Nunen, klompenmaker en strodekker, is op 15 januari 1805 te Den Dungen gedoopt en trouwde met Johanna Maria van Rooy, dochter van Cornelia van Rooy en Wilhelmina Maas, geboren te Geffen rond 1813 en overleden op 30 maart 1870.
 - D. Johanna, te Den Dungen gedoopt op 23 juli 1807, te Sint-Michielsgestel overleden op 29 juli 1822.
2. Annemarie van Nunen, te Oirschot gedoopt op 31 augustus 1773, overleden te Sint-Oedenrode op 26 maart 1845.
 3. Barbara, te Oirschot gedoopt op 4 oktober 1775, jong overleden.
 4. Hendrien van Nunen, werkster, gedoopt te Oirschot op 30 december 1777, trouwde op 2 mei 1802 te Moergestel met de landbouwer Dirk van den Nieuwenhuizen¹³¹, zoon van Martinus van den Nieuwenhuizen en van Antonia Smekens. Hij is gedoopt te Hilvarenbeek op 5 juli 1765 en stierf te Moergestel op 23 maart 1830. Daar was hij op 9 januari 1814 hertrouwd met Adriana Verbeek.
 5. Cornelis, te Oirschot gedoopt op 16 oktober 1779 en overleden voor 1790.
 6. Barbara, te Oirschot gedoopt op 17 november 1780, werd geen 10 jaar oud.
 7. Johanna, te Oirschot gedoopt op 25 december 1782, leefde niet meer in 1790.
 8. Geertruy van Nunen, te Oirschot gedoopt op 30 oktober 1785, stierf te Den Dungen op 22 september 1823. Te Sint-Michielsgestel was zij op 1 mei 1814 getrouwd met Anthony van de Berk.
 9. Cornelis, te Oirschot gedoopt op 18 augustus 1788, overleden voor 1790.

Johannes van Nunen hertrouwde te Moergestel op 18 juli 1790 met Margo de Cort, dochter van Jan de Cort en Hendrika Heuvelmans, aldaar gedoopt op 23 juli 1759 en gestorven te Diessen op 6 februari 1823. Zij was met haar man en kinderen Maria, Jan Baptist, Johanna en Arnoldus in 1802 naar Diessen verhuisd.¹³² De kinderen zijn:

10. Maria van Nunen, dienstmeid bij een landbouwer, is te Moergestel gedoopt op 17 juli 1791 en stierf te Tilburg op 23 juni 1839. Te Moergestel trouwde zij op 28 februari 1813 met Bastiaan van de Staak, landbouwer, zoon van Michiel van de Staak en Hendrina Verhoeven, gedoopt te Moergestel op 11 december 1783 en overleden te Heukelom op 6 september 1831.
11. Jan Baptist van Nunen, klompenmaker, is op 21 maart 1793 te Moergestel gedoopt en trouwde te Diessen op 9 februari 1823 met Wilhelmina van Gestel, dochter van Jan Jan van Gestel en van Cornelia Pellen. Zij is te Hilvarenbeek gedoopt op 19

131. L.F.W. Adriaenssen, *Non omnia possumus omnes. Genealogie van het geslacht Van den Nieuwenhuysen 1400-1800* ('s-Hertogenbosch, 1988) 254.

132. SAOW, Moergestel R 351, f 149, 27 december 1802.

december 1794 en stierf te Diessen op 23 januari 1837. Daar volgde Jan Baptist haar op 10 augustus 1848 in het graf.

12. Johanna, gedoopt te Moergestel op 23 februari 1795, overleden op de Haghorst onder Diessen op 18 februari 1811.
13. Gerardus van Nunen, gedoopt te Moergestel op 2 december 1797, is vermoedelijk identiek aan de 4 jaar oude Arnoldus, die in december 1802 in de borgbrief van zijn ouders stond.¹³² Hij trouwde te Hilvarenbeek op 31 mei 1830 met Johanna Maria Huybrechts, dochter van de landbouwers Johannes Hendricus Huybrechts en van Johanna Bosmans. Zij is te Hilvarenbeek gedoopt op 25 februari 1806 en overleed aldaar op 28 april 1878. Gerardus is op 22 februari 1855 te Hilvarenbeek gestorven.
14. Henricus, te Moergestel gedoopt op 17 december 1799.

VIIsexies. LAURENTIUS VAN NUNEN is te Oirschot gedoopt op 28 oktober 1755 en stierf te Tilburg op 11 april 1799. In 1791 ontving hij een borgbrief voor vestiging te Loon op Zand, ook voor zijn drie kinderen. Deze had hij verwekt bij Hendrien van Looy, met wie hij op 15 augustus 1773 te Oirschot was gedoopt. Deze dochter van Gerard van Looy (van der Loo) en Barbara Jeremias van der Gelten is op 7 januari 1746 aldaar gedoopt.

Laurentius van Nunen hertrouwde te Oirschot op 14 mei 1786 met Agnes Willem van Hees, gedoopt te Oirschot op 29 augustus 1741 en aldaar overleden op 27 januari 1790.

Voor de derde keer trouwde hij te Loon op Zand op 25 september 1791 met Adriana Dekkers, dochter van Peter Dekkers en Cornelia van Lier, gedoopt te Loon op Zand op 6 november 1771 en te Breda overleden op 9 juli 1807.

De kinderen uit het eerste huwelijk waren:

1. Johannes Laurens van Nunen, klompenmaker, rietdekker en tapper, is te Oirschot gedoopt op 11 april 1777 en stierf te Drunen op 19 juni 1848. Daar was hij op 18 mei 1806 getrouwd met Mecheline van der Geld, dochter van Jan van der Geld en van Ida van de Grient, te Drunen gedoopt op 26 januari 1784 en daar overleden op 2 maart 1868.

Kinderen:

- A. Catharina, te Drunen gedoopt op 13 april 1807, aldaar overleden op 25 april 1807.
- B. Anna Catharina van Nunen, gedoopt te Drunen op 24 maart 1808, werd dienstmeid bij haar grootmoeder Ida van der Grient, trouwde met Willem Withof en stierf te Vlijmen op 27 september 1888.
- C. Arnolda van Nunen, te Drunen gedoopt op 27 januari 1810 en op 24 mei 1882 aldaar ongehuwd overleden.
- D. Jobanna Maria van Nunen, te Drunen gedoopt op 27 september 1811, aldaar overleden op 13 juli 1844. Zij was te Drunen op 2 mei 1836 getrouwd met Johannes Pijenburg¹³³, zoon van Laurens Pijenburg en Maria

133. C.H.J. van den Brekel, *Kroniek van de gestachten Pijenburg en Van den Brekel 1290–1990* (2 dln; Nuenen, 1993) I, 432.

- van Opstal, geboren rond 1811, overleden te Drunen op 9 oktober 1884. Hij is nog hertrouwd met Jakoba Kogels.
- E. Cornelis van Nunen, schoenmaker, is op 6 september 1813 te Drunen geboren en overleed aldaar op 26 september 1902.
- F. Laurens van Nunen, schoenmaker, te Drunen geboren op 1 november 1815, trouwde aldaar op 7 november 1839 met Elisabet Vrijhoeven en stierf er op 9 januari 1896. Zijn vrouw, een dochter van Gijsbert Vrijhoeven en Maria van den Hoorn, is te Drunen geboren op 21 februari 1814 en stierf daar op 28 december 1880.
- G. Antonius, te Drunen geboren op 24 december 1817, aldaar overleden op 2 februari 1818.
- H. Antonia van Nunen, te Drunen geboren op 28 december 1818, stierf daar ongehuwd op 20 maart 1885.
- I. Johanna Maria, te Drunen geboren op 19 februari 1821, daar overleden op 29 juli 1821.
- J. Johannes van Nunen is te Drunen op 8 juli 1822 geboren, trouwde aldaar op 3 mei 1849 met Johanna Maria van Boxtel en stierf er op 11 januari 1853. Zijn vrouw was op 20 januari 1817 te Uden geboren als dochter van Johannes van Boxtel en Maria van Hout en stierf te Drunen op 8 maart 1897.
- K. Henricus van Nunen, te Drunen geboren op 7 februari 1824, aldaar overleden op 8 oktober 1909.
- L. Antonius, te Drunen geboren op 7 oktober 1826, aldaar overleden op 22 juli 1827.
- M. Antonius van Nunen, schoenmaker, is te Drunen geboren op 20 juni 1829 en stierf daar op 24 mei 1909. Te Nieuwkuijk trouwde hij op 16 mei 1860 met de kleermakersdochter Johanna Houet, dochter van Arnold Houet en van Maria de Munck, geboren te Nieuwkuijk op 16 februari 1829, overleden te Drunen op 9 september 1862.
2. Maria van Nunen, te Oirschot gedoopt op 29 september 1780 en daar overleden op 24 februari 1867. Te Gemonde trouwde zij op 25 augustus 1802 met Wouter van den Oetelaar, arbeider, te Sint-Michielsgestel gedoopt op 29 oktober 1776.
3. Arnoldus van Nunen, schoenmaker, te Oirschot gedoopt op 4 september 1763, overleden te Baardwijk op 5 december 1809. Aldaar was hij op 29 mei 1808 getrouwd met Anna Ros (Johanna), dochter van Jan Ros en Petronella van Broekhoven, gedoopt te Bokhoven op 17 juli 1783, overleden te Baardwijk op 19 november 1861.

Anna Ros hertrouwde te Baardwijk op 25 november 1810 met Michael van Eyck. Uit haar eerste huwelijk had zij een zoon:

- A. Laurens van Nunen, landbouwer en schoenmaker, is te Baardwijk gedoopt op 2 maart 1809 en trouwde aldaar

op 17 augustus 1837 met Maria van Gaal, dochter van de landbouwer Johannes van Gaal en Hendrina van den Boom. Zij is geboren te Berlicum op 27 maart 1812 en stierf op 6 februari 1822 te Nistelrode. Daar overleed hij op 8 juni 1889.

Uit het huwelijk van Laurentius van Nunen en Adriana Dekkers zijn geboren:

5. Hendrik van Nunen, landbouwer, is te Loon op Zand gedoopt op 26 november 1791 en daar overleden op 16 februari 1866. Hij was te Loon op Zand op 18 maart 1824 getrouwd met Petronella Meeuwsen, dochter van Peter Meeuwsen en van Johanna Casteleyns, gedoopt te Loon op Zand op 4 mei 1793 en aldaar overleden op 11 december 1876.
6. Hendrica, te Udenhout gedoopt op 15 januari 1793.
7. Petrus van Nunen, landbouwer en arbeider, is te Tilburg gedoopt op 12 september 1795 en stierf te Loon op Zand op 17 december 1851. Op 17 mei 1827 trouwde hij aldaar met Henrica Clijn, dochter van Johannes Clijn en van Catharina Schrauwen. Zij is te Kaatsheuvel gedoopt op 22 augustus 1802 en stierf te Loon op Zand op 30 januari 1873.
8. Maria Norberta, te Tilburg gedoopt op 22 februari 1797.

Kind redt moeder van vader en sterft

Het gebeurde rond 1510, in de woelige en ruwe jaren van de oorlog met Gelderland. Brabant zat vol soldaten, van wie de afgedankte het meeste gevaar opleverden voor de burgerbevolking, want zij leden honger en gebrek. Maar ook alle soldaten gold, dat zij ver van hun familie, dorp en vooral vrouw waren.

Hun gerief konden zij halen in Den Bosch, waar veel 'lege' of lichte vrouwen hun zware beroep uitoefenden. Een van hen had als vaste klant Dries Weltkens uit Someren, die *hem altyt gehouden heeft ende noch houdt int ruyterspel* (hij diende in de cavalerie). Zijn prostituée had een kind van hem.

Toen zij eens *zekeren ongenuechden* (ruzie) kregen, probeerde hij haar in elkaar te slaan. Zij kwam er zonder kleerscheuren van af, doordat zij *den slach scudde metten kindeken* (de slaag afweerde met haar kind), waaraan het kind stierf. Daarvoor werd Dries Weltkens beboet met 12 rijns gulden.¹

1. Algemeen Rijksarchief Brussel, Rekenkamer 12996, rekening Sint Jan 1509 – Kerstmis 1512, f IX^v.

Indices en transcripties op de Helmondse schepenprotocollen door Simon van Wetten, Kruiseind 22, 5421 ND Gemert, tel. 0492-364471

Simon van Wetten heeft de indicering van de schepenprotocollen van Helmond over de periode 1500-1684 voltooid. Het werk heeft acht jaar geduurd en resulteerde in de regesten van 27.000 akten en in 21 deeltjes indices (R 228-R 277).

In de inleiding op het laatste deel schrijft hij: „Het was meer dan de moeite waard. Ik ken het laat-middeleeuwse Helmond misschien wel net zo goed als iemand die er destijds woonde. Ik heb veel geleerd: de etymologie van diverse woorden, de gebruiken, maten en verhoudingen van toen, leefstijl, inrichting van woningen, bouwtechniek, de gang der economie en de rentestand en het onderlinge verband, de regionale functie die Helmond destijds meer had dan ze nu zo graag heeft, de neerslag der grote geschiedenis op lokaal niveau. Vooral uit dit laatste heb ik mijn les geleerd. Voorheen meende ik dat slechts de grote wereldgeschiedenis belangrijk was. Dat heemkundegedoe vond ik maar gerommel in de marge. Ik ben door al die jaren 'protocollen' tot de overtuiging gekomen dat je het verleden pas echt kunt beleven als je er midden in gaat staan. En dat kan. Stap via de bronnen terug in de tijd en alles wordt begrip-

lijk(er). Tegelijkertijd groeit dan het onbegrip over al die historici die geen letter oud schrift kunnen lezen. Nee, geen verwijt. Slechts een advies: doe me een lol, duik eens in een protocol.”

Simon van Wetten begint nu met het indiceren en excerpieren van de Gemertse schepenprotocollen.

Streekarchief Oss

De schepenbankarchieven van Berghem, Dieden, Geffen, Heesch, Kessel, Lith, Lithoijen, Maren, Land van Megen, Nistelrode, Nuland, Oss, Oijen en Land van Ravenstein, alsmede de notariële archieven tot 1916 van Berghem, Geffen, Heesch, Lith, Megen, Nistelrode, Oijen, Oss, Ravenstein, Reek, Schaijk en Uden zijn overgebracht van het rijksarchief te 's-Hertogenbosch naar het streekarchief Brabant-Noordoost, rayon Oss.

J.G.M. Sanders (eindred.), Noord-Brabant tijdens de Republiek der Verenigde Nederlanden, 1572-1795. Een institutionele handleiding ('s-Hertogenbosch, 1996).

Kritiek op de recensie:

We willen graag een reactie geven op de recensie in *De Brabantse Leeuw* 45 (1996) 189, 190, van het boek door L. Adriaenssen. Zijn beoordeling van hoofdstuk drie, als zou dit „verre van volmaakt en vaak onjuist en onvolledig” zijn, doet afbreuk aan de meer dan 10.000 gegevens over een kleine 300 Noord-Brabantse plaatsen, die

daarin gegeven worden. Natuurlijk zal er wel eens een omissie of vergissing in geslopen zijn.

Op zijn speurtocht naar spijkers op laag water noteerde de recensent dat van vier plaatsen de juiste bewaarplaats van het oud-rechterlijk archief onjuist zou zijn opgegeven. Van Schaijk en Lierop is dit inderdaad het geval. De oud-rechterlijke archieven van Demen, Dennenburg, Deursen, Langel en Huisseling liggen echter wel degelijk in het streekarchief Brabant-Noordoost, rayon Oss, en het oud-rechterlijk archief van Son en Breugel is door de gemeentelijke herindeling via het Streekarchief Langs Aa en Dommel en het Rijksarchief in Noord-Brabant pas in tweede instantie naar Eindhoven gegaan.

Wat betreft de plaatsen waar iets mis zou zijn met de informatie over de heerlijkheidsarchieven het volgende. Als hij, zoals een goed recensent betaamt, de gids gelezen had en zich niet meteen op ieder detail had gestort om te proberen kleine vergissingen op te sporen, had hij gezien dat in de verantwoording op p. 232 staat dat we niet pretenderen volledig te zijn met de gegevens over de heerlijkheidsarchieven. Vriens heeft de belangrijkste heerlijkheidsarchieven opgenomen en inderdaad geen onderzoek gedaan naar afgedwaalde restanten. Eigenlijk zijn van alle voorbeelden die de recensent noemt er slechts twee juist. In het familiearchief Fabricius berusten inderdaad enkele inventarisnummers die als heerlijkheidsarchief van Almkerk gezien kunnen worden. En het in familiearchief d'Ursel dat bewaard wordt in Brussel in het Algemeen Rijksarchief zijn 19 portefeuilles heerlijkheidsarchief van Hilvarenbeek en Moergestel, die overigens moeilijk toegankelijk

zijn en slechts met toestemming van de familie raadpleegbaar zijn. Hetzelfde geldt voor het familiearchief de Merode, maar medewerkers van het Rijksarchief hebben ons verzekerd dat daarin geen heerlijkheidsarchief van Hilvarenbeek zit. In tegenstelling tot wat de recensent meent zijn veel stukken in familiearchieven die betrekking hebben op een heerlijkheid niet als heerlijkheidsarchief te beschouwen. Ook vrijwel alle oud-rechterlijke en notariële archieven zullen stukken betreffende de heerlijkheid bevatten, maar dat bestempelt ze nog niet tot heerlijkheidsarchief. Zo bevat het familiearchief van Beelaerts van Emmichoven, zoals Vriens ook vermeldt, het heerlijkheidsarchief van Emmikhoven, maar niet, zoals de recensent beweert, het heerlijkheidsarchief van Giessen. De familie bezat slechts een hofstede in Giessen en had verder niets met de heerlijkheid te maken. Zo is ook verwezen naar het heerlijkheidsarchief van Tilburg, zoals beschreven in de inventaris van Ebell. Ook hierbij is de opmerking van de recensent dat bij voorbeeld ook het familiearchief Van Hogendorp vermeld had moeten worden bezijden de waarheid. Dit archief bevat geen enkel inventarisnummer dat als heerlijkheidsarchief is te beschouwen. Van de heerlijkheid Jekschot is hem blijkbaar ontgaan dat dit geen hoge heerlijkheid is. Om die reden is het slechts in een noot vermeld.

Op de details in de recensie zullen we omwille van de ruimte die dat in zou nemen, maar niet ingaan. Vast staat voor ons wel dat hoofdstuk drie erg slordig is gerecenseerd.

Dr J.G.M. Sanders

Reactie van de reactie:

Toen het boek en mijn recensie verschenen, lag het rechterlijke archief van Son en Breugel al hoog en droog op het streekarchief te Eindhoven (sinds 16 mei 1995) en niet in Den Bosch. Dat van de dorpen Demen, Dennenburg, Deursen, Langel en Huisseling berustte nog op het rijksarchief 's-Hertogenbosch en werd pas eind september 1996 overgebracht naar het streekarchief te Oss (zie de rubriek „Uit de comme"). De auteur lijkt te zijn vooruitgelopen op deze verhuizing, maar dan heeft hij vergeten de rechterlijke archieven van Ravenstein, Schaijk, Herpen, Zeeland, Boekel, Reek en Uden mee te nemen: die liggen niet het rijksarchief, maar op streekarchief Brabant-Noordoost, rayon Oss.

In hoofdstuk drie krijgt Herpen in de periode voor 1768 vijf schepenen toegewezen in de gezamenlijke bank met twee schepenen uit Schaijk (p. 359), maar ook nog eens twee schepenen in de bank met de dorpen van het Maaslandsgericht, die samen vijf schepenen mochten leveren (pp. 279, 280, 282, 376, 388). De laatste versie is de juiste sinds 1651: toen kwam er een *gerichtsbancke van Herpen, Schaick ende Maeslandt*¹, –maar de vijf Maaslanddorpen mochten niet elk een schepen afvaardigen, maar samen slechts twee.

De schepenenbank van Velp, waarin Velp met vier en Reek met drie schepenen was vertegenwoordigd², wordt onder Reek (p. 456) helemaal niet genoemd, terwijl Velp (p. 510) ten onrechte wordt geïncorporeerd in de bank van Herpen, die in feite (sinds 1651) bestond uit drie schepenen uit Herpen, twee uit Schaijk en twee uit het Maaslandsgericht; Herpen was de zetel. In 1768 ontstond het Maaskantsgericht, waarin Herpen, Huisseling, Reek,

Schaijk en Velp elk een schepen hadden, Dennenburg en Deursen samen een schepen en Demen en Langel ook samen een. Bij Herpen, Schaijk en Velp staat dat na 1768 elke plaats met een schepen was vertegenwoordigd. Ook dat is dus fout.

De lijst van hoofdstuk drie is onzorgvuldig en onvolledig. De verantwoording op p. 232 is daarvoor geen verontschuldiging en verklaart niet waarom de gegeven informatie niet *up to date* is. De 'moeilijke toegankelijkheid' op het rijksarchief te Brussel is een slecht excuus, omdat de betreffende fondsen zonder probleem kunnen worden geraadpleegd: in de leeszaal krijg je van de archivaris gewoon toestemming, namens de families.

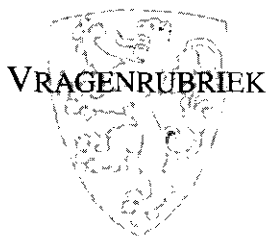
Son en Breugel, Lierop, Hilvarenbeek (heerlijkheidsarchief), Ravenstein, Schaijk, Reek, Herpen, Velp en de drie Heikantsdorpen uit het land van Ravenstein zijn verkeerd geplaatst: nog meer spijkers op het lage water, dat ik maar voor een klein deel heb verkend. De archieven van de hoge heerlijkheden zijn hap-snap behandeld. De andere heerlijkheidsarchieven had ik ook graag vermeld gezien, maar dat is inderdaad niet de intentie geweest van de schrijver van hoofdstuk drie.

Een grondiger en systematischer werkwijze had zo'n prestigieuze handleiding beter gepast. Voor de rest is het een goed boek.

1) Zie b.v. Streekarchief Oss, Land van Ravenstein R 52, ongef., zitting van 13 februari 1652.

2) G.F. van der Ree-Scholten, *De grensgebieden in het noordoosten van Brabant ca. 1200–1795. Institutionele en juridische aspecten* (Assen, 1993) 183, 184.

Leo Adriaenssen

Vragen

Scenckels, Soenckels, Dankaerts
Jenneke Scenckels / Soenkels /
Dankaerts trouwde drie maal:

1. Met Huygh Aernts (Hugo Arnoldi) (Hoornt) te 's-Hertogenbosch op 5 februari 1617. Getuigen bij dit huwelijk waren Henricus Dankarts en mr Johannes Schenckels. Hugo Arnoldi moet zijn overleden tussen 1619 en 1626.
Vraag: datum van het overlijden van Huygh Aernts Hoornt.
2. Met Willem van Merode, ruiter onder de heer van Weze-

maal in garnizoen te 's-Hertogenbosch. Uit dit huwelijk werden in Den Bosch in 1627 Jan en in 1629 Josynke geboren. Na 1629 gingen Jenneke Scenckels en Willem van Merode in Breda wonen. Hier werd in 1633 hun zoon Willem geboren. Jenneke Scenckels kreeg toen in het doopboek de naam Dankaerts toebedeeld (reden onbekend).

Vragen: datum van het huwelijk van Willem van Merode (vermoedelijk in Den Bosch rond 1625-1626) en de namen van de getuigen; plaats en datum van overlijden van Willem van Merode tussen 1633 en 1645 (mogelijk te Breda), aanstelling van de voogden, boedelinventaris; plaats en datum van de kinderen van Merode (in 1645 zijn nog slechts twee van zijn kinderen in leven).

3. Met Peeter Henrix Vuchts rond 1645.

Vragen: datum en plaats (waarschijnlijk Den Bosch) van dit huwelijk en de getuigen; plaats en datum van overlijden van Jenneke Scenckels en Peeter Henrix Vuchts.

Antwoorden

Van Reuth (*De Brabantse Leeuw* 1996/3)

In de trouwboeken van Oud- en Nieuw-Gastel vond ik het huwelijk van Pieter van Reuth met Dymphna Lantmeters op 9 november 1694 (ondertrouw op 30 oktober). Pieter van Reuth komt ook voor in het oud-rechterlijke archief van Oud- en Nieuw-Gastel als schepen omstreeks 1730.

G.P.M. Akkermans
Orangerie 8,
4875 AP Etten-Leur

Aan dit nummer is meegewerkt door:

G.C.M. van Dijck, Slotselaan 11, 5328 EP Rossum

A.M. Bosters, Koningin Julianalaan 339, 2273 JJ Voorburg

J. van Gils, Doelenstraat 68, 5081 CM Hilvarenbeek

P.G.A.M. Peeters-Veraart en dr E.G. Boeren, St. Janstraat 100, 4714 EJ Sprundel, en Van den Houtestraat 16, 4715 AK Rucphen

Drs J.B. Vermetten, Gentsestraat 96, 2587 HX Scheveningen

L.F.W. Adriaenssen, Van der Hoopstraat 85-3, 1051 VD Amsterdam

C.E.M. Boink - van Nunen, Bernagiestraat 30, 5037 NT Tilburg

De Brabantse Leeuw

Het genealogische en heraldische tijdschrift De Brabantse Leeuw wordt al sinds 1952 uitgegeven. In het tijdschrift treft u zowel stamboomafstammingen aan als complete genealogieën, reconstitues of besprekingen van voor een familie belangrijke voorvallen, lijsten van bepaalde beroeps- en bevolkingsgroepen enzovoorts. Behalve genealogische en prosopografische bijdragen bevat het blad ook artikelen op het vlak van de heraldiek, de banistiek, de zegelkunde en incidenteel ook de heemkunde. De Brabantse Leeuw verschijnt jaarlijks in vier afleveringen van elk 64 pagina's. Elke jaargang wordt voorzien van een alfabetisch naamregister.

Registers

Tot de service van De Brabantse Leeuw behoort ook het soft-warepakket CumIndexBL, een verzameling van alle registers van het tijdschrift. Met deze cumulatieve index kan een genealoog zich pijlsnel toegang verschaffen tot de inhoud van alle jaargangen. Elk jaar verschijnt er een aanvulling op diskette. Ook de registers van het Genealogisch tijdschrift voor Oost-Brabant zijn in de CumIndexBL opgenomen.

Helpende hand

De Brabantse Leeuw wordt gekenmerkt door artikelen die meer bevatten dan alleen data en beroepen. De hoge kwaliteit van de artikelen resulteert in een grote informatieve waarde. Ook uw genealogie of stamreeks kan een plaats krijgen in De Brabantse Leeuw, zodat deze voor andere onderzoekers en belangstellenden toegankelijk wordt gemaakt. Mogelijk heeft u voldoende materiaal verzameld en geordend, maar schrikt u terug voor het schrijven van een artikel. In dat geval wil de redactie van De Brabantse Leeuw u graag de helpende hand bieden met advies en begeleiding. Schroomt u daarom niet om contact op te nemen met de redactie, als u meent dat u waardevol materiaal bezit dat een publikatie verdient.

Familieboeken

Naast publikatie in het tijdschrift kan De Brabantse Leeuw uw genealogie ook in boekvorm uitgeven, als deel van de reeks Brabantse Stambomen. Ook hierbij wil de redactie u graag met begeleiding en advies ter zijde staan. In de serie Brabantse Stambomen zijn tot dusver drie familiegeschiedenissen verschenen. Verschillende andere familieboeken zijn in voorbereiding.

Stichting BRG

Het tijdschrift De Brabantse Leeuw wordt sinds 1995 uitgegeven door de stichting Brabantse Regionale Geschiedbeoefening. De stichting BRG geeft historische publikaties uit en verschillende tijdschriften. Verder organiseert de BRG jaarlijks tal van cursussen en lezingen over de Brabantse geschiedenis. Voor genealogen zijn drie cursussen interessant: het Bosch' protocol, genealogie voor gevorderden en genealogie voor beginners. Stamboomonderzoek is vaak een eerste kennismaking met de historie van Brabant. Sommige genealogen ontwikkelen zich tot lokale of regionale geschiedvorsers, tot heemkundigen of archeologen. Ook voor hen biedt de stichting BRG lezingen, cursussen en anderssoortige ondersteuning.

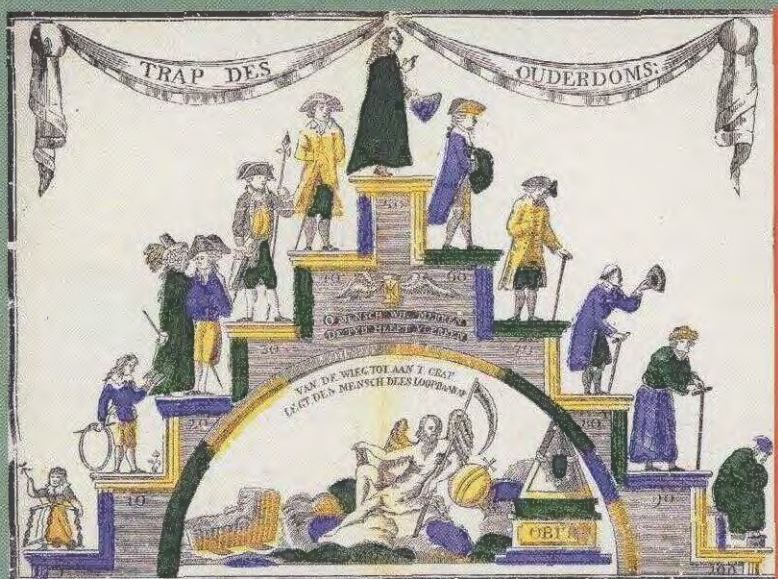
STICHTING BRABANTSE REGIONALE GESCHIEDBEOEFENING

Postbus 1104, 5200 BD 's-Hertogenbosch

Telefoon: (073) 6146193 / Fax: (073) 6123546

INHOUD

Huwelijksconsent	L.F.W. Adriaenssen	1
De zilversmid Hans van Amsterdam	G.C.M. van Dijk	6
Schoutens	A.M. Bosters	10
Nijver en notabel Goirle	J. van Gils	13
Het Rucphense geslacht Commissaris	P.G.A.M. Peeters-Veraart en dr E.G. Boeren	23
De vrouw van Johannes Pauli	Drs J.B. Vermetten	33
Van Uden te Dinther	L.F.W. Adriaenssen	35
Van Nunen	C.E.M. Boink - van Nunen	51

Sprokkelingen	9, 34, 61
Uit de comme	62
Uit de boekenkist	62
Vragenrubriek	64

DE BRABANTSE LEEUW

TIJDSCHRIFT VOOR GENEALOGIE

De Brabantse Leeuw

Tijdschrift voor genealogie

De Brabantse Leeuw is een uitgave van de
Stichting Brabantse Regionale Geschiedbeoefening

Redactieadres:

De Brabantse Leeuw

Postbus 1104, 5200 BD 's-Hertogenbosch

tel.: (073) 6146193 / fax: (073) 6123546

Redactie:

drs L.F.W. Adriaenssen (voorzitter), mr G. Berkelmans, dr ir C.H.J.
van den Brekel, L.F.P.M. de Brouwer, P.G.A.M. Peeters-Veraart en
ir J.G.N.M. van der Zanden

Basis-ontwerp: NIKA Grafische Vormgeving, Vught

Lay-out en opmaak: L.F.W. Adriaenssen, Amsterdam

Druk: Biblo, 's-Hertogenbosch

Abonnementen en losse nummers:

De Brabantse Leeuw verschijnt vier maal per jaar. Prijs losse
nummers: f 12,50. Abonnementen: f 39,50, buitenland f 42,50.
Introductie-abonnementen: f 25,00 voor de lopende jaargang. Be-
taling abonnementen na toezending van een acceptgiroformulier.
Abonnementen kunnen met elk nummer ingaan. Berekening ge-
schiedt per kalenderjaar. Opzeggingen zijn alleen schriftelijk mo-
gelijk voor 1 december.

Registers:

De registers van alle jaargangen zijn samengebracht in het soft-
warepakket CumIndexBL. De prijs van deze cumulatieve index
bedraagt f 40,00. Jaarlijkse aanvullingen zijn te verkrijgen voor
f 7,50.

Opgave van abonnementen, bestellen van CumIndexBL, losse num-
mers en oude jaargangen:

Stichting Brabantse Regionale Geschiedbeoefening

t.a.v. Ria de Folter-Sebregts

Postbus 1104, 5200 BD 's-Hertogenbosch

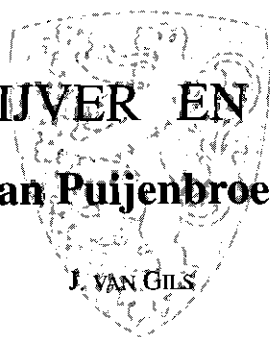
tel.: (073) 6146193 / fax: (073) 6123546

ISSN 0006-8632

The logo consists of the lowercase letters 'brg' in a bold, stylized, italicized sans-serif font. The letters are black and positioned in the bottom right corner of the page.

NIJVER EN NOTABEL GOIRLE

Van Puijenbroek

Afkortingen

BAH	Bisschoppelijk archief 's-Hertogenbosch
GAT	Gemeentearchief Tilburg
OAA	Oud Administratief Archief
RAH	Rijksarchief 's-Hertogenbosch
SAE	Streekarchief Eindhoven
SAOW	Streekarchief Oisterwijk

(Vervolg van p. 22)

IVter. JACOBUS VAN PUIJENBROEK⁷⁷ werd gedoopt te Goirle op 4 april 1784, was landbouwer van beroep en pachtte na zijn vader de Nieuwe Hoef op Gorp van ridder de Bosschaert de Bouwel, omschreven als huis, schuur, stal, schop en schaapskooi met 19 percelen land onder Goirle en Hilvarenbeek. In 1823 woont hij in Goirle bij de kerk, maar in 1838 verhuisde hij met zijn gezin naar Hilvarenbeek, waar hij in 1847 op Breehees de nalatenschap van Johannes van Raak, een oom van zijn vrouw, deelde met Michiel van Raak en de kinderen van Peter van den Hout bij Cornelia van Raak. Jacobus werd hierbij eigenaar van een groot boerenbedrijf in het Hilvarenbeekse gehucht Breehees en van een aantal percelen land onder Goirle, totaal ruim 14 bunders met een waarde van f 2100.

Jacobus, die te Goirle op 26 februari 1816 getrouwd was met de dienstmeid Anna Barbara van Raak, overleed te Hilvarenbeek op 11 januari 1867. Zijn vrouw, die te Goirle op 4 december 1787 gedoopt werd als dochter van Peter van Raak, landbouwer te Hilvarenbeek, en van Adriana Storms, overleed aldaar op 7 oktober 1848.

Jacobus van Puijenbroek, ongetwijfeld de kapitaalcrachtigste zoon van Willem van Puijenbroek, had zijn bezit niet alleen door de landbouw verworven. Vrij snel na het uitbreken van de Belgische opstand werd hij betrap op smokkelhandel. In de nacht van 9 op 10 juni 1831 deed een militaire patrouille een inval bij Van Puijenbroek, waar *heimelijke nederlagen van manufacturen en andere goederen* werden gevonden, *zijnde sluiks ingevoerd uit de in opstand zijnde gewesten*. Jacobus en nog vijf andere personen werden in hechtenis genomen, maar op 15 juni 1831 werden zij met

77. RAH, Archief provinciaal bestuur 3331. SAE, Vessem, N doos 10, no 14, 16 maart 1847. SAOW, Not. 1842-1895, N 1356, nrs 156-159, 8 oktober 1862; no 172, 20 november 1862. Gemeentearchief Hilvarenbeek, Bevolkingsregister 1830-1860. J. van Gils, „Mentaliteit, criminaliteit en wetsovertreding in een grensdorp in de negentiende eeuw”, *Jaarboek van de heemkundekring 'de Vyer Heertganghen'* (Goirle, 1996) 42.

goedkeuring van de gouverneur van Noord-Brabant weer op vrije voeten gesteld. De inbeslaggenomen goederen werden via Tilburg naar 's-Hertogenbosch gebracht. Dit gebeurde nadat er een inventaris van was opgemaakt met de getaxeerde waarde, maar deze was voor de katoenen oneindig te hoog volgens de arrondissements-inspecteur. Jacobus kwam niet voor de rechter. Er werd op hoog niveau een regeling getroffen. In het register van resolutiën van de minister van financiën lezen we dat met zijn goedkeuring *ter voorkoming van de gevolgen van een proces-verbaal een transactie is aangegaan tussen de inspecteur van het arrondissement 's-Hertogenbosch en de bekeurden te Goirle voor eene som van f 3100, exclusief de gefraudeerde rechten en de kosten.*

Niet alleen Van Puijenbroek raakte gedupeerd, maar ook verschillende Tilburgse fabrikanten. C.J. Jansen, *negotiant aan de Heuvel te Tilburg*, schreef naar aanleiding van de inval bij Van Puijenbroek een brief aan de gouverneur met de volgende inhoud: *Deszelfs broeder F.J. Jansen, fabrikant, heeft op 27 september 1830 afgezonden aan Truijens de Smet te Sint Nicolaas twee stukken roode haaij, bij hem gefabriceerd, waarvan het bewijs kan worden geleverd door de volder en de verwer. Door Truijens zijn de stukken teruggezonden per voerman, die ze, zonder medeweten van G.J. Jansen, bij Van Puijenbroek heeft gedeponneerd.* Truijens de Smet had de bestelling door de opstand te laat ontvangen en kon de stoffen niet meer verkopen. Volgens Jansen werd het eigendom van zijn broer door de militaire patrouille in beslag genomen met vele andere goederen van Tilburgse fabrikanten die bij Van Puijenbroek lagen opgeslagen: *geen 't minste tot ontduiking van 's lands regten zijn de goederen uit Brabant aldaar aangebragt, maar ten gevolge van de aldaar ontstane onlusten zijn zij derwaarts gezonden, aldus voornoemde Jansen.*

Na het overlijden van Jacobus van Puijenbroek werd de nalatenschap getaxeerd op een waarde van f 20.225. Zijn grondbezit onder Hilvarenbeek was gegroeid tot ruim 20 bunders en op een van zijn Goirlese bezittingen was een huis gebouwd. De onroerende goederen werden geveild door zijn kinderen, maar de verkoop werd opgehouden. Bij de erfdeling, ruim een maand later, werd Jan Cornelis van Puijenbroek eigenaar van de boerderij op Breehees met

Hiernaast de gouden-huwelijksfoto van 26 februari 1898 van het echtpaar Van Puijenbroek-Vromans. Zittend in het midden met hoge hoed de jubilaris met naast hem zijn vrouw. Links van hen de zonen Johannes Cornelis en Bernardus, recht van hen hun vier dochters. Staande links voor het tweede venster staan F. van de Put en zijn vrouw Adriana van Puijenbroek, een kleindochter van het gouden paar. Helemaal achteraan, tweede van rechts, staat Kees van Gorp uit Goirle, weduwnaar van Barbara Vromans, een halfzuster van de gouden bruid en een van mijn overgrootvaders.⁷⁸

78. Foto: Gemeentearchief Tilburg.

een waarde van f 4045. Zoon Cornelis erfde de Goirlese bezittingen, drie obligaties en f 21 in contanten. De andere kinderen kregen hun aandeel in contanten, vee, bouwgereedschappen, effecten, meubilair, oogst en andere roerende goederen.

De kinderen van Jacobus van Puijenbroek en Anna Barbara van Raak waren:

1. Adriaan van Puijenbroek, volgt onder V-c op pagina 68.
2. Cornelis van Puijenbroek, volgt onder V-d op pagina 73.
3. Petronella van Puijenbroek⁷⁹, geboren te Goirle op 14 maart 1821, trouwde te Hilvarenbeek met de landbouwer Jacobus de Kort, geboren aldaar op 22 november 1817, en overleden te Esbeek op 8 april 1899. Zijn vrouw overleed aldaar op 4 april 1890 ab intestato. Haar nalatenschap met een waarde van f 1544 bestond uit de onverdeelde helft van een perceel heide, vee, meubilair en kleding.
4. Wilhelmus⁸⁰, te Goirle geboren op 17 januari 1823, aldaar overleden op 28 juni 1823.
5. Joannes Cornelis van Puijenbroek, volgt onder V-e.
6. Johanna Maria van Puijenbroek, te Goirle geboren op 19 mei 1827, trouwde aldaar op 7 januari 1858 met de landbouwer Cornelis Brouwers, geboren te Goirle op 19 oktober 1829 en overleden te Hilvarenbeek op 24 januari 1893. Zijn ouders waren de landbouwer, olieslager en herbergier Nicolaas Brouwers en Johanna Cornelia Damen. Johanna Maria van Puijenbroek overleed te Tilburg op 2 oktober 1904.

V-c. ADRIANUS VAN PUIJENBROEK⁸¹, te Goirle geboren op 4 december 1817 en overleden te Tilburg op 26 september 1902, trouwde te Lage Mierde op 26 februari 1848 met de dienstmeid Petronella Vromans, geboren te Lage Mierde op 2 september 1821, dochter van de strodekker Cornelis Vromans en van Barbara Roest. Zij overleed te Goirle op 1 augustus 1904. In 1865 zien we Adriaan in Diessen, waar bij vonnis van de arrondissementsrechtbank te Eindhoven het onroerend goed verkocht werd van Johanna Adams, weduwe van Cornelis Vromans, de stiefmoeder van zijn vrouw.

In 1836 en 1837 werd door Jacobus van Puijenbroek, de vader van Adrianus, een remplaçant gezocht voor de vervulling van diens dienstplicht. Volgens Jacobus kon hij zijn zoon niet missen op zijn landbouwbedrijf *wegens zijn gevorderde leeftijd, de gebrekkige toestand zijner vrouw en de jonge jaren van de andere kinderen*.

Na als dagloner de kost te hebben verdiend in Lage Mierde, vertrok Adriaan in 1852 naar Goirle, waar hij als *'s rijkswegwerker* betrokken was bij de aanleg van de weg Tilburg-Turnhout. Toen langs deze nieuwe weg twee tolhuizen werden gebouwd, pachtte Adriaan in logement De Engel te Tilburg voor f 170 het tolhuis aan de Poppelseweg. Zijn vader en zijn zwager Cornelis Brouwers stonden borg voor hem. Acht jaar later pachtte Adriaan voor f 200 het tolhuis op de grens van Tilburg en Goirle. Taken van de tolgaarders op *'s rijks groote wegen* waren:

79. RAH, Memories van successie, kantoor Oirschot 74, no 76, 16 oktober 1890.

80. RAH, Memories van successie, kantoor Tilburg, doos nummer 11, 20 november 1823.

81. GAT, N 341, no 62, 29 februari 1868. N 352, no 211, 16 juni 1873. N 367, no 110, 11 juli 1884. N 421, no 173, 15 december 1860. N 429, no 11, 27 januari 1868. SAOW, Gemeentearchief Goirle 65, ongefol., 22 oktober 1836; 20 april 1837. Idem nrs., 1225-1230, drankvergunningen. Not. Hilvarenbeek, N 1735, nrs 116 en 120, 29 september 1865. *Tilburgsche Courant*, 10 februari 1898. *Nieuwe Tilburgsche Courant*, 13 februari 1898 en 26 februari 1899. Van Gils, „Mentaliteit, criminaliteit en wetsovertreding”, 54.

- het voorzien van de tolbomen van twee lantaarns van zons-
ondergang tot zonsopgang;
- direct bij aankomst van reizigers moest hij zowel bij dag als
bij nacht de tol ontvangen, waarbij het verplicht was steeds
klein wisselgeld bij de hand te hebben;
- hij moest een register bijhouden van de ontvangen tolgelden;
- hij moest, indien verlangd, aan de reizigers inzage geven van
het pachtcontract. Het houden van herberg in de tolhuizen
was verboden.

Als tolpachter nam Adriaan in 1868 een hypotheek van f 100 op een huisje met erf, heide en water aan De Wildakkers in Goirle. Dit onroerend goed verkocht hij in 1873 voor f 200 aan de gepensio-
neerde commies Jan Klop.

Nadat de tol was opgeheven, werd het voormalige tolhuis aan de Tilburgseweg verkocht aan Charles van Acker, woonachtig te Schaerbeek bij Brussel, pachter van het heerlijk jachtrecht te Goirle. Het oude tolhuis kreeg de naam Jachtlust en van 1873 tot 1878 woonde er de jachtopziener Willem van Puijenbroek.

Adriaan van Puijenbroek verhuisde na de opheffing van de tol naar Tilburg, vandaar naar Lage Mierde en in 1875 weer naar Tilburg, waar zijn beroep dagloner en keilegger was. In 1878 keerde hij met zijn gezin terug naar Goirle, waar hij Jachtlust huurde van Charles van Acker en vanaf 1884 van de nieuwe eigenaar, de Tilburgse landbouwer Johannes Smulders. In Jachtlust hield Adriaan met zijn vrouw en dochter Anna Maria een herberg. In de voorkamer van het pand werd in 1881 ruim 200 liter sterke drank verkocht en in 1898 de gouden bruiloft gevierd. In de *Tilburgsche Courant* lezen we hierover: „Jl. zaterdag vierden de echtelieden Adrianus Puijenbroek en Peternella Vromans, de bewoners van de bekende herberg ‘Jachtlust’, gelegen aan den steenweg van Tilburg naar Goirle hun gouden bruiloft. Behalve dat door eenige vrienden voor de deur hunner woning een nette versiering van sparregroen was aangebracht, ontvingen de nog krasse oudjes gedurende den dag vele verrassingen en blijken van belangstelling. Zondagmiddag werd den jubilarissen door de Goorlesche fanfare Oefening en Uitspanning eene serenade gebracht.” Volgens een andere krant was Adriaan een krasse baas „die nog dezen winter op schaatsen over het ijs gleed en ondanks zijn tachtig nog veel jongeren voorbij kwam.”

Ruim een jaar later werd door deurwaarder Buddemeijer *ten verzoeken in de herberg van A. van Puijenbroek in de Goirlese Barrière, à contant en publiek* een complete herberginventaris en burger-inboedel verkocht.

De kinderen van Adriaan van Puijenbroek en Petronella Vromans waren:

1. Jan Jacobus Cornelis van Puijenbroek, volgt onder VI-i op pagina 70.
2. Bernardus van Puijenbroek, volgt onder VI-j op pagina 72.

3. Anna Maria van Puijenbroek⁸², naaister, geboren te Goirle op 6 september 1852, overleden te Tilburg op 18 december 1906. Zij was aldaar op 22 april 1875 getrouwd met Petrus Johannes Engel, fabriekswerker, geboren te Tilburg op 1 oktober 1850, zoon van Cornelis Engel en van Lamberdina Trompenaars. Hij hertrouwde met Catharina van Laarhoven en overleed te Hilvarenbeek op 28 juli 1931.
4. Wilhelmina Maria van Puijenbroek, geboren te Goirle op 22 maart 1855, fabriekswerkster, trouwde te Goirle op 21 januari 1878 met de wever Peter Snels, geboren te Goirle op 21 januari 1855, zoon van Peter Snels en van Cornelia Spapens. Hij overleed te Goirle op 12 augustus 1940. Zijn vrouw overleed aldaar op 24 april 1930.
5. Maria Cornelia van Puijenbroek, geboren te Goirle op 14 november 1856, aldaar overleden op 21 maart 1927. Zij was fabriekswerkster toen zij op 17 mei 1879 in haar geboorteplaats trouwde met Johannes Petrus Spijkers, wever, geboren te Goirle op 19 april 1853, zoon van Wilhelmus Spijkers en van Maria Peijnenburg. Hij overleed te Goirle op 21 november 1926.
6. Adriana van Puijenbroek⁸³, geboren te Goirle op 28 augustus 1860 overleed aldaar op 2 juni 1862 na, bij het tolhuis, te zijn overreden door een kar met turf, gevoerd door Godefridus Vermeer, landbouwersknecht bij Peter Schellekens.
7. Anna Maria van Puijenbroek, geboren te Goirle op 7 september 1864, trouwde aldaar op 2 oktober 1888 met de smid Franciscus Cornelis de Beer, geboren te Tilburg op 8 juli 1861, zoon van Gerardus de Beer en van Wilhelmina de Bont. Anna Maria van Puijenbroek was winkelierster van beroep. Zij overleed te Tilburg in het Sint-Jozefgasthuis op 13 maart 1944.

VI-I. HENDRIKUS VAN PUIJENBROEK⁸⁴, te Goirle geboren op 29 mei 1853, overleed aldaar op 3 september 1936. Aldaar trouwde hij 23 april 1883 met zijn achternicht, de tapster Elisabeth van Puijenbroek, geboren te Goirle op 3 juni 1853 en aldaar overleden op 26 mei 1934. Zij was een dochter van Willem van Puijenbroek en van Adriana Spapens, en weduwe van Peter van de Pol.

Na zijn huwelijk met Bet van Puijenbroek kreeg Hendrik een vergunning voor 'kleinhandel in sterke drank'. De sterke drank mocht alleen geschonken worden in de beneden voorkamer met een oppervlakte van 76 m². De nieuwe herbergier van café Den Engel werd een fervent biljarter, die in 1893 op het concours bij P.J. Kerkhofs in Hoogeloon de eerste prijs won, bestaande uit een gouden remontoir.

Daarnaast was Hendrik van beroep koopman en magazijnmeester. Zijn kinderen bij Elisabeth van Puijenbroek zijn:

1. Maria Elisabeth Adriana van Puijenbroek is te Goirle geboren op 19 november 1883, trouwde aldaar op 7 november 1910 met de fabrieksarbeider Jan Baptist Josephus de Jong en stierf

82. L.F.W. Adriaenssen, *Geschiedenis van de families Trompenaars, Triumpener, Trompeneers, Trimpeneers, Trompen en Tromp in de Brabantse en Limburgse Kempen, 1347-1989* (Amsterdam, 1989) 181.

83. SAOW, Gemeentearchief Goirle 67, ongefol., 5 juni 1862.

84. SAOW, Gemeentearchief Goirle 1228, 28 april 1883. *Tilburgsche Courant*, 15 juni 1893.

er 6 december 1959. Haar man is te Goirle op 11 juli 1884 geboren als zoon van de meesterknecht Cornelis de Jong en van Petronella Appels. Hij overleed te Goirle op 27 april 1956.

2. Jacobus Cornelis Petrus van Puijenbroek⁸⁵, te Goirle geboren op 4 augustus 1885. In 1912 werd hij veroordeeld tot een gevangenisstraf van zes maanden en betaling van f 100 bij wijze van schadevergoeding wegens poging tot doodslag op Petrus Josephus Aloysius Wellens. Toen hij zijn slachtoffer op zondag 22 september 1912 tegenkwam, zei hij tegen Wellens: „Piet, hebt gij soms een haat op mij, ga maar met mij mee, dan zal ik het er wel afhalen.” Zij gingen naar een donker straatje, waar Van Puijenbroek Wellens eerst bij de keel greep en hem, liggend op de grond, in blinde drift stak met zijn zakmes. Wellens liep messteken op aan de linkerkant van zijn borstbeen, in zijn linkerbil en zijn rechterwang. Tijdens de rechtszaak diende de beschadigde kleding van Wellens als bewijsstuk. Bovendien verklaarde Wellens dat hij acht weken niet had kunnen werken en al die tijd zijn weekloon van f 7,50 was misgelopen. Bovendien betaalde hij f 25 aan versterkende middelen. Volgens zijn dochter had de ruzie te maken met een liefdesaffaire: de verloofde van Wellens had eerder verkering met Van Puijenbroek.

Linnenwever Jacobus van Puijenbroek trouwde te Goirle op 27 april 1914 Maria Johanna van Gils, geboren te Goirle op 12 maart 1870, dochter van Leonardus van Gils en van Maria van Gool. Zij was weduwe van Johannes Petrus Coppens, die in 1912 verongelukte in een fabriek. Maria Johanna van Gils overleed te Goirle op 15 oktober 1952 als weduwe van Coppens en Van Puijenbroek. Zij was volgens de Goirlese pastoor „een uiterst beproefde vrouw”. Haar tweede man was voortdurend dronken en bedreigde haar met een mes. In 1929 verliet zij Jacobus van Puijenbroek, die in dat jaar verhuisde naar Eindhoven. Na de scheiding van tafel en bed vroeg de pastoor aan mgr Diepen, bisschop van Den Bosch, of Johanna Maria van Gils de sacramenten mocht blijven ontvangen.

Uit dit huwelijk werd een zoon geboren.

3. Anna Johanna Eugenia van Puijenbroek is te Goirle gedoopt op 4 maart 1887 en overleed ongehuwd te Oisterwijk op 11 september 1955.
4. Adriana Maria van Puijenbroek⁸⁶, geboren te Goirle op 10 augustus 1889, overleed daar ongehuwd op 3 januari 1971. Zij was dienstbode bij fabrikant C.H. Peijnenborg.
5. Wilhelmus Adrianus Hubertus van Puijenbroek, te Goirle geboren op 10 augustus 1889, overleed in het Sint-Elisabeth-ziekenhuis te Tilburg op 9 september 1964. In Goirle, waar hij op 11 januari 1909 trouwde, was hij wever, winkelier en behanger. Zijn vrouw was de spoelster Anna Cornelia van Laarhoven, geboren te Goirle op 16 januari 1890 en aldaar

85. RAH, Arrondissementsrechtbank Breda 416, rolnr 985, 1912. BAH, dossier C, map huwelijken. Mededeling van mevrouw Verhagen-Wellens te Hilvarenbeek.

86. SAOW, Gemeentearchief Goirle 267A.

overleden op 15 maart 1952. Zij was een dochter van Antonie van Laarhoven en van Elisabeth Cornelia van de Pol. Uit dit huwelijk stamt nageslacht.

6. Johanna Cornelia Barbara van Puijenbroek, te Goirle geboren op 3 december 1891, overleed te 's-Hertogenbosch op 4 maart 1989. Zij trouwde te Goirle op 21 juli 1914 met de kantoorbediende Henricus Johannes Christiaan Franciscus Appels, zoon van handelsagent Johannes Arnoldus Appels en van Maria Johanna Catharina Oversteeg. Hij werd geboren te Goirle op 4 oktober 1889 en overleed aldaar op 16 juni 1942.
7. Johanna Cornelia Elisabeth, te Goirle geboren op 27 september 1893, overleed te Goirle op 10 oktober 1893.
8. Petrus Henricus Gabriël van Puijenbroek, te Goirle geboren op 12 augustus 1894, pakker en magazijnmeester, trouwde te Goirle op 24 januari 1921 met Catharina Maria Josephina Eijsermans, geboren te Goirle op 17 maart 1897 en overleden op 4 oktober 1977, dochter van Hendrik Eijsermans en van Anna Maria de Rooij. Piet van Puijenbroek overleed te Tilburg op 14 juli 1974. Hij werd begraven te Goirle, waar ook zijn zeven dochters en twee zonen geboren werden.

VI-j. HUBERTUS VAN PUIJENBROEK⁸⁷, linnenwever en winkelier, is te Goirle geboren op 28 oktober 1856 en overleed aldaar op 1 mei 1930. Hij was er op 25 mei 1891 getrouwd met Adriana Maria van Osch, geboren te Goirle op 8 augustus 1856 en aldaar overleden op 6 september 1933, winkelierster van beroep en dochter van Adriaan van Osch en Maria Anna van Zantvoort.

Toen Hubertus van Puijenbroek trouwde, behoorde hij als textielarbeider tot de grootste bevolkingsgroep van Goirle. Deze beroepsgroep was toen nog niet georganiseerd en was bovendien het slachtoffer van de gedwongen winkelnering. Alleen door het maken van lange dagen en de inzet van andere gezinsleden kon door de wevers een jaarinkomen van 300 tot 600 gulden gehaald worden. Vooral het werk van de thuiswevers was saai en eentonig. Het bestond uit het intrappen van de kammen, het doorhalen van de spoel en het aanslaan met het riet, wat gemiddeld twintig maal per minuut gebeurde. Een handwever zat gemiddeld dertien uur per dag achter zijn weefgetouw en maakte dus zo'n 15.000 keer per dag dezelfde beweging. Van zitten was eigenlijk geen sprake, de wever leunde tegen een schuine plank. Bij het gebruik van de smijtspoel hing hij de hele dag met zijn buik over de doekboom om met gestrekte armen de spoel door te schieten en op te vangen, om ondertussen ook nog de weeflade te bedienen en met zijn voeten de schemels in te trappen. Zowel de zetmeelpap, die gebruikt werd voor het lijmen van de ketting, als het 'werk', de grondstoffen voor het weven van grof linnen, ontwikkelde veel stof, dat in neusholte, keel en bronchiën neersloeg.

De wevers hadden veel last van een rauwe, hese stem en een „rijke afscheiding van onaangenaam riekend en vuilgekleurd bron-

87. SAOW, Gemeentearchief Goirle 267A. Idem 781. J. van Gils, „Leven in de textielnijverheid”, *Twee eeuwen Goirle*, deel III (Dongen, 1989).

chiaal slijm". Volgens de arts Coronel kwamen bij wevers ook veel neusbloedingen, oog en ooglidontstekingen voor. Het hoofd stond dikwijls scheef op de hals, de linkerschouder was vaak twee duimen hoger dan de rechter en hun gang was waggelend, de zogenaamde weversgang. Verder constateerde Coronel veel breuken, rug- en maagklachten. Bij de keuringen voor militaire dienst werd van de wevers, spinners en spoelers gemiddeld 37,1% afgekeurd wegens lichaamsgebreken.

Pas na de opheffing van de gedwongen winkelnering rond de eeuwwisseling kreeg Hubertus van Puijenbroek de mogelijkheid om als winkelier zijn inkomen te verbeteren.

Zijn kinderen bij Adriana Maria van Osch waren:

1. Maria Adriana Josephina van Puijenbroek, te Goirle geboren op 27 maart 1894, pluister van beroep, overleed in het Sint-Elisabethziekenhuis te Tilburg op 15 februari 1969. Zij werd begraven te Goirle. Aldaar trouwde zij 18 juni 1923 met de fabrieksarbeider Petrus Franciscus Maria Verhoof, geboren te Tilburg op 14 mei 1898 en overleden te Goirle op 27 september 1947, zoon van Cornelis Verhoof en van Hendrica Klijn.
2. Een doodgeboren jongen: Goirle, 4 mei 1898.

V-d. CORNELIS VAN PUIJENBROEK⁸⁸ is te Goirle geboren op 20 juli 1819. Voor zijn huwelijk was hij molenaarsknecht in Hilvarenbeek en daarna landbouwer te Esbeek. Als pachter op Tulder overleed aldaar op 20 januari 1877. Met zijn eerste vrouw, de dienstmeid Maria van Rooij, trouwde hij te Diessen op 20 februari 1854. Zij werd geboren te Hilvarenbeek op 13 december 1821 en overleed aldaar op 17 juni 1865. Haar ouders waren Adriaan Joseph van Rooij en Petronella van den Brant.

Cornelis hertrouwde te Hilvarenbeek op 19 april 1869 met Jacoba Verbaandert (Verbandert), geboren te Hooge Mierde op 17 mei 1840, dochter van de landbouwer Benedictus Verbaandert en van Anna Catharina Vromans. Zij hertrouwde te Hilvarenbeek op 21 januari 1878 met Jan Baptist Stoops, arbeider, geboren uit Poppel op 1 december 1829, zoon van Cornelis Stoops en van Elisabeth van Heijst. Jacoba Verbaandert overleed te Hilvarenbeek op 27 augustus 1901. Met haar tweede man woonde Jacoba in het Beekse gehucht Rovert.

De nalatenschap van Cornelis van Puijenbroek bestond uit het onverdeelde zevenzestiende deel van een huis, erf, heide, wei- en hooiland onder de gemeente Goirle. Voogd van zijn kinderen bij Maria van Rooij werd zijn broer Johannes Cornelis van Puijenbroek.

De kinderen van Cornelis van Puijenbroek waren:

1. Johannes van Puijenbroek, volgt onder VI-k.
2. Petronella van Puijenbroek⁸⁹, te Hilvarenbeek geboren op 11 mei 1858 en aldaar overleden op 29 november 1858.
3. Jacoba van Puijenbroek⁹⁰, geboren te Hilvarenbeek op 8 augustus 1859, was voor haar huwelijk dienstmeid bij de

88. GAT, N 332, nrs 334 en 343, 26 november 1862. RAH. Memories van successie, kantoor Oirschot 61, no 4, 3 augustus 1877. SAOW, Gemeentearchief Hilvarenbeek, Bevolkingsregister 1890-1900, C89. Idem 1900-1910, C91.

89. RAH, Memories van successie, kantoor Oirschot 44, no 269, 29 november 1858. Haar vader verklaarde dat zij geen roerende of onroerende goederen naliet.

90. SAOW, Gemeentearchief Hilvarenbeek, Bevolkingsregister 1890-1900, A33.

Beekse logementhouder Peter Frans Damen en vertrok op 11 januari 1892 naar Goirle, waar zij op 30 januari 1892 trouwde met Laurens van Gorp, fabriekswerker en weduwnaar van Huberta van Gorp, geboren te Goirle op 29 maart 1853, zoon van Adriaan van Gorp en van Clasina van Rijsewijk. Hij overleed te Goirle op 12 september 1936, Jacoba van Puijenbroek stierf daar op 14 februari 1918.

4. Maria Petronella van Puijenbroek⁹¹, te Hilvarenbeek geboren op 10 oktober 1860, overleden te Poppel op 21 januari 1933. Voor haar huwelijk was zij dienstmeid in Diessen bij de landbouwers Jacobus Goossens en Willebrordus van Gils, vervolgens bij de oliemolenaar Jan Baptist Timmermans en, teruggekeerd in Hilvarenbeek, bij de weduwe De Graaf aan het Loo. Aldaar trouwde zij op 5 april 1891 met de landbouwer Norbert Michiel van Dommelen, zoon van Adriaan van Dommelen en van Maria Evers, geboren te Diessen op 18 februari 1861 en overleden te Poppel op 17 februari 1923.
5. Wilhelmus⁹², geboren te Hilvarenbeek op 17 april 1862, aldaar overleden op 26 juli 1864.
6. Een dood geboren meisje⁹³: Hilvarenbeek, 18 januari 1864.
7. Adriana van Puijenbroek⁹⁴, te Hilvarenbeek geboren op 30 mei 1865, was daar dienstmeid bij de landbouwer Cornelis van Laarhoven en in Diessen bij Jan Bullens. Zij trouwde in Oisterwijk op 16 april 1890 met de landbouwer Johannes Jan Baptist Becx, geboren te Moergestel op 9 maart 1859 en aldaar overleden op 1 januari 1891, zoon van Arnoldus Becx en van Hendrika van de Staak.
Zijn weduwe hertrouwde te Moergestel op 12 april 1893 met de landbouwer Johannes Smits, geboren te Moergestel op 11 oktober 1857 en aldaar overleden op 8 juni 1937. Zijn ouders waren Egidius Smits en Johanna Timmermans.
8. Maria van Puijenbroek⁹⁵, op 17 maart 1870 geboren te Hilvarenbeek, overleden te Riel op 20 november 1949. Zij trouwde te Hilvarenbeek op 19 februari 1906 met Henricus Bruijninx, landbouwer te Baarle-Nassau, geboren te Messelbroek op 11 maart 1875 en overleden te Poppel op 29 mei 1950.
9. Wilhelmus van Puijenbroek, volgt onder VI-l.
10. Anna Catharina van Puijenbroek⁹⁶, te Hilvarenbeek geboren op 5 oktober 1873, landbouwster, overleed ab intestato en ongehuwd te Hilvarenbeek op 5 januari 1893. Haar nalatenschap, bestaande uit een achtste deel in roerende goederen, werd getaxeerd op f 170.
11. Jan Cornelis van Puijenbroek, volgt onder VI-m.

Wordt vervolgd

91. SAOW, Gemeentearchief Hilvarenbeek, Bevolkingsregister 1890-1900, B91. Gemeentearchief Diessen, Bevolkingsregister 50/330, 84/330, 94/330.

92. RAH, Memories van successie, kantoor Oirschot 49, no 155, 26 juli 1864. Hij liet geen roerende of onroerende goederen na.

93. RAH, Memories van successie, kantoor Oirschot 49, no 11, 18 januari 1864: de burgemeester van Hilvarenbeek verklaart dat het kind dood ter wereld is gekomen.

94. SAOW, Gemeentearchief Diessen, Bevolkingsregister 4/330. J.A.J. Becx, „Het geslacht Becx. Vijf eeuwen in de Meierij (1475-1975)”, overdruk uit *De kleine Meierij* van 1975-1980 (Hilvarenbeek, 1980), supplement.

95. SAOW, Gemeentearchief Hilvarenbeek, Bevolkingsregister 1890-1900, B90.

96. RAH, Memories van successie, kantoor Oirschot 77, no 3, 1 mei 1893.

HET VRIJKWARTIER IN DE BRABANTSE HERALDIEK

A.H. HOEBEN

Zegel van Arnold van Vladeracken.

1. A.H. Hoeben, *Brabantse heraldiek in historisch perspectief* (Helmond, 1991).
2. B.C.M. Jacobs, *Justitie en politie in 's-Hertogenbosch voor 1629. De bestuursorganisatie van een Brabantse stad* (Assen, 1986) 263.
3. Jacobs, *Justitie en politie*, 261.
4. *Corpus sigillorum neerlandicorum*, no 1333.
5. Hoeben, *Brabantse heraldiek*, 76.
6. Hoeben, *Brabantse heraldiek*, 50, 51.
7. *Corpus sigillorum neerlandicorum*, nrs 1342 en 1009.
8. De namen zitten verborgen in een vidimus van 1282; zie H.P.H. Camps, *Oorkondenboek van Noord-Brabant tot 1312. I. De meierij van 's-Hertogenbosch (met de heerlijkheid Gemert)* (2 stukken; 's-Gravenhage, 1979) I, no 388.
9. *Corpus sigillorum neerlandicorum*, no 1333.
10. Zie de lijst van hoogschouten van 's-Hertogenbosch in Jacobs, *Politie en justitie*, 237 e.v.

In mijn boekje over de Brabantse heraldiek¹ bespreek ik in paragraaf b van hoofdstuk 5 het voorkomen van het vrijkwartier in Brabantse wapens. Op pagina 50 beeld ik daarbij twee zegels af, respectievelijk van Jan Monicx en Arnold van Vladeracken.

Ik heb teveel vertrouwd op de heren Verreyt en Juten ten aanzien van de jaartallen die in *Tuxandria* 1903 en 1906 als regeringsjaren worden gegeven. Jan Monicx was namelijk geen schepen van Den Bosch in 1300–1301. Hij wordt voor het eerst genoemd in 1427.² De heer H.J. Vogels te Helmond had mij er al eerder op gewezen dat ook Arnold van Vladeracken niet als Bossche schepen voorkomt in 1302. Een Arnold van Vladeracken is wel bekend als schepen in 1392.³

Verder onderzoek heeft overigens een nog ouder voorbeeld van de toepassing van het vrijkwartier opgeleverd. In 1294 en 1297 zegelt Arnold van Waalre, schepen van Den Bosch, met een geschaakt veld, waaroverheen een linker schuinstaak en een vrijkwartier met een ster.⁴ Dit wapen wijkt sterk af van de andere Van Waalre's schepenen van Den Bosch in 1302 en 1335–1338.⁵

De drie oudste Noordbrabantse wapens met vrijkwartieren zijn dus het hierboven vermelde wapen van Arnold van Waalre, dat van Peter van de Steenwech, schepen van Den Bosch in 1310, en het wapen van Dirk gezegd Rover uit 1313.⁶

Ik verwees in de noten 2 en 3 naar de lijst van schepenen van 's-Hertogenbosch in het boek van mevrouw Jacobs. Aan deze lijst kunnen nog enkele namen worden toegevoegd. Als wij de 'code' van mevrouw Jacobs gebruiken, kan de lijst worden aangevuld met de volgende namen:

- 11 juni 1261: Daniel van Dijk en Hendrik Comen⁷
- januari 1274: Jan van Nijnsel, Nicolaas Gruter en Wouter gezegd Canne⁸
- 9 maart 1294: Arnold van Waalre⁹

Ongetwijfeld zullen in de toekomst nog wel meer namen aan deze eerste betrouwbare lijst van Bossche schepenen kunnen worden toegevoegd. Hetzelfde geldt natuurlijk voor de lijst van hoogschouten van Den Bosch. En met name de persoon van Jacob van Mierlaer vraagt nader onderzoek.¹⁰

VERBODEN VERWANTSCHAPSGRADEN

Anti-seksuele huwelijksbeletselen in de Noordbrabantse praktijk

L.F.W. ADRIAENSSEN

Afkortingen

BAH	Bisschoppelijk archief 's-Hertogenbosch
GAB	Gemeentearchief Breda
GAH	Gemeentearchief 's-Hertogenbosch
RAH	Rijksarchief 's-Hertogenbosch
SAOW	Streekarchief Oisterwijk

Het huwelijksrecht

Paus Johannes Paulus II heeft er in 1980 nog eens op gewezen: een getrouwde man is moreel schuldig aan overspel als hij zijn vrouw hevig begeert. Zijn voorganger Innocentius XI (1676–1689) noemde het ketterij te geloven dat gehuwden met een goed geweten alleen voor het genot seks konden hebben. De heilige kerkvaders Augustinus en Hiëronimus stonden slechts seksualiteit toe als die de voortplanting diende, maar zelfs dan, zelfs in het huwelijk was het een ongewenste zaak. Elk vleeselijk genot was immers een bron van zonde.¹ De apostel Paulus begreep dat mensen zich niet tot het uiterste konden bedwingen, met andere woorden eeuwig celibatair blijven, en formuleerde het voordeel van het huwelijk kernachtig in zijn eerste brief aan de Korintiërs (7:9): „Maar zo ze zich niet kunnen beheersen, laat hen dan trouwen. Want het is beter te trouwen dan te verbranden.”

Natuurlijk begreep de kerk wel dat seksuele verhoudingen tussen mannen en vrouwen normaal waren. Dat was nu eenmaal een zaak van de natuur. Maar er werden veel beperkingen geformuleerd. Impliciet ging men ervan uit dat seksuele uitingen, in het bijzonder de coïtus, op zichzelf geen positieve waarde hadden. Er moest dus een rechtvaardiging worden geformuleerd voor de coïtus tussen getrouwen (de voortplanting), terwijl de coïtus tussen ongehuwden moest worden bestraft.

Voor de kerk was het sacrament van het huwelijk niet bedoeld als pretje, integendeel, het was een bij uitstek anti-seksuele regeling, eerder bedoeld om de lichamelijke lusten te dempen dan om ze te kanaliseren. Het meeste probate middel was het verbod op de seksualiteit: ten eerste was een seksuele relatie alleen geoorloofd binnen het huwelijk, ten tweede mocht niet iedereen met iedereen

1. J.A. Brundage, *Sex, law and marriage in the middle ages* (Brookfield, 1993), deel I.

trouwen. Het huwelijk en dus het seksuele verkeer was verboden voor religieuzen in het bijzonder en voor bloedverwanten, aanverwanten en geestelijke verwanten in het algemeen.

De verboden graden werden in 1215 beperkt van zeven tot vier. Dat betekent dat kleinkinderen van volle neven en nichten niet met elkaar mochten trouwen, neven niet met tantes, vrouwen noch met hun achterneven, noch met de achterneven van hun vaders. Neven stammen van gemeenschappelijke grootouders, achterneven van gemeenschappelijke overgrootouders en achterachterneven en -nichten (verwanten in de vierde graad) van gemeenschappelijke betovergrootouders. Bij een gemiddeld voortplantingspatroon van drie volwassen kinderen per echtpaar zou iedereen tachtig achterachterneven en -nichten hebben, de helft van hen van het andere geslacht en dus verboden huwelijkskandidaten. Elk mens heeft zestien betovergrootouders, die acht echtparen vormen. Dat betekent dat iedereen gemiddeld acht maal veertig is driehonderdveertig verboden relaties had! Daarmee was de beker niet tot de bodem geledigd. Ook de aanverwanten tot in de vierde graad behoorden tot de verboden groep. Volgens het kerkelijke recht werden de partners door de *unio carnis* immers één vlees en één bloed. Dat stond in zowel het Oude als het Nieuwe Testament. De evangelist Markus citeerde Mozes (10:6-9): „‘God heeft hen man en vrouw gemaakt; daarom zal de mens vader en moeder verlaten, en de twee zullen één vlees zijn.’ Ze zijn dus geen twee meer, maar één vlees. Wat dus God heeft verenigd, dat scheide geen mens.” Mattheus ontleende een gelijkluidend citaat aan Jezus (Mattheus 19:5-6). Aanverwantschap werd door de vleeselijke gemeenschap (vleeselijke conversatie) bloedverwantschap.

Naar schatting leverde het incestverbod door bloed- en aanverwantschap per trouwlustige gemiddeld zeshonderdveertig verboden partners op. Maar daarbij kwam nog de beperking van de *cognatio spiritualis* of geestelijke verwantschap. Door doop en vormsel ontstond een verwantschap tussen de toediener van het sacrament, de gedoopte of gevormde en de peter en meter.² In 1486 betaalden Thomas Ghenensoen en Reinodia Jan Diercx, die waren gehuwd *non obstante impedimento cognationis spiritualis* (ondanks het verbod van geestelijke verwantschap) een boete van f 4:15:0 aan een priester te Oisterwijk. Doordat Thomas' moeder Reinodia's peetmoeder was geweest, waren zij elkaars verwanten en hadden zij een incestueuze verhouding.³

Ik ga uit van een verboden groep van 640 huwelijkspartners per persoon. Volgens de haardentelling van 1596 waren er buiten de stad Den Bosch 12.071 bewoonde haarden in de meierij⁴, dat is per gemeente gemiddeld 130. Bij een gemiddelde bewoning van vijf personen per haard telde de gemiddelde plaats in de meierij dan 650 inwoners. Doordat er over de leeftijdsopbouw van de bevolking weinig of niets bekend is, kan weinig worden gezegd over het aantal vrijgezellen die de huwbare leeftijd hadden bereikt. Per

2. J. Höfer en K. Rahner, *Lexikon für Theologie und Kirche* (11 dln; Freiburg, 1957–1967) IV, 628: in voce Geistliche Verwandschaft.

3. G. Bannenbergh, A. Frenken en H. Hens, *De oude dekenaten Cuijk, Woensel en Hilvarenbeek in de 15de- en 16de eeuwse registers van het aartsdiakenaat Kempenland* (2 dln; Nijmegen, 1968–1970) II, 166.

4. J. Lijten, „De keerzijde van de gewestelijke leningen”, *Campinia*, XXI (1991).

gemeente waren er in elk geval 325 mannen en evenveel vrouwen, van wie echter verreweg de meesten te jong, te oud, al getrouwd of religieus waren, maar ook van een ongewenste maatschappelijke stand, te slecht, te lelijk of te ongezond. Hoewel de boeren graag trouwden met de bureu, om de landerijen aaneen te sluiten, kon de huwelijksmarkt in de praktijk onmogelijk worden beperkt tot een enkel dorp of zelfs een stad als Eindhoven met zijn 840 inwoners in 1596.

Geconfronteerd met het aantal van 640 verboden huwelijkspartners per persoon moet het zo goed als onmogelijk zijn geweest om te trouwen. En inderdaad, als niet de mogelijkheid van de dispensatie had bestaan, waren wij er niet geweest, was de bevolking uitgestorven. Het moet zonder onderbreking dispensatieverzoeken en -verleningen hebben gehageld, de talloze inschrijvingen in de trouwboeken geven er blijk van: dispensaties wegens een vierdegraadsverwantschap, derdegraadsverwantschap, derde- en vierdegraadsverwantschap of andere combinaties. Aan het dispensatierecht werd streng de hand gehouden. Het zonder dispensatie gesloten huwelijk tussen verwanten kon ongeldig worden verklaard, worden ontbonden. Intussen waren de partners geëxcommuniceerd en hun kinderen bastaard geworden.⁵

Op het concilie van Trente, waar nog wel vergeefs is geprobeerd de vierde graad toe te staan⁶, was nog eens benadrukt dat er zo weinig mogelijk dispensaties moesten worden verleend. Dispensaties tussen verwanten in de tweede graad mochten slechts bij hoge uitzondering worden gegeven aan leden van de hoge adel of in het algemeen belang.⁷ Hoe het Sebastiaen Henricx van Dueren te Uden eind 1634 toch lukte om wettig te trouwen met zijn volle nicht Elisabeth Somers uit Den Bosch (2° graad), is onbekend.⁸

Het burgerlijke huwelijksrecht nam de kanonieke incestverboden⁹ onverkort over. Het Echtegtement van 1656, dat gold voor Generaliteits-Brabant, wijdt er een hele reeks artikelen aan:¹⁰

art. 54: Bloedverwantschap tussen echtelieden is verboden.

art. 55: Het is verboden om te trouwen met ascendent of descendent.

art. 56: Broer en zns van het volle of halve bed mogen niet trouwen.

art. 57: Oom en nicht, tante en neef mogen niet trouwen.

art. 58: In zake *den bandt des houwelijck door de ghemeenschap des beddens, ende vleeschelijcke conversatie*: er mogen geen huwelijken worden gesloten met bloedverwanten van de overleden echtgenoot binnen de genoemde graden.

art. 59: Een man mag geen schoondochter en verder neerwaarts geslacht trouwen, evenmin mag een vrouw trouwen met haar schoonzoon, enzovoorts.

art. 60: Een man mag geen stiefdochter en descendenten van zijn vrouw trouwen, evenmin mag een vrouw dat met haar stiefzoon.

art. 61: Een man mag niet trouwen met de weduwe van zijn (hele of halve) broer, een vrouw idem dito.

5. A. Esmein, *Le mariage en droit canonique* (2 dln; Paris, 1891) II, 353.

6. Esmein, *Le mariage en droit canonique*, I, 90.

7. W.M. Plögl, *Geschichte des Kirchenrechts* (5 dln; München, 1960-1969) IV, 238.

8. ВАН, Бисдом 9, *Matrimonialia*, 7 november 1634. Voor andere voorbeelden houd ik mij aanbevolen.

9. Esmein, *Le mariage en droit canonique*, II, 344-349.

10. C. Cau e.a., *Groot Placaet-boeck* (9 dln; 's-Gravenhage, 1658-1797) I, 2429-2448.

- art. 62: Geen man mag met de weduwe van een neef (te weten een oomzegger) of haar nakomelingen trouwen.
- art. 63: Geen aangetrouwde oom mag zijn dito nicht trouwen (oftewel: een weduwnaar mag niet trouwen met de dochter van de hele of halve zus van zijn vorige vrouw).
- art. 64: *Dat nyemandt en mach trouwen sijns ooms concubyne.*
- art. 67: Wie incestueus is getrouwd, krijgt geen legitimatie, dispensatie of schikking over het huwelijk of de bastaarden.
- art. 69: Wie buitenslands incestueus trouwt, zal hier voor bloedschande worden vervolgd.
- art. 70: Mocht er bij de gerechten of kerkeraden twijfel bestaan aan de bloed- of aanverwantschap, dan moet aangifte worden gedaan bij de Raad van Brabant.
- art. 93: In alle gevallen waarin het echtreglement niet blijkt te voorzien moeten de plaatselijke gerechten en anders ook de hoofdbanken of de Raad van Brabant worden ingeschakeld.

Dispensatiepraktijken onder de bisschop

De katholieke kerk beschikte over eigen rechtspraak, die door de bisschop werd gedelegeerd aan de aartsdiakens en de officiaal. Op een parochiële synode, eens per jaar gehouden, werden delicten van de geestelijkheid en hun parochianen aangegeven, die voor het gerechtshof van de aartsdiaken te Luik en later van de bisschop te 's-Hertogenbosch konden worden gebracht.¹¹

Delicten als celibaatsschending, trouwen met een verwant zonder dispensatie en het heimelijke huwelijk konden voor het gerecht worden bestraft met een bedevaart of een geldboete. Uit de rekeningen waarin de ontvangsten van de boeten zijn verantwoord komen de volgende gevallen van de aartsdiakenale rechtspraak, tot de periode dat het bisdom Den Bosch een eigen rechtspraak had ingericht:

1. 1482–1483: Cornelis Johannis Meeren en Aleydis Wilhelmi Tsmoeleners te Ginneken, in de vierde graad aan elkaar verwant, vreeën eerst en beloofden daarna elkaar huwelijkstrouw voor de pastoor. Voor de dispensatie en de absolutie betaalt Cornelis' broer Johannes Meeren *f* 6.¹²
2. 1485: Gerardus Segeri Kenens en Heylwigis Lemmens te Westerhoven, vierde-graadsverwanten, betalen voor de dispensatie *f* 5½.¹³
3. 1485: Johannes Petri van den Oerdt, landbouwer te Waalwijk, en Katherina Johannis van den Hovel, verwant in de derde en vierde graad, betalen voor de dispensatie *f* 3:18:0.¹⁴
4. 1486: Leonardus die Kyser en Margareta Cornelii van den Vekene te Loenhout, derde-graadsverwanten, betalen voor hun dispensatiebrief *f* 7:13½:0.¹⁵
5. 1487: Johannes Ruetens te Lommel vree met Luytgardis Ghibels, zijn nicht in de derde en vierde graad. Daarvoor werd hij veroordeeld tot een bedevaart naar Milaan, die hij mocht afkopen voor *f* 3:17:0.¹⁶

11. A.J.A. Bijsterveld, *Laverend tussen Kerk en wereld. De pastoors in Noord-Brabant 1400–1570* (Nijmegen, 1993) 36–40.

12. Bannenberg e.a., *De oude dekenaten*, II, 158, 164.

13. Bannenberg e.a., *De oude dekenaten*, II, 164.

14. Bannenberg e.a., *De oude dekenaten*, II, 165.

15. Bannenberg e.a., *De oude dekenaten*, II, 166.

16. Bannenberg e.a., *De oude dekenaten*, II, 167.

17. Bannenberg e.a., *De oude dekenaten*, II, 167. De auteurs schrijven Orten in plaats van Otten. Het betrof Claes Aert Claess Otten en Agneet Martens van Eynde: GAH, R 1260, f 213^v, 12 maart 1491. R 1282, f 150, 26 maart 1512. SAOW, Hilvarenbeek R 23, f 187, 12 juni 1527.
18. Bannenberg e.a., *De oude dekenaten*, II, 85.
19. Bannenberg e.a., *De oude dekenaten*, II, 20.
20. Bannenberg e.a., *De oude dekenaten*, II, 21, 86.
21. Bannenberg e.a., *De oude dekenaten*, II, 169.
22. Bannenberg e.a., *De oude dekenaten*, II, 169.
23. Bannenberg e.a., *De oude dekenaten*, II, 169.
24. Bannenberg e.a., *De oude dekenaten*, II, 169. Wyeric Jan Canters was in 1514 vorster te Gilze en vermoedelijk een zoon van Jan Janss Canters, schepen in 1494–1510, en Luytgaert Jan Laureyss van Daelhem (T. Reniers, „De geslachten die Reede/Srees en Van den Haenberge alias Stoops uit Gilze”, *Gens Nostra*, XLIX (1994) 233).
25. Bannenberg e.a., *De oude dekenaten*, II, 169.
26. Bannenberg e.a., *De oude dekenaten*, II, 177.
27. Bannenberg e.a., *De oude dekenaten*, II, 180.

6. 1487: Nicolaus Nicolai Otten en zijn vrouw Agnes Martini de Fine te Hilvarenbeek waren zonder het te weten als getrouwde neef en nicht van de vierde graad ontuchtig. De dispensatiebrief kostte hen *f* 4.¹⁷

7. 1487: Bonefatus Henrici Mauwaerts en Katherina Snabbe, dochter van Johannes de Kynderen, vierde-graadsverwanten, betalen voor de dispensatie 2 rijns gulden aan een priester te Helmond.¹⁸

8. 1488: Arnoldus de Lampelaer en Richmonda Bax te Mullem, verwanten in de vierde graad, zijn *non ignorantes* (niet onkundig daarvan) getrouwd, *carnali copula subsecuta*, waarop zij hebben gecopuleerd. Zij betalen voor hun dispensatie 7 stuiver.¹⁹

9. 1488: Peterken, vrouw van Gerardus Petri Nicolai Verdonck te Heeswijk, had eerder gevreeën met Wilhelmus Petri Gerits, Gerardus' verwant in de tweede graad. Voor *f* 10 krijgen beide echtelieden een dispensatie.²⁰

10. 1489: mr Gerardus Mathie Martini van (uit) Strijen en Cornelia Adriani Johannis werd veroordeeld tot een bedevaart naar Bazel, omdat hij *incestuoso coytu pluries carnaliter cognovit et prolem unam ex corpore eiusdem suscitavit* (herhaald coïtaal vleselijke verkeer had en uit haar lichaam een kind verwekte) met Cornelia Adriani Johannis, zijn verwante in de vierde graad. Hij mocht de reis afkopen met *f* 20 aan de officiaal van Breda.²¹

11. 1489: Michaelis Johannis Baten en Elisabeth Petri Kenenssen te Arendonk, die zonder te weten in de vierde graad aan elkaar te zijn verwant een clandestien huwelijk hadden gesloten, *carnali copula subsecuta*, gevolgd door seksueel verkeer, krijgen voor *f* 5 dispensatie voor hun te sluiten wettige huwelijk.²²

12. 1490: Bertrandus Nicholai en Dymna Henrici te Etten, elkaar bestaande in de vierde graad, betalen *f* 6½ voor de dispensatie.²³

13. 1490: Wiricus Johannis Cantiers houdt het met Margareta Jacobi Franconis te Gilze, hoewel hij voordien vree met Geertrudis Franconis, Margareta's nicht in de derde graad. Bovendien is hij zelf in de vierde graad verwant met Margareta, zijn clandestiene vrouw. Voor *f* 11½ worden zij gedispenseerd.²⁴

14. 1490: Johannes Cornelii en Johanni Philippi te Roosendaal sloten hoewel zij van hun vierde-graadsverwantschap wisten een clandestien huwelijk. De dispensatiebrief voor hun (wettige) huwelijk kost hen *f* 12.²⁵

15. 1502: Johannes Reijneri van der Heijen en Elizabeth Johannis Wytmeni te Baarle, verwanten in de vierde graad, betalen voor hun dispensatie *f* 6½.²⁶

16. 1518–1519: Johannes Laurentii en Margareta die Tapper te Wouw zijn aan elkaar in de derde graad verwant. Daarom werd hun huwelijk ongeldig verklaard. Ze kregen dispensatie, maar voor zij wettig met elkaar waren getrouwd, hadden ze weer seks met elkaar, wat overigens een gerucht was dat zij ontkenden. Zij moesten *f* 5 boete betalen.²⁷

28. Bannenberg e.a., *De oude dekenaten*, II, 94.
29. Bannenberg e.a., *De oude dekenaten*, II, 186.
30. Bannenberg e.a., *De oude dekenaten*, II, 186.
31. Bannenberg e.a., *De oude dekenaten*, II, 187.
32. Bannenberg e.a., *De oude dekenaten*, II, 190.
33. Bannenberg e.a., *De oude dekenaten*, II, 192.
34. Bannenberg e.a., *De oude dekenaten*, II, 201.
35. Bannenberg e.a., *De oude dekenaten*, II, 202.
36. Bannenberg e.a., *De oude dekenaten*, II, 204.
37. L.F.W. Adriaenssen, *Non omnia possumus omnes. Genealogie van het geslacht Van den Nieuwenhuysen 1400–1800* (’s-Hertogenbosch, 1988) 200.
38. BAH, Bisdóm 9, *Matrimonialia*, 29 januari 1635. Vgl. A.F.N. van Asten en P.C. van Koningsbrugge, „Genealogie van Bussel”, *Genealogisch Tijdschrift voor Oost-Brabant*, III, IV (1988, 1989) IV, 21, 22.

17. 1519–1520: Johannes Johannis Monarts te Leende en zijn vrouw Heylwigis Henrici Goeswini, vierde-graadsverwanten, betalen *f* 7 voor de dispensatie.²⁸

18. 1519–1520: Josep van Hodonck en Margareta te Meerle, verwanten in de vierde graad, krijgen voor *f* 6 een dispensatie-brief.²⁹

19. 1519–1520: Cornelius Johannis Lancken en Katherina Nicholai Petri Nobels te Roosendaal, vierde-graadsverwanten, betalen voor hun dispensatie *f* 7.³⁰

20. 1519–1520: Adrianus Michaelis en Adriana van Nispen te Kalmthout, vierde-graadsverwanten, betalen voor hun dispensatie-brief *f* 7.³¹

21. 1520–1521: Adrianus Wilhelmi Goertssen te Gastel betaalt een boete van *f* 10, *quod illicito et incestuoso coytu carnaliter sese cognoverunt et commiscuerunt* met Dympe Michaelis Fierens, zijn nicht in de derde graad.³²

22. 1549–1550: Elizabeth Adriani Zibs (ook Zibben) te Meerle werd bezwangerd door Jacobus Elsacker, haar neef in de derde graad, en werd daarvoor beboet met *f* 4:10:0, terwijl zij nog 12 stuivers betalen voor de beëindiging van haar excommunicatie.³³

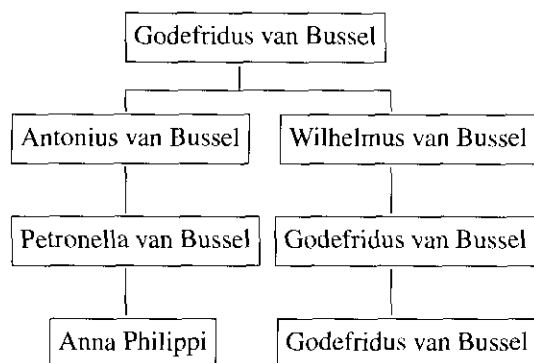
23. 1564–1565: Johannes Merttens en Maria Ghybs uit Ekeren, verwanten in de vierde graad en clandestien gehuwd *per verba de presenti*, krijgen voor *f* 8 een dispensatie voor hun (wettige) huwelijk.³⁴

24. 1564–1565: Gysbertus Wilhelmi te Tilburg werd veroordeeld tot twee maanden detentie op water en brood in de kerker wegens ontucht met Catherina Theoderici van Gestel, met wie hij wilde trouwen zonder te weten in de derde graad aan haar verwant te zijn. Zij hadden inmiddels een kind gekregen. In plaats van de opsluiting mag hij *f* 18 boete betalen.³⁵

25. 1564–1565: Walterus Johannis Lippen te Lage Mierde moet eigenlijk op bedevaart naar Kamerijk voor zijn bloedschennige relatie met een dochter van Gommarus, zijn nicht in de derde graad, maar mag dat afkopen met *f* 6.³⁶

Dispensatiezaken gingen gepaard aan enig genealogisch onderzoek, dat niet altijd leidde tot resultaten. De pastoor van Diessen noteerde in zijn trouwboek op 1 juni 1645, dat er een *rumor inter populum* ging over de bloedverwantschap in de vierde graad tussen Aert Wouters van den Nieuwenhuysen en Maeyken Marten Diercx Tielen. De relatie kon worden bewezen noch weerlegd, zodat het gevaar bestond dat het huwelijk later ongeldig zou blijken te zijn. Voor de zekerheid zegende de pastoor het huwelijk onder voorbehoud in.³⁷

Voor de trouwlustige Godefridus Godefridi van Bussel en Anna Philippi, vier-graadsverwanten, werd met behulp van Anna's stiefvader Geldolphus Aegidii en Godefridus' oudoom Joannes Theoderici in 1635 een *lineae consanguinitatis stirpe* opgesteld.³⁸

En toen Peter Wilborts van Bussel te Asten in 1636 wilde trouwen met Joostjen Willems Slaets te Someren, vroegen zij dispensatie onder overlegging van een genealogische notitie: er waren twee zusters geweest, Marie en Mechtelt, van wie de namen van de ouders niet meer bekend waren. Marie werd de moeder van Peter Slaets, die vader werd van Willem Peter Slaets, die zelf bij Margriet Joostjen de bruid verwekte. De tweede zus, Mechtelt, werd de moeder van Isbout, wiens dochter Mechtelt trouwde met Wilbort Joosten van Bussel en moeder werd van Peter Wilborts van Bussel. Daags na inlevering van het bewijs van verwantschap in de vierde graad kregen Peter en Joostjen dispensatie.³⁹

Uit de aartsdiakenale vonnissen blijkt dat dispensaties wegens bloed- en aanverwantschap zowel voor als na het huwelijk konden worden verkregen. In het laatste geval betrof het een *sanatio matrimonii in radice*, –een sanering van het huwelijk. De bloedschande kon al dan niet bewust zijn gepleegd, de partners waren al dan niet met elkaar getrouwd en hun huwelijk was wettig of clandestien. Meestal (zestien keer) ging het om vierde-graadsverwantschappen, zeven maal om verwantschap in de derde graad en twee maal om een derde- en vierdegraadsverwantschap.

Een keer werden de partners in bed betrapt tussen de sanering van hun huwelijk en de tweede voltrekking daarvan. Wie buitenechtelijk had gevreeën en daarna trouwde met een verwant van de eerste vrijer, zoals Peterken (nummer 9), moest dispensatie vragen of in incest vervallen. Hetzelfde gold voor Wyerick Canters (nummer 13), die trouwde met een verwante van zijn eerste vriendin, aan wie hij bovendien zelf verwant was.

Tweede-graadsverhoudingen worden wel vermeld, maar niet gedispenseerd. Petrus Jacopssen, ongehuwd te Gastel, en Maria Enghelen te Roosendaal, eveneens ongehuwd, volle neef en nicht, kregen een dochter. Zij moesten in 1558–1559 f 36 boete betalen voor hun overtreding, maar mochten niet trouwen.⁴⁰

In de Generaliteitsperiode bestonden er twee dispensatieregelingen: die van het echtreglement en het kanonieke. De burgerlijke wetgeving had er niet toe geleid dat de katholieke trouwlustigen uitsluitend voor de predikant of het plaatselijke gerecht in het huwe-

39. BAH, Bisdom 9, *Matrimonialia*, 17 en 18 mei 1636. Vgl. Van Asten en Van Koningsbrugge, „Van Bussel”, III, 187, 188.

40. Bannenberg e.a., *De oude dekenaten*, II, 196.

41. W.A.J. Munier, „Peilingen naar de neerslag van overheidsmaatregelen betreffende de huwelijksluiting in de DTB-registers van stad en meierij van 's-Hertogenbosch gedurende de Staatse periode (1629–1795)”, *Nederlands archief voor kerkgeschiedenis* LXXVI (1996) 135 e.v.
42. GAH, Oud archief A-573, f 200, 14 december 1742. Gosewinus van de Wouw werd te Moergestel op 7 februari 1719 gedoopt als zoon van Adriaen Goossen van de Wouw en Jenneke Jan Wassenbergh. Zijn vader was een zoon van Goossen Peter van de Wouw en Jenneken Adriaen van de Pol. Jennekens broer Ansem van de Pol was vader van Adriaen Ansems van de Pol, die bij Catharina Goijart Jan Jacobs vader werd van Adriaentje, te Moergestel gedoopt op 24 november 1720. Het huwelijk tussen Gosewinus van de Wouw en Adriaantje van de Pol werd te Moergestel gesloten op 27 december 1742.
43. RAH, Raad van Brabant 433.
44. Willem Peters Cameraet, weduwnaar van Maeijken Meertens, trouwde te Fijnaart op 19 september 1655 met Tuintje Ariens uit Willemstad, weduwe van Arien Cornelissen Cameraet.
45. RAH, Raad van Brabant 1, p. 301, 15 januari 1664.
46. RAH, Raad van Brabant 433.
47. RAH, Raad van Brabant 433. Te Helvoirt liet in februari 1689 voor de predikant de weduwnaar Jan Ariens ondertrouw aantekenen met Heyltje Willems, weduwe.

lijk traden; het was de praktijk dat zij zowel voor de een als voor de ander trouwden.⁴¹ Zo nodig kon het tot een zekere samenwerking komen tussen pastoor en predikant, maar vermoedelijk zal het meestal zijn gegaan als in het volgende geval.

Gosewinus van de Wouw en Adriaantje van de Pol tekenden voor schepenen van Moergestel op 5 december 1742 ondertrouw aan, maar zij waren achterneef en -nicht *en elkanderen overzulks zo na in den bloede bestaande, dat zij volgens de wetten, in de Roomsche kerke gebruikelijk, zamen niet mogten trouwen zonder dispensatie te hebben geobtaineert*. Zij vroegen de pastoor om dispensatie, maar deze verwees hen naar de vicaris van het bisdom Den Bosch, die echter al enige tijd dood was. Wie na de drie proclamaties langer dan een maand ongehuwd bleef, kreeg volgens artikel 25 van het echtreglement een boete van *f* 50, voor de tweede maand *f* 100, enzovoorts. Daarom verzochten zij aan de Staten-Generaal om de pastoor te gelasten hen te trouwen en in plaats van dispensatie hen zijn consent te verlenen. Natuurlijk hadden de hoogmogenden van de Staten-Generaal geen enkele boodschap aan een paapse geestelijke. Zij lieten weten dat het echtreglement voldoende mogelijkheden bood om dispensatie te vragen.⁴²

Dispensatiepraktijken onder de generaliteit

Aan de hand van achttien voorbeelden geef ik een schets van de dispensatiepraktijk tussen 1650 en 1800.

1. Peter Hermans en Anneken Willems te Nistelrode hebben enige tijd samengewoond *ende soe het schijnt oock geslaepen, dat sij bijden anderen eenige kinderen hebben verweckt*. Die voeden zij goed op. Peter was eerst getrouwd geweest met Annekens zus Agata, dochter van Willem Janssen, maar hij verklaart niet met haar te hebben gevreeën, *midts de voorschreven Agata dadelijk naer de trouw weder ginck ten huijse van haeren vader, aldaer de peste was*. Peter en Agata werden ook ziek en de laatste stierf aan de pest. Eind 1652 kwam de huwelijksdispensatie af, maar Peter moest zich eerst onder ede ‘expurgeren’ (zuiveren van blaam), *dat hij de voornoemde Agata noijt vleeselijk en heeft bekent gehadt*.⁴³
2. Cornelis Pieters de Lange te Willemstad wilde in 1663 trouwen met Maeijken Jans, weduwe van Felte Jans Slickers, zijn stiefvader, maar de predikant had bedenkingen. Bij de Raad van Brabant voerden de verloofden aan dat Willem Pieters Cameraet en Toontjen Adriaens te Fijnaart wél hadden mogen trouwen.⁴⁴ De Raad wilde eerst de fiscaal en de regering van Willemstad raadplegen over de mogelijke strijdigheid van een huwelijk met artikel 93 van het echtreglement.⁴⁵
3. Johan Crombeen mag in 1670 niet trouwen met de dochter van zijn vrouws broer, Josina Crieckaert.⁴⁶
4. Jan Adriaenss te Helvoirt krijgt in 1689 geen toestemming om te trouwen met de weduwe van de halfbroer van zijn vader.⁴⁷

48. RAH, Raad van Brabant 3, p. 346, 3 november 1713. Gerardus Cornelis Doncquers trouwde te Aarle-Rixtel op 22 maart 1710 met Gertruida Poorters, dochter van de linnenkoopman en herbergier Thomas Poorters en van Isabella Robert. Nadat in 1712 zowel vader als dochter waren overleden, hertrouwde hij te Aarle-Rixtel op 6 december 1713 met Anna Maria van Elten (manuscript-genealogie van de auteur).
49. GAB, Breda R 114, ff 97^v en 98, 22 januari 1721; ff 111^v en 112^v, 21 juni 1721. R 134-1 en -2.
50. RAH, Raad van Brabant 3, p. 673, 16 oktober 1719. Idem 433. GAH, Oud archief A-573, f 120, 27 januari 1720; f 122, 24 mei 1720; f 124, 25 mei 1720; f 126, 21 augustus 1720; f 132, 22 april 1723. Jacob Hasevoet, schepen van Den Bosch, was in eerste echt gehuwd met Mechliana Clara du Mont, dochter van de stadsdrukker Steven du Mont en van Johanna Kerffs. Haar zus Maria du Mont was gehuwd met Johannes Kerckhoven (A.F.O. van Sasse van Ysselt, *De voorname huizen en gebouwen van 's-Hertogenbosch, alsmede hunne eigenaars en bewoners in vroegere eeuwen. Aanteekeningen uit de Bossche schepenprotocollen, loopende van 1500-1810* (3 dln; 's-Hertogenbosch, [1911-1914]) II, 346, 402).
51. RAH, Raad van Brabant 5, p. 337, 15 juni 1725. Raes Linsen trouwde te Leende op 1 juni 1691 met Elisabeth Jan Laets en hertrouwde daar op 14 juli 1725 met Catharina Celen. Hendricks ouders Adriaen Janssen van Hilvarenbeeck en Margriet Jan Laets zijn te Leende getrouwd op 21 juli 1683.
52. RAH, Raad van Brabant 5, p. 721.
53. GAH, R 75-3. Anthonis Demmers is op 21 december 1704 te Helvoirt gedoopt, zijn broer Andries op 30 november 1707. Hun ouders waren Peter Jansse Demmers en Ida Peters van de Pas.

5. Gerard Doncquers krijgt in 1713 toestemming te trouwen met de stiefmoeder van zijn eerste vrouw. De laatste, Geertrudis Porters, was een dochter van Thomas Porters en van Elisabeth Robert. Haar vader had zijn vierde vrouw Anna Maria van Elten als weduwe nagelaten. Voor de artikelen 58, 59 en 60 kreeg Gerard dispensatie van de Raad van Brabant, die uitsprak dat het *gepermitteert is aen een schoonsoon na doode van een schoonvader met de stiefmoeder van des schoonsoons overledene huisvrouw te mogen trouwen*.⁴⁸

6. Denijs Pieters Deckers te Dongen op de Vaart trouwde aldaar op 2 augustus 1716 met Catharijn Denijs van Loon uit 's-Gravenmoer. Als weduwnaar ging hij naar Rotterdam, waar hij in januari 1720 trouwde met zijn schoonzus, Teuntje Denijs van Loon. Eerst hadden zij ondertrouw te Dongen willen aantekenen, maar de pastoor weigerde. Bij de bevalling van hun kind stelde de vroedvrouw geen vragen, zij wist immers niet beter dan dat de ouders waren getrouwd. Deze vluchtten toen het uitkwam en werden bij vonnis van de schepenvanck van Breda voor eeuwig verbannen uit stad en baronie.⁴⁹

7. Jacob Hazevoet en Maria Johanna Clara Kerckhoven wilden in 1719 graag trouwen, maar Jacob was weduwnaar van de zus van Maria's moeder. Het dispensatieverzoek werd in 1723 afgewezen.⁵⁰

8. Raes Linsen te Leende, weduwnaar van Elisabeth Jan Loeffs, die op 28 maart 1724 is overleden, kreeg in juni 1725 van de Raad van Brabant verlof om te hertrouwen met Catelyn Marcelis, weduwe van Hendrick Adriaens van Hilvarenbeeck. Hendrick was een zoon van Margriet Jan Loeffs, zus van Elisabeth. De predikant betwijfelde in verband met artikel 63 van het echtreglement de wettigheid van zo'n huwelijk.⁵¹

9. Peter Fransen kreeg op 12 september 1735 van de Raad van Brabant toestemming om te trouwen met Catharina Maes, weduwe van de broer van zijn eerste vrouw.⁵²

10. Anthonij Demmers uit Helvoirt en Jenneke Laurens Priems uit Haaren gingen in mei 1743 te Amsterdam in ondertrouw. Zij liet zich inschrijven als Jannetje Priel, ongehuwde jongedochter. Te Helvoirt toonden Anthonij en Jenneke de akte aan de predikant, door wie zij getrouwd wilden worden. Nu was Jenneke geen jongedochter meer, maar al eerder getrouwd geweest (Helvoirt, 7 november 1733), namelijk met Andries Peter Demmers, van wie zij vijf kinderen had en die te Cromvoirt was begraven op 25 augustus 1741. Zij hadden gewoond in het huis van zijn vader, waar ook Anthonij woonde. Diens vrijage met zijn broers weduwe leverde een dochttertje op, Maria, dat te Poppel (dus in het buitenland) werd 'uitgekraamd'. Jenneke werd gedetineerd op de Gevangenpoort te 's-Hertogenbosch, waar zij bij het verhoor eerst ontkende de naam van de vader te kennen; ze zei *dat het een soldaet was, die dronken synde in de weg by haer quam en haer met kind maekten*. Naderhand bekende zij valsheid in geschrifte en incest. Zij werd voor eeuwig verbannen.⁵³

54. GAH, Oud archief A-573, f 212, 10 februari 1745. Cau e.a., *Groot-placaetboek*, VII, 811. Zie voor Jan van Gansewinkel G.J.A. Schampers, „Van Gansewinkel”, *De Brabantse Leeuw*, XLIV (1995) 221, 226.
55. GAB, Breda R 116, f 58, 23 augustus 1757; f 142^v, 14 september 1768. H. van den Brink, „Valse getuigenissen voor de predikant te Tilburg”, *Genealogisch tijdschrift voor Oost-Brabant*, IX (1994), 28.
56. RAH, Raad van Brabant 6, p. 345, 16 mei 1764. De eerste vrouw heette Anna Maria de Bresser: M.C.X.M. Bressers en W. de Bakker, *Het geslacht Bressers* ([Tilburg], 1988) 479.
57. GAH, Oud archief A-573, f 375, 21 november 1768; f 377, 6 december 1768. Cau, *Groot-placaetboek*, IX, 365.
58. RAH, Raad van Brabant 20, p. 678, 18 november 1790. Pieter Zeegers trouwde achtereenvolgens te Zevenbergen op 25 augustus 1751 met Catharina Censen en op 28 mei 1758 met Maria Stoops, en te Fijnaart en Heijningen op 5 oktober 1766 met Maria Vermeulen. Aldaar hertrouwde de laatste op 25 oktober 1767 met Jacobus Schrauwen. Pieter junior trouwde op 5 december 1790 te Fijnaart met diens weduwe Elisabeth van den Bosch.
59. RAH, Raad van Brabant 20, p. 696, 21 en 23 november 1792. Simon Janssen de Wit trad te Oosterhout op 1 april 1769 in ondertrouw met Maria Janssen Cleijs, die daar op 3 december 1733 was gedoopt als dochter van Jan Adriaen Cleijs en Catharina Cornelis Segers. Haar volle broer Pieter Jansse Cleijs (gedoopt te Oosterhout op 23 januari 1738) ondertrouwde aldaar op 11 mei 1776 met Catharina Huijbert Claessen. Deze trouwde op 18 december 1791 te Oosterhout met Simon Janssen de Wit.

11. Jan Huijberts van Gansewinkel en Christina van den Broeck te Mierlo wilden in 1744 graag trouwen. Zij was sinds twee jaar en drie maanden weduwe van Goort Smits, van wie zij vier onmondige kinderen had (de oudste was 10 jaar). Haar halfzus Hillegonda Smits was achttien jaar tevoren overleden; zij was getrouwd geweest met Huijbert van Gansewinkel, die inmiddels zo'n vijftientwintig jaar dood was. Huijbert en Hillegonda waren de ouders van Jan, die nu wilde trouwen met de halfzus van zijn moeder. Het verzoek kwam terecht bij de Staten-Generaal, die bij resolutie van 10 februari 1745 weigerde dispensatie te verlenen.⁵⁴

12. Willem Willem Wervers, woonachtig te Klein Dongen, sloot te Tilburg op 30 januari 1757 een clandestien huwelijk met Elisabeth Huijbert Willems de Boer, de zus van zijn vorige vrouw, Petronella. Tegen de predikant zei hij vrijgezel te zijn. Acht maanden later annuleerde het schepengerecht van Breda het huwelijk, terwijl Willem en Elisabeth voor zes en twee jaar werden verbannen uit de baronie. Zij bleven bij elkaar en er kwamen meer kinderen, waarom zij in 1768 voor eeuwig werden verbannen.⁵⁵

13. Adriaen de Bresser mocht in 1764 van de Raad van Brabant trouwen met Lucia Janse Scheepers, de kinderloze weduwe van een volle broer van zijn eerste vrouw. Schepenen van Boxtel hadden met het oog op artikel 70 van het echtreglement het huwelijk niet aangedurfd.⁵⁶

14. Johannes van der Gevel wilde in 1768 trouwen met Anna Geertruy Cranenburg uit Hedel, een zustersdochter van zijn eerste vrouw, Catharina de Gaage. Hij wist dat artikel 63 van het echtreglement een huwelijk met de nicht van zijn vrouw verbood, maar kwam met bijzondere argumenten. Catharina was binnenmoeder geweest van het burgerweeshuis van Den Bosch en had haar nicht in huis genomen (op de Papenhulst) om te stoppen en naaien. Bovendien had zij meegewerkt met de kostwinning van haar oom, *bestaande in het houden van krankzinnige en opzigt nodig hebbende commensalen, waar van hij thans een zeer groot aantal hadde*. Dat zij onmisbaar was, kon de hoogmogende heren van de Staten-Generaal niet vermurwen. Er kwam geen dispensatie.⁵⁷

15. Pieter Zeegers en Elisabeth Bos kregen in 1790 van de Raad van Brabant toestemming om met elkaar te trouwen. De kerkeraad van Fijnaart en Heijningen had om advies gevraagd, omdat zij het huwelijk tussen deze twee (katholieken) strijdig achtte met artikel 70 van het echtreglement. Elisabeth was de weduwe van Jacobus Schrauwen, weduwnaar van Maria Vermeulen, weduwe van Pieter Zeegers. De laatsten waren de ouders van de bruidegom.⁵⁸

16. Simon de Wit, landbouwer te Oosterhout, mocht in 1792 van de Raad van Brabant trouwen met de weduwe van zijn zwager. Het echtreglement stond hun huwelijk niet in de weg.⁵⁹

17. Anna van Boxtel te Tilburg wilde trouwen met haar oom Michiel Schaapsmeeders, bode van Tilburg op Amsterdam. Deze was eerder getrouwd geweest met Cornelia Pijnenburg, tante van

Anna van Boxtel, die een dochter was van Jacob van Boxtel en Jenneken Pijnenburg. De Staten-Generaal legden hun verzoek om dispensatie voor aan de Raad van Brabant en wezen het vervolgens in januari 1750 af.⁶⁰

18. Willem Vermeulen in De Heen onder Steenberghe wilde graag trouwen met de weduwe van zijn stiefvader, Syke van Sangen te Steenberghe. In een verzoekschrift zette hij uiteen dat zijn moeder Adriaantje van Gurp als weduwe van Pieter Vermeulen, zijn vader, was hertrouwd met Cornelis Vermeulen, die zo zijn stiefvader was geworden. Vervolgens hertrouwde de stiefvader met Syke van Sangen, die inmiddels was overleden. Omdat Willem en Syke huns inziens volgens het echtreglement elkaar slechts *in secundo genere affinitatis* bestonden, kon zelfs artikel 58 hun huwelijk niet belemmeren. Aangezien de magistraat van Steenberghe toch had geweigerd hen te trouwen, richtten zij zich tot de Staten-Generaal met een verzoek om dispensatie. Deze stuurden het verzoek voor advies door naar de Raad van Brabant.⁶¹

Van de achttien voorgaande voorbeelden is het eerste het meest opvallend: Peter Hermans trouwt met zijn schoonzus, wat volgens de letter van de wet bloedschande was van de eerste graad! Hij wist echter aannemelijk te maken het eerste huwelijk niet te hebben geconsumeerd, zodat het eerste niet incestueus was. Hij en zijn eerste vrouw waren dus nooit één vlees geworden door middel van de *copula* en dus geen bloedverwanten van elkaar en elkaars familie.

Over het eventuele samenslapen voor het huwelijk wordt in de dispensatiebrief niet gesproken. Dat was gebruikelijk, dus aannemelijk, maar de bewijslast daarvoor was blijkbaar al te moeilijk geweest, zodat Peter met zijn bloedschandelijke tweede huwelijk goed weggwam.

Op eenzelfde wijze moet in januari 1644 het huwelijk tot stand zijn gekomen tussen Maria Willem Lemmens uit Weelde en Cornelis Laureys Schilders uit Hilvarenbeek, die precies een jaar tevoren (Weelde, 24 januari 1643) was getrouwd met haar zus Elisabeth.⁶²

In feite werd het huwelijk door de afwezigheid van geslachtsgeenschap als niet voltrokken beschouwd. Zo kon Johanna Broekhuysen haar op 4 juni 1780 te Amsterdam gesloten huwelijk laten 'annulleren', omdat haar man Izaak Soomerdyk tijdens de bruiloft werd gearresteerd en daarna aan diefstal schuldig bevonden, „zonder dat er eenige byslaaping had plaats gehad.”⁶³

Van de overige gevallen blijken de stiefrelaties (nummers 5 en 15) dispensabel te zijn geweest, zodat ook mag worden verwacht dat Cornelis de Lange (nummer 2) en Willem Vermeulen (nummer 18) mochten trouwen met de weduwen van hun stiefvaders. Het echtreglement verbood immers alleen het huwelijk tussen stiefouders en -kinderen in de rechte of neerwaartse lijn.

Aangetrouwde nichten (nummers 3, 6, 14 en 17) waren absoluut

60. GAH, Oud archief A-573, f 236, 30 januari 1750. Michiel Schaapsmeeders trouwde te Tilburg op 13 juni 1732 met Maria Cornelia Pijnenborgh. Haar zus Jenneken trouwde in tweede echt met Jacobus van Boxtel (C.H.J. van den Brekel, *Kroniek van de geslachten Pijnenburg en Van den Brekel 1290-1990* (2 dln; Nuencn, 1993) I, 210).

61. GAH, Oud archief A-573, f 315, 24 mei 1763. Pieter Vermeulen was op 1 december 1715 te Steenberghe getrouwd met Adriaentje van Gorp. Hun zoon Cornelis Vermeulen werd op 1 oktober 1731 aldaar katholiek gedoopt. Deze trouwde voor de pastoor van Steenberghe op 2 mei 1762 met Lucia van Sangen.

62. Zie de volgende aflevering van de stamboom-Schilders in dit tijdschrift.

63. Cau, *Groot plucaet-boeck*, IX, 371, 372.

64. Het *Groot placaet-boeck* (1658–1797) bevat 28 resoluties van de Staten-Generaal en de Staten van Holland naar aanleiding van dispensatieverzoeken van christenen. Daarvan werden er elf toegestaan. Eenmaal mocht een man trouwen met een tante van zijn eerste vrouw, driemaal met de weduwe van zijn oom, eenmaal met de weduwe van zijn zwager, eenmaal met de weduwe van een oom van zijn eerste vrouw, eenmaal met de weduwe van zijn stiefzoon en tweemaal met een tantezegster van zijn eerste vrouw. De overige twee dispensaties waren in feite overbodig, omdat het huwelijk betrof met de stiefmoeder en met de weduwe van de stiefvader van de eerste echtgenotes; die waren in het echtreglement niet verboden.

65. A.H. Huussen, *De codificatie van het Nederlandse huwelijksrecht, 1795–1838* (Amsterdam 1975) 49 e.v.

66. Huussen, *De codificatie*, 133.

67. De Mozaïsche wet verschaft de joden een heel wat liberaler trouwklimaat. Zie b.v. Cau, *Groot-placaetboek*, V, 681, 682.

68. D. Haks, *Huwelijk en gezin in Holland in de 17de en 18de eeuw. Processtukken en moralisten over aspecten van het laat 17de- en 18de-eeuwse gezinsleven* (Utrecht, 1985) 35, 36.

verboden voor hun ooms, maar wel mocht Raes Linsen (nummer 8) trouwen met de weduwe van zijn aangetrouwde neef (oomzegger), –zij was immers aangetrouwd van aangetrouwd. Niet trouwen mocht een man met de halfzus van zijn moeder (nummer 11) of zelfs de weduwe van de halfbroer van zijn vader (nummer 4), maar wel was het toegestaan de weduwe te huwen van een broer van de eerste vrouw (nummers 9 en 13).

Voor Denijs Deckers, Anthonij Demmers en Willem Wervers en hun gelieven (nummers 6, 10 en 12) liep het mis. Zij konden geen dispensatie krijgen voor hun huwelijk met hun schoonbroers en -zusters en trouwden daarom onder valse voorwendsels, soms onder een valse naam en in een Hollandse stad. Zij werden zwaar gestraft.

Het moet voor de trouwlustigen vaak onduidelijk zijn geweest óf en onacceptabel dát hun partner verboden was, temeer daar er in de dispensatiepraktijk soms uitzonderingen werden gemaakt.⁶⁴ De huwelijksverboden moeten hebben geleid tot veel verdriet en wanhoop, maar ook tot verzet en eigenrichting, die met zware sancties konden worden bestraft.

De vergadering van de Provisionele Representanten van Bataafs-Brabant nam op 20 oktober 1796 een nieuw echtreglement aan, dat als gevolg van de druk van de katholieke geestelijkheid qua bloed- en aanverwantschap even restrictief was als het oude.⁶⁵ Wel werd in de Bataafse en Franse tijd de dispensatiepraktijk versoepeld. Zo mocht L.E.A. de Quay in 1798 zomaar trouwen met zijn schoonzus.⁶⁶

Pas het Burgerlijk Wetboek perkte de verboden graden drastisch in tot de rechte lijn van bloed- en aanverwantschap (ouders en kinderen, stiefouders en -stiefkinderen enz.) en in de zijlijn tot de eerste graad (broers en zusters). De kerk handhaafde het irrationele incestverbod. De neerslag daarvan in de oude kerkelijke en wereldlijke wetten weerspiegelt de meer fundamentalistische opvattingen over eerbaarheid, deugd en moraal, zoals die werden uitgedragen door geestelijken, gezagsdragers en -handhavers en al dan niet beroepsmatig moralistische burgers, elk met hun eigen beweegredenen.

Het incestverbod in zowel het kanonieke als burgerlijke huwelijksrecht was op de eerste plaats gericht tegen de seksualiteit. Het was doordrongen van anti-seksualiteit als maatschappelijk orderingsprincipe. Donald Haks, die in zijn boek *Huwelijk en gezin in Holland in de 17de en 18de eeuw* een paragraaf wijdt aan „De verboden graden”, somt zes theorieën op die een verklaring zouden kunnen geven voor het in de westerse, christelijke⁶⁷ maatschappij zo ver doorgevoerde incestverbod, maar vergeet de belangrijkste.⁶⁸

DE JOODSE FAMILIE WERTHEIM

G.J.A. SCHAMPERS

Afkortingen
SAE Streekarchief Eindhoven

In het begin van de negentiende eeuw vestigde Joel Wertheim zich te Bladel. Hij kwam uit Bocbolt en was kramer van beroep. Tijdens zijn reizen zal hij een *pied à terre* gezocht hebben bij de schaarse joodse families in het gebied dat hij bezocht, waar hij naast een vertrouwd milieu ook een plaats vond waar bij tenminste kosher kon eten. De kennismaking met Anna Bloemhof, een joods meisje uit Eersel, kan de reden tot vestiging zijn geweest. Het was voor joden op het Brabantse platteland niet gemakkelijk huwelijkspartners te vinden. We zien dan ook veel joden niet tot een huwelijk komen, ook in de familie Wertheim. De zonen van Joel Wertheim en Anna Bloemhof gaan later naar Bocholt, of de omgeving daarvan, om een joodse vrouw te zoeken.

Het geringe aantal families had ook tot gevolg dat er veel onderlinge verwantschappen ontstonden. Vooral in joodse kwartierstaten is dit een opmerkelijk verschijnsel. In de twintigste eeuw, wanneer joden meer in de samenleving geassimileerd raken, zien we dat gemengde huwelijken meer en meer voorkomen, al schiep dat vooral voor de Tweede Wereldoorlog telkens commotie in de zeer orthodoxe joodse gemeenschap. De in Brabant wonende joodse gezinnen behoorden tot de behoudende orthodoxe asjkenaziem, waar de joodse wet zorgvuldig werd onderhouden.

Voor het onderzoek naar de familie Wertheim te Bocholt bewees het boek van Anna Lindenberg *Erinnerungen an Alt-Bocholt*¹ goede diensten. Het bevat een hoofdstuk over joden in Bocholt met herinneringen die teruggaan naar haar jongste levensjaren. Zij schrijft dat zij in haar 94ste levensjaar de pen weer ter hand neemt om dit stuk „unwiederbringliches Alt-Bocholt festzuhalten.” Blijkbaar had zij goede vrienden onder de joodse families en behield zij met hen ook na de oorlog nog contacten, zoals met de chirurg dr Arthur Hochheimer, die in Bond Brook, New Jersey, U.S.A. woonde. De Hochheimers waren een Bocholtse familie die meermalen met de Wertheims verwant was. Niet alle Hochheimers konden of wilden emigreren, zoals een broer van Arthur. Anna Lindenberg schrijft: „ist Max Hochheimer als älterer, kranker Mann verschleppt worden.”

1. Uitgave van het Drei Linden Verlag, Fritz Lindenberg, 8211 Grabenstätt, 1978. Anna Lindenberg werd geboren te Bocholt op 5 januari 1884 en overleed daar op 12 januari 1978. Het boek werd na haar dood uitgegeven.

De familie Wertheim woonde al het grootste deel van de achttiende eeuw in Bocholt. Het oudst bekende lid van deze familie was

I. LEVI JOSEF WERTHEIM. Hij kocht in 1763 te Bocholt voor 380 Taler een huis aan de Königstrasse 123 nabij de Markt.² Zijn kleinzoon Philip Wertheim verkocht het huis in 1842. Levi had twee zonen:

1. Meijer Wertheim, volgt onder II op pagina 89.
2. Coppel Wertheim, die in 1760 eigenaar was van een huis aan de Marktplatz, dat in 1811 in het bezit kwam van zijn kinderen, die het in 1838 voor 650 Taler verkochten aan Levi Moses Frank. Hij kocht in 1814 een huis in de Nordstraße voor zijn dochter Greta, die weduwe was geworden van Benjamin. Deze Benjamin heette vermoedelijk Hochheimer, de eerste Hochheimer die in Bocholt gevestigd was.

Coppel had een zoon en een dochter:

- A. Philip Wertheim, die al genoemd is en slager en leerlooier van beroep was. Hij kocht in 1842 een huis in de Königstraße.
- B. Greta Wertheim trouwde met Benjamin (Hochheimer?), van wie zij in 1814 weduwe was. Zij hertrouwde met Levi Moses Frank, die het huis op de Markt kocht van zijn schoonfamilie. Greta had kinderen uit het eerste huwelijk.

II. MEIJER WERTHEIM was koopman te Bocholt en was getrouwd met Guduld Heijman, die voor 1827 is overleden. De naam Heijman was meestal een voornaam, vermoedelijk ook in dit geval. Het zou kunnen dat haar familienaam Cohen was, een familie die in Bocholt woonde en waarin de naam Heijman voorkwam. Hun zoon volgt onder III.

III. JOEL WERTHEIM werd te Bocholt geboren op 18 september 1796. Hij was kramer en vestigde zich te Bladel. Daar trouwde hij op 1 november 1827 met Anna Bloemhof, die te Eersel geboren was op 29 december 1801 als dochter van Abraham Meijer Samuel Bloemhof (ook Blomhoff)³, slager te Eersel, en Catharina Jacobs.

Hun kinderen waren:

1. Helena Wertheim, te Bladel geboren op 17 oktober 1827, werd bij het huwelijk van haar ouders gewettigd. Zij overleed ongehuwd te Bladel op 17 januari 1850.
2. Meijer Wertheim, volgt onder IV op pagina 90.
3. Levi Wertheim, volgt onder IVbis op pagina 93.
4. Jacob Wertheim, te Bladel geboren op 10 maart 1833, overleed ongehuwd aldaar op 23 juli 1877.
5. Heiman Wertheim, volgt onder IVter op pagina 94.
6. Samuel Wertheim, te Bladel geboren op 11 oktober 1837, was koopman en overleed ongehuwd te Bladel op 14 december 1870.
7. Abraham Wertheim, volgt onder IVquater op pagina 94.

2. Deze en andere transacties in Bocholt zijn overgenomen uit het boek van Anna Lindenberg.

3. Volgens Bruno Indekeu, *Over Papen, Geuzen en Smousen*, uitgave van Museum Kempenland te Lommel, zou Abraham Bloemhof eerst Meijer Samuel Levie geheten hebben. Ook Jacob Becker geeft hem die naam in *Besneden en begraven. Vijf eeuwen Joden in Tiel* (uitgave van de Stichting Onderzoek Joods Verleden in Tiel), 392.

IV. MEIJER WERTHEIM werd geboren te Bladel op 21 maart 1829. Hij was slager te Eindhoven en overleed daar op 3 mei 1888. Te Aarle-Rixtel trouwde hij op 1 september 1857 met Elisabeth Andriessse, die werd geboren te Bladel op 2 maart 1824 als dochter van Napoleon Hartog Andriessse en Esther Cohen. Zij overleed te Eindhoven op 12 juni 1858.

Meijer hertrouwde te Eindhoven op 5 mei 1859 met Sara Hochheimer, die was geboren te Bocholt op 30 november 1832 als dochter van Salomon Benjamin Hochheimer, koopman te Bocholt, en van Clara Liefman. De familie Liefman of Leffmann wordt al in 1683 in Bocholt vermeld. Salomon was waarschijnlijk een zoon van Greta Wertheim. Sara overleed te Eindhoven op 11 maart 1888. Zij hadden de volgende kinderen:

1. Jonas Wertheim is geboren te Eindhoven op 7 april 1860 en werd besneden op 15 april 1860. Zijn Hebreeuwse naam was Joël bar Meijer. Hij stierf op 1 september 1860 te Eindhoven.
2. Salomon Wertheim, volgt onder V op pagina 90.
3. Jonas Wertheim werd geboren te Eindhoven op 23 november 1863. De besnijdenis was op 30 november 1863. Hij stierf op 14 juni 1864.
4. Clara Wertheim werd geboren te Eindhoven op 24 mei 1865 en overleed daar op 20 september 1932. Zij trouwde te Eindhoven op 20 juni 1888 met Jonas Salomon Hartog, die werd geboren te Woensel op 9 februari 1858, werd besneden op 16 februari 1858 en de naam Joël bar Salomon kreeg. Hij had een kruidenierswinkel in de Vrijstraat, die in september 1900 werd verplaatst naar de Demer. Later was hij groothandelaar in textielafval en had hij een lompenmalerij. De produkten werden in de papierindustrie afgezet. Hij overleed te Eindhoven op 10 september 1946.
5. Anna Wertheim werd geboren te Eindhoven op 13 juli 1867 en overleed aldaar op 14 januari 1871.
6. Bertha Wertheim, geboren te Eindhoven op 28 juli 1869, overleed daar op 21 februari 1929. Zij trouwde met Abraham van Geldere, slager op de Grote Berg 74, die was geboren te Rotterdam als zoon van Philip van Geldere en Klara Markus.
7. Samuel Wertheim, volgt onder Vbis op pagina 91.
8. Julius Wertheim, volgt onder Vter op pagina 92.
9. David Wertheim, volgt onder Vqnater op pagina 93.

V. SALOMON WERTHEIM werd geboren te Eindhoven op 6 september 1861 en werd besneden op 14 september 1861 met de naam Efraïm Gedaliah o.g. Goempel bar Meijer. Hij had met zijn broer Julius een knopen- en baleinenfabriek met vestigingen te Eindhoven en Londen. De merknaam was Herolit. In 1929 vermeldde het briefhoofd dat er agentschappen waren te Oslo, Stockholm, Barcelona, Hamburg en Kopenhagen. Al in 1923 werd aan de gemeente toestemming gevraagd om het fabrieksgebouw uit te breiden, omdat men met de vervaardiging van kunsthoornknopen wilde beginnen.

Salomon overleed te Eindhoven op 15 november 1919. Hij was te Woensel getrouwd op 31 augustus 1887 met Julia Hartog, die was geboren te Eindhoven op 28 februari 1860 als dochter van Salomon Hartog en Jetje de Vries. Zij overleed te Eindhoven op 4 november 1926. Hun kinderen waren:

1. Henriette Wertheim werd geboren te Eindhoven op 27 juli 1888. Zij bleef ongehuwd.
2. Meijer Wertheim werd geboren te Eindhoven op 7 januari 1890 en overleed daar op 23 april 1890.
3. Meijer Wertheim, volgt onder VI op pagina 91.
4. Saartje Wertheim is geboren te Eindhoven op 12 november 1894 en overleed aldaar op 18 december 1982. Zij trouwde te Purmerend op 16 mei 1917 met Gerrit Christiaan Koning, geboren te Purmerend op 1 mei 1892 en te Eindhoven overleden op 12 juni 1978. Hij was directeur van een zeepfabriek te Eindhoven. Zij hadden twee zonen:
 - a. Gerrit Koning, geboren te Stratum op 1 januari 1919, trouwde aldaar op 24 juni 1960 met C.G.A. Clercx.
 - b. Rudolph Koning, geboren te Eindhoven op 27 december 1921, trouwde op 28 juni 1949 met Ida M. Lampe.

VI. MEIJER WERTHEYM is geboren te Eindhoven op 5 oktober 1891 en overleed daar op 22 oktober 1967. Hij trouwde te Eindhoven met Celine Blomhoff, aldaar geboren op 3 augustus 1894 en er overleden op 21 mei 1982. Zij hadden een dochter:

1. Regina Wertheym werd te Eindhoven geboren op 10 juni 1922. Zij trouwde met Salomon Moses, die tijdens de oorlog als Engelandvaarder naar Engeland wist te ontkomen. Hij had een automaterialenhandel te Amsterdam.

Vbis. SAMUEL WERTHEIM werd geboren te Eindhoven op 25 augustus 1871; Samuel bar Meijer werd besneden op 1 september 1871. Hij was handelaar in schoenen en fournituren te Rotterdam en had later een rubberfabriek. Hij trouwde met Mietje Presser, geboren te Rotterdam op 8 november 1878 en daar overleden op 20 augustus 1939. Na het overlijden van haar man was zij op 6 juni 1933 te 's-Gravenhage hertrouwd met Johannes Ritzheimer.

Uit haar eerste huwelijk werden de volgende kinderen geboren:

1. Sera Wertheim werd geboren te Eindhoven op 16 april 1900.
2. Mathilde Wertheim, geboren te Eindhoven op 3 juni 1901, stierf op 26 augustus 1901.
3. Eli Wertheim, geboren te Eindhoven op 22 augustus 1902.
4. Maurits Wertheim, volgt onder VBis op pagina 91.
5. Josien Wertheim.

VBis. MAURITS WERTHEIM werd geboren te Eindhoven op 11 maart 1904. Hij was eigenaar van een machinefabriek en een papierhandel. Tijdens de oorlog begon hij te schrijven en in 1952 kwam zijn

eerste roman uit, *Isaac de Fuentes*, waarmee hij direct veel succes boekte. Hij trouwde te 's-Gravenhage op 12 september 1933 met Alida van der Horst, geboren te Leiden op 6 juni 1893. Het huwelijk werd door echtscheiding ontbonden op 9 maart 1942, welke scheiding bij beschikking van de arrondissementsrechtbank te 's-Gravenhage ongedaan werd gemaakt op 14 januari 1944. Op 12 februari 1963 vond opnieuw een scheiding plaats. Hun kinderen zijn:

1. Mirjam Helene Wertheim, geboren te 's-Gravenhage op 21 november 1934.
2. Samuel Johannes Wertheim, geboren te 's-Gravenhage op 26 maart 1936.

Vter. JULIUS WERTHEIM werd geboren te Eindhoven op 14 november 1873, werd besneden en kreeg de naam Juda o.g. Liebar Meijer. Hij had met zijn broer Salomon een knopen- en baleinenfabriek te Eindhoven en was belanghebbend in de Bijenkorf. Te Eindhoven stierf hij op 29 oktober 1938. Hij was gehuwd met Clara Hochheimer, geboren te Elberfeld op 22 augustus 1870, dochter van Benjamin Hochheimer en Sophie Cahen, welke laatste bij haar dochter inwoonde en was geboren te Mülheim in 1830 als dochter van Samuel Cahen en Wilhelmina Lendeldorf en te Eindhoven overleed op 20 september 1906. Clara overleed te Eindhoven op 23 november 1923.

Julius hertrouwde te Breda op 5 januari 1925 met Catharina de Vries, te Zevenbergen geboren op 11 augustus 1878. Zij overleed te Eindhoven op 1 januari 1958.

Kinderen uit het eerste huwelijk waren:

1. Max Wertheim is geboren te Eindhoven op 20 maart 1901. Hij was winkelier en vertrok in 1936 naar België, waar hij enige tijd in Zottegem verbleef. Hij was nadien bedrijfsleider in het bedrijf van zijn vader. Te Londen is hij op 28 februari 1928 getrouwd met Sadie Joab, die aldaar is geboren op 11 december 1906. Het echtpaar, dat kinderloos bleef, trachtte in 1940 per ongeveer laatste gelegenheid per boot naar Engeland te ontsnappen, maar het schip werd gebombardeerd. Zij kwamen daarbij om.
2. Sophie Wertheim werd te Eindhoven geboren op 27 december 1902 en overleed daar op 9 april 1976. Zij was te Eindhoven getrouwd op 29 juni 1927 met Salomon Hartog, die aldaar is geboren op 21 november 1896 als zoon van Jonas Salomon Hartog en Clara Wertheim. Hij had een agentuur en commissiehandel in technische apparatuur, onder andere smalspoor en daarbij behorende materialen. Het huwelijk werd door echtscheiding ontbonden te Eindhoven op 19 mei 1947.
3. Erna Wertheim werd te Eindhoven geboren op 30 oktober 1905 en overleed daar op 20 november 1905.
4. Else Wertheim is geboren te Eindhoven op 1 mei 1910. Zij overleed op 22 september 1995 en werd begraven op de joodse

Grafzerk van Jacob Wertheim.

begraafplaats te Muiderberg. Zij trouwde te Eindhoven op 28 augustus 1940 met Leendert Goudsmit, die accountant was bij Philips. Zij hertrouwde met Herbert Kauffmann, effectenmakelaar.

Vquater. DAVID WERTHEIM werd geboren te Eindhoven op 14 mei 1877 en werd bij de besnijdenis op 21 mei 1877 David bar Meijer genoemd. Hij verhuisde in 1931 naar Apeldoorn en kwam om te Auschwitz op 25 januari 1943. Te Duisburg was hij op 7 maart 1910 getrouwd met Ida Zunsheim, aldaar geboren als dochter van Herman Zunsheim (overleden te Antwerpen) en van Josephina Jacobs.

Hun kinderen waren:

1. Ensje Wertheim (Emilie Emma) werd geboren te Eindhoven op 2 augustus 1909 en trouwde met N. Vandenbroucke te Brussel.
2. Herman Wertheim, geboren te Eindhoven op 7 oktober 1915, trouwde te Brussel, maar bleef kinderloos.

Vquinquies. JACOB WERTHEIM is geboren te Bladel op 29 april 1881. Hij was sigarenfabrikant aldaar en later makelaar in ruwe tabak te Eindhoven. Te 's-Hertogenbosch trouwde hij op 7 oktober 1908 met Hester (Stella) Cohen, die aldaar is geboren op 19 februari 1883 als dochter van de schoenhandelaar Elias Emanuel Cohen en van Emilie Heijmann. Hun kinderen waren:

1. Emilie Emma Wertheim is geboren te Strijp op 2 augustus 1909. Zij stierf te Vught in het concentratiekamp op 9 december 1943.
2. Herman Wertheim werd geboren te Strijp op 17 februari 1912. Hij kwam om in het concentratiekamp Auschwitz op 15 mei 1944. Hij was makelaar in tabak en trouwde met Esther Rosenfeld. Hun dochtertje Margaretha Beatrix Wertheim stierf als baby op 6 februari 1938 te Eindhoven.
3. Elias Wertheim geboren te Eindhoven op 11 maart 1920, kwam om te Mauthausen op 16 februari 1945.

IVbis. LEVIE WERTHEIM is geboren te Bladel op 29 januari 1831. Hij was sigarenmaker en verhuisde naar Breda in 1855.⁴ Zeker van 1864 tot ongeveer 1876 woonde hij in Londen. Daarna woonde hij in Rotterdam.⁵ Hij was daar ingeschreven als sigarenmaker, maar dat zal moeten worden opgevat als zelfstandig beroep. Hij overleed te Rotterdam op 15 juli 1879.

Zijn eerste vrouw is niet bekend. In zijn tweede huwelijk was hij getrouwd met Mietje Hamburger (Amelia), geboren te Utrecht op 20 juni 1847 als dochter van Meijer Hamburger en Aaltje de Vries. Zij hertrouwde met de kleermaker Michael Messias.

Kinderen uit het eerste huwelijk van Levie waren:

1. Hannah Wertheim, geboren te Londen op 5 september 1864. Zij vertrok op 11 juli 1877 naar Amsterdam.⁶

4. SAE, Bevolkingsregister Bladel, 1855.

5. Gemeentearchief Rotterdam, Bevolkingsregister Rotterdam, dl 250, blad 18; dl 251, blad 229.

6. Gemeentearchief Rotterdam, Bevolkingsregister Rotterdam, dl 251, blad 229.

2. David Samuel Wertheim is geboren te Londen op 19 juni 1866. Na zijn terugkomst uit Engeland verbleef hij in het Israelitisch Weeshuis te Rotterdam.

Uit het tweede huwelijk zijn geboren:

3. Meijer Wertheim, geboren te Londen op 29 januari 1871, verhuisde naar Amsterdam, waar hij werkte als diamantslijper en winkelier. Hij trouwde aldaar op 19 september 1894 met Rebecca Stibbe, die te Sommelsdijk op 11 januari 1869 was geboren als dochter van David Gazan Stibbe en Dina Blankenstein. Zij overleed te Amsterdam op 16 juni 1940.
4. Julia Wertheim werd geboren te Londen op 6 april 1872 en verhuisde op 29 januari 1889 naar een krankzinnigengesticht, waarschijnlijk als verpleegster.
5. Adelia Wertheim werd geboren te Londen op 29 januari 1874. Zij trouwde te Amsterdam op 3 augustus 1898 met Levie Teeboom, diamantslijper, die in 1868 te Amsterdam werd geboren als zoon van Samuel Teeboom en Rozetta Rood. Het huwelijk werd op 12 mei 1938 door echtscheiding ontbonden.
6. Joël Wertheim werd geboren te Rotterdam op 28 november 1876 en overleed daar op 1 november 1877.

IVter. HEIMAN WERTHEIM werd geboren te Bladel op 12 februari 1835. Hij was daar koopman en slager en trad als getuige op bij het huwelijk van zijn neef Salomon Wertheim. Te Strijp overleed hij op 5 september 1907. Te Bladel was hij op 14 januari 1878 getrouwd met Henriette Hochheimer, die is geboren te Bocholt op 1 april 1842 als dochter van Gümpfel Salomon Hochheimer en van Clara Liefman, die te Mörs woonden. Henriette woonde bij haar zoon Jacob in huis en overleed te Eindhoven op 14 april 1923. Hun kinderen waren:

1. Julius Wertheim werd geboren te Bladel op 25 februari 1879 en stierf daar op 24 juli 1879.
2. Jacob Wertheim, volgt onder Vquinqies op pagina 93.
3. Clara Wertheim werd geboren te Bladel op 25 mei 1883 en trouwde met Simon Treibetz te Alkmaar.

IVquater. ABRAHAM WERTHEIM is geboren te Bladel op 13 maart 1841 en trouwde aldaar op 6 februari 1872 met Jülchen Elkan. Zij is geboren te Brünen bij Wesel als dochter van Jost Elkan en Johanna Wertheim, die te Schermbeck woonden.⁷ Hun kinderen waren:

1. Max Wertheim, volgt onder Vsexies op pagina 95.
2. Henriette Wertheim is te Tilburg geboren op 20 mei 1878 en overleed aldaar op 14 juni 1953. Zij was op 17 juni 1903 te Tilburg getrouwd met Johannes Laurentius Janssens, aldaar geboren op 16 februari 1878 en er overleden op 18 december 1920.
3. Josef Wertheim, volgt onder Vsepties op pagina 95.

7. Schermbeck ligt tussen Wesel en Dorsten.

Vsexies. MAX WERTHEIM is geboren te Tilburg op 7 maart 1876 en overleed te Oisterwijk op 21 november 1960. Hij was ijshandelaar. Te Tilburg trouwde hij op 21 augustus 1922 met Anna Maria Kokke, aldaar geboren op 4 juli 1893. Hun kinderen zijn:

1. Petronella Maria Gerarda Philomena Wertheim, geboren te Tilburg op 19 juli 1923.
2. Julia Helena Alberdina Petronella Wertheim, geboren te Tilburg op 13 november 1924.
3. Selma Ivonne Gabriella Wertheim, geboren te Tilburg op 22 april 1926.
4. Rosa Alberta Johanna Wertheim, geboren te Tilburg op 21 januari 1928 en aldaar overleden op 26 november 1935.

Vsepties. JOSEF WERTHEIM werd geboren te Tilburg op 10 september 1877 en werd koopman in huishoudelijke artikelen. Hij overleed te Valkenswaard op 6 augustus 1973. Op 12 mei 1914 was hij te Tilburg getrouwd met Ardina Maria Brangers, aldaar geboren op 8 juni 1888. Hun kinderen zijn:

1. Albert Petrus Josef Maria Wertheim, volgt onder VIter op pagina 95.
2. Petrus Hendricus Julius Wertheim is geboren te Tilburg op 6 oktober 1917. Hij is geëmigreerd, vermoedelijk naar de Verenigde Staten van Amerika.
3. Henricus Antonius Maria Wertheim, geboren te Tilburg op 24 april 1919, is evenals zijn broer geëmigreerd.
4. Maria Hendrika Julia Henriette Wertheim is geboren te Tilburg op 10 augustus 1929 en trouwde op 3 april 1952 met W.J. van Otterlo.

VIter. ALBERT PETRUS JOSEF MARIA WERTHEIM werd te Tilburg geboren op 21 maart 1915. Hij was kok, later restaurateur en café- en restauranthouder. Hij overleed te Eindhoven op 17 januari 1979. Te Tilburg was hij getrouwd op 28 juli 1942 met Maria Johanna Josepha Otten, aldaar geboren op 13 september 1918. Zij hadden drie kinderen:

1. Leonora Josepha Johanna Wertheim, geboren te Tilburg op 31 december 1942, trouwde op 10 september 1964 trouwde met P.J. Kantelberg.
2. Sylvia Annemarie Josepha Alberdina Wertheim, geboren te Tilburg op 28 januari 1944, trouwde op 16 september 1966 met F. Oprinsen.
3. Vera Maria Wertheim, geboren te Tilburg op 8 september 1946, trouwde op 30 juli 1971 met A.J.S. Boogaerts.

HEDIART EN DERKENNES

Architecten van de Sint-Janskathedraal te 's-Hertogenbosch, ca. 1516–1607

G.C.M. VAN DIJCK

Afkortingen

GAH	Gemeentearchief 's-Hertogenbosch
RAH	Rijksarchief 's-Hertogenbosch

In zijn monumentale werk *De Sint Janskathedraal* heeft professor Peeters melding gemaakt van de bouwmeesters D'Arquennes of Derkennes.¹ Hij beschrijft drie generaties architecten van 1516 tot 1606. Op een dwaalspoor gebracht, mede door het werk van Smits, *De grafzerken*², is hij er niet geheel uitgekomen. Nadere bestudering van de feiten zal wat de genealogie betreft tot iets andere conclusies leiden.

Jan I Derkennes wordt als eerste van de familie in de Brabantse hoofdstad vermeld in 1514. Hij was steenhouwer en kwam ongehuwd uit het Henegouwse plaatse Arquennes. Op 12 september 1514 werd deze zoon van wijlen Jan poorter van de stad. Samen met de bekende beeldhouwer Jan Jacobs van Utrecht³ maakte hij in 1515–1516 een nieuw oxaal voor de Sint-Pieterskapel in de stad.⁴

Op 28 september 1520 kocht hij een huis in de Peperstraat op de hoek van de Putstraat.⁵ Vandaar had hij permanent uitzicht op de kerk waarvoor hij verantwoordelijk was.

Vermoedelijk is Jan loodsmeester van de Sint-Janskerk geworden rond 1528, na de dood van Jan Hediart, die sinds 1516 opvolger was van de Bruggeling Jan Heyns. Aangezien alle loodsmeesters in de zestiende eeuw de voornaam Jan voerden, is een eenduidige identificatie van Jan de Loodsmeester niet te geven. Professor Peeters betwijfelt overigens het loodsmeesterschap van Jan Hediart en laat Heyns direct opvolgen door Derkennes.

Toch is er een duidelijk bewijs dat Hediart loodsmeester was: in de loterij van 1521–1522 wordt hij als zodanig betiteld.⁶ Ook in andere akten wordt hij loodsmeester genoemd.

Jan Derkennes wordt jaarlijks als loodsmeester genoemd sinds 1528 (daarvoor alleen als steenhouwer).⁷ In de Heilige-Geestrekeningen vinden wij hem regelmatig vermeld van 1521 tot 1564⁸ en ook in de rekeningen van de Illustre Lieve Vrouwebroederschap van 1556–1557.

In processen is hij verwikkeld in 1534⁹ en 1536 tegen de steenhouwer Gielis N.¹⁰ Fortuna werd door hem beproefd in de stads-

1. C. Peeters, *De Sint Janskathedraal te 's-Hertogenbosch* ('s-Gravenhage, 1985) 41, 42.

2. C.F.X. Smits, *De grafzerken in de kathedrale Sint Janskerk van 's-Hertogenbosch* ('s-Hertogenbosch, 1912) 46, 73, 201.

3. U. Thieme en F. Becker, *Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler von der Antike bis zur Gegenwart, in voce*.

4. GAH, R 1286, f 230.

5. A.F.O. van Sasse van Ysselt, *De voorname huizen en gebouwen van 's-Hertogenbosch, alsmede hunne eigenaars en bewoners in vroegere eeuwen. Aanteekeningen uit de Bossche schepencollaten, loopende van 1500–1810* (3 dln; 's-Hertogenbosch, [1911–1914]) II, 416.

6. GAH, Oud archief, C-165.

7. Zie de stadsrekeningen: GAH, Oud archief, A-3, -4, -5, -6, B-32, -36, -37, -50, -53, -57, -59.

8. GAH, Geelhuis 418, 421, 423, 425, 429, 430.

9. GAH, R 191.

10. GAH, R 193.

Uit: Smits, *De grafzerken*, 46.

loterij van 1521¹¹, wanneer hij trouwens steenhouwer en geen loodsmeeester wordt genoemd. Zijn handtekening is een steenhouwersmerk, zoals afgebeeld staat op zijn grafzerk.¹² Dit merk is overigens identiek aan dat van zijn voorganger, Alard du Hameel.

11. GAH, Oud archief, C 165, f 177.

12. Smits, *De grafzerken*, 46. Zie ook GAH, R 1322, f 459^v, 14 augustus 1535.

13. GAH, Oud archief, A-2, -4, -5. B-36, -37 enz. B-52. Aanwinsten 7851, f 299, 1529; f 396^v, 1540.

Jan belegde zijn geld in onder andere lijfrenten op zijn dochters, afgesloten op de stad; de dochters Metken, Katharyn en Joostken genoten dat voorrecht.¹³ Andere inkomsten kwamen voornamelijk uit erfdelen van de families van zijn vrouwen, zoals uit de erfdeling van 1572 blijkt.

In april 1540 maakte Jan een zakenreis door Holland, Gelderland en Zeeland¹⁴ en in 1562 trad hij op als voogd.¹⁵

Voor 1517 trouwde Jan Derkennes met de Bossche vrouw Mechtelt Cornelis Coelborner. Via haar broer mr Arndt Coelborner zouden hun kinderen later aanzienlijke cijzen erven.

Nadat Mechtelt Coelborner na 1524 was overleden, hertrouwde Jan Derkennes binnen vier jaar met Lysbeth Jans van Oerle¹⁶, dochter van Jan Janss van Oerle alias van Herssel en van Hillegont Lambert Claess van Goederheyl. Zij werd in 1529 lid van de Illustre Lieve Vrouwebroederschap en overleed in of kort voor 1562¹⁷; haar *ante obitum* had zij betaald in 1559–1560. Lysbeths broers en zusters waren Nicolaes, Joost, Lambert, Peter, Jenneken, Catharina, Geertruijt (gehuwd met Willem Willems van der Bruggen), Joostken (gehuwd met Dirck Gerarts Cluetingh) en Jan.

Jan overleed op de respectabele leeftijd van ongeveer tachtig jaar op 24 juni 1572 en werd begraven in de Sint-Janskathedraal.¹² Dat zijn naam voorkomt op twee grafzerken, kan te maken hebben gehad met een herbegravenis. De akte van scheiding en deling van zijn goederen is bewaard gebleven.¹⁸ De belangrijkste bezittingen waren, afgezien van zijn huis:

- een jaarlijkse erfcijns van *f* 20 op de Staten van Brabant de dato 27 juli 1536, afkomstig van mr Arndt Coelborner
- een jaarlijkse erfcijns van *f* 4 op de stad Den Bosch de dato 20 maart 1545, afkomstig van mr Arndt Coelborner
- een erfpacht van 3 mud rogge uit land te Oss, afkomstig van de erfdeling van zijn schoonfamilie Van Herssel op 24 december 1528¹⁸
- een erfpacht van twee zester rogge uit land te Geffen, afkomstig van Lambert Claess van Goederheyl
- een erfcijns van *f* 2 uit *die Groen Weyde* te 's-Hertogenbosch
- een huis te Hintham hij de Sint-Corneliskapel.

De kinderen van Jan Derkennes en Mechtelt Coelborner waren:

1. Metken Jans Derkennes alias Steenhouders¹⁹, geboren in 1517, werd bij de erfdeling van haar vader in 1572 niet betrokken, omdat zij vermoedelijk al was uitgekocht. Zij werd in 1544 lid van de Illustre Lieve Vrouwebroederschap, samen met haar zusters Katharina en Hadewich; haar *ante obitum* betaalde zij in 1559–1560.²⁰ In 1561 kocht zij een huis in de Peperstraat van de kinderen van (haar neef?) Peter van Oerle.²¹ Zij overleed ongehuwd op 28 januari 1598.²² Haar testament had zij opgemaakt op 11 april 1586, waarbij zij onder meer het Groot Ziekengasthuis bedacht.²³
2. Katharina Jans Derkennes, geboren in 1519 en overleden in 1551–1552.²⁴ Zij huwde met Jacob van der Leyden, uit welk huwelijk een zoon Sebastiaen werd geboren.²⁵ Jacob hertrouwde met Cristyna Adriaen Zeger Jan Eliass.²⁶ Bij de erfdeling van haar vader in 1572 worden geen nakomelingen

14. GAH, R 1332, f 166, 6 april 1540.

15. GAH, R 1922, ongef., 31 mei 1562.

16. GAH, R 1346, f 291.

17. Archief Illustre Lieve Vrouwebroederschap, rekeningen van 1529–1530 en 1562–1563.

18. GAH, Groot-Ziekengasthuis 1996.

19. Van Sasse van Ysselt, *De voorname huizen*, II, 422.

20. Archief Illustre Lieve Vrouwebroederschap, rekeningen 1544–1545 en 1559–1560.

21. GAH, Oud archief, D-171. Van Sasse van Ysselt, *De voorname huizen*, II, 425, 429.

22. Smits, *De grafzerken*, 73.

23. GAH, Groot Ziekengasthuis 1996.

24. Archief Illustre Lieve Vrouwebroederschap, rekening 1551–1552.

25. GAH, R 1355, f 192.

26. GAH, R 1366, f 85, 12 januari 1555.

27. GAH, R 1376, f 482, 27 januari 1559.
28. GAH, R 1386, f 384^v, 25 juni 1565.
29. GAH, R 1439, f 285.
30. GAH, R 1376, f 482, 27 januari 1559.
31. GAH, R 1397, f 505^v, 7 april 1573. R 1352, f 472.
32. GAH, R 1403, f 392, 10 april 1579.
33. GAH, R 1922, ongef., 15 februari 1561.
34. GAH, R 1394, f 341^v. R 1381, f 429, 16 februari 1602. R 1455, f 105^v, 1610.
35. GAH, R 1848, f 115.
36. GAH, R 1397, f 88^v. R 1417, f 163, 5 oktober 1580.
37. Archief Illustre Lieve Vrouwebroederschap, rekening 1584–1585. GAH, R 1415, f 124, 1585.
38. Smits, *De grafzerken*, 46.
39. GAH, R 1436, f 127^v, 29 december 1597.
40. GAH, R 1455, f 224, 3 november 1609.
41. Van Sasse van Ysselt, *De voorname huizen*, II. 317.
42. GAH, Geefhuis 443, rekening 1615–1615, f 82; rekening 1616–1617, f 85^v; rekening 1617–1618, ff 82^v en 84. Idem 444, rekening 1618–1619, ff 81 en 81^v. Gereformeerd Burgerweeshuis 590, rekening 1629–1631, f 69, 24 maart 1631. – Leo Adriaenssen.
43. GAH, Oud archief, B-64.

van Metken genoemd.

3. Jan Janss Derkennes de oude is jong overleden. Hij wordt vermeld in 1559²⁷ en is misschien identiek aan Jan Derkennes, gehuwd met Mathia, dochter van de goudsmid Jan Symon Jans in de Kerkstraat.²⁸ Bij de erfdeling van zijn vader in 1572 worden hij of zijn eventuele kinderen niet vermeld.
4. Peterken Jans Derkennes trouwde voor 1536 met Frans Jans Spijckers²⁹, zoon van Jan Dircks Spijckers. In tweede echt trouwde zij voor 1560³⁰ met Jan Anthoniss van den Heuvel³¹, die voor 1580 overleed.³²

Peterken stierf voor 1562³³, zodat haar tweede huwelijk zeer kortstondig was. Zij was de moeder van Mechtelt, geboren in 1536, en Elisabeth Franss Spijckers, en van Anthonis Janss van den Heuvel.³⁴

Bij de deling van de nalatenschap van Peterkens vader in 1572 worden haar kinderen niet vermeld.

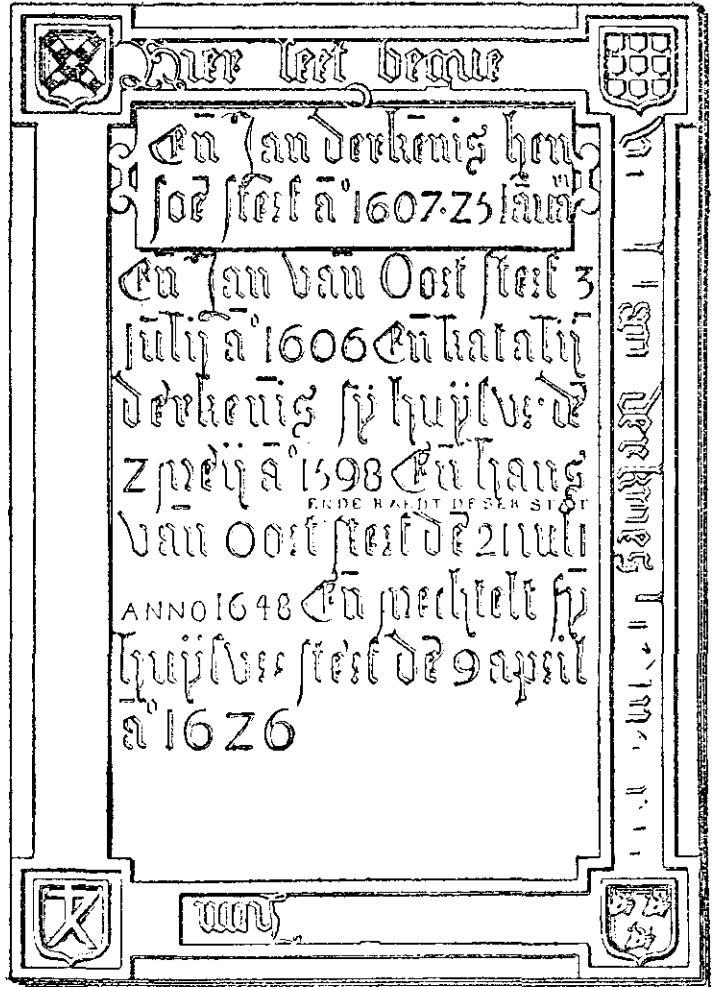
Uit het tweede huwelijk van Derkennes werden geboren:

5. Heesken Jans Derkennes (Hadewich) trouwde met Jacop Henricx van Cleef³⁵ en hertrouwde met de lakenkoper Aert Jacobss van Berck.³⁶ Zij stierf in 1584–1585 als lid van de Illustre Lieve Vrouwebroederschap.³⁷ Haar tweede huwelijk bleef kinderloos.
6. Katharyn Jans Derkennes, geboren in 1533, overleed op 2 mei 1598.³⁸ Zij trouwde met mr Jan van Noort³⁹, zoon van de uit Utrecht afkomstige stadsspeelman Jan van Noort (van Oirt) en van misschien Mechtelt Henrick Aertss van Peelt. Hij stierf in 1606³⁸ en liet drie kinderen achter, die in 1609 de ouderlijke nalatenschap deelden:⁴⁰
 - a. Mr Hans van Noort⁴¹ was schilder, maar wordt ook meermalen gezien als leverancier van dekens; hij wordt dan overigens consequent Van den Oort (Van den Noirt) genoemd.⁴²
 - b. Mr Michiel Janss van Noort.
 - c. Elisabeth Jans van Noort, gehuwd met Gerart Jans van Velp te Grave.
7. Joostken Jans Derkennes, geboren in 1539, genoot een lijfrente op de stad en stierf ongehuwd op jeugdige leeftijd. Haar dood moet worden geplaatst in 1557 of 1558, toen zij 18 of 19 jaar oud was.⁴³
8. Jan Jans Derkennes de jonge, volgt onder II.

II. JAN JANSS DERKENNES DE JONGE werd na de dood van zijn vader in 1572 loodsmeester van de Sint Jan, wat hij bleef tot hij in 1607 overleed. Hij was de laatste loodsmeester in de katholieke periode van de stad. Twee generaties Derkennes waren tachtig jaar lang verantwoordelijk geweest voor bouw en onderhoud van de Stint-Janskerk!

Jans huis heette *de Olifant* en stond aan de Markt (1615).⁴⁴ Later is ook sprake van zijn huis in de Sint-Jorisstraat.⁴⁵ In 1587–1588 verkocht hij een hoekhuis in de Putstraat, dat waarschijnlijk van zijn vader was geweest.⁴⁶

Uit: Smits, *De grafzerken*, 73.

44. GAH, R 1490, f 57. Het huis is niet bekend aan Van Sasse van Ysselt, *De voorname huizen*.

45. GAH, N 2679, f 195.

46. GAH, *Oud archief*, B-94.

47. GAH, R 1847, f 109.

48. GAH, R 1846, f 109.

49. GAH, R 1397, f 21^v, 14 november 1572. R 1438, f 48, 2 november 1599. R 1447, f 147^v, 15 mei 1606. R 1449, f 10, 17 maart 1607. R 1531, f 422, 26 juni 1620.

Jan Derkennes trouwde voor 1566⁴⁷ met Maryken Aernts Kemp⁴⁸, dochter van Aernt bij Zegerken Goessens Bloemart. Haar zuster Goeswijntken trouwde met Jaspas van Diepenbeeck. Jan en Maryken tewaterden op 24 januari 1607 voor notaris Peeter van Leeuwen.⁴⁹

50. GAH, R 1560, f 92^v, 28 februari 1641. Van Sasse van Ysselt, *De voorname huizen*, II, 171.
51. GAH, R 1500, f 56, 23 januari 1625. R 1527, f 361^v, 3 augustus 1626. R 1535, f 424, 14 juni 1624. R 1549, f 421, 15 december 1637. N 2661, 28 maart 1628. N 2683, f 2 mei 1637. Van Sasse van Ysselt, *De voorname huizen*, II, 143.
52. GAH, R 1541, f 51, 28 november 1629. –Leo Adriaenssen.
53. GAH, R 1560, f 295, 13 december 1641.
54. GAH, R 1555, f 62, 27 mei 1636. Zie voor een extract van het testament R 1932, ongef., tussen de akten van 1654 – Leo Adriaenssen.
55. GAH, R 1578, f 37, 31 oktober 1652.
56. A.M. Koldewey, *In Buscoducis 1450–1629. Kunst uit de Bourgondische tijd te 's-Hertogenbosch. De cultuur van late middeleeuwen en renaissance* (tentoonstellingscatalogus, Noordbrabants Museum te 's-Hertogenbosch) ('s-Gravenhage, 1990) 547. Vgl. GAH, N 2679, f 195.
57. GAH, R 1541, f 153^v, 20 maart 1630. –Leo Adriaenssen.
58. Van Sasse van Ysselt, *De voorname huizen*, III, 347.
59. GAH, R 1536, f 384, 26 april 1618.
60. GAH, N 2679, f 217, 7 augustus 1624.
61. GAH, R 1527, f 361^v, 2 augustus 1626.
62. GAH, R 1538, f 532, 2 augustus 1627.
63. GAH, N 2683.
64. GAH, R 1423, f 82, 29 augustus 1597. R 1436, f 584^v, 10 november 1598. R 1437, f 180^v, 1 februari 1599.
65. GAH, R 1437, f 303.
66. Smits, *De grafzerken*, 46, 73.
67. RAI, Raad van Brabant 1372.
68. Ph. Rombouts en Th. van Lierus, *De liggeren en andere historische archieven der Antwerpsche Sint Lucasgilde onder zinspreuk 'Wt ionsten versaemt'* (2 dln; Antwerpen, 1864–1876) II, 458.

De kinderen uit dit huwelijk waren:

1. Mariken Jans Derkennes trouwde met de weduwnaar Jan Willem Gerarts Haubraecken.⁵⁰
2. Jacob Jans Derkennes⁵¹, schoenmaker, wonende *In de Wereld*, trouwde met Aelken (Aleijken) Aernts de Wijse⁵², geboren rond 1583, dochter van Aernt Gerarts de Wijse. Hij testeerde voor notaris Nyhoff op 10 september 1629.⁵³ In december 1636 was hij wijlen.⁵⁴

Kinderen uit dit huwelijk:

- A. Jan Jacobs Derkennes verbleef in 1652 in het buitenland.⁵⁵
 - B. Arnout Jacobs Derkennes, evenals zijn vader schoenmaker, was wellicht dezelfde als Aert Derkennes, die een trouw gemeentelid was van de hervormde kerk.⁵⁶
 - C. Gerart Jacobs Derkennes.
 - D. Jenneken Jacobs Derkennes, gehuwd met Lenaert Janss.
 - E. Margriet Jacobs Derkennes.
3. Zeger Jans Derkennes⁵⁷ trouwde met Diercxken Hermans Colen⁵⁸, dochter van Herman Jans Colen alias de Helt bij Margriet Franchoy's Kuysten. Hij was wollenlakenkoper. In 1614 verkocht hij een derde deel van het pand *de Olifant* in de Vughterstraat.⁵⁹ Hij testeerde in 1624 en wenste te worden begraven bij zijn vader in de Sint-Janskerk.⁶⁰ Behalve een wettige zoon had hij een buitenechtelijke dochter bij Adriaentjen Peter Henricks:

- A. Marijken natuurlijke dochter Zegers Dekennes.⁶¹
 - B. Jan Seegers der Kennes⁶², zoals hij zijn naam schreef, was de wettige zoon. Hij testeerde op 2 mei 1637.⁶³
4. Hans Derkennes Janss trouwde met Mariken Hubrechts van Loon⁶⁴, dochter van Hubrecht en Jenneken Israëls van der Wiel. Haar grootvader Israël was getrouwd met de goudsmidsdochter Aleijt Mathijss van Culemborch, wiens moeder Hade-wich Jans van Doorn was.⁶⁵

Hans Derkennes, wiens beroep onbekend is, overleed voor 2 september 1602, op welke dag zijn weduwe zich tot het stadsbestuur richtte. Uit dit huwelijk zijn geen kinderen bekend.

Het wapen Derkennes is niet geheel duidelijk. Enerzijds ondertekende Jan Derkennes de oudste met zijn huismerk, dat overigens identiek was aan dat van zijn voorganger Alart Du Hamel. Anderzijds gebruikte hij het Sint-Andrieskruis, soms vergezeld van een passer.⁶⁶

Veel latere gegevens over de familie Derkennes zijn te vinden in het archief van de Raad van Brabant.⁶⁷ In Antwerpen was in het eerste kwart van de zeventiende eeuw Sara Derkennes priorin van de preekherinnen.⁶⁸

Korte samenvatting van de lijst van architecten-loodsmeeester van de Sint-Janskerk:

	Prof. Peeters	Van Dijk
Alart du Hamel	1478–1506	1478–1506
Jan Heyns	1506–1516	1506–1516
Jan Hediart	n.v.t.	1516–1528
Jan I Derkennes	1516–?	1528–1572
Jan II Derkennes	?–1572	1572–1607
Jan III Derkennes	1572–1607	n.v.t.

Jan Hediart

Op 9 juli 1511 werd Jan, zoon van wijlen Anthonis Hediart, als poorter van 's-Hertogenbosch ingeschreven. Hij was echter al in 1504–1505 als lid opgenomen van de Illustre Lieve Vrouwebroederschap⁶⁹; *Jan Hediart van Henegou meester Jans inde loedze knape*.⁷⁰ Hij betaalde zijn intree pas in 1512–1513.⁷¹

Zijn vrouw Myne of Mechtelt werd lid van dezelfde broederschap in 1512–1513.⁷¹ Zij was een dochter van Ambrosius Jans Broess.⁷² Haar tante Lysbeth Jans Broess was begijn te 's-Hertogenbosch.⁷³

Jan Hediart⁷⁴ stierf omstreeks 1529.⁷⁵ In 1522 had hij zijn huis in de Hinthamerstraat verkocht⁷⁶ en drie jaar later verkocht hij in die straat wederom een huis, nu aan de steenhouwer Jan Huberts van der Laer.⁷⁷ Later bleek zijn weduwe in de Peperstraat te wonen.⁷⁸ Dat huis werd in 1557 door de kinderen verkocht aan Hillegont Coenrarts van Boechem.⁷⁹ Hun moeder stierf in 1569 of 1570.⁸⁰

De kinderen waren:⁸¹

1. Maria Janss Hediart trouwde met Frans van Houthen te Antwerpen. Een schilder Frans van Houte, wellicht een bloedverwant, wordt gezien in 1632.⁸²
2. Elisabeth Jans Hediart, gehuwd met Peter Loniss van Hedel.
3. Jan Jans Hediart was in 1559 buitenslands.
4. Barbara, jong gestorven.

Na de Hediarts en Derkennes kwam de architectenrelatie van de stad 's-Hertogenbosch met Henegouwen tot een einde.

De eerste Hediart en eerste Derkennes waren tijd- en stadgenoten van Jeroen Bosch en zullen zeker als architect en steenhouwer met hem collegiale contacten hebben gehad. Duidelijk is tevens dat de architecten of loodsmeeesters zelf steenhouders en dus ambachtslieden waren.

69. Archief Illustre Lieve Vrouwebroederschap, rekening 1504–1505.

70. Meester Jan is Jan Heyns.

71. Archief Illustre Lieve Vrouwebroederschap, rekening 1512–1513.

72. GAH, R 1326, f 269.

73. GAH, Oud archief, C-165, f 109.

74. GAH, Oud archief, B-30, C-165, R 1284, f 536^v, 25 januari 1513.

75. G.C.M. van Dijk, *De Bossche optimaten. Geschiedenis van de Illustre Lieve Vrouwebroederschap te 's-Hertogenbosch, 1318–1973* (Tilburg, 1976) 237.

76. GAH, R 1296, f 260, 4 januari 1522.

77. GAH, R 1302, f 143, 8 maart 1525.

78. GAH, R 1377, f 67^v, 18 januari 1559.

79. GAH, R 1373, f 310.

80. Archief Illustre Lieve Vrouwebroederschap, rekening 1569–1570.

81. GAH, R 1317, f 416^v, 23 augustus 1533. R 1327, f 64^v, 17 december 1537. R 1333, f 80^v, 17 december 1540. R 1352, f 27, 14 mei 1549. R 1357, f 81^v, 16 januari 1551. R 1387, f 298, 3 juli 1565. R 1394, f 190^v, 8 juni 1570.

82. Rombouts en Van Lerijs, *De liggeren*, I, 34.

DE DIESSSENSE TAK VAN DE FAMILIE SCHILDERS

Boeren, beneficianten en bankiers

L.F.W. ADRIAENSSEN

1. H.P.H. Camps, *Oorkondenboek van Noord-Brabant tot 1312. I. De meierij van 's-Hertogenbosch (met de heerlijkheid Gemert)* (2 stukken; 's-Gravenhage, 1979) II, 839, 10 februari 1306.
2. GAH, Tafel van de Heilige Geest, charter 133, 15 februari 1321.
3. J. Mosmans, *De middeleeuwse notarissen te 's-Hertogenbosch (van 1326 tot ± 1550 (z.pl., z.j.))* 51. L.H.C. Schutjes, *Geschiedenis van het bisdom 's-Hertogenbosch* (5 dln; Sint-Michielsgestel, 1870–1876) IV, 231.
4. W.F.H. Oldewelt, *Rekeningen van de Illustere Lieve Vrouwe Broederschap (1330–1375)* (z.pl., 1925) 83, 85, 88, 90, 93, 95, 97, 110, 112, 116.
5. B.C.M. Jacobs, *Justitie en politie in 's-Hertogenbosch voor 1629. De bestuursorganisatie van een Brabantse stad* (Assen, 1986) 257, 259–265, 267.
6. GAH, Aanwinsten 7851, f 19, 1479. Groot Ziekengasthuis no 2821, 1507; 3391, 22 augustus 1500.
7. GAH, R 1219, f 27, 11 januari 1449. Groot Ziekengasthuis 3391, 23 maart 1454.
8. GAH, R 1233, f 169, 1463/64. Armenblokken, voorlopige inventaris 6000, 13 oktober 1480. Aanwinsten 7851, f 19, 1479.
9. GAH, Groot Ziekengasthuis no 598, 11 juli 1452; no 599, achterin, 11 augustus 1455; no 1873, 24 juli 1452; no 1888, 30 augustus 1455; no 2070, 3 januari 1452; no 2248, 28 augustus 1456; no 2945, 26 november 1456.
10. Koninklijke Bibliotheek Brussel, handschrift II-6512, p. 144.

Afkortingen

AAT	Abdijarchief Tongerlo
ARAB	Algemeen Rijksarchief Brussel
ARAG	Algemeen Rijksarchief 's-Gravenhage
GAB	Gemeentearchief Breda
GAH	Gemeentearchief 's-Hertogenbosch
R	Rechterlijk archief
RAH	Rijksarchief 's-Hertogenbosch
SAL	Stadsarchief Leuven
SAOH	Streekarchief Oosterhout
SAOW	Streekarchief Oisterwijk

§ 1. De familie Schilders

De familie Schilders (Scilder) woonde minstens sinds 1306 te 's-Hertogenbosch. In dat jaar was Nycholaus dictus Scilder een van Bosschenaren die beloofden 5500 £ te betalen aan hertog Jan II voor hetgeen zij hem hadden misdaan.¹ In 1321 bewoonde Martinus Scilder een huis aan de Markt.² En in 1357–1371 werkte de priester Mathias Scilder als notaris in Den Bosch.³ Hij was sinds 1361 proost van de Illustre Lieve Vrouwebroederschap.⁴

Sinds de tweede helft van de veertiende eeuw zaten familieleden met grote regelmaat in de schepensbank van Den Bosch: Nicolaas Scilder in 1338, Gerard in 1366, Nicolaas in 1367, Willem in 1380, 1382, 1385, 1389 en 1395, Hendrik in 1383, Gerard in 1396, Nicolaas in 1402 en 1409, Gerard in 1413 en 1422, Roelof in 1444 en 1448, Goyart in 1445, Willem in 1449, Gerard in 1452 en Jan in 1481.⁵ Met de laatste lijkt het verblijf van de familie in de stad te zijn beëindigd.

Jan Schilders⁶ was een zoon van Goyart Claess Schilders⁷ en van jonkvrouw Heylwich Herman Jans van Amerzoyen.⁸ Zijn vader was rector van het Groot Ziekengasthuis⁹, stierf op Sint-Bernardsdag 1457 en werd begraven in de Sint-Janskerk. Zijn weduwe stierf op 29 april 1499 en volgde hem in zijn graf. Ook hun zoon Jan, die op 25 maart 1500 stierf, vond daar een plaats.¹⁰

Van zijn tante Lerya Schilders erfde Jan een deel van de tiende van Groot Lith, dat hij nadien vermaakte aan zijn stichting in de kerk van Sint-Oedenrode. Daar fundeerde hij op het altaar op het oksaal een beneficium ter ere van de heiligen Anna, Elisabeth van Tübingen, Quirinus martelaar en Josephus confessor, belast met

drie missen per week (*sub onere trium missarum in hebdomada celebrarum feris tertia, quinta et sexta*). Collatoren waren de eigenaars van het leengoed van Ten Houthe.¹¹ Zelf was hij patroon van een ander beneficie te Sint-Oedenrode, gesticht door Everaert van Amerzoyen, vicedeken van het kapittel; als patronaatsgoed had hij van hem de *Wolffstiende* te Son geërfd.¹²

De tweede stichting was een armenfonds bij de Illustre Lieve Vrouwebroederschap.¹³ Een gasthuis voor acht arme vrouwen was Jans belangrijkste stichting.¹⁴ Aanvankelijk stond het te Sint-Michielsgestel, waar hij *de Belen hoeve* had bezeten¹⁵, maar het verhuisde al snel naar de Uilenburg in Den Bosch, waar het bekend stond als Schildersgasthuis.

Na het overlijden van Jan Schilders in 1500 was de familie in Den Bosch nagenoeg uitgestorven. In de zettingslijst van 1502–1503 wordt alleen nog Mary Schilders gezien¹⁶, in de lijst van 1511–1512 geen enkele naamgenoot meer.¹⁷ De naam van de Schilderstraat (zijstraat van de Hinthamerstrat) herinnert nog aan de familie.¹⁸ Alleen op het platteland waren nog enkele takken van het geslacht in stand gebleven, met name te Oisterwijk en te Diessen.

In de papieren van de Brusselse genealoog Jan Baptist Houwaert († 1688) bevindt zich een genealogisch-heraldisch dossier over de familie Schilders. De stamboom geeft de in 1500 kinderloos overleden Jan (Goyarts) Schilders een zoon Servaes, van wie het hierna behandelde geslacht zou afstammen. De bedoeling was de afkomst van de Antwerpse familie Schilders illustrer genoeg te maken om de behoefte aan een adellijke titel te legitimeren en realiseren. Hieronder zal blijken dat de Diessense familie Schilders, van wie de Antwerpenaren stamden, wel degelijk een tak was van de notabele Bosschenaars. Zij hadden niet alleen het geslachtswapen gemeenschappelijk, maar ook enkele typische voornamen: Wellen voor de mannen en Leria voor de vrouwen. Zij konden de afkomst echter niet bewijzen.

§ 2. *Het geslachtswapen*

De familie voerde op een zilveren veld twee palen van azuur, vergezeld in het schildhoofd van drie merletten van sabel, met over alles heen een rode, hoekige dwarsbalk. Dit wapen wordt gezien op Bossche schepenzegels uit 1366 (Gerard Scilder), 1367 (Nictlaes Scilder), 1380 en 1390 (Willem Scilder), 1396 (Gerard Scilder) en 1414 en 1423 (Gerard Scilder).¹⁹

Hetzelfde wapen werd afgebeeld op de grafzerk van Huijbrecht Schilders (Antwerpen, 1619)²⁰ en in een glazen raam in de kerk van Vlijmen, geschonken door de schout Anthony Schilder.²¹

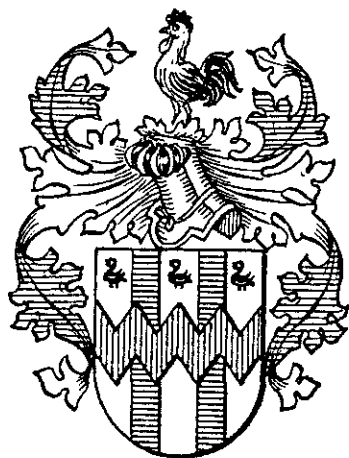
De Antwerpse tak voerde als helmteken een haan, die is afgebeeld op de marmereu zerksteen op lijklazoenen in de Sint-

11. G. van den Elsen en W. Hoevenaars, *Analecta Gijsberti Coeverinx* (2 dln; z.pl., z.j.) I, 86, 87.
12. Van den Elsen en Hoevenaars, *Analecta Gijsberti Coeverinx*, I, 92, 93.
13. G.C.M. van Dijk, *De Bossche optimaten. Geschiedenis van de Illustre Lieve Vrouwebroederschap te 's-Hertogenbosch, 1318–1973* (Tilburg, 1976) 165, 166, 286.
14. GAH, Oud archief A-539, f IIe III, 22 augustus 1500.
15. ARAB, Rekenkamer 45093, f LXXXVIII.
16. GAH, Oud archief, B 12, f 37.
17. GAH, Oud archief, B 21.
18. J. Mosmans en A.G.J. Mosmans, *Oude namen van huizen en straten te 's-Hertogenbosch* ('s-Hertogenbosch, 1907) 83.
19. W.J.F. Juten en H.J.M. Ebeling, „Noordbrabantsche schepenzegels”, *Taxandria*, XXIV (1917) 42–46.
20. P. Génard, *Verzameling der graf- en gedenkschriften van de provincie Antwerpen* (11 dln; Antwerpen, 1856 e.v.), II, 152.
21. J.Th. de Raadt, „Verzameling van grafschriften en wapens in verschillende Noordbrabantsche kerken”, *Noordbrabantsche almanak*, (1891) 566.

Links: Zegelfdruk van Servaes Schilders (IIter), schout van Hilvarenbeek aan een Hilvarenbeekse schepenbrief van 6 december 1519 (Huis Bergh te 's-Heerenberg, inv. 3264, regest 1946).

Rechts: Tekening van het familiewapen-Schilders. Deze variant, met de haan als helmteken, werd gevoerd door Servaes Schilders (IIter), schout van Hilvarenbeek, die aldaar het huis 'die Hane' bewoonde.

Walburgiskerk.²² Dat zij met het voeren van een helm en dekkleden pretendeerde van adel te zijn, zal worden uiteengezet in § 4.

22. Génard, *Verzameling der graf- en gedenkschriften*, II, 313, 314.

23. ARAB, Rekenkamer 45074, f CCLXVI^v. Rekenkamer 45078, f CLIII. GAH, R 1208, f 134^v, 20 augustus 1438; f 377, 20 februari 1438. R 1209, f 17, 24 januari 1439. R 1210, f 34^v, 11 februari 1440; f 87^v, 21 juni 1440. R 1215, f 192^v, 5 mei 1445; f 224, 16 augustus 1445. R 1217, f 256, 9 december 1446. R 1218, f 285, 12 juli 1448. R 1220, f 255, 12 september 1450. R 1226, f 158, 2 september 1456.

24. GAH, R 1252, f 231, 31 januari 1483.

25. GAH, R 1253, f 454, 27 september 1484. ARAB, Lcenhof van Brabant 4, f CXCVIII. Rekenkamer 45073, ff 151^v, 152. Rekenkamer 45074, f CCCXII.

26. AAT, Charterverzameling no 1309A, 16 december 1414. GAH, R 1201, f 24^v, 16 december 1430.

27. W.J. Formsma, *De archieven van de raad en rentmeester-generaal der domeinen en der leen- en tolkamer in stad en meierij van 's-Hertogenbosch* ('s-Gravenhage, 1949) 26.

28. GAH, R 1183, f 278^v, vijf dagen na de derde zondag in de vasten 1403.

29. GAH, R 1265, f 144^v, 22 februari 1496.

30. GAH, R 1199, f 369, 26 februari 1429. R 1201, f 350^v, 13 april 1431.

§ 3. *De stamboom*

I. WELLEN SCILDERS²³ was een zoon van Jan Willem Roeff Mijskens en Lery Wellen Scilders, die te Eindhoven woonden. Van Willem Henrick Wellen Roeff Mijskens kocht hij *die Brughbeempt* bij Eindhoven tussen de Dommel en de vestinggracht.²⁴

Zijn grootvader was Wellen Scilder, lid van de aanzienlijke Bossche familie, die in § 6 nader zal worden besproken.

Wellen Scilder te Diessen trouwde met jonkvrouw Johanna van Roy²⁵ uit Diessen, waar hij zich metterwoon vestigde en meermalen kerkmeester en heilige-geestmeester (onder andere in 1430) was.²⁶

Johanna kreeg als huwelijksgeave een jaarinkomen van 25 mud rogge Bossche maat mee. Haar ouders, Jan van den Rode en Hilleken Vlessentop, waren naar de plaatselijke verhoudingen zeer vermogend. De vader, Jan Gysbrechts van den Rode, in 1416–1417 renmeester van de hertogelijke domeinen in stad en meierij van Den Bosch²⁷ en vermoedelijk identiek aan Jan van den Rode zoon Gysbrechts Hadewigen, die in 1403 een beemd te Diessen voor een mud rogge Bossche maat in erfpacht nam²⁸, bezat het Hooghuis te Diessen aan het Laar.²⁹ Met zijn vrouw Hilleken Jans Vlessentop bezat hij in 1429 onder Diessen de hoeve *ten Rode* met huis, erf, hof en twee bunders land (een Brabants leen, gehuurd door Jan Miertmans), de hoeve genaamd *tguet tot Bijstervelt* (deels leengoed, deels cijnsgoed, deels allodiaal) en nog een hof met erf een aangelag.³⁰

31. GAH, R 1216, f 136. 29 november 1445.
32. H. Dubrulle, „Les bénéficiers des diocèses d'Arras, Cambrai, Thérouanne, Tournai sous le pontificat d'Eugène IV après les documents conservés aux Archives d'état, à Rome", *Analectes pour servir à l'histoire ecclésiastique de la Belgique*. XXXIII (1907) 57.
33. A.J.A. Bijsterveld, *Laverend tussen Kerk en wereld. De pastoors in Noord-Brabant 1400-1570* (Nijmegen, 1993), bijlage 5, no 629).
34. SAA, Vreemde Gemeenten, sub Oostmalle, 4 februari 1425; 14 februari 1427; 4 november 1429.
35. AAT, sectie II-336, f 191^v. Sectie II-337, f CC^v.
36. SAL, inv. Cuvelier 6318, f XLVII (in 1487 aangelegd buitenpoortboek). GAH, R 1217, f 294^v, 4 maart 1447. R 1238, f 113, 28 augustus 1469. Zie Oda in het necrologium van Hoynek van Papendrecht, p. 369 (GAB, *Necrologium ecclesiae beate Mariae*). G.C.A. Juten, „Het geslacht van Berchem", *Taxandria*, XXX (1923) 281. 282. F.F.X. Cerutti en F.A. Brekelmans, *Middel-eeuwse rechtsbronnen van stad en heerlijkheid Breda* (3 dln: Utrecht-Bussum-Zutphen, 1956-1990) II, no 177, 24 februari 1441; no 554, 28 februari 1449; no 613, 6 augustus 1456; no 763, 9 januari 1472.
37. RAH, Collectie Cuypers van Velt-hoven 1331.
38. GAH, R 1226, f 441^v, 27 januari 1456.
39. ARAH, Grote Raad van Mechelen 793, f 274. 21 juli 1475. Idem 978, f 18, 23 januari 1475.
40. In de marge staat *appellé chys goet*.

De herkomst van Hilleken Vlessentop is mij onbekend. Zij had een zus, Jut Jans Vlessentop, die in 145 van Wellen Scilder een goed kocht aan de Haghorst onder Diessen.³¹ Een Jan Vlessentop verplichtte zich in 1438 om de annaten van de kerk van Anderlech te betalen³²; hij kwam uit Sambeek, studeerde te Keulen en Leuven, was pastoor van Haaren en bezat kanuniksdijsen te Antwerpen en Luik.³³ Een Gerardus Vlessentop was in 1425-1430 gegoed te Oost- en Westmalle.³⁴

Hillekens man, Jan van de Rode, had een broer Laureyns, die in § 5 zal worden besproken als een van de eigenaars van de tiende van Hilvarenbeek. Wellen Schilders was in 1463 voor deze Laureyns cijnsplichtig uit een onderpand in *die Alsen* onder Diessen³⁵ en heeft wellicht een van zijn zonen naar hem vernoemd.

In tweede echt trouwde Jan van den Rode met jonkvrouw Oede van Ypelaer Peters.³⁶ Zij was beleend met de helft van de tienden van Heusdenhout onder Ginneken³⁷ en werd moeder van Engelbrecht van Rode.³⁸

Jan van den Rode overleed in 1448 en Oede hertrouwde met Adriaen van Campen. Wanneer zijn weduwe de strijd over de nalatenschap aanving, is niet bekend. Waarschijnlijk heeft Wellen Schilders als voogd van zijn vrouw het overlijden van haar halfbroer Engbrecht van Rode, kort na 1472, aangegrepen om diens vaderlijke erfgoed te usurperen. Nadat was geprocedeerd voor de officiaal van Luik en de Raad van Brabant velde in 1475 de Grote Raad te Mechelen een vonnis.³⁹ Jonkvrouw Oda had gepretendeerd dat haar man haar bij testament (1448) al zijn goederen had gelegateerd, met name die te Diessen. Inzet waren:

- *Ung hostel et manoir bel et riche, situé en la parroiche de Diessene lez Breda avec ung pont leviz et autres appertences et dependences.*
- *Item encoires ung hostel gisant en ladicte parroiche envers le lieu appelé le Laer, que vault par an XVIII muys de bles.*
- *Et encoires une autre maison la pres, appelé havoit de cens.*⁴⁰
- *Et encoires une autre maison ou souloit demourer la mère dudidit feu Jehan, ensamble une disme estant fief, gisant lez Gaistel à Bercheycke.*
- *Et une autre piece de pré derrière Ghijsbrecht Meeus.*
- *Item une piece de terre appelé Biistervelt*
- *et une autre piece de pré appelé à Wippenhout.*
- *Item encoires une autre hostel et manoir porte et colombier ou de present demeure ledicte deffendeur audict Diessen*
- *et une bruyère ou campyne achatee par ledict feu Jehan de Roden de la dame de Hesewyc.*
- *avec ung pré ou lieu appelé en Spoerdonck.*

Schilders werd veroordeeld tot het betalen van al wat zijn stiefmoeder in de periode 1448-1475 zou hebben gederfd aan inkomsten

uit het vruchtgebruik waarop zij volgens de Raad recht kon doen gelden, te weten 300 £, plus alle proceskosten.

Een van de omstreden goederen was het leengoed Ten Rode op het Leurenseind onder Diessen, dat in 1475 werd bewoond door Wellen Scilder en rond 1500 als volgt wordt beschreven:⁴¹

- *Huijs ende hof mit meer huyskens daer op staende, viere loepensaet groot, ligghende metten eenen eijnde aen die vroente, mitter eender syden neven den hophof, mitter ander zyden neven Jan Jacopssone van Aelst.*
- *Item een stuck lants int Schildeken, vijff loepensaet groot, mitten eenen eynde aen Goyaert die Wint doude⁴², mitten anderen eijnde aen Goyvaert van Loven, mitten eender syden aen Alijt Ghielen ende mitter ander zyden aen Jan Mertens.*
- *Item een stuck lants inde Cruysboch, V loepensaet groot, mit den eenen eynde aen die strate, mitten anderen eijnde aen Everart Tslaets huijsvrouw, mitter eender zyden aen erffenis Willem Schilders ende mitter ander zyden aen Meeus Jan Meeus.⁴³*
- *Item een stuck lants, gheheijten die Grooten Bocht, XIII loepensaet groot, mitten een eijnde aen Henrick Wouters, mitten anderen anderen eijnde aen Deellair, mitter eender syden aen Mariën Peter Ghyben huysvrouwe⁴⁴, mitter andere aen die kinderen Anthonijs Oyzeels.*
- *Item twee stuxkens lants, ghelegghen int Ellaer, tsamen vijf loepensaet, groot mitten eenen eijnde aen de voirsscreven Groote Bocht, mitten anderen eijnde Theeuwen van Casterloe, mitter eender zyden Henrick van der Staeck, dander zyde Nelleken Willem Schilders dochter.*
- *Item een stuck lants aen die Waterstraet, gheheijten die Oude Bocht, V loepensaet groot, mitten eenen eijnde aen die vroente, mitten anderen eijnde aen die kinderen Griet Thielmans.*
- *Item een weyde ende beempt, ghelegghen int Spulderbroeck, mitten eenen eijnde aen Meeus Schellekens, mitter andere sijden Henrick van Spreeuwel, dander syde Coppens Cops oft die kindere Willems van den Staeck.*
- *Item noch die Calversweyde mitten eenen eynde aen die strate, mitten anderen eynde aen Bruijsten Schilders, mitter eender syden aen Mariën Peters Ghyben.*
- *Ende noch een busschelken, ghelegghen mitten eenen eynde aen die strate ende mitten anderen eynde aen Claes Smeets.*

Jan van de Rode, die zich tussen zijn beide huwelijken de kruin had laten scheren, –de lagere wijdingen had ontvangen–, stichtte in 1432 als klerk van het bisdom Luik in de kerk van Diessen het Sint-Willibrordusaltaar.⁶¹ Met de heilige Willibrord had Diessen een bijzondere band. Willibrord Lampen O.F.M. achtte het zelfs mogelijk dat de apostel persoonlijk in Diessen is geweest.⁴⁵ Op 1 maart 712 of 713 had Aengelbertus met toestemming van zijn broer

41. RAH, Raad van Brabant 1322, f. CCXII^v.

42. Goyart Zweens de oude.

43. Meeus Jan Meeuss van den Nuwenhuysen.

44. Marie, vrouw van Peter Gijselbrechts van den Nuwenhuysen.

45. W. Lampen, „Sint Willibrord en Brabant”, *Brabants Heem*, IV (1952) 115.

46. Camps, *Oorkondenboek*, I, 6, no 5.
47. Camps, *Oorkondenboek*, I, 8, no 6.
48. Camps, *Oorkondenboek*, I, 13, no 9.
49. F.H. Ganshof, „Grondbezit en gronduitbating tijdens de vroege middeleeuwen in het noorden van het Frankische rijk en meer bepaald in Toxandrië”, *Brabants Heem*, VI (1954) 19.
50. Camps, *Oorkondenboek*, I, 19, no 13.
51. F.W. Smulders, „Over Hilvarenbeek en Diessen”, *Brabants Heem*, XIV (1962) 59.
52. F.W. Smulders, „Het cijsboek van Echternach in Diessen”, *Brabants Heem*, IV (1952) 72-74.
53. W.C. Ackersdijck, „Nasporingen omtrent het Landschap in vroeger eeuwen *Taxandria* genoemd, en bijzonder omtrent eenige plaatsen in dat Landschap gelegen”, *Nieuwe werken van de Maatschappij der Nederlandsche letterkunde te Leiden*, V, 1e stuk (1838) 122.
54. H.A.M. Ruhe, „Sporen van oud Diessen”, *Brabants Heem*, VI (1954) 86. B. Aarts, „'Omwaterde huizingen' in Hilvarenbeek en Diessen”, *Nieuwsbrief van de heemkundige kring 'Ioannes Goropius Becanus'*, no 5 (april 1983) 23.
55. H. Schoenmaker, „Steengoed aardewerk. Middeleeuwse kannen en kruiken uit Diessen”, in: Heemkundige Kring 'Ioannes Goropius Becanus' (uitg.), *Hilvaren beke. Een bundel heemkundige opstellen over Hilvarenbeek en Diessen* (Hilvarenbeek, 1981) 128, 130, 132-134.
56. Met dank aan Hans Schoenmaker te Diessen.
57. Ruhe, „Sporen van oud Diessen”, 85.

Verengaotus een van hun vader Gaothbertus geërfde hoeve te Diessen met toebehoren aan Willibrord geschonken, inclusief een lijfeigene met zijn gezin.⁴⁶ Op 1 juni 712 deed Ansaldus filius Willibaldi een belangrijke schenking, te weten niet minder dan zes hoeven met huizen en hoven en zes lijfeigenen met hun vrouwen en kinderen te Diessen.⁴⁷ In zijn testament van 726 (727) vermaakte Willibrord de door de Frankische edele Ansaldus aan hem geschonken goederen te Diessen (*villam que vocatur Diosna in pago Texandrio super fluvio Digena*) aan de abdij van Echternach.⁴⁸ Het lijkt een poging te zijn geweest een verdeeld domein te herstellen.⁴⁹ In het tiende jaar van het bewind van keizer Karel (780) volgde nog een schenking van een hoeve te Diessen door Hesterbaldus en zijn vrouw aan de abdij van Echternach.⁵⁰ Diessen kreeg een laatbank van zeven schepenen, een 'streeklaatbank'⁵¹ met jurisdictie in Veldhoven, Oerle, Oirschot, Eersel, Wintelre, Kerk-Casterle, Hilvarenbeek, Poppel, Weelde, Bladel, Mierde en Alphen. Daarmee was Diessen de hoofdplaats van een cijskring van de abdij.⁵² Deze bezat tot 1234 het patronaat van de parochiekerk, die was toegewijd aan Willibrord.

De overlevering wil, dat het Hooghuis voorheen bezit is geweest van Willibrord en de zetel was van de laatbank van de abdij. De waarheid kan niet meer worden achterhaald, maar wel zijn er enkele aanwijzingen. De Bossche rechtsgeleerde W.C. Ackersdijck schreef in 1838 dat hij het huis had aangeschouwd en bevonden „zeer oud en van vreemde bouworde, echter van later tijd dan WILLEBRORD”.⁵³ De Hilvarenbeekse heemkundige Ruhe nam ter plaatse poolshoogte en constateerde dat het voormalige huis bijna helemaal vierkant was geweest en vierkant omgracht⁵⁴, op te vatten als een mogelijke Frankische bouwstijl. Het ter plaatse gevonden aardewerk is echter niet ouder dan $\pm$ 1350.⁵⁵ Hans Schoenmaker te Diessen, die opgegraven materiaal uit de gracht van het voormalige Hooghuis bestudeerde, merkt op dat er in de tweede helft van de veertiende eeuw verschillende nieuwbouwactiviteiten in steen plaatsvonden aan het Laar: de omgrachte hoeve die later *de Oude Pastorie* heette, de kerk die voorheen van hout was, een woning in de Kerkstraat, een huis of boerderij aan het Laar en vermoedelijk het Hooghuis zelf.⁵⁶

Het Hooghuis stond aan het noordeinde van het Laar, een langgerekte plaats met veel bomen, omzoomd met boerderijen en voornamere woningen. Aan het zuidelijke einde lag bij de parochiekerk het Willibrordusputje.⁵⁷ Ackersdijck citeerde Augustinus Wichmans, volgens wie Diessen nog in het begin van de zeventiende eeuw veel Willibrorduspelgrims trok. Op last van de gouverneur van Noord-Brabant werd in 1840 te Diessen onderzoek ingesteld naar de historische oudheden. De verslaggever rapporteerde dat de Willibrordput van gewone baksteen was gemetseld en dat aan het water geen bijzondere helende krachten werden toegeschreven. „Het is te Diessen bekend, dat de Heilige Willibrordus aldaar

Schotel, waraop een vogel is afgebeeld, opgegraven bij het voormalige Hooghuis en gedateerd rond 1500.

eenige tijd gewoond, ten minste zich opgehouden heeft. Meerder bijzonderheden weet men daar niet, als dat hij in het Hooghuis gewoond zoude hebben. Dit huis, in naam nog bekend, was drie verdiepingen hoog en in gragten gelegen. (...) Voor omtrent dertig jaren is het oude huis afgeboken, dus bestaat de gevel niet meer, of kan daarvan geene afteekening geleverd worden. Men herinnert zich dat die met beeldwerk versierd was.”⁵⁸

Mogelijk heeft het Hooghuis bij de Willibrordpelgrimage een rol gespeeld, op zijn minst als herberg, want nog tegen het midden van de zeventiende eeuw werd het als ‘vermaard’ bestempeld.

Een andere relatie met Willibrordus bestond er doordat rond 1560 Roelof Schilders meier was van het Diessense cijnshof van Echternach.⁵⁹ Als naar de gewoonte van de tijd dat ambt in zijn familie zat, is er nog een band tussen de abdij en het huis, want Roelofs vader, grootvader en overgrootvader hadden er gewoond.

Jan van de Rode doteerde ten behoeve van twee wekelijkse Willibrordusmissen 6 mud rogge⁶⁰ en begaf ze aan zijn kleinzoon Laureys Schilders.⁶¹ Het patronaats- of benoemingsrecht van het altaar kwam toe aan de bloedverwanten van de stichter, –in casu de familie Schilders, preciezer de oudste nakomelingen van Wellen Schilders en Johanna van Rode–, en aan de abt van Tongerlo. Mogelijk was Jan rentmeester van de abt geweest.⁶²

Ook Wellen Schilders lijkt rentmeesterschap over (een deel van) het goederenbezit van de abdij te hebben uitgeoefend.⁶³ Zijn zoon Ghysbrecht trad in bij de norbertijnen van Tongerlo.

Wellen Schilders overleed in 1480 of kort daarvoor. Zijn weduwe overleefde tot in 1482. Zij hadden dertien kinderen, die op 21 december 1480 een onderlinge boedelscheiding aangingen.⁶⁴

1. Willem Wellen Scilder, volgt onder II op pagina 112.

2. Aernt Wellen Schilders, volgt onder IIbis.

3. Lary Wellen Schilders⁶⁵ trouwde met Wijtman Wijtman Delien.⁶⁶ In 1463 sloeg hij samen met zijn broers Jan en Goyaert te Hilvarenbeek Herman Jan Meeus van den Nuwenhuysen

58. J. van Gils, „St. Willibrord en het Hooghuis te Diessen”, *Nieuwsbrief van de heemkundige kring 'Ioannes Goropius Becanus'*, no 212 (september 1988) 30.

59. RAH, Commissie van Breda 383, f 44, no 119.

60. G.C.A. Juten, *Consilium de Beke* (z.pl., z.j.), 58.

61. AAT, sectie II-118, f 126, 4 september 1432. Charterverzameling no 1597, 31 juli 1432; no 1605, 18 december 1432. (Vgl. no 1309A, 16 december 1414).

62. AAT, Charterverzameling 1396, 13 februari 1421.

63. SAOW, Oisterwijk R 196, f 29^v/30, 25 april 1490. Vgl. AAT, charterverzameling no 1878A, 12 juli 1448: Wellen geeft 4 mud rogge Beekse maat aan de abt.

64. GAH, R 1250, f 385, 21 december 1480.

65. GAH, R 1252, f 231, 31 januari 1483. R 1261, f 38^v, 24 februari 1492.

66. SAOW, Hilvarenbeek R 29, f XVI, 26 februari 1573: op 1 april 1487 geloofde Wytman Wytmans Delien een rente van 18 peters.

67. L.F.W. Adriaenssen, *Non omnia possumus omnes. Genealogie van het geslacht Van den Nieuwenhuysen 1400–1800* ('s-Hertogenbosch, 1988) 47.
68. GAH, R 1261, f 205, 3 maart 1492. SAOW, Hilvarenbeek R 23, f 6^v, 27 mei 1522.
69. SAL, inv. Cuvelier 6318, f XLVI, 18 november 1496.
70. SAOW, Hilvarenbeek R 23, f 1^v, 25 april 1522. R 24, f 2, 5 januari 1530.
71. SAOW, Hilvarenbeek R 23, f 133^v, 7 december 1525. R 24, f 56, 15 mei 1530.
72. ARAB, Rekenkamer 13026, rekening Kerstjaar 1489–1490, ongef.
73. AAT, B-III-1 (anniversarium ca. 1600), f 4.
74. AAT, charterverzameling no 2344, 24 maart 1485. B-III-1 (anniversarium ca. 1600), f 4. GAH, R 1236, f 44^v, 7 februari 1467.
75. AAT, charterverzameling no 1984, 22 december 1458. Juten, *Consilium de Beke*, 58. G. Bannenberg, A. Frenken en H. Hens, *De oude dekenaten Cuijk, Woensel en Hilvarenbeek in de 15de- en 16de eeuwse registers van het aartsdiakenaat Kempenland* (2 dln; Nijmegen, 1968–1970) II, 343.
76. AAT, charterverzameling no 2570, 5 juni 1503.
77. AAT, sectie II-711, *Hier nae volcht alnoch zekere rent pachten, gecoemen ende gefondeert door heer Bruijsten Scilders tot der tweede fondatie der zelve voerscreven beneficie van Sinte Wilboert inde kercke van Diessen*.
78. Bannenberg c.a., *De oude dekenaten*, II, 343, 343.
79. GAH, R 1246, f 197^v, 28 april 1477.
80. J. Wils, *Matricule de l'université de Louvain*, dl II (Bruxelles, 1946) 158, no 202, 27 augustus 1465.
81. Bannenberg e.a., *De oude dekenaten*, II, 136. GAH, R 1245, f 116^v, 1 juli 1476.
82. Bannenberg e.a., *De oude dekenaten*, II, 137, 140, 141.
83. GAH, R 1257, f 450, 28 december 1487. R 1258, f 190^v, 14 februari 1489. RAH, *Familiearchief Van den Bogaerde van Terbrugge* 1477, f XXXVII.
84. AAT, B-III-1, f 8.

dood. Gedrieën vluchtten de daders de kerk in; hun kerkasiel hielden zij vol tot er een zoenovereenkomst was gesloten met de bloedverwanten van de dode.⁶⁷ De kinderen van Wijtman en Lary zijn:⁶⁸

- a. Wellen Wijtman Deliën was in 1496 buitenpoorter van Leuven.⁶⁹ Hij bezat *den Leeuw* aan de Gemene Plaats te Hilvarenbeek (thans Vrijthof 1), welk huis hij verkocht in 1522.⁷⁰
 - b. Hille Wijtman Deliën trouwde met Reyneer Peters van Gilse.
 - c. Jenneken Wytman Deliën⁷¹ trouwde in eerste echt met Dirck Dirx van den Eynde alias Bleckstoriën en hertrouwde met Wouter Jan Peters van den Loe, wiens weduwe zij was in 1525 en 1530.
 - d. Willem Wijtman Deliën trouwde met Lijsbeth Thomas Peter Buckinx. Na het overlijden van hun vader hebben Willem en Wellen Deliën *om der sceydingen wille van haeren goeden kyffelycke woerden cregen, alsoe dat sy deen den anderen quetsten*.⁷²
 - e. Wijtken Wijtman Deliën was gehuwd met Goyart Mertens.
 - f. Adriaentken Wijtman Deliën.
4. Peternel Wellen Schilders.⁷³
 5. Bartholomeus Wellen Scilders, volgt onder Iiter.
 6. Bruysten Scilders⁷⁴ studeerde sinds 1462 aan de universiteit van Leuven en werd priester. In 1458 was hij door zijn broer Jan benoemd tot rector van het 'familie-altaar' van Sint Willibrordus in de kerk van Diessen⁷⁵; toen was hij nog klerk. Als heer Bruysten Scilders, priester, deed hij er in 1503 afstand van ten gunste van Aert Aerts van Scuylen.⁷⁶ Aan het altaar heeft hij een eigen stichting gemaakt, vermoedelijk een mis.⁷⁷
Bruysten Schilders was in in 1485 de bedienende rector van het Heilige-Geestaltaar te Diessen en in 1510 *deservitor* van het Maria-altaar aldaar⁷⁸, wat er op kan wijzen dat hij ter plaatse heeft gewoond.
 7. Ghijselbert Scilders⁷⁹ trad in bij de norbertijnen van Tongerlo. In 1465 ging hij rechten studeren aan de universiteit van Leuven, waar hij werd ingeschreven als „Frater Ghiselbertus Scilders, ordinis Premonstratensis, de Berghello.”⁸⁰ Minstens sedert 1471 wordt hij gezien als pastoor van Oostelbeers⁸¹, maar hij resideerde in 1470/1–1475/6 te 's-Hertogenbosch, in welke periode hij bij zijn huishoudster Johanna Smollers vier kinderen verwekte.⁸²
 8. Servaes Scilders, volgt onder IIquater.
 9. Henrick Wellen Scilders⁸³ is volgens een anniversarium van de abdij van Tongerlo overleden in 1490; voor zijn jaargetijde had hij *den beempde van Engel Wellens* gegeven.⁸⁴ Met Engel Wellens zal zijn vrouw Engelbeern zijn aangeduid, die tot in 1525

85. SAOW, Hilvarenbeek R 23, f 96^v, 14 november 1523; f 88^v, Sint Servaas 1524.

86. SAOW, Hilvarenbeek R 23, f 117^v, 28 maart 1525.

87. AAT, sectie II-274, f 184, 1514; f 184^v, 1512 en mei 1517.

88. GAH, R 1236, f 21, 13 december 1466.

89. GAH, R 1218, f 222, 12 december 1447.

90. SAOW, Hilvarenbeek R 64, f 153, *Sinte Mattheus aposteldach* 1484. RAH, Collectie Aanwinsten 1906, schepenbrief van 4 juli 1484.

91. R.A. Parmentier, *Index op de Brugsche poorterboeken* (2e stuk; Brugge, 1938) 672.

92. AAT, charterverzameling no 1984, 22 december 1458.

93. RAH, Raad van Brabant 1322, f CCVII^v, 7 februari 1482; 13 augustus 1485.

94. In de hertogelijke cijnsboeken van Diessen wordt hij Anthonis van Brugge genoemd (ARAB, Rekenkamer 45074, f CCCXII. Rekenkamer 45078, f CXXIX), cijnsplichtig over de van zijn schoonvader geërfd en van Jan van den Rode afkomstige percelen *dat Erstste Stuck en Heybocht*.

95. ARAB, Leenhof van Brabant f 217, 17 februari 1497. Idem 30, f 99^v, 29 april 1531. RAH, Raad van Brabant 1322, f CCXII^v.

96. AAT, charterverzameling no 1605, 18 december 1432; no 1606, 18 januari 1434.

97. Juten, *Consilium de Beke*, 58.

98. GAH, R 1257, f 221, 15 december 1487.

99. AAT, charterverzameling no 3436, 20 juni 1562.

100. Adriaenssen, *Non omnia possumus omnes*, 56.

als zijn weduwe wordt gezien.⁸⁵ In dat laatste jaar bepaalde zij dat Mathys Jan Thys Meeus van den Nuwenhuysen, kleinzoon van haar schoonzus Aleyt, na haar dood uit haar mans nalatenschap 29 petersgulden vooruit zou ontvangen⁸⁶, wat wijst op kinderloosheid. *Angela Wellens a Diessen* wordt in de rekeningen van de abdij van Tongerlo in 1514–1517 genoemd als leverancier van rogge in haar kwaliteit van pachtster van een tiende te Diessen.⁸⁷

10. Wellen Wellen Scilders⁸⁸ heette in 1447 Wellen Scilder de jonge zoon Wellen Scilders Jans.⁸⁹ Wat er van hem is geworden, weet ik niet; het laatst wordt hij gezien bij de boedeldeling van zijn ouders in 1480.

11. Jan Wellen Scilders⁹⁰ kocht in 1456 het poorterschap van Brugge.⁹¹ Hij was patroon van het Willibrordusaltaar te Diessen, waarmee hij in 1458 zijn broer Bruysten beneficieerde.⁹² Jan erfde in 1482 van zijn moeder het leengoed Ten Rode te Diessen, dat hij in 1485 naliet aan zijn enige kind.⁹³

A. Katherine Schilders trouwde met Anthonis van Oyzeele.⁹⁴ Van haar ouders erfde zij de hoeve aan het Leuriseinde te Diessen, die leenroerig was aan de hertog van Brabant en afkomstig uit de boedel van Jan van den Rode. Het leenverhef van 13 augustus 1485, gevolgd door dat van haar kinderen op 7 januari 1487, markeert enigszins het overlijden van haar vader en haarzelf. Jan, Marie, Katherine en Jehanne Oyzeels verkochten het leengoed in 1497 aan hun neef Jan Thys Meeus van den Nyeuwenhuysen.⁹⁵

12. Laureyns Wellen Scilders was een gewijde klerk, toen hij in 1432 door zijn oom Jan van den Rode als eerste rector werd begiftigd met het Sint-Willibrordusaltaar te Diessen.⁹⁶ Hij resideerde niet, maar liet het altaar door een zogenaamde huurling bedienen tot in 1442 een nieuwe rector aantrad.⁹⁷ Bij de boedeldeling van zijn ouders in 1480 leefde hij niet meer en traden zijn dochters in zijn plaats:

A. Aleyt Laureyns Schilders⁹⁸, gehuwd met Jan Jan Hanckarts. Zij verkocht in 1487 aan haar oom Bartholomeus Scilders een deel van een huis en hof te Eindhoven, geërfd van haar grootvader Wellen Scilders.

B. Anna Laureyns Schilders trouwde met Willem van der Steen. Het ligt voor de hand aan te nemen dat mr Matheus van den Steen, die van ongeveer 1558 tot zijn resignatie in 1562 rector was van het Diessense Willibrordusaltaar⁹⁹, van hen afstamde.

C. Jenneken Laureyns Schilders, gehuwd met Willem Peter Goyaerts alias Waghemeker.

13. Aleyt Wellen Scilders trouwde met Mathys Mathys Bartholomeus van den Nuwenhuysen¹⁰⁰, evenals zijn vader schepen van Diessen.

101. ARAB, Rekenkamer 45074, f CCLI. RAH, Raad en Rentmeester-Generaal 215, dl I, f 3^v. GAH, R 1258, f 430, 20 mei 1489. R 1265, f 195, 8 juli 1496.
102. GAH, R 1265, f 115^v, 14 november 1495.
103. ARAB, Rekenkamer 20782, 23 januari 1469. GAH, R 1236, f 21, 13 december 1466. R 1261, f 202^v, 1 maart 1492. RAH, Aanwinsten 1906, akte de dato 4 juli 1484.
104. GAH, R 1261, f 226, 5 april 1492.
105. GAH, R 1265, f 144^v, 22 februari 1496. R 1274, f 67^v, 17 juni 1505. R 1277, f 151^v, 5 april 1507. R 1282, f 23^v, 12 november 1511. R 1290, f 183, 11 mei 1518. SAOW, Hilvarenbeek R 24, f 20, 3 februari 1530.
106. GAH, R 1345, f 13, 13 oktober 1545.
107. GAH, R 1290, f 183, 11 mei 1518. R 1297, f 56^v, 11 januari 1522.
108. AAT, charterverzameling no 2937, 3 februari 1537. SAOW, Hilvarenbeek R 24, f 20, 3 februari 1530. GAH, R 1316, f 128^v, 22 juni 1532.
109. GAH, R 1298, f 140^v, 17 april 1523.
110. SAOW, Oisterwijk R 230, f 37^v, 13 oktober 1526.
111. GAH, R 1286, f 50, 16 januari 1516.
112. GAH, R 1280, f 158^v, 10 juli 1510.
113. GAH, R 1290, f 183, 11 mei 1518. R 1297, f 56^v, 11 januari 1522.
114. SAOH, Sprang R 42, f 147^v, daags na het feest van de apostel Thomas 1515.
115. SAOH, Sprang R 47, f 9, 16 maart 1579; f 102^v, 3 januari 1577.
116. Zijn zegel hangt aan regest 26a (7 april 1556) van het kerke-raadsarchief van de hervormde gemeente te Sprang. Zie ook SAOH, OAA Sprang 634, 30 april 1593.
117. ARAG, Staten van Holland 1444, sub *Die landen ende huyssen gelegen opt oesteynde*.
118. SAOH, OAA 447 en 448. Vgl. no 449 (30 maart 1587), sub *Nyeustraet*.
119. SAOH, Sprang R 48, f 46.

Wellen had een bastaardzoon, gelijknamig aan zijn wettige zoon Aert:

14. Arnt natuurlijke zoon Wellen Schilders¹⁰¹, gehuwd met Yda Franck Francken van der Steenvoert des ouden¹⁰² (zus van Willem Vos).

II. WILLEM WELLEN SCHILDERS¹⁰³ erfde in 1480 *dat Hoegehuys* en verkocht het in 1492 aan zijn broer Aert.¹⁰⁴ Hij vestigde zich te Waalwijk. Zijn weduwe Hillegont¹⁰⁵, die hertrouwde met Gysbert Jans, wordt gezien tot in 1518. Haar nazoon heette Wouter Gysbert Jans, haar voorkinderen waren:¹⁰⁶

1. Wellen Willem Scilders¹⁰⁷ kreeg in 1518 van zijn moeder de tocht in een huis te Waalwijk en verkocht zijn erfdeel in 1522 aan zijn zus Hillegont.
2. Aert Willem Schilders.
3. Cornelis Willem Schilders¹⁰⁸ vestigde zich als bierbrouwer¹⁰⁹ te Oisterwijk. Daar was hij gedurende verschillende jaren schepen en in 1526 gezworen.¹¹⁰ In 1516 geloofde hij een rente uit een huis aan *die nyeuwe straet* te Waalwijk.¹¹¹ Zijn vrouw was in 1510 Elisabeth Jans Verdussen.¹¹²
4. Gysbertken Willem Schilders, volgt onder III op pagina 112.
5. Jenneken Willem Schilders.
6. Hillegont Willem Schilders¹¹³, gehuwd met Anthonis Arnt Claes.

III. GIJSBERTKEN WILLEMS SCHILDERS trouwde met Heyman Aertss (misschien een zoon van de in 1515 te Sprang vermelde Luyt weduwe Aert Heymans¹¹⁴) en hertrouwde met Adriaen Matijss. Haar bekende kinderen zijn:

1. Willem Heymens¹¹⁵ († 1602), schout van Sprang sinds minstens 1564 en rentmeester van de ambachtsheer aldaar.¹¹⁶ Hij bezat in 1561–1564 op de Kerkdijk *een eygen huys met een hoefken daer achteraan gelegen. Daerneffens heeft den selven schout een half huys, ledich staende, met VIII hont lants daeraen gelegen*.¹¹⁷ In 1577 en 1578 bezat hij in de Nieuwstraat *een huyssinge met III merghen lants*.¹¹⁸

Willem woonde de laatste jaren van zijn leven bij zijn jongste zoon Ariaen. Hij testeerde op 4 oktober 1575 met zijn vrouw Eltken en als weduwnaar nogmaals, op 4 mei 1602¹¹⁹, en beschikte dat op of na zijn begrafenis *ten behoeffe den huysarmen gebacken ende vuytgedeelt zal worden een mudde roghe ende twyntich pont specx eens*. Zijn zoon Ariaen moest *meester ende regent blyven (...) over allen zynre testateurs boecken ende schriften, mets incomende ende vuytgaende schulden die den ambachsheer aengaen*. Minder dan een jaar na zijn laatste testament overleed Willem Heymans. Hij liet een huis te Sprang en hooilanden te Besoyen, 's-Grevelduin-Capelle, Zuidewijn-Capelle en Sprang na, als ook obligaties ter waarde van f 812:1:0. De totale nalatenschap

was f 3125 waard. In november 1602 werd de roerende have geïnventariseerd:

- Indie camer een cantoir
- noch een lange taeffel met eenen dubbelen voet
- noch eenen leenstoel met twee pretterstoeltkens
- noch int winckelken een viercante tafel met een voet
- noch een bedstede
- achter indie camer bij die middeldoer een willighe bedstede
- op die camer daer den schout heeft geslapen een bedstede
- noch een cleijn casken
- op dopcamerken een bedstede, noch een willige sitten
- inde kuecken een sitten
- voer in huijs een sitten met een schabelken
- noch een bedde met hootpolinck
- noch twee dekens
- noch een kasanten rocksken, een boomesijn wambas
- een paer honskooten mauwen
- kasanten roccken sonder mouwen
- twee onder boxsen schots carseij
- een paer dachgelicxse boxsen, twee paer gebreijde hoessen
- een paer lijnden hoessen
- noch een paer grauwe slophoesen, een paer swarte karseijn hoesen
- noch eenen drie voet stoel
- noch eenen honscooten kasack
- noch eenen swarten rock met sijde corden gevoert
- noch een nieu heeresaijen wambas
- noch eenen dachgelicxse mantel
- noch oude cussen ende tijxkens
- noch een nieu coeren vat, noch een exce homobort¹²⁰
- noch eenen cooperen pot, met eenen koeijketel
- noch eenen hoogen cooperen vleespot
- noch ten berch twee kisten
- noch twee eijcken boomen op die groes
- indie kiste die tot Dordrecht gehaelt is een cantoir cleet
- noch een roeij laecken sargiën
- noch ses roeij sitte cuessens
- een paer roij dammaste mouwen, een fluweel colier
- noch – dweel naeder ouwer eer
- noch vijff oorfluwijnen
- een damaste servet, noch VIII servetten
- noch vier servetten
- noch twee lange pelle tafellaeckens
- noch vijff slapelaeckens
- noch XIII ellen pellen laeckens

Willem Heymans was de vader van.¹²¹

120. Afbeelding van ecce homo.

121. SAOH, Sprang R 48, f 57, 7 maart 1603.

- A. Jan Willemss.
- B. Gysbertken Willems Heymans trouwde met Adriaen Aertss en werd de moeder van diens dochter. Zij nam het in 1583 op voor haar man, die toen wegens diefstal tijdens zijn voorgaande militaire dienst gevangen was genomen.¹²²
- aa. Geertken Adriaens, gehuwd met Pauwels Goedertss van den Hoevel.
- C. Mariken Willems Heymans en haar zus Gysbertken erfden van hun tante van moederskant Dingemaey elk f 150 *ende noch alle haere cleederen ende cleynoodiën*.¹¹⁹ Zij trouwde met Ghodert van den Hoevel Joriss.
- D. Cornelis Willems Schilders verkocht in 1581 aan Aert Pieterss *een huys met die erffenis ende hof daer toe wesende, gelegen inden ambocht vander Sprang*, grenzend aan het erf van zijn schoonvader. De grens tussen beide erven liep westwaarts van het appelboompje aan de noordzijde tot aan de zuidelijke hoek van de kamer van het genoemde huis, *mets dat Aert Pieterss aen die suytzyde van die camer een leers sal moegen richten ende steygeringe tot huys te repareren ende te decken ende dat die oesen haeren drop aende suydenschilt sal hebben, gelyck thuys nu staet. Mets conditiën dat Willem Heymanss ende syne nacomelingen aende camer voirscreven moegen timmeren alst hem gelieft off believen sal*.¹²³ In 1585 kocht hij te Sprang *een geseet met die huysinge ende geboomte daer op staende ende met allen erffenis ende uckerlant daer toebehoerende ende met eenen erffwech over Sussanna Dierck dochter Smits hofstede noortwaerts ter straten aff, daer over te varen, te stauwen, te gaen, te weynden, te keeren*.¹²⁴
- In 1603 gingen de kinderen van wijlen Cornelis een deling aan van het versterf van hun grootvader:¹²⁵
- AA. Dingen Cornelis Schilders, gehuwd met Merten Janss van Dijck.¹²⁶
- BB. Niclaes Cornelis Schilders.
- CC. Cornelia Cornelis Schilders.

Cornelis had een bastaardzoon:

- DD. Corstiaen natuurlijke zoon Cornelis Willems ontving in 1602 van zijn grootvader Willem Heymans 5 £ groten Vlaams per jaar tot hij 'tot enige staat' zou zijn gekomen (getrouwd of zelfstandig), daarna mocht hij over de hoofdsom beschikken.¹¹⁹
- E. Ariaen Willem Heymans, borgemeester van Sprang in 1596.¹²⁷ Met zijn vrouw Ariaentken Peeter Geerits testeerde hij in 1602 ten gunste van de langstlevende.¹²⁸ Zijn vader vermaakte hem de helft van *het geseet met*

122. SAOH, OAA Sprang 668, 669.

123. SAOH, Sprang R 47, f 51^v, 4 maart 1581.

124. SAOH, Sprang R 47, f 65^v, 6 juli 1585.

125. SAOH, Sprang R 48, f 59^v, 7 maart 1603.

126. SAOH, Sprang R 49, f 140, 19 maart 1607.

127. SAOH, OAA Sprang 34.

128. SAOH, Sprang R 48, f 42^v, 31 maart 1602.

die huysingen ende geboomten daer op staende, met oyck halff het saeylandt ende oyck halff die schare daer tegenwordich op staende, alsook synen beesten mantel ende beste boxsen voor vuyt ende zyn beeste bedde met synen toebehooren. Ende bekende oick mede dat Ariaen Willems voorschreven die cleerkasse op die camer behouden zal, overmits dat Ariaen met syn huysvrouwe die meestendeel al heel behaelt hebben. De kist met vooral lijnwaad, die te Dordrecht stond, was Ariaen van zyn *Dingemaey* aanbestorven, en van wat in de kist aan Willem toebehoorde, mocht Ariaen de helft vooruit hebben. Ariaen kreeg ook een morgen land vooruit, maar moest de koopsom die Willem ervoor had betaald in het sterfhuis storten. Daarmee was de gezamenlijke bedrijfsvoering afgerekend, *–zoe in tuelderye als van houden [van] paerden, koeyen, beesten ende andersins.* De overige kinderen moesten weten dat Willems vosmerrie en twee andere paarden van hem en Ariaen samen waren, terwijl de koeien en het kleinvee geheel toebehoorden aan Ariaen. Deze mocht het koren, hooi en stro van het lopende jaar behouden.¹¹⁹

Uit dit huwelijk zijn twee dochters bekend:

AA. Aeltken Ariaen Willems kreeg bij testament van haar grootvader Willem Heymans (1602) *den besten peerschen rock, met die fluweel colier ofte fluweele mouwen*, nagelaten door haar grootmoeder.¹¹⁹

BB. Adriaentje Adriaen Willems Schilders trouwde met de Bossche poorter Roeloff Bernaert Goossens, met wie zij op 28 oktober 1626 huwelijkse voorwaarden maakte.¹²⁹

2. Anna Heyman Aertss trouwde met Gerit Jans van Gorp uit Hilvarenbeek, zoon van Jan Genen van Gorop, naar zijn woonplaats ook Jan op Gorop genoemd, in 1472 schepen van Hilvarenbeek, en van Heylwich Willem Vossen. Samen met zijn broer Henrick erfde hij van zijn ouders te Hilvarenbeek *allen die erfïenisse, tsy huysinge, hoevinge, landt, sandt, beempden, weyen, heyvelden gelegen tot Gorp, vanden Rovaertsche bruggen tot der Breeheesche bruggen.*¹³⁰

Anna en haar man kochten in 1545 van de familie Schilders 2 morgen land te Waalwijk.¹³¹ In de erfdeling van Willem Heymans uit 1602 komt een kapitaal voor van f 90, rustende op *een perseel hoijlants, gelegen inden panne van Baerdwijck, eertijts gecomen van meester Geeraert van Gorp.*¹³² Deze zou dan kinderloos zijn overleden.

Wordt vervolgd

129. GAH, R 1539, f 552, 10 december 1627.

130. SAOW, Hilvarenbeek R 23, f 57v, 23 september 1523.

131. GAH, R 1345, f 13, 13 oktober 1545.

132. SAOH, Sprang R 48, f 58.

EEN GESLACHT SMULDERS (SMEULDERS)

† J.A.M. SMULDERS

Afkortingen

GAT Gemeentearchief Tilburg

(Vervolg van p. 218 van de vorige jaargang)

XIV-L. JOSEPHUS SMULDERS, bakker, gedoopt te Tilburg op 11 september 1793, trouwde aldaar op 4 mei 1820 met Cornelia Maria Brouwers en overleed er op 18 december 1867. Zijn vrouw, een dochter van Adriaan Brouwers en Catharina Hesselmans, is te Tilburg op 18 november 1792 gedoopt en daar gestorven op 7 maart 1870. Zij waren de ouders van:

1. Johannes Smulders, geboren te Tilburg op 18 januari 1821, trouwde daar op 6 mei 1858 met Wilhelmus van Gerven en stierf er op 9 januari 1905. Haar man, die in eerdere echt was gehuwd geweest met Wilhelmina Hensen, is te Tilburg gedoopt op 30 december 1808.
2. Maria Catharina Smulders, te Tilburg geboren op 5 juni 1822 en aldaar overleden op 26 december 1905.
3. Johannes Arnoldus Smulders, bakker, is te Tilburg op 24 januari 1887 geboren. Hij woonde onder meer te Helvoirt en Hontenisse. In 1880 verbleven in zijn huis te Hontenisse zijn broer Norbertus, zijn zus Maria Catharina en de kinderen van zijn broer Cornelis Johannes.
4. Gerardina Smulders, geboren te Tilburg op 26 november 1825 en aldaar overleden op 6 mei 1912, trouwde te Tilburg op 3 februari 1869 met André Seumers, winkelier te Middelburg. Hij is te Hamont geboren op 28 november 1814 en was eerder getrouwd geweest met Johanna Pietronella Koetersels.
5. Adriaan Hubertus, te Tilburg geboren op 31 januari 1828, aldaar overleden op 26 november 1844.
6. Cornelis Johannes Smulders, bakker, geboren te Tilburg op 4 augustus 1830, trouwde te Nieuwkuijk op 5 mei 1863 met Adriana van der Westen, die daar was geboren op 21 januari 1840 en er op 4 oktober 1890 stierf. Hij is te Nieuwkuijk overleden op 20 juni 1900. Kinderen:
 - A. Cornelia Maria, te Nieuwkuijk geboren op 29 februari 1864 en op 26 maart 1864 aldaar overleden.

- B. Johannes Josephus Smulders, bakker van beroep, is op 1 april 1865 te Nieuwkuijk geboren en overleed aldaar op 5 december 1897.
- C. Adrianus Hubertus Smulders, geboren te Nieuwkuijk op 2 maart 1867, werd bakker en verhuisde in 1916 naar Gemert.
- D. Josephina Cornelia Maria Smulders, te Nieuwkuijk geboren op 20 juni 1868, trouwde te Tilburg op 22 juni 1904 met Johannes Franciscus de Jong, sigarenmaker, weduwnaar van Adriana Maria Wouters. Zij stierf te Tilburg op 15 september 1906.
- E. Aldegonda Maria Smulders, geboren te Nieuwkuijk op 1 oktober 1869, trouwde te Tilburg op 12 september 1911 met Adrianus Gerardus Schellekens, herbergier, weduwnaar van Maria Oprinsen, geboren te Gilze-Rijen op 2 november 1855.
- F. Cornelia Maria, geboren te Nieuwkuijk op 6 december 1870, aldaar overleden op 27 november 1871.
- G. Josephus Cyrillus, te Nieuwkuijk geboren op 21 april 1872 en daar overleden op 10 september 1872.
- H. Andreas Josephus, te Nieuwkuijk geboren op 10 juli 1873.
- I. Hendrikus Josephus Smulders, bakker, is te Nieuwkuijk geboren op 13 december 1874 en stierf te Tilburg op 17 januari 1936. Daar is hij op 14 juli 1909 getrouwd met Maria Theresia Dymphna Brekelmans, geboren te Tilburg op 14 augustus 1878 en er gestorven op 21 februari 1951. Zij kregen vijf kinderen.
- J. Cornelia Maria Baptista Smulders is op 23 juni 1876 te Nieuwkuijk geboren en vertrok in 1903 naar 's-Hertogenbosch.
- K. Antonetta Maria, te Nieuwkuijk geboren op 12 april 1878.
- L. Josephus Cyrillus Raphael Smulders, pomper van beroep, is te Nieuwkuijk geboren op 24 oktober 1879, trouwde daar op 18 februari 1914 met Goverdina Mathilda de Kort en stierf er op 4 januari 1960. Zijn vrouw is te Tilburg geboren op 4 januari 1881 en is er op 6 mei 1953 overleden. Hun dochter Adriana Maria Josepha Aldegonda leefde van 24 oktober 1914 tot 3 juli 1915 (Tilburg).
- 7. Josephus Antonius, te Tilburg geboren op 27 augustus 1833.
- 8. Norbertus Smulders, bakker, is te Tilburg geboren op 20 december 1836 en daar op 25 oktober 1898 ongehuwd overleden.

X-v. ADRIAEN JAN GERIT SMULDERS¹⁹¹ trouwde te Tilburg op 4 februari 1645 met Judith Janssen van Beurden, dochter van Jan Jan Ariaens van Beurden en van Mayken Cornelis Gerit Daniels. Zij is op 18 december 1623 te Tilburg gedoopt en werd de moeder van de hierna volgende drie zonen.

191. GAT, R 365, f 95, 17 januari 1657.

Op 22 februari 1686 maakten voor notaris Arnold van Loon Adriaen en Judith hun testament. Hun oudste zoon Willem was toen reeds overleden. Zij bepaalden dat *nademael Willem, haren outsten soon, getrouwt sijnde geweest met Jenneken Cornelis Matijsen van Gorp, in zijn leven vande testateuren boven zijn houwelycx goet heeft genooten ende gehadt de somme van een hondert ende vyftich gulden eens, dat oock nade doot vanden eersten afflyvigen van hun beijde henne twee andere soonen, met namen Huybert ende Joost, of derselver kinderen en erffgenamen, boven hen houwelycx goet oock ijeder daer tegens sal genieten ende proffiteren gelijcke somme van een hondert ende vijftich eens, waermede ijeder van henne kinderen van hare legitime portie in des eersten afflijviges goederen genoeghsaem sullen wesen betaelt ende voldaan.*¹⁹²

Bij een erfdeling op 13 juli 1694 tussen de zoons Huybreght en Joost, alsmede de kleinzoon Cornelis Willem Smulders, blijken de testateur en testatrice uit het vermelde testament overleden te zijn. De te verdelen goederen, –huizen en landerijen–, waren gelegen te Tilburg aende Rijt.¹⁹³

1. Willem Adriaen Smulders, te Tilburg gedoopt op 16 februari 1647, trouwde aldaar op 7 maart 1672 met Jenneken Cornelis van Gorp, dochter van Cornelis Matheus Jans van Gorp en van Dingen Cornelis Gerit Emberts. Zij hertrouwde te Tilburg op 26 augustus 1680 met Cornelis Janssen de Rooij.

Uit het eerste huwelijk was zij moeder van:

- A. Cornelis Willem Smulders, te Tilburg gedoopt op 27 november 1672, overleden tussen 1694 en 1700.

Een schepenakte uit 1700 behandelt de regeling van een geschil, ontstaan tussen Cornelis Janssen van Rooij als man van Jenneken Cornelis van Gorp ter ene en Clasiyntjen, *bejaerde voordogter* van genoemde Cornelis van Rooij, ter andere zijde, nopende de nalatenschap van Cornelis Willem Smulders. Aan Clasiyntjen werd een perceel akkerland aan de Rijt toegewezen, met dien verstande dat als zij zonder kinderen zou komen te overlijden dit land zou overgaan naar haar halfzuster Willemijn, dochter van Cornelis van Rooij uit diens tweede huwelijk met Jenneken van Gorp. De andere partij kreeg het vruchtgebruik van de door Cornelis Willem Smulders nagelaten erfgoederen, die nadien in volle eigendom zouden toevallen aan genoemde Willemijn.¹⁹⁴

- B. Maria, te Tilburg gedoopt op 23 juli 1674, jong gestorven.

2. Huybreght Adriaen Smulders¹⁹⁵, gedoopt te Tilburg op 21 april 1658 en aldaar begraven op 15 november 1729, trouwde te Tilburg op 12 juli 1684 met Laureijsken Pauwels Peijmans¹⁹⁶, te Tilburg gedoopt op 9 augustus 1656 als dochter van Pauwels Laureijs Peijmans en Jenneken Janssen van Lil en er begraven op 6 september 1708. Kinderen:

- A. Jan Huybreght Smulders, gedoopt te Tilburg op 10 juli

192. GAT, N 36, f 9, 22 februari 1696.

193. GAT, R 468, f 83, 13 juli 1694.

194. GAT, R 428, f 75^v, 8 december 1700.

195. GAT, R 430, f 120^v, 21 november 1711; f 139^v, 5 april 1712.
R 434, f 73, 1 december 1732.
R 435, f 317^v, 15 mei 1742.
R 436, f 134, 17 september 1744.
R 469, f 245, 7 mei 1711.
N 77, f 339, 21 november 1748.
N 80, f 21, 8 maart 1755.

196. L.F.W. Adriaenssen, „Paymans. Stamboom van een Meierijs geslacht“, *De Brabantse Leeuw*, XXVI (1977) 177.

1685, trouwde aldaar op 26 november 1724 met Ariaentje Adriaen Verhoeven en is er op 13 maart 1755 begraven.

B. Maria, te Tilburg gedoopt op 31 mei 1687.

C. Gerard, te Tilburg gedoopt op 2 maart 1690.

D. Judith, te Tilburg gedoopt op 25 december 1691.

E. Willem Huybrecht Smulders is te Tilburg op 1 januari 1693 gedoopt en trouwde aldaar op 7 oktober 1731 met Anna Marij Meijnders.

F. Anna Maria, te Tilburg gedoopt op 3 juli 1695.

G. Adriana, te Tilburg gedoopt op 14 februari 1699.

3. Joost Adriaen Smulders, volgt onder XI-v op pagina 119.

XI-v. JOOST ADRIAEN SMULDERS¹⁹⁷ is te Tilburg gedoopt op 27 februari 1662 en werd daar begraven op 25 april 1701. Op 14 december 1687 trouwde hij te Tilburg met Anneken Claes Cauwenbergh, dochter van Claes Peter Cauwenbergh en Jenneken Cornelis Claes Stevens. Zij hertrouwde voor 1703 met Peeter Jan Claessen.¹⁹⁸

In 1705 verklaarden de voogden van de onmondige kinderen uit dit huwelijk te hebben verhuurd aan Cornelis Jacobs van Roessel *eene huijsinge, schuer ende schop met de saeij, weij ende heijlanden daeraen liggende ende daer toe behoorende, alle soo groot ende cleijn als t'selve gestaen ende gelegen is aende Reijdt alhier, onbegrepen der maeten. Item noch eenen beemt, gelegen int Gilse broeck, den huerder al te samen genochsaem bekend. Ende dat voor den tijt ende termijn van acht eerst comende ende achtereenvolgende jaeren, inganck nemende de huijsinge, schuer, hoff met weij ende vier loopensaet saeijlant halff april eerstcomende 1706 ende het resterende saijlant t'oigst daeraen volgende inde witte stoppelen ende expirerende halff april ende t'oigst 1714, gereserveert nochtans hinc inde henne obtie ende vrije keuse van mette vier eerstcomende jaeren uijt dese hueringe te mogen scheijden, mits hetselve malcanderen Kersmis te voorens opseggende, voor welck gebruijck der voerseijde stede den huerder jaerlijcx tot voorlijff heeft geloofd te betaelen de somme van vijftigh gulden ende in coren pacht vier mud rogh ende eenen sack boeckwijt met den vlegel ende wan gesuijvert sijnde, waer van het eerste jaer verschijnen sal van voorlijff halff april 1707 ende van het saeijlant etcetera in coren pacht ende boeckwijt voor Lichtmis 1707 te leveren; ende bovendien alle jaer noch te leveren hondert steen recht stroij om op de voorseijde huijsinge te laeten verdecken, ende soo voort continuieren van jaere te jaere totte expiratie der voorseijde huer jaeren incluijs. Verders is geconditioneert dat den huerder den decker gehouden sal sijn cost ende dranck te geven sonder corte, waer voor hij huerder sal genieten den affval. Den huerder sal de wegten ende wanden in witten ende leemen oock moeten onderhouden ende de voorseijde goederen in affscheydingen moeten laeten liggen soo ende gelijck hij dit aenveerden sal.*¹⁹⁹

De kinderen uit dit huwelijk zijn:

1. Judith, te Tilburg gedoopt op 30 januari 1689.

197. GAT, R 429, f 71^v, 28 april 1706.

R 469, f 105, 30 november 1705.

198. GAT, R 428, f 151, 15 april 1702.

199. GAT, R 469, f 108, 28 december 1705.

2. Johanna Maria, te Tilburg gedoopt op 9 januari 1692.
3. Adriaen Joost Smulders, volgt onder XII-o op pagina 120.
4. Josina, te Tilburg gedoopt op 13 november 1697.
5. Niclaes, te Tilburg gedoopt op 14 maart 1701.

XII-o. ADRIAEN JOOST SMULDERS²⁰⁰ werd te Tilburg gedoopt op 27 september 1694, trouwde aldaar op 8 juli 1718 met Magdelon Robbert Mutsaerts en stierf er op 18 maart 1732. Magdelon is te Tilburg op 3 april 1684 gedoopt als dochter van Robbert Bernaert Mutsaerts en Maria Antonis Soffaerts en hertrouwde daar op 21 februari 1735 met *Hendrick Cornelis Melis*. De kinderen uit haar eerste huwelijk zijn:

1. Joost Adriaen Smulders, volgt onder XIII-p op pagina 120.
2. Anna Adriaan Smulders, te Tilburg gedoopt op 2 maart 1721, trouwde daar op 13 februari 1746 met Laurens Jan van Spaendonck. Deze hertrouwde met Clasina Adriaan Priems, weduwe van Jan Baptist van Beurden.
3. Bernardus Smulders, volgt onder XIII-q op pagina 122.
4. Norbertus, te Tilburg gedoopt op 25 juni 1725.
5. Norbertus, te Tilburg gedoopt op 16 februari 1727.
6. Joannes Baptista, te Tilburg gedoopt op 23 oktober 1730.

XIII-p. JOOST ADRIAAN SMULDERS²⁰¹, gedoopt te Tilburg op 31 december 1718 en aldaar begraven op 21 februari 1760, trouwde te Tilburg op 24 januari 1751 met Engelen van Riel, aldaar gedoopt op 23 augustus 1726 als dochter van Jan Lambert van Riel en Cornelia Hendrik van Iersel. Hij hertrouwde te Tilburg op 18 juli 1757 met Maria Beckers, die daar op 13 januari 1723 was gedoopt als dochter van Peter Wouter Beckers en Maria Hendrik van Gestel. Maria hertrouwde te Tilburg op 24 november 1760 met Jan Nicolaes Eulinx.

Uit het eerste huwelijk van Joost Smulders zijn geboren:

1. Adriaan Joost Smulders, volgt onder XIV-u op pagina 120.
2. Engelbertus, te Tilburg gedoopt op 10 oktober 1758 en daar begraven op 12 maart 1759.

XIV-u. ADRIAAN JOOST SMULDERS²⁰² (Smeulders), koopman in tabak en snuif, werd te Tilburg gedoopt op 27 december 1751 en is daar begraven op 23 mei 1795. Hij trouwde te Tilburg op 14 september 1777 met Cornelia Cornelis Castele uit Hilvarenbeek en hertrouwde te Tilburg op 23 oktober 1780 met Catharina Vossens uit Eersel.

In 1793 verklaarde Adriaan aan N. Struijk te Delft *f* 57:17:0 schuldig te zijn wegens geleverde carotten²⁰³, aan Leendert Hogewerf *f* 22 wegens geleverde carotten, aan Pieter Bron te Delft *f* 50:11:0 wegens geleverde snuiftabak en aan Jan Bertram Becker te *Waldbroell* *f* 25 wegens geleverd *kruijt*.²⁰⁴

Uit het eerste huwelijk zijn geboren:

1. Engelina, te Tilburg gedoopt op 16 april 1779.

200. GAT, R 334, f 262, 15 mei 1730. R 473, f 360, 5 februari 1735. R 478, f 180, 25 januari 1759. R 481, f 54, 26 juni 1775. R 500, ongef., 9 februari 1735. N 69, no 117, 18 juli 1721.

201. GAT, R 441, f 87, 3 juli 1759. R 444, f 85^v, 3 december 1770. R 445, f 224, 23 oktober 1775. R 478, f 97^v, 2 juli 1757. R 481, f 68^v, 7 september 1775. N 90, f 31, 3 maart 1760. N 96, f 27, 24 januari 1771.

202. GAT, R 445, f 215, 7 september 1775; f 226, 23 oktober 1775; f 268^v, 15 april 1776. R 446, f 23, 3 augustus 1776. R 447, f 10, 30 januari 1779. R 449, f 71^v, 8 januari 1784. R 451, f 6^v, 7 november 1785. R 452, f 104, 13 februari 1788. R 482, f 216^v, 23 oktober 1780. R 506, ongef., 23 oktober 1780. R 643, f 16, 23 juli 1783. N 101, no 7, 19 januari 1776. N 120, no 19, 21 mei 1795.

203. Een carotte (Frans, Zuidnederlands) is een peen.

204. GAT, R 455, f 73, 5 januari 1793.

2. Johanna Catrina Adriaan Smulders, te Tilburg gedoopt op 24 mei 1780, trouwde daar op 14 mei 1810 met Cornelis Hutten, fabrikant, in 1830 keurder van de lakenhal. Op 16 april 1847 is zij te Tilburg overleden.

Uit het tweede huwelijk:

3. Cornelia Adriaan Smeulders, te Tilburg op 6 maart 1782 gedoopt, trouwde aldaar op 20 april 1814 met de kleermaker Franciscus Obbens en overleed er op 8 juni 1867.
4. Henrica Adriaan Smeulders, gedoopt te Tilburg op 9 december 1783, trouwde aldaar op 1 mei 1811 met Joseph Verschuren, kleermaker, en stierf er op 30 maart 1843.
5. Walthera, te Tilburg gedoopt op 20 april 1785 en op 14 november 1791 aldaar begraven.
6. Justinus, te Tilburg gedoopt op 12 juli 1787.
7. Adam Smeulders, kaardenmaker en later visser, is op 27 december 1793 te Tilburg gedoopt en er overleden op 18 april 1860. Te Tilburg trouwde hij op 13 mei 1839 met Maria Helena de Rooij, weduwe van Cornelis van Hest. Zij is te Tilburg geboren op 8 augustus 1811 en stierf er op 8 maart 1889.

Kinderen:

- A. Adriaan Franciscus Smeulders, timmerman, te Tilburg geboren op 29 februari 1840, trouwde aldaar op 18 mei 1865 met Anna Cornelia Berkelmans uit Enschoot, daar geboren op 17 december 1840 en te Tilburg overleden op 8 april 1901. Zij was moeder van tien kinderen en te Tilburg op 9 maart 1897 weduwe geworden.
- B. Justinus Smeulders is op 22 januari 1842 geboren en stierf daar als frater M. Cyrillus op 26 januari 1887.
- C. Hendrikus Smeulders, smid, is op 29 februari 1844 te Tilburg geboren en stierf daar op 3 mei 1917. Hij is te Tilburg op 24 mei 1866 getrouwd met Petronella de Brouwer, die aldaar is geboren op 26 augustus 1840, zes kinderen kreeg en te Tilburg stierf op 5 januari 1908.
- D. Adam Smeulders, voerman, is te Tilburg geboren op 17 oktober 1846 en trouwde daar op 4 augustus 1880 met Maria Anna van Casteren, geboren te Tilburg op 8 januari 1857, aldaar overleden op 12 november 1919. Adam stierf te Tilburg op 4 februari 1929.
- E. Cornelis Smeulders, te Tilburg geboren op 16 november 1849, is aldaar op 5 februari 1935 ongehuwd overleden.
- F. Hubertus Smeulders (Smulders), timmerman, te Tilburg geboren op 4 juni 1852, trouwde met Maria Wilhelmina van Langen, geboren te Diessen op 29 december 1851, overleden te Tilburg op 9 maart 1929. Hij tekende afwisselend Smulders en Smeulders; zijn eerste, tweede en achtste kind werden in het geboorteregister ingeschreven als Smulders, de andere elf kinderen als Smeulders. Op 28 april 1821 is hij te Tilburg overleden.

XIII-q. BERNARDUS SMULDERS²⁰⁵, *fabriqueur in wolle laekens en winkelier*, te Tilburg gedoopt op 6 september 1722, ging op 10 februari 1759 in ondertrouw met Piternel Voskens, die echter ziek werd en nog voor het huwelijk overleed. Op 30 december 1759 trouwde Bernardus te Tilburg met Woutera Adriana Cleysen, dochter van Hendrik Cleysen en Catharina Essen. Zij is te Tilburg gedoopt op 26 december 1730 en werd daar begraven op 7 oktober 1782. Bernardus volgde haar op 25 februari 1785 in het graf.

De kinderen uit dit huwelijk waren:

1. Adriana Maria, gedoopt te Tilburg op 18 oktober 1760.
2. Hendrik Smulders, schoolonderwijzer, is te Tilburg gedoopt op 20 januari 1762 en stierf daar ongehuwd met 20 juni 1834.
3. Jan Baptist Smulders, gedoopt te Tilburg op 7 december 1763, woonde in 1798 te Rotterdam.
4. Maria Catharina Smulders, te Tilburg gedoopt op 26 augustus 1765, trouwde te Tilburg op 19 oktober 1795 met Willem van Asten en werd er begraven op 15 januari 1798.
5. Maria Helena Smulders, gedoopt te Tilburg op 5 maart 1767.
6. Maria Theresia, te Tilburg gedoopt op 8 oktober 1768. Zij heeft blijkbaar geruime tijd elders gewoond. In 1798 verschenen voor schepenen van Tilburg haar broers Hendrik en Augustinus Francis, beide woonachtig aldaar, *dewelke ieder in solidum et indivisum renuncieerende van het beneficie divisionis, hun van de kracht ende effecte van dien wel onderrigt houdende, verklaarde ingevolge het reglement van de gewezen Staaten Generaal van den 19e oktober 1792 zig te verbinden met ter woon neder te zetten, tot armoede mogte koomen te vervallen, zodanig dat dezelve publieke ondersteuning nodig zoude hebben, die eventueelen last van armoede en alimentatie volkomenlijk op hun comparanten te neemen. Belovende mitsdien de magistraat off armbezorgers van Tilborg daar van ten allen tijden te zullen indenneeren. Stellende ten dien einde hunne respective persoonen ende goederen ten bedwange ende subjectie als na regten.*²⁰⁶
7. Augustinus Franciscus Smulders, volgt op pagina 121.
8. Maria Anna, te Tilburg gedoopt op 25 maart 1772.
9. Maria Monica, te Tilburg gedoopt op 26 april 1774.
10. Ida, te Tilburg gedoopt op 13 januari 1776.

XIV-v. AUGUSTINUS FRANCISCUS SMULDERS²⁰⁷, bakker, te Tilburg gedoopt op 13 augustus 1770 en aldaar overleden op 27 april 1852. Hij trouwde te Tilburg op 21 juli 1806 met Maria Theresia van Iersel, die daar op 13 november 1781 was gedoopt als dochter van Cornelis van Iersel en Petronella van Roij.

In 1807 verkocht Hendrik Smulders als executeur-testamentair van de boedel en nalatenschap van Justinus Cleijsen aan zijn broer Augustinus Francis Smulders *eene huizinge, genaamd De Ster, agterhuis, schuur en hof, groot een lopensen of etcetara, staande*

205. GAT, R 424, no 48, 10 april 1810.
R 443, f 64^v, 12 november 1766.
R 449, f 45^v, 7 november 1783.
R 458, f 71^v, 10 januari 1798.
R 463, f 105^v, 28 april 1807.
R 640, ongef., 27 juni 1769.
R 642, ongef., 4 augustus 1781.
N 82, f 185, 7 januari 1763. N
107, no 116, 1 oktober 1782.
N 146, no 45, 20 november
1797.

206. GAT, R 492, f 73, 7 maart 1798.

207. GAT, R 422, no 1, 12 juli 1808.
R 462, f 156^v, 31 december
1805. R 622, los stuk de dato 6
december 1809.

*ende gelegen alhier onder Tilburg aan de kerk, oost en zuid de casseijstraat, alsmede twee percelen heide ter plaatse de Zipte en een perceel schaarbos te Goirle, alles voor de koopprijs van f 2080.*²⁰⁸

Kinderen:

1. Bernardus, te Tilburg gedoopt op 16 april 1807 en daar overleden op 11 juni 1815.
2. Cornelis Smulders, koperslager, is te Tilburg gedoopt op 1 april 1808 en stierf daar ongehuwd op 20 januari 1872.
3. Adriana Walthera Smulders, gedoopt te Tilburg op 17 juni 1809, vertrok in 1828 naar Turnhout, maar keerde terug naar haar geboortestad, waar zij op 29 augustus 1829 overleed. Zij was ongehuwd gebleven.
4. Petrus Dyonisius Smulders, bakker in *De Oude Ster*, die des tijds stond op de hoek van de Zomerstraat en de Nieuwlandstraat, is te Tilburg gedoopt op 9 oktober 1810 en trouwde aldaar op 27 april 1837 met Anna Catharina Meulders, dochter van Johannes Meulders en Aldegonda Prinsen. Zij is te Tilburg gedoopt op 18 november 1807 en overleed er op 7 januari 1886. Haar man is op 20 september 1859 te Tilburg overleden.

Kinderen:

- A. Augustinus Franciscus Smulders, commissionair in wol, is te Tilburg geboren op 6 februari 1838 en stierf aldaar op 9 maart 1894. Hij trouwde te Tilburg op 12 mei 1864 met Johanna Maria Stokkermans, aldaar geboren op 7 augustus 1836 en er overleden op 7 januari 1914. Uit dit huwelijk zijn zes kinderen geboren.
- B. Johanna Aldegonda Smulders, geboren te Tilburg op 20 mei 1839, aldaar overleden op 7 oktober 1878, trouwde er op 18 oktober 1870 met Hendrikus van de Pas, banketbakker, geboren te Tilburg op 30 juni 1835, aldaar overleden op 26 oktober 1902.
- C. Hendrikus Bernardus Smulders, banketbakker, geboren te Tilburg op 18 januari 1841, aldaar overleden op 11 februari 1899.
- D. Catharina Maria Smulders, geboren te Tilburg op 2 mei 1842, trouwde aldaar op 8 mei 1871 met Anthonius Marinus Perquin, winkelier, geboren te Drunen op 25 mei 1843.
- E. Maria Elisabeth Smulders, te Tilburg geboren op 28 augustus 1843, aldaar overleden op 10 januari 1925.
- F. Theresia Maria Smulders, geboren te Tilburg op 7 november 1844, trouwde aldaar op 16 januari 1882 met Cornelis Verkleij, veehouder te Loenen, weduwnaar van Adriana Smorenberg, geboren te Bodegraven op 21 december 1833.
- G. Maria Helena Smulders, te Tilburg geboren op 4 april 1846, overleden te 's-Gravenhage op 19 mei 1876.
- H. Jacobus Petrus Smulders is te Tilburg geboren op 12 no-

208. GAT, R 463, f 121, 6 juli 1807.

vember 1849, trouwde niet en stierf aldaar op 3 april 1918.

- I. Emilius Maria Smulders, importeur van minerale oliën, geboren te Tilburg op 21 juli 1856, trouwde daar op 21 juli 1903 met Agnes Catharina Mina Cornelia Hofland. Zij is te Tilburg geboren op 31 december 1864 en overleed op 14 februari 1909. Haar weduwnaar hertrouwde te 's-Gravenhage op 14 april 1910 met Maria Wilhelmina Sophia Lutz, die aldaar was geboren op 9 mei 1874. Uit het tweede huwelijk werden drie kinderen geboren.
5. Jan Baptist Smulders, koperslager, is geboren te Tilburg op 31 maart 1812 en trouwde er op 1 oktober 1868 met Maria Elisabeth Panis, weduwe van Johannes van Gorkom. Zij is geboren te Tilburg op 19 juni 1830 en stierf daar op 9 mei 1895 na weduwe te zijn geworden op 7 september 1890 (Tilburg). Kinderen:
- A. Maria Tberesia Adriana Smulders, geboren te Tilburg op 28 augustus 1869, aldaar overleden op 20 november 1950. Zij trouwde te Tilburg op 2 juli 1894 met Franciscus Antonius Joannes Maria van der Schoot, koperslager, geboren te Tilburg op 1 april 1865, aldaar overleden op 1 juni 1947.
- B. Huberta Dimphna Smulders, geboren te Tilburg op 26 juni 1871, trouwde aldaar op 16 februari 1897 met Adrianus Cornelis van der Schoot, koopman, geboren te Tilburg op 31 augustus 1870. Hij hertrouwde te Tilburg op 6 oktober 1908 met Jeannette Maria Catharina Smulders²⁰⁹ en stierf op 4 februari 1955 aldaar.
6. Catharina, te Tilburg geboren op 9 juli 1813.
7. Wilhelmus Hendericus Smulders²¹⁰, smid, geboren te Tilburg op 20 januari 1815, aldaar overleden op 29 november 1883, trouwde te Tilburg op 11 januari 1838 met Maria Agatha Simons, aldaar geboren op 16 augustus 1813 en er overleden op 27 maart 1874. Hij hertrouwde te Tilburg op 22 juni 1875 met Johanna Catharina Hutten, dochter van Cornelis Adam Hutten en Johanna Catrina Smulders, geboreu te Tilburg op 4 september 1824.

Uit het eerste huwelijk stammen:

- A. Augustinus Franciscus Smulders, geboren te Tilburg op 27 november 1838, stierf te Nice op 29 april 1908 als ridder in de orde van Oranje-Nassau en drager van diverse andere onderscheidingen. Hij was achtereenvolgens fabrikant van stoomwerktuigen, industrieel te Utrecht en stichter van de werf Gusto voorheen firma A.F. Smulders. Op 11 september 1862 trouwde hij te 's-Hertogenbosch met Catharina Maria Westerlaken, aldaar geboren op 11 augustus 1837, overleden te Rotterdam als draagster van het erekruis Pro Ecclesia et Pontifice. Uit dit

209. Dochter van Hubertus Cornelis Smulders onder XIV-v-7 hierna.

210. Op het gemeentearchief van Tilburg berust in het dossier-Smulders een uitgebreide fragment-genealogie, samengesteld door de heer Abma, betreffende deze W.H. Smulders en zijn nakomelingen.

- huwelijk zijn zeven kinderen geboren.
- B. Johannes Ludovicus Smulders, geboren te Tilburg op 30 november 1839, overleden te Utrecht op 14 mei 1908. Hij was oprichter van een machinefabriek, later genoemd Jaffa. Te Tilburg trouwde hij op 6 september 1864 met Cornelia Maria Franken, aldaar geboren op 21 augustus 1841 en te Utrecht overleden op 8 oktober 1916. Zij hadden vijf kinderen.
 - C. Hubertus Cornelis Smulders, smid, geboren te Tilburg op 16 februari 1841, trouwde te Breda op 12 mei 1870 met Anna Maria van Roosendaal, geboren te Oudenbosch op 9 november 1845. Zij kregen drie kinderen.
 - D. Carolus Wilhelmus Smulders, machinefabrikant te Utrecht, is te Tilburg geboren op 15 september 1842 en trouwde aldaar op 4 juni 1868 met Regina Maria Anna Leysten, geboren te Tilburg op 10 maart 1844. Drie kinderen werden in 1869–1872 geboren te 's-Hertogenbosch.
 - E. Josephina Maria Smulders is te Tilburg geboren op 29 maart 1844 en trad in een klooster.
 - F. Hendrika Huberdina Smulders, te Tilburg geboren op 6 september 1845, verhuisde in 1868 naar Vilvoorden.
 - G. Alexander Hendrikus, te Tilburg geboren op 22 mei 1847, daar overleden op 22 maart 1848.
 - H. Johanna Maria Smulders is te Tilburg geboren op 27 januari 1849, trouwde te Tiel op 30 augustus 1875 met Wilhelmus van Roessel²¹¹, slager, en stierf te 's-Gravenhage op 22 februari 1925. Haar man was geboren te Waalwijk op 18 oktober 1848 als zoon van Johannes van Roessel, leerlooier te Raamsdonk, en van Wilhelmina Canters. Hij stierf te 's-Hertogenbosch op 31 oktober 1911.
 - I. Franciscus Hendrikus Smulders is te Tilburg geboren op 16 februari 1851, richtte een machinefabriek op te Utrecht en stierf daar op 26 oktober 1915. Te Tilburg trouwde hij op 27 mei 1879 met Maria Euphrasia van Niekerken, geboren te Utrecht op 16 januari 1854, aldaar overleden op 10 oktober 1904. Te Utrecht hertrouwde hij op 7 september 1908 met Petronella Clasina van Niekerken, aldaar geboren op 3 oktober 1859. Uit het eerste huwelijk zijn zeven kinderen geboren.
8. Helena Smulders, geboren te Tilburg op 10 december 1816, stierf daar ongehuwd op 3 januari 1844.
 9. Johanna Maria Smulders, te Tilburg geboren op 5 september 1818, vestigde zich in 1844 te Dendermonde.
 10. Maria Dorothea Smulders, te Tilburg geboren op 3 mei 1820, aldaar ongehuwd overleden op 12 januari 1897.
 11. Bernardus Smulders, koperslager, is te Tilburg geboren op 8 juni 1823 en stierf aldaar op 8 maart 1891. Aan het einde van zijn leven was hij wethouder. Te Tilburg trouwde hij op

211. J. van Dijk, „Van Roessel”, *De Brabantse Leeuw*, XV (1966) 178.

30 september 1847 met Jacoba Dorothea van Beurden, aldaar geboren op 12 juni 1819 en er overleden op 21 december 1879. Kinderen:

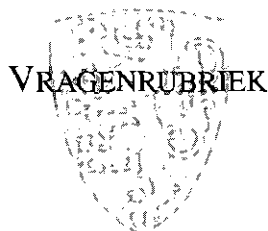
- A. Theresia Elisabeth Smulders, geboren te Tilburg op 17 juli 1848, aldaar overleden op 20 mei 1911. Zij trouwde te Tilburg op 24 januari 1871 met Josephus Cornelis Hubertus Donders, fabrikant, geboren te Tilburg op 11 juni 1845 en daar overleden op 18 december 1926.
 - B. Alphonsus Gasparus Antonius Smulders, geboren te Tilburg op 11 december 1849, aldaar overleden op 1 december 1904. Hij trouwde te Tilburg op 8 januari 1873 met Maria Jacoba Theresia van Brunschot, geboren te Hoogeveen op 4 mei 1846, overleden te Tilburg op 21 november 1888. Te Eindhoven hertrouwde zij op 30 juni 1891 met Anna Josephina van Hugte, aldaar geboren op 21 september 1866. Uit het eerste huwelijk werden drie, uit het tweede vijf kinderen geboren.
 - C. Hendrikus Bernardus Smulders, geboren te Tilburg op 29 oktober 1851, aldaar overleden op 27 maart 1896, trouwde te Eindhoven op 16 februari 1892 met Elisabeth Maria van Hugte, aldaar geboren op 2 juni 1859. Zij hertrouwde te Tilburg op 1 februari 1899 met de onderwijzer Josephus Maria van Oosterhout.
 - D. Anna Maria Helena Smulders, geboren te Tilburg op 29 september 1853, stierf aldaar op 12 augustus 1929. Zij trouwde te Tilburg op 16 oktober 1877 met Jules Prospère Corneille Marijnen, commissionair, geboren te Tilburg op 16 maart 1850 en aldaar overleden op 1 augustus 1902.
 - E. Augustina Maria Smulders, geboren te Tilburg op 16 oktober 1855, trouwde aldaar op 15 november 1880 met Jacobus Johannes Broeckx, koperslager, en stierf er op 15 mei 1918. Haar man was te Tilburg geboren op 6 mei 1849.
 - F. Josephus Franciscus, te Tilburg geboren op 12 maart 1859 en daar overleden op 18 maart 1859.
 - G. Josephina Maria Cornelia, te Tilburg geboren op 19 juli 1857, aldaar overleden op 18 maart 1859.
 - H. Josephina Maria Smulders, geboren te Tilburg op 19 maart 1860, trad in een klooster en stierf te Moergestel als zuster Maria Jacoba.
12. Antonetta, geboren te Gilze op 6 februari 1825, overleden te Tilburg op 29 juni 1829.

Wordt vervolgd

MEDDELINGEN

De afdeling Limburg van de Nederlandse Genealogische Vereniging schrijft ter gelegenheid van haar 25-jarige bestaan een prijsvraag uit voor de beste genealogische studie die gepubliceerd wordt tussen 1 oktober 1995 en 1 februari 1998. Het onderwerp moet vooral zijn gelokaliseerd in de Nederlandse provincie Limburg. Inlichtingen bij ir G.J. Dethmers, Andersonweg 22, 6041 JE Roermond, tel. 0475-316010 (alleen 's avond).

VRAGENRUBRIEK

Vragen

Van Tulden

In 1661 werd te Nederweert Barbel geboren, dochter van Abel van Tulden en Anna. Haar broer Christianus werd geboren te 's-Hertogenbosch in 1664. Gezocht wordt Abel van Tulden. Vermoedelijk was hij een soldaat.

Verschuren

Christina Paulus Verschuren trouwde te Tilburg op 23 juli 1721 met Adriaen Peters Brocken. Wie kent hun afkomst?

Bullens

Willem Jan Bullens uit Oostelbeers trouwde te Oirschot op 23 januari

1763 met Helena Joseph van der Schoot, die daar is gedoopt op 11 augustus 1738. In 1763-1780 werden hun kinderen Joanna, Josephus, Maria, Hendrik, Paulus, Cornelius en Joannes geboren. Wie helpt mij met het vinden van de doopakte van Willem Jan Bullens, geboren omstreeks 1735 te Oostelbeers?

Martens

Nicolaes Adriaen Martens, geboren naar schatting circa 1595, was rond 1660 stadhouders in Baarle-Nassau. Wie weet meer van hem? Is er verwantschap met Adriaen Gerard Martens, geboren rond 1565 te Baarle-Hertog?

De Bont

Adriaentje Wouters de Bont zou volgens haar trouwakte (Tilburg, 31 december 1702) ongeveer in 1677 zijn geboren te Goirle. Haar echtgenoot was Peter van Helvoirt. Als haar vader komen verschillende Wouters in aanmerking: Wouter Cornelis Wouters de Bont, die in 1673 testeerde, en Wouter de Bont, in 1685 de man van Catharina Michiels de Veth. Wie kent de correcte afstamming van Adriaentje?

Vervloet

Margaretha Vervloet was een *jonge dochter ex Londen*, toen zij te Bergen op Zoom op 13 februari 1724 trouwde met Petrus Andreas van Mattembergh. Er is alle reden om aan te nemen dat haar familie uit Noord-Brabant kwam. Wie helpt mij verder?

De Rohe, Van Rhoo, De Roij

Te 's-Hertogenbosch trouwden op 2 juli 1679 Anthonis Donckers en Maria de Roij uit Oirschot. Zij wordt ook De Rohe en Van Rhoo genoemd. Zij was een bastaarddochter van Catharina, zelf een natuurlijke dochter van Dirck Gerits van Gestel. Dat zijn het inkomen

genoot uit een kapitaal van f 300, dat in 1659 was gelegateerd door de heer van Merode de Houffalize, doet vermoeden dat deze halfheer van Oirschot en Hilvarenbeek haar natuurlijke vader was. Wie kent de identiteit van de ouders van Maria 'de Roij'?

Van Vught

Martinus van Vught uit Loon op Zand woonde achtereenvolgens te Meerhout (1762), Breda (1765) en Roosendaal (1791-1795). In 1775 was hij getrouwd met Johanna Theresia van Walderen. Is er meer over dit echtpaar en hun eventuele nageslacht bekend? Zijn broer Eugène woonde in 1791 te Amsterdam. Waar is hij gebleven?

Antwoorden

Van Mispel(en) (De Brabantse Leeuw 1996/1)

Roelof Adams van der Mispel(en) uit de meierij van Den Bosch, die te IJsselstein in 1689 trouwde, kan identiek zijn aan Rodulphus, gedoopt te Zeelst op 17 augustus 1663 als zoon van Adam Thomis (Thomas) van (der) Mispelen en van Maria Rolifs. Broers en zusters van vader Adam kunnen zijn: Henricus Thomas (Thomis) van Mispelen, Judocus Thomas van Mispelen en Anthonet Thomas van Mispelen. Ook van Henricus en Judocus werden kinderen te Zeelst gedoopt.

F. van Gemert
De Koppele 521,
5632 LR Eindhoven

Van Mispel(en) (De Brabantse Leeuw 1996/1)

Op 31 januari 1672 trouwde te Zeelst Cathalijn, dochter van Marten Janssen de Biese, met Joest Thomas van de Mispelblom. De ondertrouw werd aangetekend op 16 januari. Joest woonde te Zeelst en was een zoon van

Thomas Jacobs van Mispelen en Anna Anthonis Adams. Een en ander blijkt uit het schepen-trouwboek van Veldhoven, Zeelst en Blaarthem. Er blijken nogal wat verschillende schrijfwijzen te bestaan van de naam in kwestie.

N.J.M. Biezen
Kasteelzicht 6,
4271 CE Dussen

Ryckers (*De Brabantse Leeuw* 1996/4)

Jan Aert Ryckers werd gedoopt te Oostelbeers op 30 januari 1622

als zoon van Arnoldus Joannis Ryckers en Margaretha N. Zijn grootouders waren Joannes Joannis Richardi en Maria Gualteri (in de wandeling Maria Walravens). Overgrootouders waren Jan Henrick Dionys Colen en Anna Willem Willems Decker.

Bronnen: Streekarchief Oirschot, Oost- en Middelbeers R 585, f 52, 6 mei 1610; f 57^v, 27 december 1610; f 105, 29 januari 1615; f 168^v, 15 november 1622. R 586, f 4^v, 8 oktober 1655. R 587, f 24^v, 9 januari 1669; f 25, 21 januari 1669. Zie voorts H.L.M.

Vera, „Wortelsnoei voor de boom van Van Aken“, *Genealogisch Tijdschrift voor Oost-Brabant*, XI (1996) 33-40, in het bijzonder pp. 34, 36 en 40.

Aert Jan Rijckers woonde te Oostelheers: Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Raad van Brabant 286, ongef., ongedateerd rekest met apostille de dato 13 september 1650 (Leo Adriaenssen).

H.L.M. Vera
Beusichemseweg 112,
3997 ML 't Goy

Aan dit nummer is meegewerkt door:

J. van Gils, Doelenstraat 68, 5081 CM Hilvarenbeek

A.H. Hoeven, Liatrijslaan 12, 5882 EJ Aalst-Waalre

G.J.A. Schampers, Irenestraat 42, 5401 CJ Uden

G.C.M. van Dijck, Slotselaan 11, 5328 EP Rossum

L.F.W. Adriaenssen, Van der Hoopstraat 85-3, 1051 VD Amsterdam

† J.A.M. Smulders, Koningsvaren 4, 5062 JA Oisterwijk

De Brabantse Leeuw

Het genealogische en heraldische tijdschrift De Brabantse Leeuw wordt al sinds 1952 uitgegeven. In het tijdschrift treft u zowel stamboomafstammingen aan als complete genealogieën, reconstituties of besprekingen van voor een familie belangrijke voorvallen, lijsten van bepaalde beroeps- en bevolkingsgroepen enzovoorts. Behalve genealogische en prosopografische bijdragen bevat het blad ook artikelen op het vlak van de heraldiek, de banistiek, de zegelkunde en incidenteel ook de heemkunde. De Brabantse Leeuw verschijnt jaarlijks in vier afleveringen van elk 64 pagina's. Elke jaargang wordt voorzien van een alfabetisch naamregister.

Registers

Tot de service van De Brabantse Leeuw behoort ook het soft-warepakket CumIndexBL, een verzameling van alle registers van het tijdschrift. Met deze cumulatieve index kan een genealoog zich pijlsnel toegang verschaffen tot de inhoud van alle jaargangen. Elk jaar verschijnt er een aanvulling op diskette. Ook de registers van het Genealogisch tijdschrift voor Oost-Brabant zijn in de CumIndexBL opgenomen.

Helpende hand

De Brabantse Leeuw wordt gekenmerkt door artikelen die meer bevatten dan alleen data en beroepen. De hoge kwaliteit van de artikelen resulteert in een grote informatieve waarde. Ook uw genealogie of stamreeks kan een plaats krijgen in De Brabantse Leeuw, zodat deze voor andere onderzoekers en belangstellenden toegankelijk wordt gemaakt. Mogelijk heeft u voldoende materiaal verzameld en geordend, maar schrikt u terug voor het schrijven van een artikel. In dat geval wil de redactie van De Brabantse Leeuw u graag de helpende hand bieden met advies en begeleiding. Schroemt u daarom niet om contact op te nemen met de redactie, als u meent dat u waardevol materiaal bezit dat een publikatie verdient.

Familieboeken

Naast publikatie in het tijdschrift kan De Brabantse Leeuw uw genealogie ook in boekvorm uitgeven, als deel van de reeks Brabantse Stambomen. Ook hierbij wil de redactie u graag met begeleiding en advies ter zijde staan. In de serie Brabantse Stambomen zijn tot dusver drie familiegeschiedenissen verschenen. Verschillende andere familieboeken zijn in voorbereiding.

Stichting BRG

Het tijdschrift De Brabantse Leeuw wordt sinds 1995 uitgegeven door de stichting Brabantse Regionale Geschiedbeoefening. De stichting BRG geeft historische publikaties uit en verschillende tijdschriften. Verder organiseert de BRG jaarlijks tal van cursussen en lezingen over de Brabantse geschiedenis. Voor genealogen zijn drie cursussen interessant: het Bosch' protocol, genealogie voor gevorderden en genealogie voor beginners. Stamboomonderzoek is vaak een eerste kennismaking met de historie van Brabant. Sommige genealogen ontwikkelen zich tot lokale of regionale geschiedvorsers, tot heemkundigen of archeologen. Ook voor hen biedt de stichting BRG lezingen, cursussen en anderssoortige ondersteuning.

STICHTING BRABANTSE REGIONALE GESCHIEDBEOEFENING

Postbus 1104, 5200 BD 's-Hertogenbosch

Telefoon: (073) 6146193 / Fax: (073) 6123546

INHOUD

Nijver en notabel Goirle	
Het vrijkwartier in de Brabantse heraldiek	
Verboden verwantschapsgraden	
De joodse familie Wertheim	
Hediart en Derkennes	
De Diessense tak van de familie Schilders	
Een geslacht Smulders (Smculders)	
Mededelingen	
Vragenrubriek	

J. van Gils	65
A.H. Hoebe	75
L.F.W. Adriaenssen	76
G.J.A. Schampers	88
G.C.M. van Dijk	96
L.F.W. Adriaenssen	103
† J.A.M. Smulders	116
	127
	127

DE BRABANTSE LEEUW

TIJDSCHRIFT VOOR GENEALOGIE

De Brabantse Leeuw

Tijdschrift voor genealogie

De Brabantse Leeuw is een uitgave van de
Stichting Brabantse Regionale Geschiedbeoefening

Redactieadres:

De Brabantse Leeuw
Postbus 1104, 5200 BD 's-Hertogenbosch
tel.: (073) 6146193 / fax: (073) 6123546

Redactie:

drs L.F.W. Adriaenssen (voorzitter), mr G. Berkelmans, dr ir C.H.J.
van den Brekel, L.F.P.M. de Brouwer, P.G.A.M. Peeters-Veraart en
ir J.G.N.M. van der Zanden

Basis-ontwerp: NIKA Grafische Vormgeving, Vught
Lay-out en opmaak: L.F.W. Adriaenssen, Amsterdam
Druk: Biblo, 's-Hertogenbosch

Abonnementen en losse nummers:

De Brabantse Leeuw verschijnt vier maal per jaar. Prijs losse
nummers: f 12,50. Abonnementen: f 39,50, buitenland f 42,50.
Introductie-abonnementen: f 25,00 voor de lopende jaargang. Be-
taling abonnementen na toezending van een acceptgiroformulier.
Abonnementen kunnen met elk nummer ingaan. Berekening ge-
schiedt per kalenderjaar. Opzeggingen zijn alleen schriftelijk mo-
gelijk voor 1 december.

Registers:

De registers van alle jaargangen zijn samengebracht in het soft-
warepakket CumIndexBL. De prijs van deze cumulatieve index
bedraagt f 40,00. Jaarlijkse aanvullingen zijn te verkrijgen voor
f 7,50.

Opgave van abonnementen, bestellen van CumIndexBL, losse num-
mers en oude jaargangen:

Stichting Brabantse Regionale Geschiedbeoefening
t.a.v. Ria de Folter-Sebregts
Postbus 1104, 5200 BD 's-Hertogenbosch
tel.: (073) 6146193 / fax: (073) 6123546

ISSN 0006-8632

The logo consists of the lowercase letters 'brg' in a bold, italicized, sans-serif typeface.

NIJVER EN NOTABEL GOIRLE

Van Puijenbroek

Afkortingen

GAT	Gemeentearchief Tilburg
OAA	Oud Administratief Archief
SAOW	Streekarchief Oisterwijk

(Vervolg van p. 74)

In de vorige afleveringen is de familie Van Puijenbroek door elkaar geraakt. Om een en ander recht te zetten, volgt hier een samenvatting van het voorafgaande.

Vqater. ADRIAAN VAN PUIJENBROEK (1820–1899), besproken op p. 15-16 van de vorige jaargang, was de vader van onder meer:

2. Johannes Ludovicus van Puijenbroek onder VI-g (p. 16 e.v. van de lopende jaargang).
3. Cornelis van Puijenbroek onder VI-h (p. 18).
4. Hendrikus van Puijenbroek, volgt onder VI-i.
5. Hubertus van Puijenbroek, volgt onder VI-j.

Met de twee laatsten had de vorige aflevering moeten beginnen, maar die start met:

IVter. JACOBUS VAN PUIJENBROEK (1784–1867) (p. 65-68). Hij was de vader van onder meer:

1. Adriaan van Puijenbroek onder V-c (p. 68-69).
2. Cornelis van Puijenbroek onder V-d (p. 73). Hij volgt hier nogmaals onder V-d op pagina 134.
5. Joannes Cornelis van Puijenbroek onder V-e.

V-c. ADRIANUS VAN PUIJENBROEK (1817–1902), besproken op p. 68-69, was vader van onder anderen:

1. Jan Jacobus Cornelis van Puijenbroek, die zou volgen onder VI-i.
2. Bernardus van Puijenbroek, die zou volgen onder VI-j.

In plaats dat deze zonen werden besproken, volgden de aan het begin van de aflevering weggelaten broers Hendrikus en Hubertus van Puijenbroek, zonen van een andere Adriaan. Jan Jacobus Cornelis en Bernardus van Puijenbroek volgen nu onder VI-i2 en VI-j2.

VI-i2. SJAAK VAN PUIJENBROEK⁹⁶ (Jan Cornelis Jacobus), geboren te Lage Mierde op 29 januari 1849, machinaal wever, trouwde te

96. *Nieuwe Tilburgsche Courant*, 3 mei 1927. GAT, Bevolkingsregister 1880–1890, 14/242. Idem 1890–1900, 16/62. Idem 1900–1910, 22/17.

Tilburg op 3 mei 1877 met de naaister Wilhelmina Huberta Horsten, aldaar geboren op 1 februari 1857, dochter van Jacobus Horsten en van Josina Petronella van Bavel. In 1927 vierde het echtpaar aan de Molenstraat in Tilburg de gouden bruiloft. Ter gelegenheid hiervan verscheen in de krant het volgende bericht:

Heden wordt in de Molenstraat door de echtelieden J. van Puij-
enbroek en Wilhelmina Horsten temidden van een talrijke fami-
lie en onder groote belangstelling van de buurtbewoners het
gouden huwelijksfeest gevierd. De buurtbewoners konden er op
dezen zeldzamen feestdag niet mede volstaan het sympathieke
echtpaar in enkele woorden hun gevoelens te vertolken; de feest-
commissie die zich uit haar vormde, kreeg met de opdracht ook
de middelen om een werkelijk kunstzinnige versiering aan te
brengen, een versiering die een sprekend bewijs geeft van hun
aller deelname aan dit feest. Aan den voorgevel der woning is
over de geheele breedte van het trottoir, met een achttal zuilen
van geel en blauw geschilderd houtwerk een versiering aange-
bracht, die men een colonnade zou kunnen noemen, als niet
het artistieke verbindingswerk en de hooge hemel van vlaggen-
doek, het geheel meer het voorkomen van een grillig, doch vol-
komen symmetrisch daargesteld bouwwerkje gaven. Bovendien
heeft het met een schat van levend groen en bloemen, eenige
opschriften, honderde electriche lampjes en in 't midden een
kronenlamp een aspect gekregen van een nog volkomener fraai-
heid. In den top is een bootje geplaatst, de verzinnebeelding van
het huwelijksleven, en daaronder leest men:

Lang leven 't gouden paar
Dat God hun huwelijksboot bestieren
En na verloop van nog tien jaar
De diamanten kroon hun sieren.

De gelegenheidsdichter maakte nog dit vers, dat de buurtbewo-
ners met aandacht lazen:

Toen Sjaak zijn zesde kindje kocht
was hij nog niet tevree
Hij spaarde goed – na zeven jaar
kocht hij er ineens twee
en dit heeft hem geen schrik gegeven
Want eerst bij negen is 't gebleven.

De ontwerper der versiering, de heer H. Heerkens, heeft er alle
eer van en geen voorbijganger zal nalaten deze met meer dan
gewone belangstelling te beschouwen en te bewonderen. De
heer Schouten bracht de electriche lampjes aan. De Z. Eerw.
Heer van Iersel, pastoor der parochie Hoefstraat, droeg te half
negen een gezongen H. Mis van dankbaarheid op, die behalve
door de feestelingen, ook door vele bewoners der buurt werd

bijgewoond. Toen deze H. Mis geëindigd was, werd door de kinderen van het gouden paar in de kerk een danklied gezongen. Dan stelde de stoet zich op en werd naar de woning gereden. Voorop liepen bruidjes. Dan zeven auto's met familieleden. In een met groen versierde en door bruidjes met kleurige linten getrokken auto, welwillend afgestaan door den heer S. Menheere, hadden de gouden jubilarissen plaats genomen. De heeren van het feestcomité, waarvan als voorzitter fungeerde de heer W. Mols, volgden deftig in rok en met hoogen hoed. De huldiging aan de woning begon met een geestdriftig welkomstlied door de familieleden waarna de bruidjes in een lied voor het gouden paar de beste wensen vertolkten en namens het feestcomité een prachtige bloemenmand aanboden. Om 11 uur hebben de bruidjes een welgeslaagde aubade gebracht en van 12 tot 2 had een drukbezochte receptie plaats. De buurt heeft nog een mooi cadeau aangeboden. Niet minder dan drie gezelschappen zullen vanavond serenades brengen. Eerst komt de harmonie Opwaarts te half negen: om negen uur de gemengde zangvereniging Laetitia en om half tien harmonie Orpheus. Het belooft er dus van avond een groote drukte te zullen worden.

Sjaak van Puijenbroek overleed te Tilburg op 28 december 1935. Zijn vrouw overleed te Enschede op 29 november 1934. Zij werd begraven in Tilburg. Hun kinderen waren:

1. Adriana Maria van Puijenbroek, te Tilburg geboren op 6 oktober 1878⁹⁷, naaister, vertrok op 5 oktober 1908 naar Zoeterwoude, waar zij in het klooster trad.
2. Petrus van Puijenbroek⁹⁸, te Tilburg geboren op 26 mei 1880, werd schoenmaker, begon in 1929 een schoenfabriek onder de firmanaam P. van Puijenbroek & co. Zijn vennoot was W. Klerkx uit Rijen. Vanaf 1931 werden uitsluitend pantoffels gefabriceerd. Piet overleed te Tilburg op 17 april 1951. Hij trouwde aldaar op 30 januari 1907 met Johanna Maria Kennis, geboren te Tilburg op 19 juni 1884, dochter van de timmerman Theodorus Franciscus Kennis en van Johanna Maria van den Boer. Uit dit huwelijk stamt nageslacht.
3. Anna Maria Petronella⁹⁹, te Tilburg geboren op 11 juli 1882, woonde als naaister bij haar grootvader Horsten. Op 8 mei 1900 trad zij in bij de congregatie der zusters van de heilige Maagd Maria, genaamd het Gezelschap van Jezus, Maria, Jozef. Zij overleed te 's-Hertogenbosch op 2 februari 1926. Haar kloosternaam was zuster Marie Servaas.
4. Adrianus Arnoldus van Puijenbroek¹⁰⁰, op 23 juli 1884 te Tilburg geboren, wollenstoffenwever, overleden te Tilburg op 17 januari 1947. Hij trouwde aldaar op 12 augustus 1909 met de schoenstikster Maria Anna van Ostaden, geboren te Tilburg op 14 maart 1884 en aldaar overleden op 22 augustus 1961, dochter van Franciscus Salesius van Ostaden en Maria Clara Stijnen. Uit dit huwelijk stamt nageslacht.

97. GAT, Bevolkingsregister 1900–1910, 22/17.

98. *Tilburgsche Courant*, 14 februari 1929.

99. GAT, Bevolkingsregister 1900–1910, 10/105.

100. GAT, Bevolkingsregister 1921–1939, 3/180.

5. Wilhelmus Petrus Jacobus, te Tilburg geboren op 14 januari 1886 en daar overleden op 6 mei 1886.
6. Henricus Wilhelmus van Puijenbroek¹⁰¹, te Tilburg geboren op 16 juni 1887, fabriekschef, trouwde te Tilburg op 5 mei 1914 met Maria Anna van Riel, aldaar geboren op 25 december 1886, dochter van Adrianus Franciscus van Riel en van Maria Anna van de Pol. In oktober 1930 verhuisde Hendrik met vrouw en kinderen naar Roubaix en vandaar naar Enschede, waar zijn vrouw op 19 juli 1935 overleed.
7. Petrus Cornelis Adrianus van Puijenbroek¹⁰², te Tilburg geboren op 28 september 1889, fabrieksarbeider, overleden te Tilburg op 1 oktober 1964. Hij trouwde aldaar op 11 augustus 1925 met Anna Gerarda Vermeer, geboren te Tilburg op 6 december 1896 en aldaar overleden in de Kerstnacht van 1986, dochter van Wilhelmus Vermeer en van Petronella Maria Donders. Uit dit huwelijk stamt nageslacht.
8. Een levenloos geboren jongen: Tilburg, 8 juni 1892.
9. Josina Petronella, te Tilburg geboren op 6 april 1895, aldaar overleden op 15 april 1896.
10. Paulina Maria van Puijenbroek, geboren te Tilburg op 6 april 1895, overleed aldaar op 30 september 1957. Zij trouwde er op 11 augustus 1925 met de drukker Adrianus Joannes Maria Vermeer, geboren te Tilburg op 27 februari 1899 en aldaar overleden op 29 december 1963, zoon van de fabriekswerker Wilhelmus Vermeer en van Petronella Maria Donders.
11. Aloysius Jacobus Maria van Puijenbroek¹⁰³, te Tilburg geboren op 21 juni 1897, overleden te Utrecht op 17 augustus 1966, was kantoorbediende van beroep. Hij trouwde te Tilburg op 2 oktober 1922 met Cornelia Maria Beerens, aldaar geboren op 11 november 1895, dochter van de stukkenscheerder Cornelis Johannes Beerens en van Anna Maria Leenhouders. Op 3 januari 1936 verhuisde Aloysius met vrouw en twee kinderen van Tilburg naar Turnhout.

VI-j2. BERNARDUS VAN PUIJENBROEK¹⁰⁴, geboren te Lage Mierde op 23 juli 1850, overleed te Tilburg op 26 september 1934. Op 27 april 1903 herdacht hij het feit dat hij als getouwsteller 25 jaar in dienst was bij de Tilburgse firma Swagemakers-Caesar. „Als blijk van erkentelijkheid werd hem door de firma een prachtige reguleur aangeboden. Ook het weverspersoneel liet dezen dag niet onopgemerkt voorbij gaan en offereerde den jubilaris eene prachtige tafel. Dat hij nog lang in hun midden mag zijn is de wensch van het gehele personeel”, aldus de *Tilburgsche Courant*.

Bernardus trouwde te Tilburg op 7 mei 1874 met Antonia Smulders, naaister van beroep, geboren te Tilburg op 25 oktober 1852, dochter van Cornelis Smulders en van Petronella Versteede. Zij overleed te Tilburg op 9 oktober 1927. Haar kinderen bij Bernardus van Puijenbroek waren:

101. GAT, Bevolkingsregister 1921–1939, 47/176

102. GAT, Bevolkingsregister 1921–1939, 33/231

103. GAT, Bevolkingsregister 1921–1939, 23/218.

104. GAT, Bevolkingsregister 1870–1880, 10/393. Idem 1880–1890, 11/105. Idem 1890–1900, 22/38. Idem 1900–1910, 27/44. *Tilburgsche Courant*, 3 mei 1903.

1. Adriana Maria van Puijenbroek is te Tilburg geboren op 24 maart 1875 en stierf daar op 21 januari 1939. Zij trouwde te Tilburg op 6 juli 1898 met de slager Franciscus Cornelis van de Put, zoon van Adrianus Cornelis van de Put en van Johanna Norbertha van Gorp, geboren te Tilburg op 24 september 1874 en aldaar overleden op 30 januari 1951.
2. Petronella Cornelia van Puijenbroek¹⁰⁵, te Tilburg geboren op 25 september 1877, overleed aldaar op 23 maart 1945. Daar trouwde zij op 1 mei 1901 met Cornelis van den Brekel, geboren te Tilburg op 2 september 1876 en in Goirle om het leven gekomen ten gevolge van een ongeval op 29 augustus 1946. Kees van den Brekel trouwde met notariële volmacht van zijn toen in Lisieux wonende ouders Cornelis van den Brekel en Petronella van Ierland. Kees van den Brekel junior was eerst schoenmaker, maar werd later conciërge van een tehuis voor jonge meisjes in de Tuinstraat.
3. Anna Maria, te Tilburg geboren op 13 december 1879, aldaar overleden op 9 november 1881.
4. Cornelia van Puijenbroek, te Tilburg geboren op 18 juni 1882, trouwde aldaar op 3 mei 1905 met de wever Cornelis Theodorus de Kok, geboren te Tilburg op 14 maart 1882 en aldaar overleden op 25 maart 1960, zoon van Jacobus de Kok en van Maria van de Wouw. Cornelia van Puijenbroek overleed te Goirle op 12 januari 1953.
5. Wilhelmus Petrus Adrianus Maria, te Tilburg geboren op 7 januari 1885, aldaar overleden op 9 juli 1885.
6. Henrica Maria van Puijenbroek, te Tilburg geboren op 2 juni 1886, overleed aldaar op 12 april 1962. Zij trouwde er op 25 september 1907 met de tabakskerver Adrianus Johannes Remmers, geboren te Tilburg op 28 juni 1884 en aldaar overleden op 11 november 1962, zoon van de herbergier Jan Baptist Remmers en van Maria Catharina Mommers.
7. Anna Petronella Maria van Puijenbroek¹⁰⁶, op 8 juli 1888 te Tilburg geboren, trouwde aldaar op 10 mei 1911 met de aldaar woonachtige bakker Adrianus Bruininks, geboren te Ginneken en Bavel, zoon van Cornelis Bruininks en Clasina Eskens. In 1923 verhuisde het echtpaar naar Deurne (Antwerpen).
8. Francisca Petronella Anna van Puijenbroek, te Tilburg geboren op 15 november 1890, overleed in huize Goirke te Tilburg op 13 augustus 1968. Zij trouwde aldaar 2 juni 1915 met Petrus Franciscus van Gool, koperslager, geboren te Tilburg op 18 januari 1890 en aldaar overleden op 15 juni 1964. Zijn ouders waren Johannes Franciscus van Gool en Maria Norbertha de Man.
9. Bernardina Adriana Maria van Puijenbroek, te Tilburg geboren op 12 november 1893, overleed aldaar in pension Vredeburcht op 8 december 1979. Zij trouwde in haar geboorteplaats op 24 september 1918 met Louis van Dal (Aloysius Gerardus

105. C.H.J. van den Brekel, *Kroniek van de geslachten Pijnenburg en Van den Brekel, 1290-1990* (2 dln; Nuenen, 1993) II, 896.

106. GAT, Bevolkingsregister 1921-1939, 85/168.

Bernardus van Puijenbroek en zijn vrouw Antonia Smulders, gefotografeerd bij hun gouden bruiloft in 1924. In het midden hun jongste zoon, broeder Emilianus (Fotocollectie gemeentearchief Tilburg).

Maria), bakker en lid van het parochieel kerkbestuur, zoon van Bernardus van Dal en van Berdina Mannaerts. Hij werd geboren te Tilburg op 28 april 1895 en overleed aldaar op 10 januari 1955.

10. Henricus Antonius Leonardus van Puijenbroek, geboren te Tilburg op 21 november 1896, trad op 19 maart 1915 in bij de Broeders van Liefde. Hij overleed op 26 april 1971. Zijn kloosternaam was broeder Emilianus.

V-d. CORNELIS VAN PUIJENBROEK is al besproken op p. 73 van deze jaargang. Onder zijn kinderen waren:

1. Johannes van Puijenbroek, volgt onder VI-k op pagina 134.
9. Wilhelmus van Puijenbroek, volgt onder VI-l.
11. Jan Cornelis van Puijenbroek, volgt onder VI-m.

VI-k. JOHANNES VAN PUIJENBROEK¹⁰⁷, dienstknecht, arbeider en voerman in de Paardenstraat te Hilvarenbeek, is daar geboren op 18 september 1855 en overleed er op 14 april 1908. Hij trouwde in Hilvarenbeek op 10 november 1879 met Maria Catharina Vos, aldaar geboren op 6 december 1852, dochter van Lambertus Vos en van Johanna Sijmons. Zij overleed in het Sint-Jozefgesticht te Tilburg op 11 maart 1931.

In de *Tilburgsche Courant* verscheen op 30 oktober 1898 het volgende bericht over Jan van Puijenbroek: „Woensdagavond kwam voerman Van Puijenbroek van de heer Henri Kuipers te Hilvarenbeek bij de heer Reijns, hoofd van de openbare school van het Heike. Hij verwijderde zich even, daar hij zich niet goed voelde. Plotseling werd hij overvallen door een hevige bloedspuwing. Dokter Daamen en de kapelaan waren spoedig ter plaatse. Van Puijenbroek is zeer liefderijk opgenomen bij Reijns ten einde daar te overnachten. Paard en kar gingen weer naar Hilvarenbeek. De ongesteldheid zal van voorbijgaanden aard zijn.”

Jan van Puijenbroek had de volgende kinderen bij Maria Catharina Vos:

107. SAOW, OAA Hilvarenbeek, Bevolkingsregister 1890-1900, A153. Idem 1900-1910, A163. *Tilburgsche Courant*, 30 oktober 1898.

1. Kees van Puijenbroek¹⁰⁸ (Cornelis), geboren te Hilvarenbeek op 24 januari 1880, verhuisde op 24 oktober 1904 naar Tilburg, waar hij als politie-agent in de kost was bij Johannes Verbunt. Hij trouwde te Tilburg op 13 november 1907 met Maria Cornelia Petronella van de Staak, aldaar geboren op 4 november 1884, dochter van Petrus van de Staak en van Anna Catharina van der Weegen. In 1914 verhuisde Kees naar Moergestel, waar hij op 29 oktober 1957 begraven werd. Hij overleed op 24 oktober 1957 in het Sint-Elisabethziekenhuis te Tilburg. Hij was lid van de broederschap van Sint-Ermelindis. Uit zijn huwelijk stamt nageslacht.

Door de commissaris van de koningin werd Kees van Puijenbroek op voordracht van de burgemeester in december 1913 benoemd tot gemeenteveldwachter van Moergestel. Zijn aanstelling zou later leiden tot een loonconflict met zijn werkgever. In de raadsvergadering van 22 oktober 1913 stelde de burgemeester voor om het salaris van de te benoemen gemeenteveldwachter *iets hoger te stellen dan dat van de tegenwoordige*. Hij dacht hierbij aan een jaarsalaris van f 350, zonder extra vergoeding voor nachtdiensten. Alleen raadslid Vriens vond dit salaris te laag. Uit vrees dat ook de commissaris van de koningin niet accoord zou gaan werd het bedrag enkele weken later gesteld op f 400. Bij zijn aanstelling kreeg Kees van Puijenbroek het vrije gebruik van een woning met tuin, een jaarsalaris van f 400 en een jaarlijkse kledingvergoeding van f 25. In 1914 en 1915 ontving hij ook nog een gratificatie van respectievelijk f 25 en f 20 voor het onderhoud van zijn fiets.

Op 22 maart 1916 stuurde Kees een rekest aan zijn werkgever, waarin hij verzocht om zijn loon te verhogen: *de stijging van de prijzen der allernoodzakelijkste levensbehoeften zijn van dien aard, dat mijn tegenwoordig inkomen niet toereikend is om mijn huisgezin behoorlijk te onderhouden. In tal van gemeenten zijn de salarissen van de gemeenteveldwachters verhoogd*. Het verzoek van de veldwachter werd gehonoreerd met een duurtetoeslag van f 25 voor het jaar 1916.

Naast het verzoekschrift van Van Puijenbroek ontving de raad in het najaar van 1916 een rekest, dat ondertekend was door achtentachtig *belastingbetalenden inwoners van Moergestel*, onder wie enkele schoenfabrikanten en andere dorpsnotabelen. Zij vonden het salaris van de veldwachter *veel te laag, niet alleen vanwege de dure tijden, maar volgens hunne overtuiging is het ook in normale omstandigheden niet mogelijk daarvoor een geschikt politiemann te krijgen en te behouden, die in staat is onpartijdig en onafhankelijk zijn plicht te doen*. Zij verzochten het jaarinkomen van de veldwachter, inclusief de toeslag voor het onderhoud van een rijwiel, te brengen op f 670: *dan nog een salaris dat de gewone fabrieksarbeider*

108. GAT, Bevolkingsregister 1900–1910, 36/146. SAOW, OAA Moergestel, Bevolkingsregister 1910–1920, A14. Idem 1920–1930, A17, no 510 p.d. Cornelis van Puijenbroek, nn 318. Notulen raadsvergaderingen.

in Moergestel gemiddeld verdiend. Het verzoek werd afgewezen. Met ingang van 1 januari 1917 zou het jaarsalaris van Van Puijenbroek f 450 bedragen. Bovendien was de kledingvergoeding verhoogd tot f 50, werd opnieuw een duurtetoeslag gegeven van f 25 en genoot de veldwachter nog een neveninkomen van f 15 als schaarmeester. Dat vond de raad ruim voldoende. Pas in augustus 1918 kwam het jaarsalaris van de gemeenteveldwachter weer ter sprake in de raad. Met ingang van 1 januari 1919 zou dit verhoogd worden tot f 500 en zou de duurtetoeslag verhoogd worden tot f 100. In de raadsnotulen staat hierbij de volgende opmerking: *de veldwachter, eigenlijk diens schoonvader P. v.d. Staak, is belast met de verkoop van regeringsaardappelen. Hij verdient hierdoor 1½ cent per kilo. In het verleden zijn ongeveer 3000 kg. aardappelen door de gemeente gedistribueerd, de welke aardappels in hoofdzaak door de handen van de veldwachter zijn gegaan, waardoor hij een flinke bijverdienste heeft gemaakt. Door verbetering van diens salaris wordt de veldwachter verplicht een ½ cent per kilo af te staan aan het distributiebedrijf.*

Als door de burgemeester en wethouders voor 1920 een inkomensverbetering in het vooruitzicht gesteld wordt, is Van Puijenbroek nog niet tevreden. Hij is het college bij voorbaat dankbaar voor de verhoging met f 200 tot f 800, maar *gedwongen door den hoge nood* wijst hij B. & W. erop, dan nog niet *fatsoenlijk te kunnen leven*. Hij heeft schulden moeten maken voor de aanschaf van een nieuwe fiets, er zijn onbetaalde doktersrekeningen en hij heeft geld moeten lenen van zijn ouders om rond te kunnen komen. Bovendien verdienen de veldwachters van de omliggende dorpen veel meer. De veldwachter van Hooge en Lage Mierde krijgt f 950, die van Hilvarenbeek hebben een jaarinkomen van respectievelijk f 1100 en f 1200. In de raadsvergadering van 26 januari 1920 wordt eindelijk een regeling getroffen, waarmee ook Van Puijenbroek akkoord kan gaan. Voortaan zal het jaarsalaris van de gemeenteveldwachter bij een dienstbetrekking van minder dan een jaar f 1000 bedragen. Bij acht en meer dienstjaren zal dit oplopen tot f 1400. Bovendien behoudt hij het recht op de vrije woning met tuin en een jaarlijkse kledingvergoeding van f 50. Kees van Puijenbroek beloofde *eene nauwgezette plichtsbetrachting en stipte vervulling van de door mijne superieuren opgelegde zaken* en verzocht tegelijkertijd om het nieuwe salaris *met terugwerkende kracht vanaf 1 januari 1919* te mogen ontvangen. Door de burgemeester werd dit *ongezegelde schrijven ter zijde gelegd*, maar op voorstel van raadslid Van Bommel kreeg de veldwachter over het dienstjaar 1919 alsnog een duurtetoeslag van f 100.

Van het bestuur van de katholieke politiebond Sint-Michaël, afdeling Boxtel, kreeg het gemeentebestuur van

109. GAT, Bevolkingsregister 1910–1920, 42/184.

Moergestel in de jaren twintig twee verzoeken: 1) om de gemeenteveldwachter in het genot te stellen van vrije geneeskundige en heelkundige behandeling met vrije dokterskeuze en 2) om een uniformvergoeding van minstens f 100 toe te kennen. Beide verzoeken werden afgewezen.

2. Johanna van Puijenbroek¹⁰⁹ is geboren te Hilvarenbeek op 25 december 1882 en woonde in Goirle en Breda, in welke laatste plaats zij op 23 september 1907 trouwde met de stoker Marinus Markies, geboren te Breda op 28 mei 1884. Het gezin verhuisde in 1916 naar Tilburg, waar zij overleed op 23 september 1957. Marinus Markies overleed te Tilburg op 7 augustus 1963.

Wordt vervolgd

Kolfbalhooligans in Erp (1412)

Het gebeurde in 1412. *Geenken Ottensone die Terpe ginc slaen den balle mit eenren colven jegen enen anderen*, waarover zij *kijvende worden*. Van het een kwam het ander en Geenken sloeg zijn tegenstander met de slagkolf. Maar er heerste juist een dorpsvrede, die nu ruw werd doorbroken, doordat familieleden van beide balspelers actief partij voor elkaar gingen trekken. Geenken Otten kreeg van de hoogschout van Den Bosch een boete van 10 Franse kronen van elk 41 groten.¹

1. Algemeen Rijksarchief Brussel. Rekenkamer 12991, rekening 24 juni 1412 - 21 januari 1413, sub Peelland.

MEESTER JAN DARKENNES (1485–1572)

Bouwmeester van de Sint-Janskathedraal

J.F.M. KENNIS

Afkortingen

ARAB	Algemeen Rijksarchief Brussel
GAH	Gemeentearchief 's-Hertogenbosch
RBH	Rijksarchief Bergen-Henegouwen
SAA	Stadsarchief Antwerpen

In de vorige aflevering werd een artikel geplaatst over de architect van de Sint-Janskathedraal, Jan Darkennes (of Darkennes), door G.C.M. van Dijck. Een reeks nieuwe, interessante archiefvondsten over deze bouwmeester en zijn familie deden de auteur van het huidige artikel besluiten daarop een aanvulling te geven.

Jan Darkennes, de voorlaatste bouwmeester van de Sint-Janskerk (later kathedraal) te 's-Hertogenbosch, werd geboren in 1485¹ te Feluy, dat grensde aan de middeleeuwse plaats Arkennes (tegenwoordig Arquennes in het Belgische Henegouwen), vlakbij Nijvel. Zijn vader was Jehan d'Arkennes (ca. 1450 – ca. 1511), schepen en meier (burgemeester) van Feluy van 1484 tot 1503 en schepen van Arkennes in 1488.² Deze bezat een aantal steengroeven te Arkennes en Feluy en was tevens 'marchand de pierre' (steenhandelaar). De moeder van Jan was Péronne Olivier (overleden omstreeks 1513) en verder had hij twee broers: Piérart en Gérard d'Arkennes.

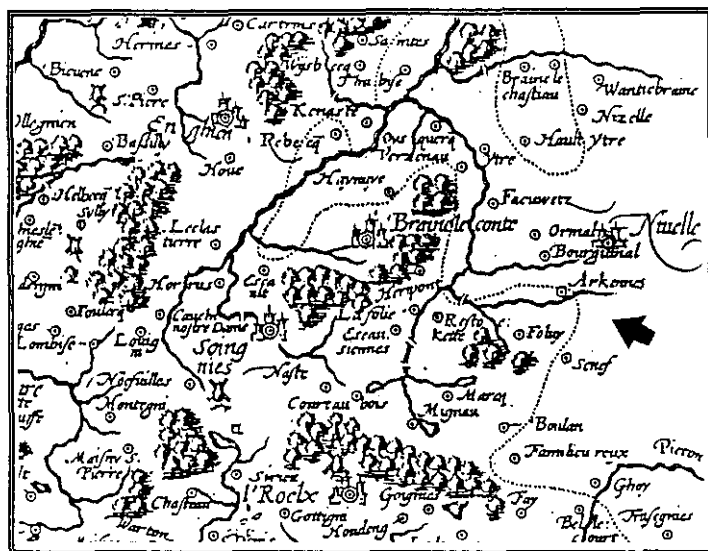
Piérart was schepen van Feluy in 1528–1541 en steenhandelaar, evenals zijn broer Gérard (ca. 1480–na 1527).³ Deze Gérard trouwde met Jehanne Valine en had twee zonen, onder wie François d'Arkennes (ca. 1520 – ca. 1561), die bouwmeester Jan enige tijd in Den Bosch in de bouwloods hielp.⁴ Op 6 juli 1548 werd hij als poorter te Antwerpen ingeschreven als François Geraert Derkens.⁵

De tweede zoon van Gérard, Jchan d'Arkennes, werd op 20 juni 1544 te Antwerpen ingeschreven als Jennijn Geert Darkens.⁶ Deze was steenhandelaar en kleinsteker (beeldhouwer). In 1565 wordt hij in de kerkrekeningen van de Sint-Jan genoemd als *Jan der Kennis, blauewen steenvercooper, woonend tot Antwerpen*.⁷

De steengroeven van Arkennes, Feluy en Ecaussinnes behoorden tot de belangrijke geboortegronden van de late Brabantse gotiek.⁸ Hier kwam de veelgevraagde blauwe arduinstein vandaan, die ook wel *blauewe Cousineschin ofte Folluschen steen* werd genoemd, naar de plaatsen Ecaussinnes en Feluy.

1. GAH, R 115-4, 1563. Met dank aan A. Schuttelaars.
2. RBH, Schepenbankarchief Feluy, diverse schepenaktes en chirografen 1484–1503.
3. L. Jous, „Des d'Arkennes du XVe siècle aux Darquennes contemporaines”, *L'intermédiaire des généalogistes*, XLIX (1994), 51, 53.
4. GAH, R 1332, f 167, 1540. Oud archief, B-48, -49 en -50 (1541, 1542, 1543).
5. SAA, Vierschaar 145.
6. SAA, Vierschaar 144.
7. A.F.O. van Sasse van Ysselt, *Nieuwe catalogus der oorkonden en handschriften, berustende in de boekerij van het Provinciaal Genootschap voor kunsten en wetenschappen in Noord-Brabant ('s-Hertogenbosch, 1900)* 403.
8. H. Janse en D.J. de Vries, *Werk en merk van de steenhouwer* (Zwolle, 1991) 13. J.L. van Belle, *Les maîtres de carrière d'Arquennes* (z.pl., 1990). J.L. van Belle, *L'industrie de la pierre en Wallonie (XVIe-XVIIIe s.), particulièrement à Feluy-Arquennes* (Gembloux, 1976).

Kaart van Henegouwen (1567).
Bij de pijl de plaatsen Arkennes
(Arquennes) en Feluy (Feluy).

Reeds in 1336 wordt in de stadsrekeningen van Gent melding gemaakt van de steenhouwers te Feluy: „Item den roketiers van Fellin gheleent up hare steene die sij leveren dar men de gorgonen ende arkette⁹ af maect.”¹⁰ In hetzelfde jaar wordt melding gemaakt van de Gentse bouwmeester Janne van Akerne (Arkennes), die veel reizen maakte naar de steengroeven van Feluy, onder andere voor de bouw van het belfort van Gent: „te Fellinwart om steenen ten beelfrote.”

Het is onbekend of deze bouwmeester familie was van Jan Darkennes. Hij komt niet voor in de stamreeks van de Henegouwse familie d'Arkennes tot ca. 1340, die abbé L. Jous in 1994 publiceerde¹¹, ook niet in die van R. Goffin (1951), die tot ongeveer 1090 teruggaat.¹² Abbé Jous had overigens sterke aanwijzingen dat Jan Darkennes afstamde van een bastaardtak der feodale heren van Arkennes.

In 1504 laat de nog in Feluy wonende Jan zich als negentienjarige inschrijven als lid van de Illustre Lieve Vrouwebroederschap te 's-Hertogenbosch, onder de naam Jan Jan Darkens soen¹³, een bewijs dat hij toen al contacten had met deze stad. Enkele jaren later, in 1513, wordt hij als Janin d'Arkennes genoemd in de schepenprotocollen van Feluy bij een erfdeling met zijn twee broers, na de dood van hun moeder.¹⁴ Hij vertrekt daarna vrijwel direct naar Antwerpen, waar hij op 26 oktober 1513 wordt vermeld als Janin d'Arkennes, steenhandelaar, wonend te Antwerpen. Hij verkoopt dan een stuk land uit de erfenis van zijn ouders aan zijn broer Piérart.¹⁵

Nog geen jaar later laat Jan Darkennes zich op 12 september 1514 als poorter te 's-Hertogenbosch inschrijven: *Jan zoen wilneer Jans Darkênez, steenhouwer vuyt Henegouwe*.¹⁶ Een der eerste

9. Bouwornamenten.

10. N. de Pauw en J. Vuylsteke, *De rekeningen der stad Gent, 1336-1349* (Gent, 1874) 44, 68, 78, 79, 194, 197, 200, 215, 216, 279, 346.

11. Jous, „Des d'Arkennes”, 46 e.v.

12. R. Goffin, „D'Arquennes et de la Neuve rue”, *Annales de la Société archéologique de Nivelles et du Brabant wallon*, XV: *Généalogies nivelloises* (1951) 29 e.v.

13. Archief Illustre Lieve Vrouwebroederschap, rekening van 1504-1505, f 230.

14. RBH, Schepensbankarchief Feluy, 10 april 1513.

15. RBH, Schepensbankarchief Feluy, 26 oktober 1513.

16. GAH, Poortersboek f 52.

17. GAH, R 1286, f 230.
18. GAH, R 1361, f 447, 1520, R 1295, f 6, 1521.
19. GAI, Oud archief, A-461, volk van wapenen no 1, f 5; volk van wapenen no 2 (1527). Volgens drs A. Schuttelaars is de volgorde van de katernen omgedraaid en zou deel I jonger zijn dan 1527.
20. GAH, Oud archief, A-461, volk van wapenen no 1.
21. GAH, Oud archief, B-23, 1525-1526.
22. GAH, R 1361, f 342^v, 1552, R 1420, f 300, 1588, R 1423, f 140, 1597, R 1455, f 224, 1610, Oud archief, B-94 (1587). Diverse kadasterkaarten.
23. GAI, R 115-4 (1563).
24. GAH, R 1381, f 411, 1561, R 1436, f 256, 1598.
25. A.F.O. van Sasse van Ysselt, *De voorname huizen en gebouwen van 's-Hertogenbosch, alsmede hunne eigenaars en bewoners in vroegere eeuwen. Aanteekeningen uit de Bossche schepenprotocollen, loopende van 1500-1810* (3 dln; 's-Hertogenbosch, [1911-1914]) II, 297, 298, 423, 425.
26. GAH, R 115-4 (1563).
27. C. Peeters, *De Sint Janskerk te 's-Hertogenbosch* ('s-Gravenhage, 1985) 394 e.v.

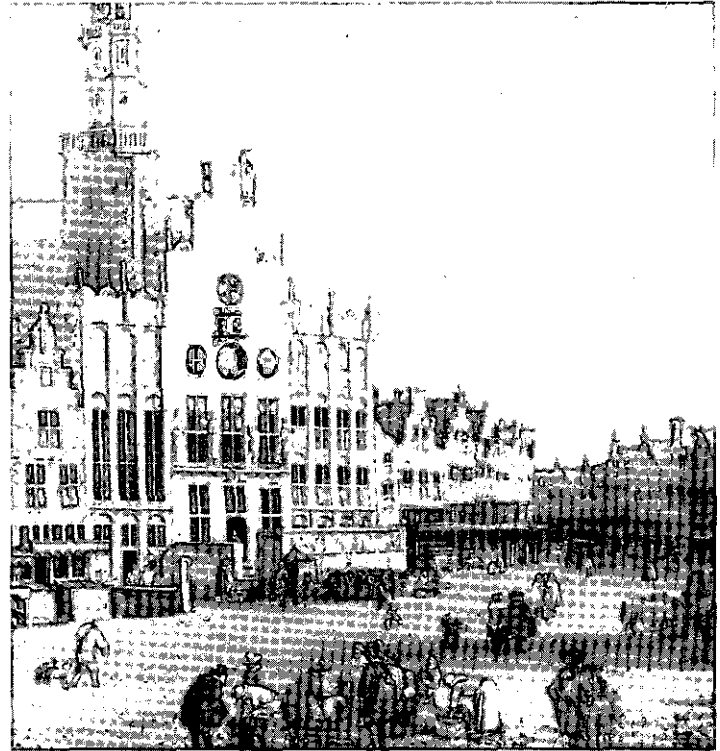
bouwprojecten die hij in 1515 aanneemt is het oxaal voor de Bosche Sint-Pieterskapel. Het contract daarvan is bewaard gebleven en vertelt ons dat er 310 Rijnlandse guldens voor werden neergeteld.¹⁷

Wanneer Jan Darkennes precies loodsmeeester van de Sint-Janskerk is geworden, blijft onzeker. Het is mogelijk dat hij en Jan Hediart na het overlijden van Jan Heyns in 1516 enige tijd samen loodsmeeester zijn geweest. Het is verwarrend dat er in die periode steeds sprake is van 'Jan die loedsmeeester', zonder gebruik van achternaam. Een aanwijzing dat Jan Darkennes waarschijnlijk al rond 1520 activiteiten ontplooid in de Sint-Jan, is het feit dat hij in dat jaar vrijwel recht tegenover die kerk een huis koopt. Dit huis in de Peperstraat (thans Parade nummer 12) kocht hij in 1520 en 1521 in twee gedeeltes.¹⁸ In een militielijst, oorspronkelijk gedateerd rond 1520, maar wellicht jonger dan 1527, vinden we de vermelding *inde Peperstraet ten huysse van meester Jans Darkennes, loedsmeeester, opten hoeck vander Lange Putstraeten*.¹⁹ Hij was toen als luitenant aangesteld onder eerste kapitein Frans van Hanenberch bij de verdediging van de stad tegen de Geldersen.²⁰ Een andere aanwijzing voor een co-loodsmeeesterschap is de titel *loedsmeeester*, die gebeitel is op de grafsteen van zijn in 1523 overleden vrouw Mechtelt Coelborner (zie verder in dit artikel). Zo wordt hij ook in de stadsrekening van 1525 *meester Jan Darkennes* genoemd.²¹ In ieder geval was hij na het overlijden van Jan Hediart omstreeks 1528 de enige loodsmeeester.

Buiten de bouwloods van de Sint-Jan had Jan Darkennis in het huis aan de Peperstraat zijn eigen werkplaats en beeldhouwersatelier. Het was een groot hoekhuis met minimaal twee pothuizen, aangebouwd zijhuis, poort, binnenplaats, achterhuis, erf en tuin.²² In dit pand hadden zijn leerlingen en knechten tevens onderdak: *mits dien hy oock een steenhouwer hadde aengenomen te bedden ende slapinghe ter weecken voer drie stuveren*, heet het in 1563.²³ De achtertuin van dit huis grensde in 1561 via een pad aan de tuin van zijn dochter Mechtelt. In dat jaar wordt melding gemaakt van een houten kapel achter in haar tuin²⁴, die volgens Van Sasse van Ysselt later een geheime katholieke schuilkerk was met een uitgang op de Lange Putstraat.²⁵ Mogelijk had Jan deze kapel voorzien van eigen beeldhouwwerk.

Tot op hoge leeftijd heeft meester Jan Darkennes als loodsmeeester gewerkt aan de Sint-Janskerk. Nog in 1563 wordt hij als 78-jarige genoemd, actief in de *loedse* of *logie* van de *fabrycken* van *Sint Janskercke*, samen met zijn zoon Jan.²⁶ Zijn werkzaamheden aan de Sint-Jan betroffen de voltooiing van de zijbeuken en de stenen onderbouw van de grote middentoren; waarschijnlijk ook de afwerking van de luchtbogen met de bekende Jeroen-Boschachtige beeldjes.²⁷ Ook na de voltooiing van de Sint-Jan waren Jan en zijn gelijknamige zoon meer dan een halve eeuw aan de afwerking bezig.

Het voormalige stadhuis van Den Bosch met de voorgevel van Jan Darennes (Schilderij van A. Beerstraten, 1665).

Daarnaast kreeg meester Jan sinds ongeveer 1529 steeds meer opdrachten van stadswegen, zoals de prestigieuze verbouwing van het middeleeuwse stadhuis van Den Bosch. Hij werkte in 1529–1533 aan de nieuwe, renaissancestische voorgevel (met trekken van de ‘Vlaamse Renaissance’), de kelders en de balustrade van het stadhuis.²⁸ Aan de voorgevel prijken de vier door hem gemaakte keizersbeelden van onder anderen Karel V en Maximiliaan van Oostenrijk.²⁹ De witte steen hiervoor werd bij Joost Jonckers gekocht.

Van het stadsbestuur kreeg hij tevens de opdracht om diverse stadspoorten te repareren, te verbouwen of te verfraaien met beeldhouwwerk. Hij begon in 1525 met de Vughterpoort, gevolgd in 1530 door de Gevangenpoort, in 1531 de Sint-Janspoort, in 1534 de Sint-Anthonispoort, in 1541 de Orthenpoort en in hetzelfde jaar de *nyeuen thoeren opt Hynthamereyndt*.³⁰

Het beeldhouwwerk bestond onder meer uit stadswapens en heiligenbeelden, zoals voor de Sint-Anthonispoort: *Item omme te maken van Avenner steen die beelden van Sint Anthoenis ende Sint Sebastiaen*. Ten tijde van de Gelderse oorlogsdreiging zien we meester Jan werkzaam aan diverse Bossche vestingwerken, zoals het bolwerk buiten de Koepoort in 1531 en het bolwerk bij de Hinthamerpoort in 1534.³¹

28. GAH, Oud archief, B-36 (1529–1530), B-39 (1532–1533), B-46 (1539–1540), B-59 (1552–1553), B-62 (1555–1556), B-63 (1556–1557).

29. GAH, Oud archief, B-36, kapittel 97, 98 (1529–1530).

30. GAH, Oud archief, B-32 (1525–1526), B-37 (1530–1531), B-38 (1531–1532), B-41 (1534–1535), B-48 (1541–1542).

31. GAH, Oud archief, B-38 (1531–1532), B-41 (1534–1535).

Zoals reeds vermeld was meester Jan Darkennes tot luitenant aangesteld bij de verdediging van de stad tegen de Geldersen. In 1528, nadat een vredesverdrag was getekend, kreeg hij de taak toebedeeld om van de pas voltooide middentoren van de Sint-Jan schoten af te vuren: *Item den loedsmeester van opten thoren te vueren in tijde van den triumphe 10 stuyver*.³² Bij de laatste oorlogsdreiging, in 1543 door Maarten van Rossum, maakte meester Jan een stenen vorm om daarin kogels te gieten voor het beruchte Bossche kanon de Boze Griet of het Stuerghewalt: *Item betaelt meesteren Jannen Darkennis, loidsmeester, van een steenen forme gemaict, totter grooten yseren slange dienende, metten loete daerinne gegoeten, 13 stuyvers*.³³

Ook andere taken van stadswegen vielen hem ten deel. Sinds ongeveer 1535 was hij lange tijd *gezwoeren paelmeester*, een soort bouwkundige inspecteur. Tevens hield hij zich bezig met waterbouwkundige zaken. Zo haalde hij in 1530 *twee goede mannen van Ghent* naar Den Bosch om te *visiteren deser stat stromen ende dwater tot deser stat gerief hoiger te scutten*.³⁴ Hij repareerde ook een aantal Bossche bruggen en sluizen.³⁵

Met de Lieve Vrouwebroederschap had Jan Darkennis een jarenlange band. Zelf werd hij in 1504–1505 lid. Zijn eerste echtgenote, Mechtelt Coelborner, stond sinds 1502–1503 ingeschreven en na haar overlijden werd in 1523–1524 de doodschuld betaald. In 1529–1530 volgde de inschrijving van zijn tweede vrouw, Elisabeth van Hersel van Oerle, gevolgd in 1544–1545 door zijn dochters Mechtelt, Katerina en Hadewich. Tot 1538 had hij de nieuwe, renaissancecistische voorgevel van het broederschapshuis gemaakt, die hij in dat jaar echter moest verhogen: *eenen ghevel van witten steen dair op comende met zijnen beelden, pylaren ende tabernacelen*.³⁶

Nog op 75-jarige leeftijd maakte hij een soortgelijke *nyeuwe blau poorte metten capitelen, lijsten, etc.* voor het clarissenklooster in Den Bosch.³⁷

Meester Jan ondernam diverse reizen naar zijn geboortestreek, zoals onder meer blijkt uit een Bossche stadsrekening van 1543: *Item betaalt meesteren Jannen den loidsmeester van dat hij is geweest tot Namen omme aldair te verdingen twerck vanden blaeuwen steen, dair men die Orthenpoirt mede maken soude*.³⁸

Evenals andere bouwmeesters van zijn tijd beperkte hij zijn werkzaamheden niet tot zijn woonplaats, maar had hij ook bouw- of handelsprojecten in diverse andere provincies. Dit blijkt uit een schepenenprotocol van 1540, waarin hij zijn zaken tijdens zijn vele reizen, *zaken ende actiën (...) inden landen van Hollant, Zeelant, Gelre, Namen, Brabant ende oick elswaer* laat waarnemen door onder anderen zijn neef François Darkennes.³⁹

Uit kunsthistorisch oogpunt zou het interessant zijn om het steenhoudersmerk of meesterteken van meester Jan Darkennes op te sporen op de stenen van diverse bouwwerken in en buiten 's-Her-

32. GAH, Oud archief, B-35 (1528–1529).

33. GAH, Oud archief, B-49 (1542–1543).

34. GAH, Oud archief, B-37 (1530–1531), R 1322, f 459. R 1843, f 422.

35. GAH, Oud archief, B-36 (1529–1530), B-39 (1532–1533), B-45 (1538–1539), B-52 (1545–1546), B-60 (1553–1554), B-64 (1557–1558), B-68 (1561–1562).

36. Archief Illustre Lieve Vrouwebroederschap, rekeningen van 1502–1503, 1504–1505, 1523–1524, 1529–1530, 1538–1539, 1544–1545. Met dank aan A. Schuttelaars.

37. GAH, Clarissenklooster 76, 1560–1561.

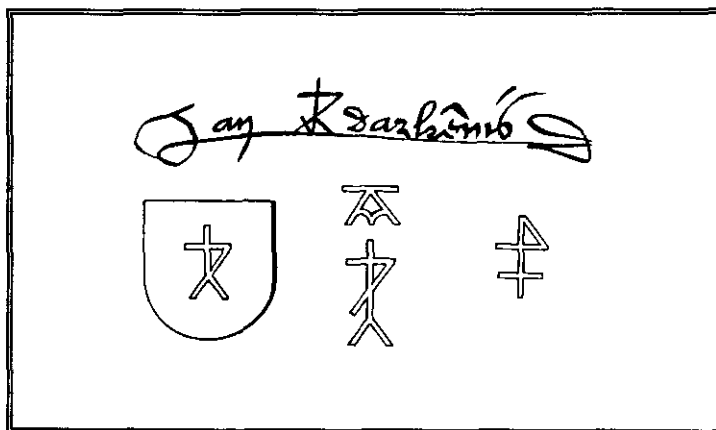
38. GAH, Oud archief, B-50 (1543–1544).

39. GAH, R 1332, f 167.

togenbosch. Een dergelijk glyptografisch onderzoek is wel gedaan naar het steenhouwersmerk van de familie Le Prince uit Felny, belangrijke eigenaren van steengroeven aldaar en directe familie van meester Jan Darkennes (zijn grootmoeder was Magdelaine Le Prince).⁴⁰ Deze familie handelde na ongeveer 1460 in kant-en-klare bouwornamenten, uitgehakt naar de *patroenen* van de bouwmeesters, zodat ze op de bouwplaats als puzzelstukken in elkaar konden worden gezet (een soort middeleeuwse 'prefab'). Daardoor hebben zij een belangrijke stempel gedrukt op de Brabantse gotiek. Hun merktekens werden onder andere aangetroffen in de Zuidelijke Nederlanden (het Broodhuis en het paleis op de Coudenberg te Brussel, het stadhuis van Gent, het paleis van de Grote Raad te Mechelen, etc.), maar ook veelvuldig in de Noordelijke Nederlanden (de kastelen van Breda en Egmond, de Utrechtse Dom, het stadhuis van Middelburg, kerken te Zierikzee, Brielle, Deventer, Kampen, Delden enzovoorts).⁴¹

Boven: handtekening van Jan Darkennes met zijn merkteken.

Onder v.l.n.r.: meesterteken van Jan Darkennes, steenhouwersmerk van Alard du Hamel en merkteken van de familie Le Prince.

Het steenhouwersmerk en meesterteken van Jan Darkennes is bekend. Zijn merkteken komt voor bij zijn handtekening in een akte uit 1535.⁴² Het blijkt een monogram te zijn, bestaande uit de letters J, D en K. Als meesterteken, geplaatst in een wapenschild⁴³, komt hetzelfde merkteken voor op zijn grafsteen.⁴⁴ Ook het merkteken van de befaamde Bossche bouwmeester Alard du Hamel, dat overigens sterk lijkt op het merkteken van Jan Darkennes, blijkt een monogram te zijn, met de letters A, D en H. Bij de familie Le Prince was het L, P.

Meester Jan leefde in een turbulente tijd. Op 81-jarige leeftijd zou hij nog meemaken dat zijn geliefde Sint-Janskerk gedeeltelijk werd beroofd van zijn beelden: op 22 augustus 1566 vond de eerste beeldeustorm plaats en op 10 oktober moest de kerk het opnieuw ontgelden. Geen goede tijden voor een loodsmeeester!

40. RBH, Schepenbankarchief Feluy, 5 augustus 1478. R. Goffin, „Le Prince”, *La noblesse belge* (1927–1928) 27.

41. Janse, *Werk en merk*, 34, 35, 98–132.

42. GAH, R 1322, f 459, 1535.

43. Janse, *Werk en merk*, 61.

44. C.F.X. Smits, *De grafzerken in de kathedrale Sint Janskerk van 's-Hertogenbosch* ('s-Hertogenbosch, 1912) 46.

Op 24 juli 1572 overlijdt bouwmeester Jan Darkennes op 87-jarige leeftijd. Zijn testament werd reeds in het artikel van G.C.M. van Dijck aangehaald. Hij werd recht tegenover het altaar van het steenhoudersgilde begraven⁴⁵ in zijn Sint-Janskerk.

Jan heeft tijdens zijn leven blijkbaar twee grafstenen voor zichzelf gemaakt. Dit hield waarschijnlijk verband met het feit dat hij twee keer trouwde en uit beide huwelijken een aantal kinderen had.

De oudste grafsteen⁴⁶ ligt vlakbij de huidige Piëtakapel en werd na ca. 1523 gemaakt, toen zijn eerste vrouw Mechtelt Coelborner overleden was. Dat zij daar begraven is, blijkt uit de graftekst op de steen van hun in 1552 overleden dochter Katerina („hen beyder dochter”).

Naast de sindsdien weggesleten tekst van Mechtelt had meester Jan reeds zijn eigen tekst uitgebeiteld: „Hier leet begraven Jan ...arkenez ... meest sterf a° XV.” Op de afbeelding van Smits is na de ‘XV’ een verhoging in de steen te zien, met andere woorden: de datum werd nooit verder uitgebeiteld!

Toen meester Jan Darkennes in 1572 overleed, was het oudgotische lettertype uit de mode geraakt en werd met een modernere lettertype onder het wapenmedaillon zijn nieuwe graftekst uitgebeiteld: „En Jan Derkinnes loedsmeest. sterf a° 1572 24 July”. In dit graf werd hij dus begraven.

Tijdens zijn leven had meester Jan echter nog een andere grafsteen⁴⁷ gemaakt, waarschijnlijk omstreeks 1562, na de dood van zijn tweede vrouw Elisabeth van Hersel van Oerle. Ook deze grafsteen voorzag hij alvast van zijn eigen tekst: „Hier leet begraven (...) Jan Derkenes loetsmeester”.

Blijkbaar wist hij nog niet zeker in welk graf hij begraven wilde worden. In dit laatste graf werd zijn tweede echtgenote begraven, in 1598 zijn dochter Katalijn met in 1606 haar man, de kunstschilder Jan van Oort, in 1607 meester Jan II Darkennes en in 1648 tenslotte de kleinzoon van meester Jan I, de raadsheer en kunstschilder Hans van Oort, met diens echtgenote.

Het familiewapen Darkennes komt voor op beide grafstenen. Op de oudste is dit een Sint-Andrieskruis met in het bovenste kwartier een passer als symbool voor bouwmeester (zoals ook bij bouwmeesters als Hugues Libergier en Matthias von Arras⁴⁸). Op de tweede grafsteen zien we linksboven een geblokt Sint-Andrieskruis; de passer is waarschijnlijk weggesleten. Linksonder op de grafsteen is het meesterteken van Jan Darkennes uitgebeiteld.

Het gedeelde wapenschild wordt op de eerste steen geflankeerd door twee renaissance-engelen als schildhouders, die op gekrulde boomwortels staan. Dit wortelmotief, ook wel wortelgotiek genoemd, symboliseert de zogenaamde boom van Jesse, de middeleeuwse voorstelling van de stamboom van Christus.

In de Sint-Jan komt een dergelijke voorstelling voor op een pilaar vlak bij het graf van meester Jan. Interessant is de verwijzing naar de naam Darkennes in de middeleeuwse bijbeltekst over deze boom

45. J. Mosmans, *De St Janskerk te 's Hertogenbosch* ('s-Hertogenbosch, 1931) 329, 336.

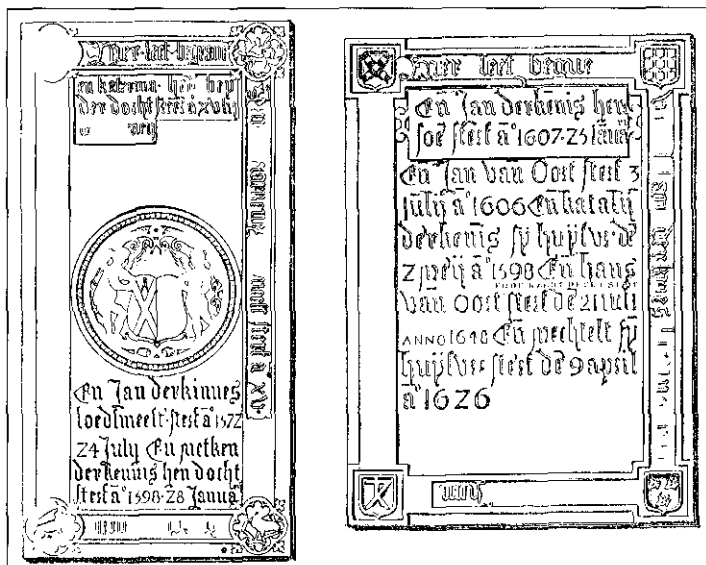
46. Smits, *De grafzerken*, 73.

47. Smits, *De grafzerken*, 46.

48. W. Swaan, *The gothic cathedral* (London, 1984) 89. A. Legner, *Die Parler und der schöne Stil 1350-1400* (Köln, 1978) dl II, 658.

De twee grafstenen van Jan I Darkennes in de Sint-Jan te 's-Hertogenbosch. Links de oudste uit ca. 1523, rechts de tweede uit ca. 1562. Uit: Smits, *De grafzerken*, 46, 73.

van Jesse: „Dan zal een twijg aan de tronk van Jesse ontspruiten (...) de geest *der kennisse* zal op hem rusten” (Jes. XI:1-2). Wellicht werd vanwege deze woordgelijkenis dit motief op de grafsteen toegepast.

Jan II Darkennes (1534–1607) zou zijn vader rond 1565 als loodsmeester opvolgen.⁴⁹ Hij zou dit vak nog vele jaren blijven uitoefenen.

Nazaten van meester Jan bleven zo'n vier eeuwen in Den Bosch wonen en veranderden de familienaam langzamerhand van 'Darkennes' in 'Der Kennis', 'De Kennis' en tenslotte kortweg 'Kennis'.

Bijlage: genealogisch schema

Op de genealogische aantekeningen van G.C.M. van Dijk in de vorige aflevering van *De Brabantse Leeuw* kunnen de volgende aanvullingen worden gemaakt.

I. COLART D'ARKENNES, overleden rond 1478, had twee zonen bij Magdelaine le Prince (overleden voor 1478), dochter van Jacquemart le Prince l'ainé:⁵⁰

1. Jehan d'Arkennes, volgt onder II.
2. Colart d'Arkennes, schepen van Arquennes, kreeg drie dochters:
 - A. Jehanne d'Arkennes.
 - B. Maissette d'Arkennes.
 - C. Marot d'Arkennes.

II. JEHAN D'ARKENNES is geboren rond 1450 en stierf rond 1511. Bij Péronne Olivier (overleden omstreeks 1513) was hij vader van:⁵¹

49. De eerste vermelding van zijn meesterstitel: GAH, R 1847, ff 114, 223, 1565.

50. RBH, Schepenbankarchief Feluy, 8 november 1447, 10 oktober 1475, 16 februari 1475 en 5 augustus 1478.

51. RBH, Schepenbankarchief Feluy, 8 maart 1473, 16 december 1511 en 10 april 1513.

52. GAI, R 115-4, 1563. R 1309, f 66, 1528. R 1361, f 342^v, 1552. Archief Illustre Lieve Vrouwebroederschap, rekeningen 1523–1524 en 1562–1563.
53. GAH, Oud archief, Aanvullingen 7851, f 299, 1531.
54. GAH, Oud archief, B-58, 1551–1552. Aanwinsten 7851, f 397, 1542. R 1366, f 85, 1555. ARAB, Rekenkamer 13009, 1554.
55. GAH, Groot Ziekengasthuis 3308a, 7 maart 1580. R 1436, f 256, 1598. R 1846, f 1, 1560.
56. GAI, R 1386, f 384^v, 1565.
57. GAH, Groot Ziekengasthuis 1996, 1572. R 1480, f 181^v, 1608. Oud archief. Aanwinsten 7851, f 397, 1542.
58. GAH, Oud archief, A-5, 1545. B-52, 1545. B-64, 1557–1558.
59. Archief Illustre Lieve Vrouwebroederschap, rekening 1584–1585. GAH, Groot Ziekengasthuis 1996, 1572.
60. GAI, Oud archief, A-5, 1545. B-52, 1545. B-62, 1557–1558.
61. GAH, R 115-4, 1563. R 1847, f 114, 1565. N 2679, f 195^v.
62. GAH, Doop-, trouw- en begraafboeken 2, f 145, 21 april 1571. N 2679, f 195^v. R 1555, f 62, 1636. R 1560, f 295, 1641.
63. GAH, R 1933, ongef., 17 juni 1659.

1. Mr Janin d'Arkennes, volgt onder III.
2. Piérart d'Arkennes, schepen van Feluy, vader van:
 - A. Colart d'Arkennes.
3. Gérard d'Arkennes, steenhandelaar te Feluy sinds 1511, was bij Jehanne Valine (overleden rond 1527) vader van:
 - A. François Darkennes, kleinsteker te Antwerpen.
 - B. Jehan der Kennis, beeld- en steenhouwer.
 - C. Marguerite d'Arkennes.

III. JAN DARKENNES, loodsmeeester (1485–1572), vestigde zich in Den Bosch, trouwde met de rond 1523 overleden Mechtelt Cornelis Arnts Coelborner (Coelberts) en Elisabeth van Hersel van Oirle († 1562). Uit het eerste huwelijk:⁵²

1. Mechtelt Jans Darkennes⁵³ (1517–1598), ongehuwd.
2. Katerina Jans Darkennes (1521–1552), gehuwd met Jacob van der Leyden. Na haar dood voerde haar vader een proces tegen Jacob.⁵⁴ Haar zoon was Sebastiaen van Leyden.
3. Peterke Jans Darkennes († ± 1580) trouwde met de korenkoper Frans Spijckers († 1556) en hertrouwde met mr Jan van den Heuvel. Haar kinderen waren Jan, Mechtelt, Lysbeth en Meynken Spijckers en Joachim van den Heuvel.⁵⁵
4. Jan Jans Darkennes⁵⁶ (?) trouwde met Mathia Jans Barbiers, dochter van de goudsmid Jan Symon Barbiers.

Uit het tweede huwelijk:

5. Jan Jans Darkennes, volgt onder IV.
6. Katalijn Jans Darkennes (1535–1598), gehuwd met mr Jan van Oirt († 1606), kunstschilder. Haar kinderen waren mr Hans, raadsheer van Den Bosch en kunstschilder, mr Michiel en Elisabeth van Oort.⁵⁷
7. Hillegondt Jans Darkennes⁵⁸ (1530–1557).
8. Hadewich Jans Darkennes († 1584), gehuwd met achtereenvolgens Jacob van Cleve en Aert van Berck. Zij werd de moeder van Hanrick van Cleve, lakenkoopman, Joost van Cleve en Marie van Cleve.⁵⁹
9. Joostken Jans Darkennes⁶⁰ (1539–1557).

IV. JAN JANS DARKENNES (1534–1607), loodsmeeester, was bij Mariken Arndts Kemp vader van:⁶¹

1. Jacob Jans Darkennes⁶², korenkoper en schoenmaker, bij Aelken de Wijse vader van de volgende kinderen:⁶³
 - A. Jan Jacobs der Kennis, soldaat, gehuwd met Helena Hicxspoirs en bij haar vader van Nicolaes.
 - B. Margriet Jacobs der Kennis, gehuwd met Heyligert van Besauwen.
 - C. Maria Jacobs de Kennis, gehuwd met Henrick van der Wijnsfort.
 - D. Jenneken Jacobs der Kennis, gehuwd met Lenardt Jansen van Weerdt, poorter sinds 1646, in 1659 weduwnaar. Hij hertrouwde.

64. GAH, R 1438, f 48, 1599.

65. GAH, Doop-, trouw- en begraafboeken 2, f 278, 19 mei 1577. N 2679, f 217, 1624. R 1527, f 361^v, 361.

66. GAH, N 2679, f 195. Namen der lidmaten van de Nederduits gereformeerde kerk. 23 december 1629.

67. GAH, N 2679, f 195, 1624. N 2759, f 245, 1678.

68. H. Bots, I. Matthey en M. Meyer, *Noordbrabantse studenten 1550-1750* (Tilburg, 1979) 533. no 3732.

E. Geerit Jacobs der Kennis, ongehuwd.

F. Aernt Jacobs Darkennis, gehuwd met Maijken Blom.

2. Hans Darkennes⁶⁴ (1575-1602), gehuwd met Maijken van Loon.

3. Zegher Jans Darkennes⁶⁵ (1577-1634), lakenkoopman, had bij Theodora Colen de Helt een wettig en bij Adriaentjen Peter Henricks een illegitiem kind.

4. Aert Jans Darkennes⁶⁶, geboren in 1578, *schrijver aenden boom*.

5. Maryken Jans Darkennes⁶⁷ en haar man Jan Houbraken waren de ouders van Anna Maria Houbraken († 1680), die in 1637 trouwde met de advocaat mr Henrick Nagelmaeckers⁶⁸ (1602-1678).

Zeg kwezelke wilde gij dansen

Johannes van Brugge, een Bossche vrijgezel, liet een oogje vallen op Maria van Iperen. Drie weken voor Pasen 1681 vroeg Jan haar hand, dat moest kunnen vond hij, want haar vader, de koperslager Jacobus van Iperen, was inmiddels overleden. Maria weigerde echter, zij was een kwezel, wilde dat blijven en zou dus niet trouwen. Zij viel op haar knieën en vroeg hem haar met rust te laten. Als ze al ooit wilde trouwen, zou het met hem zijn. Om deze trouwbelofte kracht bij te zetten haalde zij acht dukaten uit de kast, die zij aan Jan gaf. Deze sprak echter: „*Ick sal u evenwel niet met vreden laten*”. Maria: „*Ick sal quesel blijven soo langh als ick leef. Ende ben ick eens gevallen, ick kan weer opstaen. Ende als gij siet dat ick anders doe, soo kont gij mij aentasten*.” Daarop droop hij af.

Tegen de 'noodhulp' Pitronella Valckenhoff, die van het tafereel getuige was, verklaarde Maria: „*Ick soude hem wel trouwen, maer het soude al te groten opspraeck geven, om dat hij vande religie is ende ick een quesel ben*”.

Jan kreeg hulp van Maria's nicht Maria Geertruijt Ideleth te Antwerpen. Toen zij daar eens logeerde en ook Jan over de vloer kwam, zei de nicht enthousiast: „*Jan van den Brugh, gij sult desen nacht niet thuijs gaen, maer bij onse quesel (...) gaen slaepen*”, met wie zij haar tante bedoelde. En zo geschiedde, niet eens, maar meermalen. Maar Jan ging eind juni 1681 te 's-Hertogenbosch in ondertrouw met Maria Sanders van Osch. Zonder dralen stuurde de nicht bericht naar Den Bosch, dat de huwelijksgeboden moesten worden 'geschut'. Haar tante had namelijk trouwbeloften gekregen van Jan, maar meer was, *dat haer moeytje Maria van Iperen van Jan van den Brugh een quade craem hadde gehad*.¹

1. Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, N 2784, f 162, 26 juni 1681. Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Raad van Brabant 788-2176. Idem 820, ongef., no 4438, 12 maart 1683. Zie voor Maria Geertruijt Ideleth: J.A.W. Swane, „Ideleth”, *De Brabantse Leeuw*, XVII (1968) 92. J. Belonje, „Een verre erfenis voor de Idelets”, *De Brabantse Leeuw*, XXX (1981) 163.

BORGSTELLINGEN IN DE MAASLANDDORPEN, 1714–1721

De armen van Uden gestigmatiseerd

L.F.W. ADRIAENSSEN

Afkortingen

OAA	Oud administratief archief
RAH	Rijksarchief 's-Hertogenbosch
SAV	Streekarchief Veghel

Inleiding

Voor vestiging in een dorp of stad werd in de loop van de zeventiende eeuw een borgstelling noodzakelijk van de armenzorg van de plaats van herkomst. Deze zou, als de betreffende persoon tot armoede verviel, garant staan voor de materiële of financiële steun. Wie zo'n akte van indemniteit of borgbrief niet kon overleggen, moest bewijzen voldoende te zijn gegoed of een particulier als borg laten optreden.

De ingezetenen van het land van Ravenstein vroegen in 1649 aan de hertog van Neuburg als heer van Ravenstein om een goede vestigingsregeling van uitheemsen. De armenfondsen moesten immers gereserveerd blijven voor de ingeboren ingezetenen. Wie zich wilde vestigen, moest voortaan een verklaring van goede naam en faam kunnen overleggen en vooral plausibel maken solvent en solvabel te zijn. De drossaard zou in zulke gevallen een vestigingsvergunning geven. Wie in gebreke bleven, moesten er op rekenen „dat sy alsdan als passanten sullen worden wtgesonden ende hebben te vertrecken; sonder sich in weerwille der naebeuren ergens op te houden, veel weniger voor sich offte haere kinderen yetwes van armemeesters te mogen genieten.”¹ Twee jaar later bewilligde de heer in een nieuwe landkaart in het verzoek.²

De borgbrieven golden overigens niet de vestiging in het land van Ravenstein, maar een bepaald dorp. Zelfs dorpen die een schepergericht gemeenschappelijk hadden, vroegen om een borgbrief van een nieuwkomer uit een zusterdorp; de armenzorg was immers per parochie georganiseerd.

Doordat de controle op de immigratie inefficiënt was of onvoldoende werd uitgevoerd, of wellicht door een groeiend armoede-probleem van inwijkelingen, werd de indemniteitsverplichting in 1691 herhaald. Sindsdien moest iedere kandidaat-burger van het land van Ravenstein zijn of haar draagkracht aantonen, terwijl wie al was gevestigd alsnog eenzelfde verplichting kreeg.³

1. C.R. Hermans m.m.v. A. van Hoogstraten en M. van den Boogaard, *Verzameling van charters en geschiedkundige bescheiden betreffende het land van Ravestein* (2 dln; 's-Hertogenbosch, 1850) II, 75, 76.
2. Hermans, *Verzameling van charters*, II, 101, 102.
3. Hermans, *Verzameling van charters*, II, 281, 282.

Te gelegenertijd werd een borgtochtsom van *f* 500 ingevoerd. In 1714 was deze regeling al van kracht. Onduidelijk is, of het ook toen al aan ingezetenen verboden was vreemdelingen zonder borgstelling en toestemming van de overheid te huisvesten.⁴

In 1714 is in de Maaslanddorpen van het land van Ravenstein, –Demen, Dennenburg, Deursen, Huisseling en Langel–, een lijst opgesteld van alle ingeweken vreemdelingen. Onder hen werden allen verstaan die buiten de woonplaats waren geboren, dus ook wie uit een ander Maaslanddorp kwam. Gezien de hoeveelheid mensen die een borgtocht moesten leveren, drieënzeventig, betrof het een inhaaloperatie. Na 1714 werden in 1718, 1720 en 1721 tien, zes en twee nieuwe inwoners ingeschreven.⁵

De nieuwkomers hadden zich te onderwerpen aan het oordeel van de landdrost van het land van Ravenstein, de schepenen van de Maaslandbank en de regerende borgmeesters, de oudborgmeesters, de armmeesters en de kerkmeesters van de dorpen, kortom van de corporele vergaderingen. Hoe laatdnnkend deze mannen over hun minder bedeelde dorpsgenoten konden denken, blijkt niet uit de inschrijvingen van de Maaslanddorpen, maar wel uit een document van een ander dorp in het land van Ravenstein: Uden. Het wordt besproken in de bijlage van dit artikel.

De borgstellingen van 1714

Dit artikel gaat over de borgstellingen in de vijf Maaslanddorpen. Deze waren sinds 1700 bestuurlijk gehergroepeerd in drie eenheden: Huisseling, Deursen en Dennenburg, en Demen en Langel.

Huisseling

1. Anthonis Peters uit Erp woont al twintig jaar te Huisseling, heeft van de vorige landdrost een vestigingsvergunning gehad, maar heeft deze verloren. *Is redelijk wel geërft*. Op 20 maart 1715 verbond Peter Joosten zijn persoon en bezittingen voor een bedrag van *f* 500 bij wijze van borgstelling.
2. Peter Joosten uit Ravenstein krijgt zes weken om een borg te vinden.
3. Hendrick Jacob uit Dennenburg, vrijgezel, blijft zonder borg en zal weer naar Dennenburg terugkeren.
4. Jan Willems uit Herpen is niet genoeg geërft en moet binnen zes weken een borg vinden. Op 4 juni 1718 bleek de borgstelling nog niet te zijn geregeld. Drie weken later werd hij veroordeeld tot een boete van een dukaat, omdat hij niet was verschenen. Hij zou door middel van hechtenis of op andere wijze worden gedwongen borg te stellen of te vertrekken. Tweeëneenhalf jaar later stelden zijn ouders Willem Henrick Jan Meuws en Lamertje, woonachtig te Herpen, zich voor hem borg, maar de *vereedens* van Huisseling vonden deze borgtocht van *f* 500 niet voldoende en verwierpen hem tot nader order.
5. Claes Herberts uit Neerloon heeft geen verblijfsvergunning, is onvoldoende geërft en moet binnen zes weken een borg laten

4. Hermans, *Verzameling van charters*, II, 488, 489.

5. RAH, Drost van het Land van Ravenstein 14, twee kleine, aan elkaar gebonden katernen, het eerste met inschrijvingen van 18 december 1714 en 20 maart 1715, het tweede met inschrijvingen van 4 juni 1718, 22 juni 1718, 29 februari 1720 en 29 mei 1721.

stellen. Op 20 maart 1715 beloofde hij binnen vijf dagen een borg te vinden. Daarna kwam Lambert Wilberts, die zich voor f 500 garant stelde.

6. Cornelis Hermens uit Demen is niet geërfd en zal binnen zes weken een borg stellen. Op 20 maart 1715 stelt Willem Janse Donkers te Dieden zich borg met een morgen land te Demen *naast het goed van Evert van Hoogstraten. Nadat hij op 4 juni 1718 was gemaand sijne begonne borgstelling te perfectio-neeren*, stelde Cornelis' schoonmoeder Derisken Gijsbers zich op 22 juni 1718 voor f 500 borg.
7. Jan van den Heuvel uit Gassel in het land van Cuijk heeft een verblijfsvergunning en een borg.
8. Lamert Wilbers uit Schaijk is voldoende geërfd en blijft zonder borg wonen.
9. Willemijn weduwe Jan Hendricks uit de Reek heeft een borg gesteld.
10. Gijsbert Martens uit Schaijk is genoeg geërfd en blijft zonder borg wonen.
11. Jan Peter Jans uit Zeeland, gehuwd met een Huisselingse vrouw, is genoegzaam geërfd en blijft zonder borgstelling wonen.
12. Willem Lamers uit Nifterik, gehuwd met een vrouw uit Huisse-ling, heeft toestemming van de heer Arnold van Wachtendonk om zonder borgstelling te blijven wonen.
13. Marcellis Claessen uit Ravenstein, getrouwd met een Huis-selingse vrouw, is redelijk wel geërfd en blijft zonder borg wonen.
14. Arnoldus van den Bergh uit Overlangel, genoegzaam geërfd, blijft wonen zonder borgstelling.
15. Jacob Bartels uit Ravenstein, gehuwd met een *Bergse vrouw die niet kindert*, is redelijk gegoed en blijft zonder borg wonen.
16. Lamert de Wael, een arme man, blijft wonen tot nader order *en klagte van de gemeente*.

Deursen en Dennenburg

17. Gerit Arts uit de Koolwijk (onder Uden), voldoende geërfd, blijft zonder borg wonen.
18. Jan Cornelis uit Overlangel, getrouwd met een weduwe te Deursen, *hebbende hoff en land*, blijft zonder borgstelling wonen.
19. Jan Reinders uit Uden, gehuwd met een Dennenburgse vrouw, heeft zes kinderen, is onvoldoende geërfd en zal binnen zes weken een borg stellen. Op 20 maart 1715 beloofde hij binnen drie dagen met een borgstelling te komen. Op 4 juni 1718 werd hem weer gelast voor een borgtocht te zorgen en drie weken later kwam hij met een *onvolmaeckte acte van borgtogte ofte ontlastingbrieff*. Als hij niet binnen acht dagen een betere bracht, zou hij een boete van 2 dukaten krijgen. In februari

- toonde hij een Udense ontlastbrief voor de helft van de kinderen die hij en zijn vrouw zullen nalaten *en daer Godt d'heer voor verhoede, die tot armoede mogten vervallen*. Voorlopig wordt deze borgbrief geaccepteerd.
20. Derik Sijmons uit Nuland, gehuwd met een Deursense vrouw, heeft geen verblijfsvergunning, is redelijk geërfd en blijft zonder borg wonen.
 21. Hendrick Peter Ermers uit Berghem, gehuwd met een Deursense vrouw, is niet gegoed en heeft geen verblijfstitel. Alert Alers verborgt voor hem zijn persoon en goederen tot een bedrag van *f 500 om ten voordeele van den armen van Deursen en Dennenborgh te staen en aengesproken te worden in cas hij tot armoede vervallende, daarvan wort onderhouden off gealimenteert worden*.
 22. Vincent Maes uit Wanroij, getrouwd met een Neerloonse vrouw, is redelijk goed geërfd en krijgt een schriftelijke verblijfsvergunning.
 23. Jan Herpain uit Namen is *wel geërft* en blijft wonen zonder borg. Hij heeft een schriftelijke vergunning gekregen.
 24. Jan Timmer uit Herpen is wel geërfd en blijft zonder borg wonen.
 25. Jan Gubbels uit Langel, getrouwd met een Dennenburgse, heeft geen kinderen, is een eerlijke, onbesproken man en blijft zonder borg wonen.
 26. Peter Cornelis uit Schaijk, getrouwd met een vrouw uit Deursen, stelt zijn persoon en goederen borg tot een bedrag van *f 500*.
 27. Gerit Megens uit Dieden, getrouwd met een Diedense vrouw, heeft geen verblijfsvergunning en zal die aanvragen. Hij blijft als voldoende geërfd wonen zonder borgstelling.
 28. Engel Arts uit Lienden heeft geen vergunning, is voldoende geërfd en blijft zonder borg wonen. Hij zal een verblijfstitel aanvragen.
 29. Aert Voet uit Megen heeft een vergunning van de landdrost gehad, is genoeg geërfd en blijft zonder borgstelling wonen.
 30. Jan van Dijck uit de Reek, getrouwd met een Dennenburgse vrouw, is redelijk geërfd en blijft zonder borg wonen.
 31. Geurt Megens uit Dieden, gehuwd met een Deursense, heeft een verblijfsvergunning gehad en zal een nieuwe aanvragen.
 32. Michiel Claessen uit Ravenstein is voldoende geërfd en blijft zonder borg wonen.
 33. Arien Linders uit Helmond, gehuwd met een Dennenburgse, is niet geërfd en zal binnen zes weken een borg stellen. Hij verscheen op 20 maart 1715 weer voor schepenen: *segt regh t uijt dat geen borgh kan krijgen*. Daarom moest hij binnen drie dagen vertrekken.
 34. Thonis Jansen uit Appeltern, gehuwd met een Dennenburgse vrouw, heeft geen verblijfstitel. Hem is bevolen binnen zes

weken een borg te stellen of te vertrekken. Hij heeft gezegd dat te zullen doen. Op 20 maart 1715 bleek hij geen borg te hebben en werd hem aangezegd binnen drie dagen te vertrekken. Dat deed hij.

35. Geurt Ariens uit Appeltern, getrouwd met een weduwe uit Dennenburg, waar hij twintig jaar heeft gewoond *en sig altijd vroom gedrag*, is weinig geërfd en moet een borgstelling regelen of anders binnen zes weken vertrekken. Schepenen en borgemeesters besloten op 20 maart 1715 dat Geurt *wegens sijne ende sijne vrouwe hooghe ouderdom blijft in statu quo, tot dat men siet off syne vrouw comende te sterffen wederom moghte mit een jonge vrouwe trouwen*.
36. Ott Fransen uit Demen, getrouwd met een Dennenburgse, is niet genoeg geërfd en zal binnen zes weken een borg stellen of vertrekken. Hem werd op 20 maart 1715 aangezegd binnen drie dagen te vertrekken op straffe van hechtenis. In juni 1718 kreeg hij weer een verzoek tot borgstelling, waarop hij zijn eigen persoon en bezittingen tot f 500 verbond. Blijkbaar was hij toen beter geërfd dan in 1714 en 1715.
37. Jan van Os uit Neerloon heeft een verblijfsvergunning, is voldoende geërfd en blijft wonen zonder borgstelling.
38. Dries Jans van Drueten uit Wijchen heeft een vergunning gehad van de heer Solij, woont hier dertig of veertig jaar en blijft ook.
39. Jan Sijmons uit Schaijk is redelijk geërfd en blijft zonder borg wonen.
40. Derck Jacobs uit Huisseling, redelijk geërfd, blijft wonen zonder borgstelling.
41. Arien Claessen uit Herpen is getrouwd met een Neerloonse vrouw, redelijk geërfd en blijft zonder borgstelling wonen.
42. Peter van Wetten is niet verschenen. In maart 1715 bleek dat hij voldoende was geërfd en nog vrijgezel was. Hij kreeg een verblijfsvergunning.
43. Cornelis Jacobs uit Schaijk blijft redelijk geërfd als hij is zonder borg wonen.
44. Gerit Deriks uit Berghem heeft van de vorige landdrost een verblijfsvergunning gehad, is voldoende gegoed en blijft zonder borgstelling wonen.
45. Maria Celiss⁶ uit Zeeland, weduwe van Joost Gerits uit Dennenburg, heeft daar meer dan dertig jaar gewoond, is *eenigsints geërft* en blijft wonen.
46. Francis Voet uit Dennenburg is voldoende geërfd en zal *een briefke van 't doophouk brengen of permissie om te wonen inhaelen*. Blijkens een aantekening van 20 maart 1715 had hij de leges voor zijn verblijfstitel betaald.
47. Derk van Gelder uit Herpen is goed geërfd en blijft zonder borg wonen.

6. De naam is slecht leesbaar. Er kan ook Calis of Cliss staan.

Demen en Neerlangel

48. Evert van Hoogstraten uit Dieden is *wel geërft en gegoijt* en blijft zonder borgstelling wonen, mits hij bij de landdrost een verblijfsvergunning aanvraagt.
49. Arien Sijmons uit Herpen blijft zonder borgstelling wonen, omdat hij redelijk is geërfd.
50. Hendrick Abrahams uit Zeeland is redelijk geërfd en blijft zonder borg wonen.
51. Jan Evers uit Overlangel, gehuwd met een Diedense vrouw, is redelijk geërfd en blijft zonder borg wonen.
52. Anthonis de Bondt uit Ravenstein, gehuwd met een Demense vrouw, is redelijk geërfd en blijft wonen zonder borg.
53. Jan de Custer uit Herpen, gehuwd met een Diedense vrouw, is niet geërfd en zal een borg stellen of vertrekken. Evert van Hoogstraten en Jan Otten stelden zich op 20 maart 1715 borg voor *f* 500.
54. Peter Boelarts te Megen, gehuwd met een vrouw uit Demen, heeft geen consent om te wonen en is niet geërfd. Jan Peters blijft voor hem borg voor *f* 500 en Boelarts zal een verblijfsvergunning aanvragen.
55. Arien Cleijnen uit Wijchen heeft geen verblijfsvergunning, is redelijk geërfd en blijft zonder borgstelling wonen. Wel zal hij een vergunning aanvragen.
56. Peter Paulus uit Schaijk, getrouwd met een Demense, is niet geërfd. *Geen swarigheijdt te verwagten, blijft wonen sonder borge.*
57. Geurt Willems uit Huisseling, getrouwd met een Langelse vrouw, blijft zonder borg wonen.
58. Jan Hendricks uit Leur, gehuwd met een vrouw uit Overlangel, is redelijk geërfd en zegt een schriftelijke verblijfsvergunning te hebben, die hij zal tonen, anders zal hij een nieuwe aanvragen. Hij blijft wonen zonder borg.
59. Jan Hermens uit Dieden zegt in Demen te zijn geboren, wat hij binnen 24 uur zal documenteren. Hij is redelijk geërfd en blijft zonder borg wonen. In juni 1718 werd hij gemaand zijn te Herpen gedane borgstelling te Huisseling te vernieuwen. Het bleef tobben, want in februari 1720 bleef hij weer in gebreke. Hij kreeg veertien dagen te tijd om met een goede borgtocht te komen. Maar begin mei 1721 werd alleen zijn vrouw Jenneke Tonissen thuis getroffen en kreeg hij weer acht dagen respijt om met goede papieren te komen.
60. Derck Peters uit Demen blijft wonen.
61. Hendrick Jansen uit Boekel vertrekt in mei 1715 naar Dieden.
62. Jan Denen uit Berghem heeft in het verleden van de vorst van Heijtersheim een verblijfsvergunning gehad en blijft wonen zonder borg.
63. Hendrick Willems uit Uden, gehuwd met een Langelse vrouw, blijft zonder borg wonen, *om dat sig wel gedraegt en ook sijne*

kinderen.

64. Wouter de Bont uit Ravenstein blijft zonder borg wonen.
65. Jan Grouwen uit Herpen blijft zonder borg wonen.
66. Hermen Smalen, geboren te Huisseling, is getrouwd met een vrouw uit Blerick bij Venlo, is niet geërfd, heeft een verblijfsvergunning van wijlen de vorst en zal een borg stellen of binnen zes weken vertrekken. Jan de Wael en Geurt Willems stelden zich op 20 maart 1715 voor hem borg tot een bedrag van *f* 500.
67. Christiaan Scadux, geboren te Elbingerode in het Hannoverse gebied, woont hier 38 jaar. *Sijne kinderen zijn van hem buitens dorps en lant, en de vrou buiten staet van kinderen.* Hij blijft zonder borg wonen.
68. Gerit Gabriels uit Schaijk is getrouwd met een Langelse vrouw. Gabriel van de Sande stelt zich borg voor *f* 500.
69. Willem Martens uit Herpen is gehuwd met een Demense vrouw en blijft zonder borg wonen.
70. Jan Otten uit Dieden, gehuwd met een Langelse vrouw, blijft wonen.
71. Peter Smalen, geboren te Grave en gehuwd met een vrouw uit Nifterik, is niet voldoende geërfd, heeft een verblijfsvergunning gehad van de landdrost en zal binnen zes weken een borg stellen. Op 20 maart 1715 schoof hij Jan Hendrix en Willem Bax als zijn borgen naar voren, maar Jan trok zich terug, zodat Willem alleen garant bleef tot een bedrag van *f* 500.
72. Willem Bax uit Demen, gehuwd met een Langelse, blijft zonder borg wonen.
73. Arien van Hoek uit Ravenstein, gehuwd met een Bossche vrouw, blijft zonder borg wonen.

De borgstellingen van 1718

Huisseling

74. Willem Plagh werd op 4 juni 1718 niet thuisgetroffen en wordt gedagvaard. Drie weken later stelde zijn tante Maria Hermens zich voor hem borg tot *f* 500.
75. Jan van Heeswijk uit Uden, getrouwd met een Huisselingse dochter, presenteert als borgen Lambert Hermens en Lambert Wilbers voor *f* 500.
76. Jan Voss stelt als borg Pero de Mare voor *f* 500.

Deursen en Dennenburg

77. Arien Thonisse, getrouwd met een dochter uit Deursen, moet binnen acht dagen een borg stellen. Hij verbindt zijn eigen persoon en bezittingen tot een som van *f* 500 als garantie.
78. Anthonij van Meerwijck uit 's-Hertogenbosch is met zijn vrouw te Dennenburg komen wonen en moet binnen acht dagen voor de gebruikelijke borgtocht zorgen. Hij kwam met een ondeugdelijke akte van borgtocht en kreeg acht dagen de tijd om een betere te bezorgen. In februari 1720 kwam hij met

een borgbrief van de armen van Oss voor zichzelf, zijn vrouw Gertruij van Lier en de helft van hun kinderen. Ook toonde hij een verklaring van de pastoor van Dennenburg over zijn *zijn eerlijk comportedement*. Een en ander was voldoende voor een voorlopige verblijfsvergunning.

79. Jan van Wetten woont te Dennenburg in het huis en gebruikt de daarbij gelegen hof en boomgaard en andere landerijen die zijn broer Peter van Wetten heeft nagelaten. Van die goederen heeft zijn moeder Peterken van Wetten het vruchtgebruik en pas na haar dood heeft Jan het volle eigendom van tweederde deel. Die goederen verbindt hij als onderpand tot een bedrag van *f* 500.
80. Jacob van Wetten is te Dennenburg geërfd en stelt zijn persoon en bezittingen tot borg tot *f* 500, maar omdat zijn kinderen niet te Dennenburg zijn geboren, zullen zij als ze hier ten lande willen blijven wonen zelf afdoende borg moeten stellen.

Demen en Langel

81. Peter Janss de Smit, gehuwd met de dochter van Jan de Wael, was absent en wordt alsnog gedagvaard. Later kwam hij borg staan voor zichzelf, terwijl ten overvloede ook Huijbert van den Bergh als zijn borg optrad.
82. Jan van Rijtte woont te Langel en is getrouwd met de weduwe van Jan Vorsters uit Langel of Demen, die drie te Langel geboren voorkinderen heeft. Zij verwacht in 1720 geen kinderen meer en daarom blijft de status quo gehandhaafd, waarbij Jan te allen tijde gedwongen kan worden om een borgtocht te regelen. Hij stierf kort daarna.
83. Herman Hermens is in het huis van Jan Grauwen komen te wonen, maar is nog niet gedagvaard. Gerit Gabriels wierp zich enkele weken later als zijn borg op.

De borgstellingen van 1720

Alle vijf de Maaslanddorpen

84. Willem Henricks en zijn vrouw Dingna Tonis te Huisseling, beiden uit Uden, stellen hun huis, hof en landerijen tot borg.
85. Jan Slott uit Demen *sal van wegen sijne vrouw van Boekel niet van noode hebben een onilastingsbrieff in te brengen*. Zij wonen te Demen of Langel.
86. Heijmerick Gabriels uit Schaijk, woonachtig te Langel, is getrouwd met een Langelse dochter en stelt zijn huis en landerijen tot borg.
87. Jan Lorren (Corren?) zal in mei 1720 vertrekken naar Huisse-ling, zijn geboorteplaats.
88. Gerit van der Putten uit Den Bosch, getrouwd met een Demense dochter, zal binnen veertien dagen voor een borgtocht zorgen. In mei 1721 kreeg hij acht dagen de tijd om alsnog een borgstelling te regelen.
89. Lindert Baltussen uit Schaijk, getrouwd met een Demense

vrouw, zal binnen veertien dagen een borg stellen of een ontlastbrief van Schaijk brengen. Op 2 mei 1721 werd hem gelast binnen acht dagen een goede borg te brengen. Jacobus Sprangers stelde zich voor een termijn van een jaar borg tot een bedrag van f 500.

De borgstellingen van 1721

Alle Maaslanddorpen

90. Gielen Jansen uit Oss, getrouwd met een Deursense of Denenburgerse vrouw, presenteert als borgen Marie Ariens met haar man Zeger Claessen en Cobus Jan Wilms.
91. Derck de Cort uit Horssen en zijn vrouw Toniske Jansen uit Oijen wonen tegenwoordig te Huisseling in het huis van de weduwe van Daniel Peters. Pieter Demare stelt zich voor hen borg, mede namens genoemde weduwe, zijn moeder, en namens Hendrik van de Weerth.

Bijlage: een Udense klacht over de armen (1763–1764)

In een incompleet rapport aan de landdrost uit 1763 of 1764 over de sinds 1717 zonder borgstelling ingeweken Udenaren maakt de schrijver (vermoedelijk de armmeester) zich afwisselend boos en vrolijk over de armen, terwijl in het beste geval wantrouwen overheerst:⁷

- Daniel Willem Adams uit Boekel en zijn vrouw uit Veghel of elders uit de meierij van Den Bosch, pas getrouwd, wonen in de kamer van Willem van den Akker. Zij verdienen hun geld met handenarbeid. *Ofte daar wat voor mijn heer of de gemijnte overschiet, dat weet ik niet.*
- Cornelis van den Berg alias Trull was bevolen te vertrekken en is zelfs via Bedaf het dorp uitgezet naar Veghel, maar dat dorp heeft hem weer naar Uden gebracht. *É dogh woert eventwel met andere uijt de arme kasse of taffel gespijnt. Ende heeft ook veele ovens die voor haar backken, want man en vrouw, zoon en dogter hebben altemet ook al wat noodigh.*
- Goossen van Rossem alias de Coopman, waarschijnlijk uit Kessel of Maren, en zijn vrouw uit Boekel wonen op de kamer van de kinderen van Wouter van Lieshout.
- Schaijkse Johanna is getrouwd met een zeer oude, maar ook zeer arme man en zou wonen in de kamer van Dirck Spierings aan de Kink.
- Andries Voets uit Calcar woont *op Mierloo* in het huis van Jan van Veggel. *Van geboorte seer braave lujde, man en vrouw, die het ongeluck heeft gehad met den molenaar van Heeswijk &c.*
- Jan Tonis alias Jan Dirrissen uit Veghel, getrouwd met een Boekelse, is van huis uit te goeder trouw en woont met een kind en zijn moeder in de kamer van Jan Hendrik Tijssen, *maar ook seer poveres.*

7. RAH, Drost van het Land van Ravenstein 14, los blad. De datering van het document is mogelijk aan de hand van de daarin genoemde ruiter Donkers. Deze trouwde te Uden op 1 september 1763 met Petronella Elemans en kreeg op 14 juni 1764 een borgbrief van zijn geboortedorp Veghel (SAV, OAA . Veghel, afd. II, B-30, f 30^v, 14 juni 1764). Toen de lijst van armen zonder borgtocht werd geredigeerd, had Donkers blijkbaar nog geen akte van indermiteit overgelegd.

- Fransis Toni Band aan het Moleneind, ook een uijlander, die woond met vrouw en kinder op zijn ijgen erff, maar het is swaarder belast als het weert is. Ende hij is ook niet bang van eenen (...) debiteur. Hem is allang bevolen om te vertrekken, maar hij doet het niet garen, want 't is nog niet geschiet. Ende in 't gesicht seer arm.
- Jan Suijers, getrouwd met Theodooren van der Meir, woont in de kamer van Ooms naast Adriaan van Heemert. Hij is onwillig, want hij zei dat de oude Van der Meir zich wel borg zou stellen, want een huwelijk van tien duizent gulden is wel zooveel waart als goede vrij gaan en slegte 't niet betaalen.
- Donkers, de ruiter, getrouwd met Peeteronelle Elemans. Over hen moet de landdrost beschikken.
- Theodorus Donhuijzen is voorheen bevolen te vertrekken, maar hij bleef. Met arbeid, appel, peeren, nooten &c te verkoopen sijne kost wint. Hij komt uit Grave en zijn vrouw uit Ieper. Geringe luijden met 2 kinderen
- Nicolaas de Leeuw. Over hem is al eerder beraadslaagd, maar niet is gebleken dat de gemeente of de landdrost over hem tevreden is.
- Albertus Janze Brugmans. Het zou zijn verwelkomd als hij was vertrokken, maar hij is er nog. Heeft ook niet te geeven als ons Heere hem uijt Uden weg haalde ende die vande Molenijnt hem naar de kerckhoff brogten. Soo sou den rouwe bald geleeden zijn.
- Johannes van den Akker uit Middelrode, getrouwd met een Boekelse vrouw, woont wel op zijn eigen, maar spodt met de gooden dat hij al lang heeft eenen ingeseetenen geweest.
- Peeter van Mil heeft eveneens lang hier gewoond, maar nooit een borgtocht geregeld. Zijn zoon is getrouwd met een vrouw uit Boekel, soo soude de oude door agter laatighijt de jonge wel bevrijden. Soo gaat het met sulke knaapen. Soo men heeft geseijdt, soo soude de jonckvrouw nog wel braeff wat besitten. Wat de waarhijt is: ik heb haaren cassier noit geweest.
- Zeeger van Roosmalen op de Udense Hoeven heeft niets te missen om wat te geeven (bedoeld is dorpsbelasting).
- Jenneken weduwe Johannes Jan Joosten alias Poppen heeft dochters of ten minste een dochter, die nooit is getrouwd, maar toch kinderen krijgt. Soo ik sien, lijd ze geen gebrek, want, soo ik dunck, soo heeft ze differente óvens die voor haar backken. Selfs geloove 'k als datze nog veel levende beesten de kost geeft ende op haar ijege weijdt.

Zijn lijst besluit de schrijver met een verzuchting: „IJ, dat ik soo spreek! Ik soude somtijts wel soo veer loopen met de pen, dat ik van mijn sentiment geraakte, maar proffiteert ook al van onze arme tafel ende soo differente meer. Maar ofze aantastelijk zijn, dat was te veel geseyt van mijn. Maar soo denck ik, als datter veele zijn die jonck, sterck, triff, gesont, maar ook luij binnen.

Ende haalen het geringe van Godts wegen, inde mijninge vande fondateurs aan de behoeftige oude liede, zieke ende alle die het niet kunnen winnen toekomt, wegh. Jaa, ook hebbenze geenen schrik van trouwen, want soo meenig kind alze hebben, heeft alle maand vrijdagh of alle weeken bij die goede liede een of twee diijten. Ook leenenze de kinders van malkander om op den dagh de arme roll te speelen ende savonts goede sier te maaken. Inde plaetse van tegen quade dage te zorge, soo wort er Schidams nat gebruikt, selfs als 't feest dagen of bidvaarde prosesie. Soo is't voor ons dorp schande, want daar binnen der wel soo veel, soo ik wel heb gesien, als een respectieff Maaskants of Maijerijs dorph. Dat sij ook alle geen inboorlinge [zijn], maar veele buijten lantze of dorpse. Jaa, heere van qualijt, overstraat gaande, loopenze tegen ende van agter naar, als het niet te warm is, anders bennen ze te luij, gelijk de varkens, ongewassen, bloot voets, halff naakt. Als ze dan dat haar seer mishaaft, ende veel schad, het woord 'God helpt u' hooren, soo antwoordenze: 'God helpt u de kop aff'."

Gokverslaafde, 1432–1439

Geerlinck Jans Odeveer te 's-Hertogenbosch beloofde in 1432 aan de messenmaker Jan Henrix van Amstel nooit meer te zullen dobbelen of andere kansspelen te spelen, anders zou hij op de gevangendoor moeten gaan. Hij mocht zonder toestemming van zijn vader en andere verwanten niet trouwen en evenmin oneerzame omgang hebben met vrouwen.¹

1. Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, R 1202, f 324^v, 19 januari 1432. Vgl. R 1210, f 279^v, 2 december 1439.

JENNEKE SCHENCKELS ALIAS DANCKAERTS

G.C.M. VAN DUICK

Afkortingen

GAH	Geemeentearchief 's-Hertogenbosch
SAA	Stadsarchief Antwerpen

De vraag over Jenneke Schenckels in *De Brabantse Leeuw* van dit jaar, p. 64, is zeer interessant, omdat Jenneke behoorde tot een van de meest erudiete families van de Brabantse hoofdstad in de zestiende eeuw. De familie bekleedde al een aanzienlijke positie in de vijftiende eeuw in Moergestel. Veel akten daarover kan men vinden in de archieven van het Groot Ziekengasthuis van Den Bosch.¹

De periode van voor ongeveer 1550 laten we hier buiten beschouwing. De familie was in 's-Hertogenbosch het meest bekend door Dominicus Emberts Schenckels. De naam Embert kwam in de familie zeer veel voor: een Embert Henricx Schenckels compareerde op 14 maart 1539 voor schepenen van de stad, samen met Symon Mathias Schenckels en mr Dirck Engbert Schenckels in verband met de nalatenschap van Jan Engberts Schenckels, overleden te Doeveren.² Een Henrick Boldewin Schenckels was getrouwd met Conegondis Gerarts de Coninck en komt voor in 1548.³

Dominicus wordt voor het eerst gezien in 1542–1543.⁴ Tot zijn dood, kort voor 1581⁵, was hij werkzaam als rector van de Grote School van Den Bosch en stond hij als zodanig in hoog aanzien. Veel jongeren heeft hij onderricht in onder andere Latijn en Grieks. Niet in het minst werd hij bekend door enkele klassieke uitgaven, zoals een editie van de *Orationes Terentianae* in 1557. Het is de oudst bekende Nederlandse uitgave van Terentius. In 1550, 1551, 1560 en 1568 publiceerde hij nog andere klassieke werken.⁶

Dominicus was ook nog doctor in de medicijnen en schijnt zijn opleiding in Parijs te hebben genoten. Hij woonde in het huis *de Gulden Craen* aan de Vismarkt, dat in 1590 of 1591 werd verkocht door zijn *nasoen*.⁶ Meester Dominicus voerde zelf als naam de Latijnse vorm Schenckelius en komt niet vaak voor in de Bossche akten.⁷

Zijn eerste vrouw was Anna Lamberts van Uden, die hem vijf zonen schonk. Zij stierf voor 10 januari 1556, toen zijn tweede vrouw hem een zoon Willem schonk. Die tweede vrouw was Johanna Willems Jan Staess Lamberts Pieck of Pieckevet genaamd.⁸ Er zou nog

1. H.J.M. van Rooij, *Het Oud-archief van het Groot-Ziekengasthuis te 's-Hertogenbosch* (3 dln; 's-Hertogenbosch, 1963), personenindex.

2. GAH, R 1329, f 222^v.

3. GAH, R 1349, f 324, 10 april 1548.

4. GAH, Oud archief, B-43.

5. C.J.A. van den Oord, *Twee eeuwen Bosch' boekbedrijf. Een onderzoek naar de betekenis van Bossche boekdrukkers, uitgevers en librariërs voor het regionale socio-culturele leven* (Tilburg, 1984) 204, 205.

6. GAH, Oud archief, B-97.

7. GAH, R 1366, f 264^v, 13 februari 1555. R 1395, f 184, 8 juni 1571. R 1411, f 522, 21 april 1570. Oud archief, B-43, 1542–1543. B-59, 1552–1553.

8. GAH, R 1440, f ?, 3 oktober 1600.

een jongste zoon Jan volgen, zodat Dominicus' gezin zeven zonen telde.

Bij de dood van zijn eerste vrouw werden als voogden over de minderjarige kinderen (met name Arnoldus en Embertus) benoemd: Dominicus' oudste zoon Johan, mr Marten Moins (schoonvader van dezelfde Johan) en Pauwel van de Leemput.⁹ De kinderen waren:

1. Johan Schenckels, volgt onder II op pagina 161.
2. Mr Anthonius mr Dominicus Schenckels¹⁰ studeerde sinds 21 december 1563 aan de universiteit van Leuven en werd doctor in de medicijnen. Hij vestigde zich te 's-Gravenhage. Voor zover mij bekend is heeft hij in Den Haag geen kinderen nagelaten. Wel was er een bastaardzoon:

A. Johan Anthonis Schenckels¹¹, kramer, wordt in 1632 de natuurlijke en gelegitimeerde zoon van mr Anthonius Schenckels genoemd.¹² Hij was voogd van de kinderen van Dominicus Schenckels, die volgt onder III op pagina 161. Johan trouwde met Jenneke Loniss Pieters, bij wie hij vader werd van Anthonius Schenckels, die minderbroeder-capucijn werd; hij werd ingeleed te Gent op 1 mei 1619 en stierf te Antwerpen op 27 september 1630.¹³

3. Lambert Thomas Schenckels¹⁴ is geboren op 7 maart 1547. Hij studeerde sinds 31 augustus 1564 te Leuven, later te Keulen en Wenen. Vervolgens was hij rector van de Latijnse school te Mechelen (1574–1588), daarna privé-docent te Antwerpen. Sinds 1593 stond hij steeds meer bekend als mnemotechnicus (geheugenskundige): hij gaf inleidingen te Douai (1593), Luik (1595), Marburg (1602), Parijs (1606), Toulouse (1609), Praag (1616) en Freiburg (1620). Ook gaf hij enkele publicaties uit.

4. Arnoldus mr Dominicus Schenckels.

5. Embertus mr Dominicus Schenckels en zijn hiervoor vermelde broers komen samen voor in enkele akten tussen 1581 en 1600.¹⁵ De akte van 1600 vermeldt Embertus niet meer. Wellicht was hij overleden.

6. Willem mr Dominicus Schenckels is te 's-Hertogenbosch gedoopt op 10 januari 1566 en wordt nog vermeld in 1583.¹⁶

7. Jan mr Dominicus Schenckels de jonge¹⁷, geboren omstreeks 1568¹⁸, trouwde met Maria Willem Danckaerts, dochter van Willem bij Elisabeth Jeronimus Wynants. Hij overleed voor 1614 en liet een dochter na, over wie in de vorige aflevering van *De Brabantse Leeuw* vragen werden gesteld:

A. Jenneke Jans Schenckels is geboren in 1594¹⁹ en trouwde op 5 februari 1617 te 's-Hertogenbosch met Huych Aerts Lamberts Huygen van Horne. Vervolgens trouwde zij met Willem Willems van Merode. Als kind kreeg zij als voogd haar oom Johan Schenckels senior, die niet alleen haar oom van vaderszijde was, maar ook (via zijn vrouw Elisa-

9. GAH, R 1922, ongef., 15 maart 1582.

10. H. Bots, I. Matthey en M. Meyer, *Noordbrabantse studenten 1550–1750* (Tilburg, 1979) 625, no 4592.

11. GAH, R 1438, f 251^v, 28 januari 1600. R 1924, ongef., 24 november 1618.

12. GAH, R 1930, ongef., 15 mei 1632.

13. Mededelingen der archivaris der capucijnen.

14. Bots e.a., *Noordbrabantse studenten*, 626, no 4596.

15. GAH, R 1405, f 64, 24 mei 1583. R 1417, f 192, 4 januari 1581. R 1414, f 69^v, 20 juni 1582. R 1438, f 25^v, 28 januari 1600.

16. GAH, R 1414, f 213, 27 augustus 1583.

17. GAH, R 1430, f 307, 12 maart 1591. R 1534, f 194, 21 februari 1623.

18. GAH, R 1430, f 200, 2 januari 1591.

19. GAH, R 1928, ongef., 29 januari 1614.

20. GAH, R 1543, f 274, 20 maart 1628.
21. GAH, R 1531, f 250, 27 februari 1620. R 1548, f 113^v, 23 januari 1615. R 1820, f 90. R 1924, ongef., 12 november 1618. A.F.O. van Sasse van Ysselt, *De voorname huizen en gebouwen van 's-Hertogenbosch, alsmede hunne eigenaars en bewoners in vroegere eeuwen. Aanteekeningen uit de Bossche schepenprotocollen, loopende van 1500-1810* (3 dln; 's-Hertogenbosch, [1911-1914]) II, 540.
22. Van den Oord, *Twee eeuwen Bosch' boekbedrijf*, 243.
23. GAH, R 1449, f 290. Oud archief, B-91. B-112.
24. GAH, Oud archief, B-103. Ingekomen stukken. 2 september 1609.
25. GAH, R 1496, f 32^v.
26. GAH, R 1534, f 235^v, 15 maart 1623. Van Sasse van Ysselt, *De voornamen huizen*, II, 259.
27. GAH, R 1496, f 32^v.
28. GAH, R 1414, f 213, 27 augustus 1583.
29. Mededeling van Leo Adriaenssen. In *De Brabantse Leeuw* zal zij in de genealogie-Van Nerven nader worden besproken.
30. GAH, R 1497, f 371, 5 juni 1621; f 399^v, 5 juli 1621. R 1532, f 434, 10 juli 1621. – Leo Adriaenssen.
31. GAH, R 1543, f 287^v, 24 maart 1628. R 1549, f 452^v, 4 februari 1638.
32. GAH, R 1558, f 10, 15 oktober 1639. R 1549, f 452^v, 4 februari 1638. (Van Sasse van Ysselt, *De voornamen huizen*, II, 259, noemt als haar man Peter Borgers. – Leo Adriaenssen.)
33. SAA, N 2258-II, f 10^v, 11 februari 1638. GAH, R 1163, f 60, 29 maart 1618. – Leo Adriaenssen.
34. C., „Genealogie van Eupen”, *De Brabantse Leeuw*, XII (1963) 121.
35. GAH, R 1560, f 221^v, 15 oktober 1641.

beth Moins en de familie Wynants van Resant) 'behuwd cosijn'. Jenneke en haar man Huych maakten op 29 juli 1625 hun testament.²⁰

De vraag waarom Jenneke ook wel Danckaerts werd genoemd, is hiermede beantwoord: haar moeder was een Danckaerts. Jenneke trouwde rond 1645 ten derden male met Peter Henrick Vuchts.

II. JAN MR DOMINICUS SCHENCKELS DE OUDE²¹ volgde zijn vader op als rector van de Grote School te 's-Hertogenbosch. Hij voerde de academische titel meester, maar in welke discipline is niet bekend. Ook was hij actief als notaris.²² In 1574 of 1585 kocht hij een huis in de Sint-Jorisstraat, dat hij tweeëntwintig jaar bewoonde en op 11 september 1607 verkocht aan Dirck Geraerts van Tuldén.²³ Overigens bezat hij sinds 16 januari 1598 ook een huis in de Peperstraat. Sinds 1607 woonde hij in de Hinthamerstraat, samen met zijn stiefmoeder.²⁴ Hij overleed voor 1620.²⁵

Mr Jan Schenckels de oude trouwde met Hillegont Anthonis Lenaerts van Thuyt alias Neyts en hertrouwde met Elisabeth mr Marten Moins²⁶, dochter van mr Marten Pauwels Moins bij Johanna Jeronimus Wijnants van Resandt. Zijn drie kinderen zijn geboren in het tweede huwelijk. Een uitgebreid fragment van de familie Van Thuyt alias Neyts vindt men elders.²⁷

In 1583 werd Jan uitgemaakt voor booswicht en vervalser door de schoenmaker Jan Dachverlies. De aanleiding vormden huwelijksbeloften. In een proces voor schepenen van Den Bosch kreeg de rector echter zijn gelijk en werd de beschuldiging ingetrokken.²⁸

De derde vrouw van mr Jan Schenckels was Sara van Nerven uit Tilburg.²⁹

Uit het tweede huwelijk zijn geboren:³⁰

1. Dominicus Schenckels, volgt onder III op pagina 161.
2. Catharina mr Jan Schenckels trouwde met Isaac Henricks van Coursel, lakenkoper te Eindhoven.³¹
3. Mechtelt mr Jan Schenckels³² trouwde met Peter Peters Strijbosch³³ uit Eindhoven, zoon van de lakenkoper en -drapenier Peter Lenaerts Strijbosch bij Geertruyt Henricxs de Hont. Zij hertrouwde met de lakenkoperszoon Peter Michiels van Eupen³⁴ te Eindhoven.

Het is merkwaardig dat de drie kinderen, behorend tot een erudiete stadsfamilie, verhuisden naar de betrekkelijk kleine plaatsjes Bostel en Eindhoven, waar het leven beslist saaier was dan in Den Bosch.

III. DOMINICUS MR JANS SCHENCKELS, geboren in 1604 en vernoemd naar zijn geleerde grootvader, verliet Den Bosch en vestigde zich in het dorp van zijn vrouw: Bostel. Zij was Engelke Cornelis van den Kerckhoff³⁵, dochter van Cornelis Janssen van den Kerckhoff en Aechtken Lamberts Jacobs. Dominicus overleed

voor 1675³⁶ en zijn vrouw wellicht in 1689, toen de boedelscheiding plaatsvond.³⁷

Kinderen:

1. Cornelius Schenckels³⁸, geboren te Boxtel op 2 oktober 1635, werd norbertijn onder de naam Benedictus. Op 31 mei 1659 is hij geprotest te Tongerlo. Hij was kapelaan te Poppel (1665), pastoor van Hapert en Hoogeloon (1670–1675), penitencier te Duffel (1677–1679) en pastoor te Schaffen (1680–1686). Op 27 juli 1694 is hij overleden in zijn klooster te Tongerlo.
2. Anthonius Dominicus Schenckels.
3. Elisabeth Dominicus Schenckels, gehuwd met Jan van Bommel.
4. Maria Dominicus Schenckels trouwde met Lambert Adriaens van den Hove³⁹ te Loon op Zand.
5. Theodorus Dominicus Schenckels⁴⁰ trouwde achtereenvolgens met Jan Coomans en Marten van Meys.
6. Mechtelt Dominicus Schenckels, gehuwd met Ansem de la Vigne.

Een interessant fragment begint met mr Jaspar Schenckels, die twee kinderen had:

1. Franchois mr Jaspar Schenckels, vader van:
 - A. Marike Frans Schenckels, gehuwd met Jacob Henrick Saren te Helmond.
 - B. Barbara Frans Schenckels, gehuwd met Gerard Peter Mauwerts te Helmond.
 - C. Jaspar Francis Schenckels.
 - D. Jenneke Franchois Schenckels, gehuwd met Lauwreyns Janss.
2. Catharina mr Jaspar Schenckels, gehuwd met Herbert Janss. Zij waren in 1611 gegoed in een huis in de Sint-Jorisstraat te 's-Hertogenbosch.⁴¹ Johanne Schenckels⁴² uit Aarle, die was geboren rond 1622 en sinds 1639 te Leuven studcerde, was waarschijnlijk aan deze tak gelieerd.

36. GAH, N 421.

37. G. Berkelmans, „Van Rund“, *De Brabantse Leeuw*, XXXVI (1987) 177.

38. Bots e.a., *Noordbrabantse studenten*, 625, no 4593.

39. J.A. te Cate, „Christiaan Jan Maessone te Zundert en zijn afkomelingen in mannelijke lijn“, *De Brabantse Leeuw*, XIII (1964) 178.

40. GAH, R 1498, f 467.

41. GAH, R 1456, f 246^v, 26 februari 1611.

42. Bots e.a., *Noordbrabantse studenten*, 625.

1. Gemeentearchief Breda, Breda R 117, f 171.

Verlating van kinderen

Elizabeth Kip te Breda, weduwe van Jacob Krips, liet haar vier kinderen in de steek. De oudste was nog geen 15. Voor straf werd zij op 15 januari 1800 voor twaalf jaar verbannen uit de baronie.¹

DE DIESSENSE TAK VAN DE FAMILIE SCHILDERS

Boeren, beneficianten en bankiers

L.F.W. ADRIAENSSEN

133. GAH, R 1255, f 169^v, 27 oktober 1486. R 1256, f 55^v, 20 april 1487. R 1257, f 286^v, 30 oktober 1488. R 1276, f 57, 7 september 1506. R 1279, f 8^v, 20 november 1509. ARAB, Rekenkamer 13026, f 501^v, Sint-Jansjaren 1528–1530.
134. GAH, R 1261, f 226^v, 5 april 1492. R 1265, f 144^v, 22 februari 1496.
135. AAT, charterverzameling no 2576, 20 juni 1506.
136. SAOW, Hilvarenbeek R 24, f 86^v, 13 december 1530. R 25, f 27^v, 3 mei 1550.
137. GAH, R 1344, f 354, 27 mei 1546. SAOW, Hilvarenbeek R 24, f 213, 19 februari 1532.
138. ARAB, Rekenkamer 13026, f 501, Sint-Jansjaren 1528–1530.
139. SAOW, Hilvarenbeek R 23, f 99, 25 december 1524; f 110^v, 4 februari 1525. R 24, f 254^v, 24 oktober 1532; f 259, 15 januari 1533.
140. SAOW, Hilvarenbeek R 23, f 18^v, 20 november 1522; f 71, 1 februari 1524. R 59, f 12^v, 18 mei 1543.
141. SAL., inv. Cuvelier 6318, f XLVII.
142. SAOW, Hilvarenbeek R 24, f 153, 31 mei 1531.
143. SAA, N 832, ongef., 31 augustus 1635. Bots e.a., 148, no 93.

Afkortingen

AAT	Abdijarchief Tongerlo
ARAB	Algemeen Rijksarchief Brussel
ARAG	Algemeen Rijksarchief 's-Gravenhage
GAB	Gemeentearchief Breda
GAH	Gemeentearchief 's-Hertogenbosch
GAT	Gemeentearchief Tilburg
OAA	Oud Administratief Archief
RAA	Rijksarchief Antwerpen
RAH	Rijksarchief 's-Hertogenbosch
SAA	Stadsarchief Antwerpen
SAE	Streekarchief Eindhoven
SAL	Stadsarchief Leuven
SAOH	Streekarchief Oosterhout
SAOW	Streekarchief Oisterwijk

(Vervolg van p. 115)

Ilbis. AERT WELLEN SCILDER¹³³ erfde in 1480 van zijn ouders een huis aan het *Luerincx eynde* onder Diessen. In 1492 kocht hij van zijn broer Willem het Hooghuis aan het Laar, dat hij enkele jaren later in erfpacht uitgaf aan de priester Wouter Wouters van Eyghen om 6 mud rogge per jaar.¹³⁴ In 1506 was hij schepen van Diessen.¹³⁵

Zijn vrouw was Kathelyn Jans van der Coeyen, dochter van Jan Jans van der Coeyen, schepen van Diessen, en van Lijsbeth Jan Henricx Aleyten. Hun kinderen:¹³⁶

1. Claes Aert Schilders.¹³⁷
2. Jenneken Aert Schilders sloot een wettig huwelijk met Henrick Wouter Willem Snellen¹³⁸ en had voordien van twee Diessense mannen vijf bastaardkinderen gebaard. Haar eerste vier *naturael kynderen* waren van Dirck Aelbrecht Michiel Aelen.¹³⁹ Deze was minstens sinds 1522 gehuwd met Margriet Jan Andries Celen, zijn weduwe in 1543.¹⁴⁰ Zijn vader was buitenpoorter van Leuven.¹⁴¹

De kinderen van Jenneken Schilders waren:¹⁴²

- a. Michiel natuurlijke zoon Diercx Alen vestigde zich te Tilburg. Zijn zoon Geeraert Dierick Alen¹⁴³ studeerde sinds 1570 of 1571 aan de universiteit van Leuven en werd notaris en kapelaan te Tilburg. Hij stierf aldaar op 1 oktober 1630 na een studiebeurs te hebben gesticht.

144. SAOW, Hilvarenbeek R 27, f 47, 10 juli 1567.
145. SAOW, Hilvarenbeek R 27, f 20^v, 24 april 1567.
146. SAOW, Hilvarenbeek R 23, f 55, 1 augustus 1524.
147. SAOW, Hilvarenbeek R 24, f 153, 31 mei 1531.
148. Adriaenssen, *Non omnia possimus omnes*, 337.
149. Adriaenssen, *Non omnia possimus omnes*, 343.
150. AAT, sectie II-274, f 123.
151. SAOW, Hilvarenbeek R 24, f 113, 1 februari 1531; f 167, 31 augustus 1530. R 25, f 27^v, 3 mei 1550. Adriaenssen, *Non omnia possimus omnes*, 343, 341.
152. SAOW, OAA Hilvarenbeek 4, ongef., 27 mei 1537. Hilvarenbeek R 23, f 67^v, 26 januari 1524; f 69^v, 30 januari 1524. R 24, f 67^v, juli 1530; f 131^v, 1 maart 1531; f 213, 19 februari 1532; f 220^v, 1 maart 1532; f 237^v, 8 mei 1532; f 323, 13 juli 1534; f 338^v, 19 december 1534. Oost- en Middelbeers 15, f XCVIII^v, 2 maart 1545. GAH, R 1318, f 140, 3 maart 1533. R 1322, f 177, 25 mei 1535. R 1344, f 354, 27 mei 1546. ARAB, Rekenkamer 13026, f 501. Sint-Jansjaren 1528–1530.
153. Schillings, *Matricule*, III, 183, no 210, 28 februari 1499; 202, no 212, 1500.
154. GAB, R 806, f 23, 24 mei 1548.
155. GAB, R 450, f 1, 29 december 1544; f 133^v, 12 juni 1545. R 451, f 61^v, 29 maart 1546. R 452, f 52, 29 maart 1547; f 59^v, 16 april 1547. R 455, f 71^v, 19 mei 1550; f 78, 30 mei 1550. R 676, f 159, i.m. 16 mei 1516. R 677, f 82^v, 17 maart 1534. R 678, f 79^v, 24 februari 1540. R 679, f 125^v, 24 februari 1546. R 680, f 98^v, 30 juni 1551. SAOW, Hilvarenbeek R 27, f 47, 10 juli 1567. R 61, f 3^v, 23 januari 1572.
156. Schillings, *Matricule*, III, 130, no 20, 12 oktober 1495.
157. AAT, ALG 8, f 137^v, 18 maart 1521 Luikse stijl. ARAB, Rekenkamer 45078, f XC. Bannenberg e.a., *De oude dekenaten*, II, 343. Juten, *Consilium de Beke*, 58.
158. Van Goor, *Beschrijving der Stadt en Lande van Breda*, 88.

- b. Iken natuurlijke dochter Diercx Alen trouwde met Jan Verberct en baarde hem twee dochters, Margriet, die trouwde met Aelbrecht Janss, brouwersknecht te Leiden, en Cathelijm, gehuwd met Wilm Claess te Leiden.¹⁴⁴ Hun zoon Bartholomeus wordt in 1567 gezien als erfgenaam van heer Lambrecht Schilders.¹⁴⁵
- c. Elysabeth natuurlijke dochter Dircxs Aelen.
- d. Jan natuurlijke zoon Dierck Alen.¹⁴⁶

De vijfde bastaard was verwekt door Dirck Mathys Hagen alias Costers:¹⁴⁷

- e. Mathysken natuurlijke dochter Dierck Costers trouwde met Michiel Henrick Damen van den Nuwenhuysen¹⁴⁸ (± 1500–1552) te Diessen aan de Rijt, zoon van Heyn Daem Woyten en van Margriet Henrick Bartholomeuss van den Nuwenhuysen.

Henrick Wouter Willens Snellen was eerder getrouwd geweest met Katheryn Aerts van den Nuwenhuysen.¹⁴⁹ Hij kocht in 1511 à 1515 150 mud rogge van verschillende hoeven van de abdij van Tongerlo te Oost- en Middelbeers.¹⁵⁰ In 1512 kocht hij 4 mud rogge *ab Angela Wellens a Diessen*, met wie ongetwijfeld de vrouw van Henrick Wellen Schilders sub I-9 is bedoeld. In 1531–1550 was Jenneken Schilders zijn weduwe.¹⁵¹ De kinderen uit dit huwelijk zijn:

- f. Kathelyn Henrick Wouter Willem Snellen, gehuwd met Joachim Gerit Boonaerts te Diessen, zoon van Gerit Janss Bonaerts en Heylken Jans Verhoubraecke, die te Diessen aan de Heuvel woonden.
- g. Wouter Henrick Wouter Willems.
- h. Anneken Henrick Wouters Willems trouwde met Cornelis Jan Lauwereyns Vrancken geheten die Molder te Diessen, zoon van Jan die Molder bij Mechtelt natuurlijke dochter Wouter Gherits van Scerpenberch te Hilvarenbeek. Hun zoon mr Jan Molitoris werd pastoor van Rijsbergen en legde een verklaring af over de notabele herkomst van de familie Schilders (hij volgt in § 4).

3. Wellen Aert Wellen Scilders¹⁵² is mogelijk dezelfde als Wal-linus de Diessen, die in 1499 ging studeren aan de universiteit van Leuven.¹⁵³ Hij was in 1548 *tot Dyessen aent Hoochhuys woonende*.¹⁵⁴
4. Lambrecht Schilders¹⁵⁵ werd in 1495 onder de naam Lambertus de Dyschem aan de universiteit van Leuven ingeschreven.¹⁵⁶ Hij werd priester. Te Diessen werd hij in 1521 begiftigd met het Sint-Sebastiaansaltaar (het altaar van de heiligen Jan de Doper, Jan de Evangelist, Antonius en Sebastiaan), dat hij in 1553 nog bezat.¹⁵⁷ Heer Lambrecht koos echter zijn residentie te Breda, waar hij een kapelanie in de Mariakerk verwierf.¹⁵⁸ Bovendien was hij minstens in 1520–1551 benefi-

159. Juten, *De parochiën in het bisdom Breda*, II, 210.

160. GAB, R 476, f 98, 11 mei 1571.

161. GAB, B.S.B. 128, p. 384. SAOW, Hilvarenbeek R 27, f 20^v, 24 april 1567.

162. GAH, R 1246, f 197^v, 28 april 1477. R 1257, f 450, 28 december 1487. R 1258, f 190^v, 14 februari 1489. R 1261, f 202^v, 1 maart 1492. R 1264, f 12, 22 december 1494. SAOW, Hilvarenbeek R 24, f 20, 3 februari 1530.

163. SAOW, Hilvarenbeek R 24, f 20, 3 februari 1530.

164. GAH, R 1257, f 221, 15 december 1487.

165. GAH, R 1286, f 55^v, 24 januari 1516.

166. GAH, R 1252, f 231, 31 januari 1483. R 1253, f 454, 27 september 1484.

167. AAT, charterverzameling no 2570, 5 juni 1503.

168. SAOW, Hilvarenbeek R 24, f 319, 14 mei 1533.

169. GAH, R 1286, f 55^v, 24 januari 1516.

170. Van Dijk, „Gewapend Eindhoven”, 83. Vgl. Belonje, „Olmont of Verschuylenhof”, 246, 247.

171. SAE, Eindhoven R 30, f 179, 12 april 1552. AAT, sectie II-277, hoofdstuk „Hapaert, Loon”, f 15, 9 mei 1550 en mei 1551.

172. SAOW, Hilvarenbeek R 60, f 20, 24 maart 1561: weduwe; f 35, 6 maart 1562.

173. AAT, charterverzameling 3450, 6 maart 1564.

174. AAT, charterverzameling no 2570, 5 juni 1503. Juten, *Consilium de Beke*, 58. Bannenberg e.a., *De oude dekenaten*, II, 343.

175. Bannenberg e.a., *De oude dekenaten*, II, 343.

ciant te Teteringen.¹⁵⁹ Nadat hij in de kapel van de zwarte zusters te Breda missen had gesticht¹⁶⁰, is hij in 1557 overleden.¹⁶¹

Iter. BARTHOLOMEUS WELLEN SCILDERS¹⁶² erfde in 1480 van zijn ouders een huis te Diessen aan het Laar¹⁶³ en tweederde van een huis met hof en erf aan de Steenweg te Eindhoven, waarvan hij in 1487 het resterende deel kocht.¹⁶⁴ Ook *in loco dicto Bystervelt*, te vereenzelvigen met *tuget tot Bijstervelt* van zijn grootouders van moederskant, was hij gegoed.¹⁶⁵ In 1483 kocht hij van zijn zus Lerya *die Brughbeempt* bij Eindhoven tussen de Dommel en anderszijds *die groet vestgrave*, indertijd aangekocht door zijn vader.¹⁶⁶ Het laatst wordt hij gezien in 1503, wanneer hij als patroon van het Willibrordusaltaar zijn kleinzoon Aert van Schuylen ermee begiftigt.¹⁶⁷

Bij Heylwich Jan Roeffs¹⁶⁸ was Bartholomeus vader van de volgende kinderen:¹⁶⁹

1. Wellen Bartholomeus Schilders, volgt onder IIIbis op bladzijde 151.
2. Jenneken Bartholomeus Schilders trouwde met Aert Aertss van Schuylen te Gestel bij Eindhoven. De familie voerde als familiewapen 2 en 1 molenijzers; het komt voor op de gevel van de Verschuylenhof te Rotem bij Maaseik.¹⁷⁰

Jenneken Schilders werd de moeder van:

- a. Peter Artss Verscuyl¹⁷¹ (van Schuyl, van Scuylen) te Gestel bij Eindhoven. In 1564 gaf Katlyn¹⁷², zijn weduwe, haar recht in een huis, hoeve en aangelag *aen dat Laer* te Diessen, gelegen naast de erfenis van Willem Schilders en zijn zus Nelle, aan mr Remys Veltackers.¹⁷³
- b. Kathelyn Aerts van Schuylen, gehuwd met Adriaen Reyniers. In 1576 waren hun kinderen Willem, Jan, Yken (gehuwd met Rutger Aert Janss) en Anneken (gehuwd met Lambrecht Jan Wouters) erfgenamen van Roeloff Bartholomeus Schilders.
- c. Mr Aert Aerts van Schuylen (Versculen), dan nog gewijde klerk, kreeg in 1503 van zijn grootvader Bartholomeus Schilders het Diessense Willibrordusaltaar. In 1524, –hij is inmiddels tot priester gewijd–, heet hij absent en in 1556 celebrant van de nieuwe mis die met een dotatie van 4 mud rogge inmiddels was toegevoegd aan de reeds bestaande verplichting van twee missen per week.¹⁷⁴ In 1541 bediende hij te Diessen behalve Willibrordus het nieuwe Anna-altaar (dienstplicht op zon- en feestdagen) en een mis van het Maria-altaar, dat was verbonden aan de kosterij.¹⁷⁵

Heer Aert werd op Goede Vrijdag 1538 lelijk toegetakeld door zijn achterneef Servaes van den Nyeuwenhuyzen. Deze arriveerde uit zijn woonplaats Antwerpen in zijn geboortedorp en trof in de kerk Aert aan, die een mis opdroeg. Hij trok zijn kap van het hoofd en gooide die

weg, schopte driemaal tegen de kerkdeur, trok zijn degen, liep de kerk in en sloeg en klonk met zijn wapen op de stenen. Aangekomen in het koor zei hij: „*Ghy papen, het is genoch gesongen*”, waarop hij het boek waaruit gezongen werd in stukken hieuw. Op het altaar sloeg hij een kelk in stukken. De priester Versculen sloeg hij met het plat van de degen, tot deze met gevouwen handen om genade smeekte: „*Myns lyfs genade!*” Nu kwam het kerkvolk in actie, dat op Servaes insloeg. Maar deze wist weer het koor te bereiken, waar hij de pateen greep en wegkeilde.¹⁷⁶

Heer Aert Aerts van Scheyl kocht in 1552 van Philips die Bye, weduwnaar van zijn achternicht Aleyt Servaes Schilders, een huis aan het einde van het koor van de kerk te Hilvarenbeek.¹⁷⁷ Het werd in 1560 verkocht door zijn executeurs-testamentair, onder wie in 1561 Roeloff Schilders wordt genoemd.¹⁷⁸ Zijn twee bastaardzonen waren in 1561 nog onmondig:¹⁷⁹

aa. Jan natuurlijke zoon heer Aerndt Schuyt.

bb. Aerdt natuurlijke zoon heer Aerndt Schuyt.

N.B.: heer Aert Aerts mag niet worden verward met heer Aert Gherits Versculen (van Schuylen), in 1510 rector van het Heilig-Kruisaltaar in de Catharinakerk van Eindhoven.¹⁸⁰ Ook was er een heer Aert Verschuelen uit Eindhoven beneficiant in de Bossche Sint-Janskerk, waar hij werd begraven in het koor van Maria superioris.¹⁸¹ In 1495 was Aert Gherits vader geworden van Henrick van Scuylen, voor welke bastaard hij in 1531 een lijfrente op de stad Den Bosch kocht; Henrick was toen *professyt* in het Sint-Paulusklooster van de franciscanen van de derde orde te Amsterdam.¹⁸²

3. Roeloff Bartholomeus Schilders¹⁸³ erfde van zijn vader de helft van *f* 3:3:0 erfcijns uit de *tolle oft bruggelt metten huijse opter bruggen staende, geheysten die tolbrugge* te Stratum en kocht in 1533 de wederhelft van de kinderen van zijn broer Wellen.¹⁸⁴ Te Stratum verkocht hij in 1538 een erf *int Hoefysser aen die tolbrugh*.¹⁸⁵ Aan zijn zwager Peeter Aertss Verschuyt verkocht hij in 1548 een erfcijns van 4 £ erfelijk groten Tournoois ad 16 penning, in 1341 *des Saterdaechs voer Sinte Dionis misse* geloofd door Gevert die Gruyter aan Diederick Stockelmans, poorter van Eindhoven, uit de tolbrug te Stratum.¹⁸⁶

Roeloff woonde te Diessen. Voor dat dorp had hij zitting in de schepenbank van Hilvarenbeek c.a. Te Diessen was een van de cijnshoven van de abdij van Echternach gevestigd en Roeloff fungeerde als rentmeester of meier. Het cijnsoek meldt: *Rodolphus filius Bartholomei Schilders levat singulis annis in Diessen ex censu domini abbatis ibidem XX groten*

176. Adriaenssen, *Non omnia possumus omnes*, 59.

177. SAOW, Hilvarenbeek R 25, f 176, 17 juli 1552.

178. SAOW, Hilvarenbeek R 25, f 42, 4 december 1560. R 26, f XL1, 4 december 1561.

179. SAOW, Hilvarenbeek R 26, f LXVI^v, 13 augustus 1561.

180. GAH, R 1318, f 142^v, 5 maart 1533. Melssen, *Register van Eindhovense schepenakten* 62.

181. Hezenmans, „Anniversarium”, 135.

182. GAH, Oud archief, aanwinsten 7851, f 328.

183. AAT, sectie II-276, hoofdstuk „Hapaert Loon”, f 22, i.m., 1545. Sectie II-277, hoofdstuk „Hapaert, Loon”, f 2^v, mei 1548. SAOW, Hilvarenbeek R 24, f 98^v, 3 januari 1531. R 25, f 40^v, 20 augustus 1550. R 26, f 14, 10 februari 1560; f XXVI^v, 17 maart 1561; f X, 15 januari 1562. R 27, f 38^v, 11 februari 1566. R 30, f 145^v, 19 oktober 1580. RAH, Aanwinsten 1906, akte van 28 maart 1533.

184. SAOW, Hilvarenbeek R 24, f 319, 14 mei 1533.

185. SAE, Eindhoven R 29(II), f 1, 8 augustus 1538.

186. SAE, Eindhoven R 30, f 26, 16 juli 1548.

veteris.¹⁸⁷ Hij was wijlen in 1575 en het jaar daarna werd zijn nalatenschap collateraal gedeeld.¹⁸⁸ Hij was getrouwd geweest met Henricxken Jan Wouters van Loe¹⁸⁹, dochter van Jan Wauter Melis van Loe en van Aleyt Jan Wouter Claes van den Dale.

IIIbis. WELLEN BARTHOLOMEUS SCHILDERS studeerde sinds 1511 aan de universiteit van Leuven¹⁹⁰ en vestigde zich te Geel, waar hij in 1518 rentmeester was en in 1519 schepen.¹⁹¹ In 1533 gaf zijn weduwe Elyzabeth, inmiddels hertrouwd met Peter van Eersel, aan haar voorkinderen de tocht in de helft in de helft van de *Melis thiende* te Sint Lambrechts Blaarthem, waarvan de wederhelft Wellen en zijn broer Roeloff hadden geërfd van hun vader Bartholomeus Schilders, en in *f* 3:3:0 erfcijs uit de tol te Stratum; vervolgens verkochten de kinderen de tiende en de cijs aan hun oom Roeloff Schilders, die van de eerste reeds een kwart en van de tweede een helft bezat.¹⁹²

De kinderen van Wellen en Elisabeth waren:

1. Hans Schilders, 'sergeant' te Turnhout, bekende zich tot de nieuwe religie en was in 1567 een van de zes diakenen van het consistorie. Daarom legde de koning beslag op zijn lijf en goed. Het eerste redde hij door uit te wijken naar Goch. Zijn bezittingen werden verbeurd verklaard.¹⁹³
2. Bartholomeus Wellen Schilders, volgt onder IV op pagina 167.
3. Jenneken Wellen Schilders, gehuwd met Cornelis Wynants. Bij de deling van de nalatenschap van Roeloff Schilders in 1575 waren hun kinderen:
 - a. Walraven Wynants.
 - b. Elyzabeth Wynants had in 1575 een voorzoon Jan en was toen gehuwd met mr Anthonis Nys.
 - c. Jenneken Wynants, gehuwd met Peter van den Bosch te Geel.
 - d. Hans Wynants van Geel te Turnhout, bij Jenneken van Severdonck vader van verschillende kinderen, over wie in 1575 Hans Schilders momberde.
4. Heylwich Wellen Schilders trouwde met Cornelis Hooft en werd de moeder van:
 - a. Walraven Cornelis Hooft.

IV. BARTHOLOMEUS WELLEN SCHILDERS was bij een onbekende vrouw vader van:

1. Wellen Bartholomeus Schilders handelde in 1575 mede in naam van zijn broers en zusters de erfenis van Roeloff Schilders af.
2. Lyntken Schilders¹⁹⁴ trouwde drie maal: eerst met N. (de) Hose, dan met Willem Wouters van den Houte te Geel en ten slotte met Jan van Maelcote. Zij had minstens twee kinderen:

187. RAH, Commissie van Breda 383, f 44, no 119.

188. SAOW, Hilvarenbeek R 29, f CVII, 20 oktober 1575; f CXXXVI, 7 februari 1576.

189. Adriaenssen, „Het altaar van Maria Magdalena te Hilvarenbeek”, 43.

190. Schillings, *Matricule*, III, 413, no 62, 16 juni 1511.

191. Verbist, „Opvolging der drossaards”, IV, 126, 129, 134.

192. SAOW, Hilvarenbeek R 24, f 319, 14 mei 1533.

193. ARAB, Rekenkamer 18693, f 5. Gachard, *Analectes historiques*, IV, 38. Van Autenboer, „De hervorming te Turnhout”, 141, 144.

194. RAA, Herentals Gemeentearchief 158, 15 februari 1581. SAOW, Hilvarenbeek R 29, f CVIII/CIX, 28 april 1600. R 33, f 95^v, 7 april 1593. Koyen, „Inventaris van het gasthuis van Geel”, 43. Koyen, „Geschiedenis van het gasthuis te Geel”, 116, 195.

195. RAA, Geel Gemeentearchief 3223, manuaal van mr Wouter van Houte, 1603–1612.
196. Verbist, „Opvolging der drossaards”, V, 409.
197. RAA, Geel Gemeentearchief 3223, kopie de dato 8 juli 1607 van het testament van 17 maart 1602.
198. SAA, Schepenregister 514, f 45^v, 14 oktober 1615; f 47^v, 10 november 1615. Schepenregister 516, f 12, 13 mei 1615; f 260, 29 augustus 1615. Schepenregister 518, f 8, 20 februari 1616. Koyen, *Geschiedenis van het gasthuis*, 1969, 116, 195.
199. *Antwerpsch Archievenblad*, XVI, 173.
200. RAA, Geel Gemeentearchief 3223, 6 juni 1616.
201. RAA, Herentals Gemeentearchief 158, 15 februari 1581.
202. RAA, Geel Gemeentearchief 3223, 3 oktober 1615.
203. Génard, *Verzameling der graf- en gedenkschriften*, II, 152.
204. GAH, Oud archief, aanwinsten 7851, f 30, 1480. R 1209, f 257^v, 19 april 1471; f 315^v, 10 oktober 1471. R 1236, f 44^v, 7 februari 1467. R 1246, f 177, 10 maart 1477. R 1249, f 321, 5 januari 1480. R 1258, f 457, 11 september 1489. ARAB, Rekenkamer 45074, f CCLXIV^v. Rekenkamer 20782, 23 januari 1469. RAH, Raad en Rentmeester-Generaal 202, f CXIX^v.
205. C. Reusens, *Matricule de l'université de Louvain*, I, 234, no 31.
206. GAH, R 1230, f 223, 29 april 1460. R 1232, f 182, 18 maart 1462. R 1243, f 226, 23 februari 1474.
207. Juten, *Consilium de Beke*, 38, 39.
208. Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 257.
209. GAH, R 1240, f 257^v, 19 april 1471.
210. GAH, Collectie Loketkas II, testamenten, 22 mei 1481.
211. GAH, R 1260, f 283, 9 juni 1491.
212. GAH, R 1245, f 34, 16 februari 1476. R 1246, f 300, 21 januari 1477.
213. GAH, Oud archief, B 36, f 35^v, 20 juni 1474.
214. GAH, Oud archief, B 36, f 155.

- a. François Hosen (de Hose), die in 1615 of 1616 overleed. Jacobmyne van de Strickgoor²⁰⁰ bleef als zijn weduwe achter.
- b. Mr Wouter van Houwte¹⁹⁵ studeerde te Leuven en werd omstreeks 1597 te Geel aangesteld als schoolmeester.¹⁹⁶ Toen in 1602 zijn ouders testeerden, had meester Wouter een voordochter Catharina bij Maijken Huijsmans van Dessel.¹⁹⁷

3. Huybrecht Schilders¹⁹⁸ vestigde zich te Antwerpen als kuiper. Van zijn ambachtsgilde was hij deken in 1580.¹⁹⁹ In hetzelfde jaar trouwde hij op 26 januari met Elisabeth van Molle. Hun huwelijk hleef kinderloos. Beiden verkochten in 1616 hun huys met winckel, ceucken, regenbucke, kelder ende weerdribbe in het Kipdorp te Antwerpen, genaamd *de Drye Treffers*.²⁰⁰

In 1581 kreeg Elisabeth weduwe Walraven Schilders een vonnis in haar proces tegen Willem van den Houte (verweerder) in zake 16 £ Vlaams, door wijlen Walraven *tot Breda in custodiën geleeft ende byden voirwerdere wt ontheet Huybrechten Schilders gelicht*.²⁰¹

In zijn testament van 1615 had Huybrecht Cattelyn Schilders (dochter van zijn broer Walraven), François Hose en zijn neef mr Wouter van Houte elk voor een derde deel erfgenaam gemaakt.²⁰² Hij overleed op 14 juli 1619 en op zijn grafzerk staat zijn familiewapen afgebeeld.²⁰³

Ilquater. SERVAES SCHILDERS²⁰⁴ was al priester toen hij in 1450 te Leuven als student werd ingeschreven aan de universiteit.²⁰⁵ Hij was minstens sedert 1460 plebaan van Hilvarenbeek.²⁰⁶ De plebanie ruidde hij in 1479 tegen een kanunniksdij aldaar.²⁰⁷

Hij had in 1471 een huis met hof en erf gekocht in de herdgang van de Veldhoven; bij de transactie tekende hij voor de verplichting tot onderhoud van het hek bij het erf van mr Aert van den Bekerdijs²⁰⁸ (die later wordt gezien als zijn onderplebaan), wat doet vermoeden dat het betreffende huis in de Koestraat stond.²⁰⁹

In 1481 testeerde hij voor Zebrecht Pelsers van den Kerckhoff, notaris te Hilvarenbeek²¹⁰, en in 1491 was deze executeur-testamentair van heer Servaes.²¹¹ Hij had ongehuwd samengewoond met Margriet Jan Grieten, die moeder was van in elk geval de eerste drie van zijn vijf bekende kinderen:²¹²

1. Servaes heer Servaes Schilders, volgt onder IIIter op bladzijde 169.
2. Henrick heer Servaes Schilders.
3. Heylwich heer Servaes Schilders trok sinds 1474 een lijfrente van 5 carolusgulden op de stad Den Bosch.²¹³
4. Hillegont heer Servaes Schilders toucheerde van Den Bosch een jaarlijkse lijfrentesom van 6 rijns gulden tot zij in 1529 of 1530 kwam te overlijden.²¹⁴ In zijn testament (1481) had haar vader deze lijfrente vermaakt aan het klooster van Coudewater

215. AAT, charterverzameling no 2937, 3 februari 1537. SAOW, Oisterwijk R 227, f 10, 9 februari 1523. Moergestel R 289, f XC, 13 februari 1515. Hilvarenbeek R 24, f 20, 3 februari 1530; f 175, 31 oktober 1531; f 179, 24 december 1531; f 236, 27 april 1532; f 270^v, 3 februari 1533; f 300^v, 10 oktober 1532. RAH, Familiearchief Van den Bogaerde van Terbrugge 1477, ff XXXVII, LV^v. GAH, R 1294, f 280^v, 3 januari 1521. R 1328, f 287, 20 februari 1537. SAOW, OAA Hilvarenbeek 4, ongef., 12 oktober 1538.
216. GAH, oud archief, B 36, f 55. B 51, sub afgestorven lijfrenten.
217. Verbist, „Opvolging der drossaards”, IV, 116.
218. Verbist, „Opvolging der drossaards”, IV, 125.
219. Huis Bergh te 's-Heerenberg, inv. 3264, regest 1946, 6 december 1519.
220. ARAB, Rekenkamer 292, f 218^v, januari 1505.
221. Stroobant, „Notice historique sur le chapitre collégial de Saint-Dymphne”, 382, 386.
222. ARAB, Rekenkamer 636, f LXXXVIII, 29 april 1516.
223. SAOW, Oisterwijk R 217, f 11, 20 november 1513.
224. SAOW, Hooge en Lage Mierde R 61, f 17, 1532; f 51^v, 19 april 1533.
225. RAH, Commissie van Breda 680, f 46, 18 april 1535; f 49, 18 april 1535; f 63, 3 april 1537.
226. ARAB, Rekenkamer 45076, f CCCVII^v.
227. SAOW, Hilvarenbeek R 26, f XLII, 9 mei 1561. ARAB, Rekenkamer 45079, f CVI.
228. ARAB, Rekenkamer 45076, f CCCXXVIII.
229. SAOW, Hilvarenbeek R 24, f 262^v, 24 januari 1533.
230. RAH, Raad en Rentmeester-Generaal 202, f LXXXVIII.
231. SAOW, Hilvarenbeek R 23, f 218, 14 juni 1528.
232. ARAB, Familie-archief d'Ursel, L 1500, f X^v. SAOW, Hilvarenbeek R 31, f 193^v/194.
233. Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 264.

te Rosmalen, waar zij als non was ingetreden.²¹⁰

5. Johanna Schilders was in 1481 eveneens geprofeste non in het klooster Coudewater te Rosmalen. In dat jaar schonk haar vader de lijfrente van f 10 die de stad Den Bosch verschuldigd was aan Johanna aan het klooster, waarin hij voor zichzelf twee jaargetijden met vigilies en missen stichtte, die moesten worden besloten met een wijntractatie aan de aanwezige geestelijken.²¹⁰

III^{ter}. SERVAES SCHILDERS²¹⁵ trok van september 1486 tot zijn dood in maart 1543 een lijfrente van f 10 ofwel 8:3:2½ rijns gulden op de stad 's-Hertogenbosch.²¹⁶ Hij vestigde zich te Geel, waar hij tot in 1507 het rentmeesterschap bediende.²¹⁷ De heer van Geel, Jan van Merode, stelde hem op 27 maart 1514 Brabantse stijl aan tot schout van Hilvarenbeek²¹⁸, waar hij tevens stadhouder van diens lenen werd.²¹⁹ Begin 1505 had Dirck Noots, schout van Oisterwijk, die het te druk had met de oorlog tegen Gelre, hem aangesteld als zijn stadhouder.²²⁰

In 1534 was Servaes een van de executeurs-testamentair van zijn heer, die hem daarvoor had gehonoreerd met een lijftocht van f 25.²²¹ Aangezien Hilvarenbeek een halfheerlijkheid was, diende Servaes tevens de hertog van Brabant als schout, maar dat was onverenigbaar met zijn bastaardij. Omdat hij *officiën dragen ende excerceren* wilde, had hij in 1516 een legitimatie-octrooi gevraagd en gekregen.²²² Van dat jaar tot zijn overlijden was hij tevens kwartierschout van Oisterwijk. Tevoren was hij minstens sinds 1513 stadhouder geweest van zijn voorganger Willem van Diest en had hij het schoutschap van Hilvarenbeek en de Mierden voor f 25 per jaar van hem gepacht.²²³ Voorts was hij schout van Hooge en Lage Mierde en Hulsel²²⁴ en stadhouder van de abdis van Thorn in haar leenhof te Gilze.²²⁵

Waar in Hilvarenbeek Servaes Schilders heeft gewoond, weet ik niet. Waarschijnlijk op de omgrachte huizing *Wouwerstede* (later bekend als *Biënstede* en vervolgens als *de Ijpelaer*), waaraan een viswouwer was verbonden²²⁶ en die in de Wouwerstraat stond naast dekenij²²⁷; hij bezat ook de wouwer 'het Zwarte Water'.²²⁸ Van Cornelis Jan Tielmans, vicecureit van Hilvarenbeek, kocht hij in 1533 een huis in de Gelderstraat.²²⁹ Een tweede mogelijke woning was *die Hane* aan de Gemene Plaats, die zijn vrouw inbracht in het huwelijk.²³⁰ In 1528 kocht Servaes een perceel achter dit huis. Nog een perceel verderop liep een voetpad naar zijn omwaterde huizing in de Wouwerstraat en van de burens mocht hij een poortje of opgang laten maken over de gracht tussen hun erven om het voetpad te kunnen bereiken.²³¹

Servaes Schilders was gehuwd met Aleÿt Brievincx.²³² Haar broer, mr Gielis Brievincx, had aan de deftige rechtenuniversiteit te Orléans gestudeerd en was priester te Breda.²³³ Haar vader, Adriaen Jacob Brievincx, was schout van Hilvarenbeek en *hospes in Gallo*, waard in *de Hane* aan de Gemene Plaats. Aleÿt Gielis Borchmans

was haar moeder en haar grootvader Gielis Borchmans, zoon van een pastoor van Vught, was waard in *de Hane*. Aleyts heeroom, Jan Borchmans²³⁴ († 1525), was officiaal van de bisschop, waarnemend landdeken van Hilvarenbeek en residerende kanunnik van Breda.²³⁵

De sociale afkomst van Aleyt Brievincx was gewaagd aan die van Servaes Schilders. Zij woonde als weduwe sinds 10 februari 1548 in bij haar zoon Jan voor het royale kostgeld van 60 carolusgulden per jaar.²³⁶ Servaes Schilders is overleden in maart 1543.²³⁷ Zijn kinderen bij Aleyt Brievincx waren:²³⁸

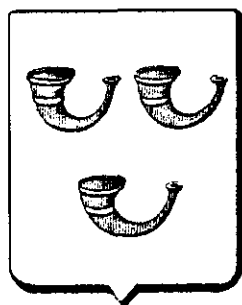
1. Christiaan Schilders van Beke ging in 1525 studeren aan de universiteit van Leuven²³⁹ en wordt daarna niet meer gezien. Mogelijk is hij in een klooster getreden.
2. Jan Servaes Schilders, volgt onder IVbis op pagina 173.
3. Adriaentken Servaes Schilders trouwde met Plissis van der Voort²⁴⁰, zoon van mr Lambrecht Cariss van den Voort en Margriet heer Jacob Zebrechts. Plissis (dat is Sulpitius) had aan de universiteit van Leuven gestudeerd, maar haalde geen titel. Hij werd stadhouder voor zijn schoonvader als schout van Hilvarenbeek. Daar bezat en bewoonde hij op de hoek van de Gelderstraat en de Gemene Plaats twee huizen, geheten *den Leeuw*; een daarvan had hij in 1529 gekocht van zijn aangetrouwde neef Jan Trocylon, zoon van Colyn Trocylon en van Jacop dochter Adriaen Brievincx.²⁴¹

MR LAMBRECHT MACARIUSS VAN DER VOORT²⁴² was meier van Hapert en Hoogeloon en notaris te Hilvarenbeek. Zijn vrouw Margriet was een dochter van heer Jacob Zebrechts, plebaan van Hilvarenbeek en raadsheer van de bisschop van Luik. Van hem erfden zij en haar man de omwaterde huizing *de Clossenborch* in de Koestraat, die zij betrokken.²⁴³ Hun kinderen waren:

1. Mr Jacop van der Voort²⁴⁴ studeerde aan de universiteit van Leuven en wordt vermeld tot in 1554.
2. Antonia van der Voort trouwde met Jan Jan Willems van den Berche, met wie zij te Eindhoven het huis De Roos bewoonde. Haar vader had in 1520 een erfcijns van f 20 gelooft aan het studiefonds van mr Wouter van Beeck uit Beek bij Aarle, hoogleraar te Leuven. Blijkbaar betrof het een vermeerdering van de betreffende beurzenstichting met gebruiksrechten, want in 1594 gaf Lambrecht van der Voort een overzicht van de nakomelingen van zijn vader, en dus rechthebbenden.

Nadat de beurzenstichtingen waren geconfisqueerd om voortaan te worden benut tot verspreiding van de 'ware religie' en onderhoud van predikanten en gereformeerde schoolmeesters, vroeg in 1642 Johan van den Berghe, raad van Den Bosch, de beurs aan ten behoeve van zijn gelijknamige zoon. Het fonds werd echter gebruikt door de priester Willem van Boschuyzen, die in 1648 te Gemert woonde. Heer Willem, *als priester sijnde incapabel achtende om het voorschreven beneficium te genieten*, verloor in dat jaar zijn stipendium aan de jonge Van den Berghe.²⁴⁵

234. SAOW, Hilvarenbeek R 24, f 288^v, 14 maart 1533.
235. Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 142.
236. SAOW, Hilvarenbeek 246, weesrekening kinderen Jan Schilders.
237. ARAB, Rekenkamer 13026, rekening beginnende Sint Jan 1540, 18 maart 1543.
238. GAB, R 478, f 105, 8 juli 1574. GAH, R 445, ongef., 16 juli 1546. SAOW, Hilvarenbeek R 26, f LV, 8 maart 1560. R 59, f 64^v, 25 februari 1547. R 60, f 17, 27 februari 1561.
239. Schillings, *Matricule*, III, 744, no 115.
240. SAOW, Oisterwijk R 232, f 41^v, op *sinte Martensdach anno XXVIII*. Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 266.
241. GAH, R 1342, f 2, 2 oktober 1544. SAOW, Hilvarenbeek R 25, f 1, 28 december 1529.
242. LAT, sectie II-274, f 184, 1514; f 252^v, 1517 à 1523. Sectie II-276, hoofdstuk „Hapaert Loon“, f 3, 1537. Sectie II-564, f 241, 18 december 1517; f 251, 13 september 1520; f 259, 15 september 1521; f 149, 11 maart 1522; f 275^v, 7 december 1522. GAH, R 1298, f 333^v, 5 maart 1523. R 1313, f 157, 19 oktober 1531.
243. ARAB, Universiteit van Leuven 953, 6 augustus 1523. Idem 1933, 6 juni 1520.
244. Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 265.
245. ARAG, Staten-Generaal 3254, f 13, 14 januari 1648; f 15, 16 januari 1648; f 21, 22 januari 1648. RAH, Beurzenstichtingen 39, p. 485, 22 december 1642.

Wapen van Johan van den Bergh, schepen van Den Bosch in 1683.

246. Van Sasse van Ysselt, *De voorname huizen*, II, 80, 273. Zijn familiewapen, hiernaast afgebeeld, in ontleend aan Van Zuijlen, *Naamlijst en wapenkaart der leden van de regering*, VI.
247. Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 271.
248. SAOW, Moergestel R 297, f VIII, 12 oktober 1566.
249. SAOW, Hilvarenbeek R 28, ff 29^v en 32, 6 februari 1568.
250. GAH, R 1534, f 278^v, 26 april 1622. SAOW, Hilvarenbeek R 49, f 29, 10 april 1645.
251. GAH, R 1542, f 151^v, 14 februari 1631. R 1546, f 287, 21 mei 1631.
252. Adriaenssen, *Trompenaars*, 323.
253. RAH, Beurzenstichtingen 38, 4 januari 1594.
254. SAOW, Hilvarenbeek R 26, f XXV, 14 januari 1562. R 28, f 32, 6 februari 1568.
255. Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 271, 272.
256. Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 273.
257. SAOW, Hilvarenbeek R 26, f XXX^v, 17 maart 1561. R 27, f 8^v, 28 maart 1578. R 28, f XV, 8 februari 1568.
258. Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 288.

Johan van den Berghe junior is op 4 januari 1637 te 's-Hertogenbosch gedoopt als zoon van Johan senior en Judith van Bernagiën. Hij was schepen van de stad en rentmeester van het Groot Ziekengasthuis en verdronk op 9 november 1682 in de Dieze, na te zijn gevallen van de watertrap bij zijn huis in de Nieuwe Gasthuisstraat. Toen bleek dat het ziekenhuis grote kastekorten had ten gevolge van zijn malversaties.²⁴⁶

3. Plissis van der Voort.
 4. Jan mr Lamberts van der Voort²⁴⁷, lakenkoper te Hilvarenbeek en daar woonachtig in de Gelderstraat, trouwde met Kathelijn Thomas Buckincx, dochter van de koopman Thomaes natuurlijke zoon Merten Maes Moonen en van Cathalijn Jan Blanckaerts uit Zierikzee. Hun kinderen²⁴⁸ deelden in 1567 de ouderlijke nalatenschap.
 - A. Jan Jans van der Voort.²⁴⁹
 - B. Jacob Jans van der Voort was in 1596 deken. Mariken mr Cornelis Boons²⁵⁰, dochter van Margriet Willem Everts. Zij hertrouwde met Herman Bartholomeus Lombaerts van Aldenhuysen, wiens weduwe zij was in 1634. Haar zoon Aert Lombaerts van Aldenhuysen²⁵¹ was schepen van Hilvarenbeek en woonde daar in de Schoolstraat.
 - C. Margriet Jans van der Voort trouwde met Willem Aertssen Thielmans, president van Hilvarenbeek, aldaar begraven op 28 mei 1620. Zij was daar al op 21 februari 1597 ter aarde besteld.²⁵² Hun zoon Peter studeerde in 1594 in Den Bosch op de beurs van Wouter van Beeck.²⁵³
 - D. Mariken Jans van der Voort trouwde met Henrick Henrick Wilmss van Hooft²⁵⁴, zoon van Henrick bij Engel Henrick Gysbrechts Marcelis.
 5. Lambrecht van der Voort²⁵⁵, volgens eigen opgave in 1594 82 jaar oud, ging in 1530 samen met zijn broer Jan studeren aan de universiteit van Leuven, maar geen van beiden keerden met een meesterstitel terug. Als studiebeurs gebruikte hij het Sint-Anna-altaar in de kerk van Diessen.
- Tussen 1550 en 1554 werd Adriaentken Schilders weduwe. Zij hertrouwde met Claes Cornelis Otten²⁵⁶, zoon van Neel Otten, vorster van Hilvarenbeek, en van Jenneken, die in de Gelderstraat op de tolbrug woonden. Claes verruilde zijn woning voor de riantere *Leeuw*. Zijn beroep is onbekend, maar wel is bekend dat hij te Leuven had gestudeerd en roedrager was van het kapittel.
- De kinderen van Adriaentken Schilders waren:²⁵⁷
- a. Cristyaen Plissis van der Voort.
 - b. Maryken Sulpitius van der Voort, gehuwd met de schoenmaker Geraert Adriaen Merten Pelsers.
 - c. Margriet Plissis van der Voort trouwde met Anthonis Rutgers.
 - d. Jan van der Voort²⁵⁸ trad in bij de norbertijnen van Tongerlo, was daar *circator* en *cellarius*, werd vervolgens pastoor van Nispen en is vermoedelijk tussen 1567 en

259. AAT, charterverzameling no 3227, 4 februari 1548.
260. GAH, R 1328, f 287, 20 februari 1537.
261. ARAB, Rekenkamer 45074, f CCXXXVIII. SAOW, Hilvarenbeek R 23, f 167^v, 14 december 1526. R 24, f 250, 26 juli 1532. GAH, R 1344, f 354, 27 mei 1546. RAH, Commissie van Breda 680, f 46, 24 februari 1552. Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 286, verwart hem met zijn naam- en tijdgenoot jonker Philips de Bye te Princenhage, gehuwd met Henriette de Barres.
262. Leenders, „Gageldonk”, 66, 67.
263. GAB, R 426, f 43^v, 8 juni 1519. ARAB, Rekenkamer 45079, f XXIX^v.
264. ARAB, Rekenkamer 45074, f CCCXI.
265. SAOW, Hilvarenbeek R 23, f 136^v/137, 21 april 1526 Luikse stijl; f 154^v, 17 juni 1527.
266. GAB, GAB, R 806, f 23, 24 mei 1548. Goossen wordt evenmin genoemd in een schepenakte uit 1519, in tegenstelling tot zijn vader en drie broers (Huis Bergh te 's-Heerenberg, regest 1946, 6 december 1519); mogelijk is hij in een ander huwelijk geboren.
267. Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 248.
268. Hermans, *Verzameling van kronyken*, 236.
269. ARAG, Rekenkamer 12997, rekening 1537-1538, f XII^v, 17 oktober 1538.
270. GAH, R 1335, f 211, 4 juli 1542.
271. SAOW, Hilvarenbeek R 27, ff 43^v en 45, 27 januari 1567.
272. SAOW, Hilvarenbeek R 25, f 49, 3 oktober 1550; f 176, 17 juli 1552.
273. SAOW, Hilvarenbeek R 25, f 298, 6 december 1554.
274. GAB, N 1112, f 19, 20 februari 1567. SAOW, Hilvarenbeek R 26, f XLII, 9 mei 1560. R 27, f 32^v, 18 januari 1567; ff 43^v en 45, 27 januari 1567.
275. Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 285-287. GAH, R 1379, f 51^v, 23 november 1560; f 75^v, 13 december 1560.

1577, tijdens de godsdienstwoelingen, uitgetreden. Hij zou in 1584 te Delft zijn overleden.

6. Aleyt Servaes Schilders²⁵⁹ was minstens sedert 1537²⁶⁰ de huisvrouw van jonker Philips die Bye.²⁶¹ Zijn grootouders waren Willem die Bye, kastelein van Breda, en Geertruyt Coleners.

In 1519 gaf Geertruyt Coleners, dan weduwe, aan haar zoon Gheryt die Bye de helft van het leengoed, kasteel en hoeve *Gageldonk* onder Princenhage²⁶² en het (hele) huis *Gruenendael* te Hilvarenbeek.²⁶³ *Gruenendael* was afkomstig van Gheryts oom Philips Jans die Bye.²⁶⁴ In 1526 en 1527 beloofde Gheryt die Bye, *nu van Beeck zynde*, om samen met zijn zonen Jan, Willem en Philips renten te betalen *uit den huysen van Gruenendael*.²⁶⁵ Blijkbaar waren zij daar onlangs komen te wonen. Een vierde zoon, Goossen Gheryts die Bye, was voor de vestiging *tot Beeck opt slootken genaempt Groenendale* komen te overlijden.²⁶⁶ Van de andere broers trad Willem († 1531) in bij de norbertijnen van Tongerlo²⁶⁷ en sneuvelde Jan op 4 maart 1533 te 's-Hertogenbosch, waar hij namens de 'Beckerlingen' aan een toernooi had deelgenomen.²⁶⁸

Philips die Bye sloeg in 1537 Aert Schellekens dood.²⁶⁹ Hij erfde van zijn vader het huis *Gruenendael*, dat hij in 1542 belastte met 200 carolusgulden.²⁷⁰ Ook in 1543 vestigde hij een rente op het gebouw, dat bij die gelegenheid wordt omschreven als *huijsinge ende hoevinge mitten schueren, stallen, poorten ende anderen edificien daerbijstaende, mit heuren gronden ende toebehoirten, mit oyck den wyers, graften, valbruggen ende weyen daeromguende, mitten dijcken ende houtwassche daerop staende ende daertoehorende, streckende hun vander Diessense heyden totten gasthuys toe, binnen Hilwaerenbeecke gelegen*.²⁷¹ In 1550 kocht Philips voor 1100 carolusgulden nog een huis *teynden den choer* van de kerk, maar twee jaar later deed hij het weer van de hand.²⁷² Zijn vrouw erfde van haar ouders de *Wouwerstede*, die vervolgens *Biënstede* ging heten.

Philips die Bye volgde zijn zwager Jan Schilders († 1554) op als schout van Hilvarenbeek. Hij was in 1554 weduwnaar²⁷³ en is aan het einde van de jaren vijftig overleden. Zijn en Aleyts kinderen waren:²⁷⁴

- a. Jonker Willem de Bye²⁷⁵ werd militair en vocht in dienst van Willem van Oranje en Maurits van Nassau. In eerste echt trouwde hij met jonkvrouw Elysabeth van Gilse uit Hilvarenbeek en vervolgens, in 1563, met Magdalena Moons, weduwe van de Spaanse bevelhebber Francesco de Valdez. Zij haalde volgens de legende haar verloofde Valdez begin 1574 over om het beleg voor Leiden op te breken. Aan haar zou de stad haar redding te danken hebben.

- b. Servaes Philips de Bye.
- c. Anneken Philips de Bye²⁷⁶, gehuwd met mr Adriaen die Voss M.D.
- d. Mechtelt de Bye.
- e. Geraert Philips de Bye.
- f. Jenneken Philips de Bye.

7. Servaes Schilders, volgt onder IVter.

IVbis. JAN SERVAES SCHILDERS²⁷⁷ is rond 1512 geboren, studeerde te Leuven, maar promoveerde niet in een academische graad. In 1539 werd hij benoemd tot stadhouder van de kwartierschout van Oisterwijk in Hilvarenbeek, Diessen, Westelbeers en Riel en in Hooge en Lage Mierde en Hulsel²⁷⁸, maar in 1540 werd hij benoemd tot rentmeester van Geel, *welk officie gemeenlyk den titularis van de drossaerdy bediende*, aldus een kroniek.²⁷⁹ Ten laatste toen zijn vader in 1543 overleed, keerde hij terug naar zijn geboorteplaats en werd hij schout van Hilvarenbeek, Diessen, Westelbeers en Riel. Ook als stadhouder van de vrouwe van Thorn volgde hij zijn vader op.²⁸⁰

Hij woonde in de Koestraat op de omwaterde huizing *de Clossenborch*, die in de vijftiende eeuw *Gruythuys* had geheten.²⁸¹ Zijn vrouw was jonkvrouw Marie van Huyquesloet (Heukesloot), dochter van mr Jan van Huyquesloot en van jonkvrouw Marie van Dorp. Van haar moeder erfde zij belangrijke goederen, te beginnen het ambacht van Dorp, waarin Jan Schilders in 1543 werd verheven.²⁸² Bovendien erfde zij een groot deel van de zogenaamde riddertiende van Hilvarenbeek, die de Vorselaarse tiende werd genoemd.

Jan Schilders en zijn vrouw belasten hun deel van de tiende in 1537 met een erfpacht van 20 mud rogge.²⁸³ Blijkens de weesrekening van de kinderen van Jan Schilders en Marie van Huyquesloot was de opbrengst van hun deel van de tiende, bestaande uit de klampen Grote Akker en Kleine Akker onder Esbeek en Vrijthof:

Jaar	Grote Akker	Kleine Akker	Vrijthof
1553	63 mud 4 lopen	52 mud	71 mud 4 lopen
1555	33 mud 2 lopen	30 mud 10 lopen	38 mud 6 lopen
1559	12 mud	7 mud 6 lopen	14 mud 12 lopen

In 1559 was er een misoogst: *zoo es te weten dat in dit jaer vorscreven geen ghoet coren jaer geweest es, zoo datmen die thiende niet wel en heeft connen begeven tot profijt der vorscreven kinderen, alzoo dat naedemael de thiende twee oft drijmael es doen veylen*. De gerst leverde slechts 18 lopen (Vrijthof), $2\frac{1}{2}$ lopen (Grote Akker) en 4 lopen (Kleine Akker) op; *deze gerste was vol haveren*. Het boekweit gaf respectievelijk 38, 34 en 30 lopen.

Jan Schilders en Marie van Huyquesloot bezaten ook de (of een) tiende van Baarle, die in 1555 86 vierdelen opleverde. Maries Hollandse goederen bleken ten tijde van het overlijden van Jan Schilders ongeveer f 100 per jaar op te leveren.

276. SAOW, Moergcstel R 297, f 91^v, 18 februari 1572.

277. Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 272.

278. ARAB, Rekenkamer 294, f 158, 21 november 1539.

279. Verbist, „Opvolging der drossaards”, IV, 178.

280. RAH, Commissie van Breda 680, f 46, 24 februari 1552; f 58, 26 mei 1549; f 63, 3 april 1537 (leenman); f 65, 17 oktober 1544; f 71, 27 juni 1544, 21 januari 1548; f 75, 21 januari 1548; f 79: *Dit sijn alsulcke leenen als onder mijn genadighe vrouwe van Thoren sortierende sijn inder heerlijkheijt van Beeck, de welcke overgebrocht sijn aen handen van Jan Schilders als stadhouder mijnder voirscreven vrouwen van Thoren, anno XV LI den XVIII dach October*.

281. RAH, Raad en Rentmeester-Generaal 202, f CXCI^v. GAH, R 1342, f 388, 6 juni 1545: aankoop van land bij de Clossenborch.

282. Hoek, „De leenkamers van de heren van Wassenaar”, 96.

283. ARAB, Leenhof van Brabant 99, f IIII^oXXV, 24 november 1539; 13 mei 1554. GAH, R 1328, f 287, 20 februari 1537.

In 1554 werd Marie van Huyquesloot weduwe. Zij hertrouwde met Damiaen van Nerven²⁸⁴, die bij haar introk op *de Clossenborch* in de Koestraat, terwijl haar voorkinderen werden uitbesteed. In 1568 verkocht zij het ambacht van Dorp aan jonker Arent van Dorp.²⁸⁵

Damiaen was een zoon, waarschijnlijk een bastaard, van de chirurgijn mr Gherit Cornelis van Nerven, schepen van Hilvarenbeek. Hij was edelsmid en een fraai rapier van zijn hand wordt bewaard in het Historisches Museum te Wenen. In 1579, toen de Beekse oorlogsgrond hen te heet onder de voeten was geworden, vestigden Damiaen c.s. zich te Breda, waar zij een huis in de Katerstraat kochten. In 1587 gingen zij te Tilburg wonen, waar Damiaen in 1603 of 1604 overleed. Marie van Huyquesloot heeft hem een aantal jaren overleefd. Haar voorkinderen waren:²⁸⁶

1. Jan Jan Schilders werd in 1554 samen met zijn broer Adriaenen op school en in de kost gedaan bij mr Cornelis Staelkens te Rijsbergen. Tevoren was hij bij mr Gheen Otten te Hilvarenbeek school gegaan; deze ontving *voer Jans schoelgelt eer hy tot Rysbergen ginck wonen – IX stuyvers*. Te Rijsbergen werden voor Jan papier, inkt, kleren en een bonnet aangeschaft, en bovendien de volgende boeken:

- *Item voer eenen figure cum dictionario – II blanc*
- *pro ethimologia Brechtani – II stuyvers*
- *voer een getyde boeck – I braspenninck*
- *voer een evangeliare – II stuyvers*
- *pro cathechismo cum commento Erasmi – I½ stuyvers*
- *pro ethimologia Brechtana et syntaxi – II½ stuyvers I ort*

Aan mondkosten ontving mr Staelkens in het eerste jaar, lopende van half maart 1554 tot half maart 1555, *f* 36; in het tweede jaar toucheerde bij *f* 18 en in het daarop volgende halve jaar, lopende tot Bamis 1557, *f* 22. In 1554 bad Jan Schilders van zijn vader de riddertiende geërfd, die na zijn overlijden in 1565 aan zijn broer Servaes kwam.²⁸⁷

2. Maryken Jan Schilders²⁸⁸ was in 1554–1556 in de kost in het klooster Leliëndaal, waarvoor haar voogden op 6 december 1554 29 en in 1556 31½ carolusgulden verrekenden. In 1557 ging zij te Turnhout in de kost. Twee jaar later was zij de huisvrouw van Jan Mathijs Critsels te Delft, die al eerder met een Beekse vrouw was getrouwd geweest: Aleyt Henrick Smeets, wiens ouders Henrick Gerit Smeets en Heylwich Dirck Schalckx²⁸⁹ burens waren van de familie Schilders in de Koestraat. Hun kinderen²⁹⁰ verkochten in 1604 voor *f* 1200 hun deel in de Vorselaarse tiende.²⁹¹

- a. Matthys Jan Matthyssen.
- b. Cryntken Jan Matthyssen, gebuwd met Cornelis Henricxssen.
- c. Jenneken Jan Matthyssen.
- d. Anneken Jan Matthyssen.

284. Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 52–54.

285. De van der Schueren, *Brieven en onuitgegeven stukken*, I, XVI.

286. SAOW, Moergestel R 294, *f* 165, 17 november 1556. R 296, *f* 65^v, 31 januari 1560. Hilvarenbeek R 27, *f* 8^v, 28 maart 1567; *f* 86, 4 april 1566. R 60, *f* 32^v, 22 januari 1562. R 246, grote fragmenten uit de weesrekening over de periode 1554–1560. GAB, R 478, *f* 105, 8 juli 1574. R 488, *f* 104, 3 juni 1587. N 1112, *f* 19, 20 februari 1567; ff 91 en 104, 17 januari 1568.

287. RAH, Raad van Brabant 1322, *f* CCIII^v, 19 april 1554; 15 februari 1565.

288. GAH, R 1384, *f* 255^v, 15 maart 1564. Hilvarenbeek R 26, *f* XXIX, 20 maart 1560.

289. SAOW, Hilvarenbeek R 25, *f* 279^v, 12 mei 1554.

290. GAH, R 1445, *f* 393^v, 23 augustus 1605.

291. GAT, R 346, *f* 31, 1 september 1604. SAOW, Hilvarenbeek R 31, *f* 140, z.d. (1604).

3. Servaes Jan Schilders²⁹² bleek in 1554 een half jaar en vijftien dagen in de kost te zijn geweest bij heer Lauwereys (van) Baerl te Turnhout, die daarvoor *f* 16:11:0 kreeg uitgekeerd en in 1555 nog eens *f* 24 toucheerde. Met ingang van 13 oktober 1555 kwam hij bij notaris Aert Wijkens²⁹³ te Hilvarenbeek in de kost voor *f* 23 per jaar. Voor 5 stuivers kochten zijn voogden schoenen bij Cornelis Teuwen, en Peter Loyen ontving op 22 juni 1556 10 stuivers *voer een halff elle swert Cempener*, waarmee hij zijn onderbroek vermaakte. De voerman Peeter van Vucht bracht voor hem *een scriftorie* ter waarde van $1\frac{1}{2}$ stuiver en *een evangelye boeck* van 2 wilhelmustuin mee. Op 21 november 1556 volgde de aanschaf van *een cooperkel tot eenen boeck* voor een halve blank. Nadien was hij bij (school)meester Merten in de kost en de leer; het schoolgeld beliep 20 stuivers per jaar. Met Pinksteren 1559 ging hij naar Den Bosch op school.

Servaes Schilders verhuiste in 1565 voor het leenhof van Brabant te Brussel zijn deel van de tiende van Hilvarenbeek.²⁹⁴ Uiterlijk in 1580 verhuisde hij naar Dordrecht. Blijkens de rekening van de *geannoteerde goeden vande fugitiiffen, absenten, rebellen ende andere onse tegenparthye houdende* van 1580–1581²⁹⁵ werd zijn deel in de Hilvarenbeekse tiende door de koning van Spanje geconfisqueerd; de rentmeester tekende aan dat hij *tot kennissen vanden nyet connen geraaken, wat neersticheyt hy daeromme ghedaen heeft*. Nog in 1610 woonde te Dordrecht Servaes' weduwe Cornelia van Gasel, die inmiddels was hertrouwd met de olieslager Peter Aelbrechts. Zij gaf toen de helft in een kwart van de riddertiende, waarover zij in 1608 als weduwe al had geprocedeerd²⁹⁶, aan haar zoon:²⁹⁷

A. Jan Servaes Schilders verkocht direct na genoemde transactie het deel in de tiende aan mr Rogier van Grinsven²⁹⁸, via wie het later aan het godshuis van Hesther van Grinsven te 's-Hertogenbosch kwam.²⁹⁹

4. Adriaen Jan Schilders, volgt onder V op pagina 175.
5. Cornelis Jan Schilders, volgt onder Vbis.
6. Margriet Jan Schilders werd op Onze-Lieve-Vrouwe-avond in maart 1555 in de kost gedaan bij Luytken meester Jans. Zij werd op 6 september 1560 door heer Claes van Weelde en Matthys van den Nieuwenhuysen met de wagen naar Turnhout gebracht om daar op het begijnhof te worden besteed. Het laatst is zij gezien in 1567.

V. ADRIAEN JAN SCHILDERS³⁰⁰ is in 1549 te Hilvarenbeek geboren. In 1556–1557 zat hij bij mr Cornelis Staekens te Rijsbergen op school. De volgende leermiddelen werden voor hem aangeschaft:

- *Item voer eenen figure cum dictionario – II blanc*
- *voer een zeven psalm – $\frac{1}{2}$ blanc*
- *Item voer getalle, van fransijn – I blanc*

292. SAOW, Hilvarenbeek R 27, f 74^v, 18 maart 1566.

293. Over hem: Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 275.

294. RAH, Raad van Brabant 1322, f CCIII, 15 februari 1565.

295. ARAB, Rekenkamer 18343, f XX^v. Idem 18345, f XLV^v.

296. Kathedraalarchief Sint Jan 's-Hertogenbosch, map 33/34, 20 augustus 1608. In 1593 was haar zwager Adriaen Schilders verheven in het twaalfde deel van de tiende, die hij na het overlijden van Servaes had verworven (RAH, Raad van Brabant 1322, f CCIII, 16 februari 1593).

297. GAH, R 1485, f 660, 23 december 1610.

298. RAH, Raad van Brabant 1324, f 44, 18 oktober 1633.

299. Van der Does de Willebois, *Studiebeurzen*, I, 93-95.

300. GAH, R 1397, f 200^v, 9 juli 1593. SAOW, Hilvarenbeek R 29, f CXLIII, i.m. 23 maart 1576.

301. Kathedraalarchief Sint Jan te 's-Hertogenbosch, map 33/34, 20 augustus 1608.
302. SAOW, Hilvarenbeek R 29, f XXII^v, 14 april 1574.
303. GAH, R 1488, f 233^v, 23 juli 1613. R 1464, f 266^v, 19 april 1617. RAH, Raad van Brabant 1322, f 203, 16 februari 1593; 23 oktober 1613. ARAB, Leenhof van Brabant 43, f 166^v, 28 april 1617.
304. GAB, inv. Hingman 703, 10 januari 1576.
305. GAB, R 488, f 186, 19 december 1587.
306. Koninklijke Bibliotheek Brussel, hs II-6540, p. 164. RAH, Collectie Cuypers van Velthoven 3221, 24 april 1619. In SAOH, OAA Sprang 851, juli 1624, heet hij rentmeester van 's konings domeinen in Zuid-Holland.
307. SAA, N 2273, f 233, 21 januari 1625; f 312, 25 juni 1625.
308. SAA, Schepenregister 543, f 108^v, 6 september 1620. Schepenregister 609, f 139, 22 januari 1631; f 152^v, 7 februari 1631.
309. SAA, Weesmeesterkamer 607, no 20, 29 augustus 1631.
310. Génard, *Verzameling der graf- en gedenkschriften*, II, 51.
311. Génard, *Verzameling der graf- en gedenkschriften*, II, 313.
312. SAA, Weesmeesterkamer 360, no 10, 9 februari 1611.
313. SAA, Weesmeesterkamer 345, no 17, 28 november 1609.
314. Rombouts en Van Lierus, *De liggeren*, I, 445.
315. Stadsarchief Lier, inv. Lens 42, f 164^v, 18 juli 1642.
316. Baetens, *De nazomer van Antwerpens welvaart*, I, 208.
317. Génard, *Verzameling der graf- en gedenkschriften*, II, 313, 314.
318. Persoons, „De genealogie van de Antwerpse toonkundige Hubertus Waelrant“, 144, 145.

- *Item voer een leren scriftorie metten intpot – II tuijn*
- *voer eenen figure – I braspenninck*

Hij erfde een deel van de Vorselaarse tiende³⁰¹ en toucheerde in 1574 f 131:5:0 van Jan Jans de With, die het voor hem had geadministreerd.³⁰² In 1593 en 1612 kocht hij nog enkele delen van de tienden aan, te weten een twaalfde en een vierentwintigste, welk laatste deel hij in 1617 weer van de hand deed.³⁰³

Adriaen Schilders vestigde zich te Breda, waar hij in 1576 tot de poorterij werd toegelaten³⁰⁴ en in 1587 van zijn stiefvader Damiaen van Nerven een huis in de Katerstraat kocht.³⁰⁵ In die tijd werd hij rentmeester of ontvanger van de koninklijke domeinen van Lage Zwaluwe, welke functie hij minstens sedert 1587 bekleedde.³⁰⁶ Hij bleef niet lang te Breda wonen en vestigde zich te Antwerpen, waar hij in 1625 inde *Leghvuytte* woonde.³⁰⁷

Adriaen kreeg op 23 maart 1586 van Parma een aanstelling *commissaris ordinarius vande vivres ende leeftochten van het leger van syne catholijcke majesteijt*, specifiek: commissaris van de levensmiddelen voor het leger in het kwartier van Antwerpen. Aldaar overleed zijn eerste vrouw, Catlyn Denys Janss, op 29 juli 1594. Op 14 juni 1600 hertrouwde hij te Antwerpen met Elisabeth van Doren (van Deurne)³⁰⁸, geboren in 1568. Met haar testeerde hij in 1607. Op 26 mei 1630 is hij te Antwerpen overleden.³⁰⁹ Volgens zijn marmere zerk in de Sint-Jacobskerk was hij *Regii Quaestoris* en zijn weduwe, overleden te Antwerpen op 23 januari 1649, heet *ex Antiqua et Nobili Stirpis*.³¹⁰ In de Sint-Walburgiskerk werd nog een epitaaf aangebracht, waarop Adriaens lijkblozen prijkte.³¹¹

De kinderen uit het eerste huwelijk erfden onder meer het huis in de Katerstraat te Breda en de Vorselaarse tiende te Hilvarenbeek.³¹²

1. Mr Jan Schilders trad met paarden en knechten als apotheker in militaire dienst bij de aartshertogen. Op 19 december 1606 is hij in zijn vaders huis overleden.³¹³
2. Servaes Schilders is op 28 juli 1585 te Breda gedoopt, werd in 1607 te Antwerpen ingeschreven als schildersleerling³¹⁴, werd in 1611 nog onmondig genoemd en volgde zijn vader op als rentmeester van Lage Zwaluwe. Ook als commissaris van de vivres trad hij diens voetsporen. In 1642 kocht hij het poorterschap van Lier.³¹⁵ Vier jaar later verliet hij zijn woonplaats Brussel om zich te Sevilla te vestigen, waar hij in de Calle Franca een zaak begon.³¹⁶ Op 3 december 1654 is hij overleden en hij werd te Antwerpen begraven in het graf van zijn vader in de Sint-Walburgiskerk.³¹⁷
3. Johanna Schilders trouwde te Antwerpen op 20 februari 1594 met mr Cornelis Walrans³¹⁸, procureur aldaar. Deze was op 24 juli 1572 te Antwerpen gedoopt als zoon van Cornelis Waelrans de oude, ook procureur, en van Catlyne Hoens. In de huwelijksvoorwaarden kreeg de bruidegom van zijn ouders f 360, voor zes jaeren hueren vanden huysse gestaen

*op het kerchoff van Onser Lieve Vrouwen alhier, tegen over den huysse van mynen heere den coordeken, daer de voorschreven bruydegom ende bruyt inne selen gaen woonen. Boven dien beloofden zij hem te cleeden ende reeden nae staete ende voorts betalen den wyn die ten dage vanden bruyloft gedroncken zal worden.*³¹⁹

In tweede echt trouwde Johanna Schilders Adriaenss te Antwerpen in februari 1624 met Jacob Smidts³²⁰, daarna hertrouwde zij met Roelandt van Eede, commissaris van de vivres (in 1630 te Breda³²¹, later te Brussel). Haar kinderen:

- a. Catlyn Walrans, gehuwd met Jan van Evenbroeck te Lier.
 - b. Adriaen Walrans.
 - c. Constantia Walrans trouwde met Philips de Moine (ook: de Monni) uit Halle, met wie zij te Brussel woonde.
 - d. Marie Walrans woonde met haar man N. Sonnius in Oost-Indië en is *van daer wederomme herwaerts affcomende onder wegen opt schip in zee overleden*. Hun enige kind woonde in 1639 te Middelburg.
 - e. Jacques Walrans was in 1631 barbier te Berchem en verbleef in 1639 in Vlaanderen.
 - f. Huybrecht Walrans overleed ongehuwd in Oost-Indië.
 - g. Cornelis Walrans, geboren in 1601, diamantslijper, was in 1631 woonachtig te Parijs en in 1639 te Brussel.
4. Elizabeth Schilders trouwde met Jan Joosten te Delft en werd moeder van:
- a. Marie Joosten Jans, die trouwde met Jan Abramsen, schoenmaker te Dordrecht.
 - b. Catlyne Joosten, begin te Delft.
5. Marie Schilders trouwde met Dierick Lambrechts (van) Hensberch, commissaris van de vivres te Lier. Hieruit:
- a. Michiel Hensberch, geboren in 1610, gestorven tussen 1631 en 1639.
 - b. Adriaen Hensberch, geboren in 1612, in 1639 gereformeerde (afgedankte) cornet van de koning in garnizoen te Lier.
 - c. Marie Hensberch, geboren in 1614, trouwde met Thomas Revel, kapitein van een compagnie Engelse voetknechten.
 - d. Elisabeth Hensberch, geboren in 1624.
6. Catlyn Schilders.

Adriaen Schilders had twee nakinderen:³²²

7. Franchoy's Schilders, volgt onder VI op pagina 178.
8. Adriaen Schilders was volgens eigen opgave in 1631 34 jaar oud en zou dus in 1597 zijn geboren, hetgeen niet spoort met wat hierboven over de huwelijken van zijn vader is vermeld. Wel werd op 6 oktober 1604 Wellen Schilders gedoopt. Een zeventiende-eeuwse genealogie noemt hem als Walraven Schilders, commissaris van de vivres, *ende heeft hem gedragen*

319. SAA, N 863, f 41, 12 februari 1594.

320. Bisschoppelijk archief Antwerpen, A 7-B-2, f 23, 28 februari 1624.

321. GAB, R 824, f 292, 17 juli 1630.

322. SAA, Weesmeesterkamer 697, no 25, 23 februari 1639. Baetens, *De nazomer van Antwerpens welvaart*, I, 206.

als edelman ende gestorven in dienste van syne majesteyt.³²³

In 1631 woonde Adriaen Schilders te Sevilla, waar hij in 1640 werd genaturaliseerd.³²⁴ Hij was gehuwd met Isabella de la Porte.

VI. FRANCHOYS SCHILDERS³²⁵ is op 30 september 1603 te Antwerpen gedoopt. Hij werd evenals zijn vader commissaris van de vivres³²⁶, wat onder meer inhield dat hij tegen 6 à 7% winst graan leverde aan de *proveedor general* te Brussel. Voorts was hij geld-schieter, handelaar op Holland, Italië en Spanje (zijde en ardasse) en sinds 1645 zeeverzekeraar. In de loop van zijn leven kwam de nadruk van zijn handel te liggen op de Spaanse negotie. Zijn vermogen werd in 1643 getaxeerd op f 9000, in 1647 op f 12.610 en bij zijn overlijden op f 24.297.

Op 9 mei 1656 is hij gestorven. Hij werd begraven in de Sint-Jacobskerk (als *hujus ecclesiae aedituus*), waaraan hij in 1652 een glazen raam had geschonken.³²⁷

Franchoys was op 29 juni 1638 te Antwerpen getrouwd met Mechtelt Garbrants van Nierop³²⁸ (uit Leiden?), dochter van Bartholomeus Garbrants. Op 11 maart 1657 hertrouwde zij te Antwerpen met Jan Baptista de la Bistrate. Zij overleed op 15 november 1697 en stamde blijkens haar epitaaf *ex Nobili Familia de Wesele*.³²⁹ Uit dit huwelijk:

1. Henrico Francisco Schilders, volgt onder VII op pagina 178.

VII. HENRICO FRANCISCO SCHILDERS³³⁰, te Antwerpen gedoopt op 11 april 1640, was koopman en bankier te Antwerpen. Hij bekleedde het eerzame ambt van aalmoezenier van de stad en was in 1666 regent van het arme-kindertehuis.³³¹ Op 18 juli 1662 trouwde hij te Antwerpen met Sibilla Bosschaerts. Aldaar stierf hij op 18 oktober 1680, zijn weduwe op 30 januari 1690. De laatste jaren van hun leven hadden zij meestal verbleven op hun buitenplaats.

Na zijn huwelijk kon Henrico met een handelskapitaal van ongeveer £ 10.000 aan het werk (£ 4.293:5:4 bruidsschat van zijn moeder, £ 9.323:12:0 bruidsschat van zijn vrouw, waarvan ongeveer £ 5.900 in geld en waardepapieren). Hij was *negotiant ter borse* en handelde op Spanje (Cádiz, Sevilla, Bilbao) en in mindere mate op Portugal (Lissabon). Ook sloot hij zeeverzekeringen en handelde hij in diamanten. Zijn activiteiten waren vooral gericht op de binnenlandse markt van Spanje; slechts een klein deel van zijn waar (vooral textiel) was bestemd voor Zuid-Amerika. De retourhandel bestond uit zilver, indigo, virginia wol, tabak en suiker. Het zilver en de wol werden verkocht in Amsterdam, de suiker en tabak in Hamburg en in de Spaanse Nederlanden. Henrico Schilders boekte met zijn retourhandel in de periode 1673–1680 een gemiddelde winst van 4,1%.³³²

De kinderen uit dit huwelijk zijn:

323. Koninklijke Bibliotheek Brussel, handschrift II-6540, p. 161.

324. Stols, *De Spaanse Brabanders*, II, 60.

325. SAA, N 2661, ongef., 10 maart 1656. N 4312, ongef., 6 mei 1634. N 4316, ongef., 13 juni 1651 (hij is gewezen wijkmeester van de 12e wijk). Schepenregister 609, f 139, 22 januari 1631. Baetens, *De nazomer van Antwerpens welvaart*, I, 142, 207-209.

326. SAA, Schepenregister 598, f 89, 11 april 1630.

327. Génard, *Verzameling der grafen gedenkschriften* II, 7, 20, 31.

328. Baetens, *De nazomer van Antwerpens welvaart*, I, 196.

329. Génard, *Verzameling der grafen gedenkschriften*, II, 51.

330. Génard, *Verzameling der grafen gedenkschriften* II, 20, 31.

331. Geudens, *Het Antwerpsch knechtjeshuis*, 412.

332. Degryse, „De zuiderhandel van Henrico F. Schilders (1673–1680)”, 117 e.v.

*Theresia Mathilde Schilders en
Joannes Jacobus Moretus (Museum
Plantin-Moretus, Antwerpen).*

1. Maria Mechtildis Schilder is te Antwerpen gedoopt op 13 juni 1666 en trouwde daar op 14 januari 1689 met Jacobus de Coninck³³³, koopman te Antwerpen, aalmoezenier aldaar, overleden op 12 februari 1724. Maria Mechtildis stierf te Antwerpen op 24 juli 1746. Haar kinderen sloten de sterfhuisrekening in 1751 met $f\ 74.666:17\frac{1}{2}:0$ aan positiva.³³⁴ De kinderen waren in 1746:
 - a. Maria Mechtildis de Coninck, gehuwd met jonker Paschasius Joannes Augustinus van den Crujce, heer van Aartselaar, raad en rentmeester-generaal van de Staten van Brabant voor het kwartier van Antwerpen.
 - b. Anna Theresia de Coninck, weduwe van jonker Albertus Josephus van den Crujce, kastelein van het hof van Ter Vuuren.
 - c. François de Coninck.
 - d. Anna Theresia de Coninck, begijn te Antwerpen.
 - e. Joanna Maria de Coninck, gehuwd met Joan Baptiste Joseph van Delft.
2. Joanna Maria Schilders, te Antwerpen gedoopt op 21 augustus 1667, werd overste van de Spaanse thesianen aldaar.
3. Francisco Schilders, volgt onder VIII op pagina 179.
4. Jacobus, te Antwerpen gedoopt op 16 juli 1671.
5. Anna Catharina, te Antwerpen gedoopt op 12 maart 1677.

333. Génard, *Verzameling der graf- en gedenkschriften*, II, 20, 31.

334. RAA, Duffel Gemeentearchief 295.

335. RAA, Rijkvorsel Gemeentearchief 3004, 3 mei 1715. Génard, *Verzameling der graf- en gedenkschriften* II, 20, 31, 51. Moretus Plantin de Bouchout, *Demeures familiales*, 42, 141, 200, 201, 213, 214, 220, 234.

336. SAA, N 915, ongef., 20 december 1690.

VIII. FRANCISCO SCHILDERS³³⁵ is op 7 december 1669 te Antwerpen gedoopt en werd als zijn vader bankier, koopman en aalmoezenier. Kort na het overlijden van moeder in januari 1690 kreeg hij van de Raad van Brabant een *væniām ætatīs*, waarna hij zijn voogd Jacques Bosschaert ontsloeg.³³⁶ Op 29 september 1754 is hij te Antwerpen overleden. Daar was zijn vrouw, Maria Isabella de Vlieghe, hem op 27 oktober 1722 voorgestaan.

Zij was te Antwerpen op 17 mei 1695 met hem getrouwd en had in 1702 van haar ouders Paulus de Vlieghe, advocaat, aalmoezenier van Antwerpen, en van Maria de Mont de Brialmont een huis

in de Oude Lombardstraat geërfd, waar zij en haar man tot hun overlijden hebben gewoond. Bovendien bracht zij het plezierhuis annex hoveniershof de Scholiershof in, 31 $\frac{1}{2}$ bunder groot, gelegen buiten de Roode Poort. In 1701 had Francisco Schilders het Hof ter Linden te Merksem gekocht³³⁷

Op 8 oktober 1732 werd Francisco Schilders tot ridder geslagen³³⁸ en in 1739 kocht hij voor f 84.300 kasteel en heerlijkheid van Hemiksem met de bijbehorende 60 bunders land. Omdat de heerlijke rechten leidden tot een veel hogere aankoopbelasting, deed hij daarvan afstand aan de koning van Spanje.³³⁹ Het gevolg was, dat hij zich geen heer van Hemiksem mocht noemen

Uit dit huwelijk kwamen twee kinderen tot wasdom, die een vermogen van ongeveer driemiljoen gulden erfden:

1. Theresia Mathilde Schilders³⁴⁰, te Antwerpen gedoopt op 13 juni 1696, trouwde daar op 21 april 1716 met jonker Joannes Jacobus Moretus³⁴¹, zoon van de drukker Balthazar Moretus en van Anna Maria de Neuf. Elk bracht een kapitaal van f 50.000 in het huwelijk. Moretus erfde van zijn broer Balthazar f 132.958 en beschikte daarenboven over een werkkapitaal van f 108.704. Van 1730 tot zijn overlijden had hij de leiding van de Plantijnse boekdrukkerij. In 1729 was zijn vermogen aangewassen tot f 609.170. Hij had in 1716–1729 per jaar gemiddeld f 5600 uitgegeven aan zijn huishouden.³⁴² Van zijn ouders had hij het kasteel Steenland met een hoeve lands onder Stabroek en Putte geërfd.³⁴³ Toen hij in 1757 overleed, was hij f 1.990.338 rijk.
2. Paulus Franciscus Schilders³⁴⁴, heer van Hemiksem, is te Antwerpen op 15 maart 1699 gedoopt en overleed daar ongehuwd op 25 april 1774. Op zijn epitaaf in de kerk van Hemiksem werden zijn zestien kwartieren aangebracht. In 1732–1739 was hij schepen van Antwerpen geweest.³⁴⁵ Van zijn ouders erfde hij het kasteel Hemiksem met 60 bunder land onder Hemiksem en Aartselaar, de Scholiershof, het Hof ter Linden en het huis in de Oude Lombardstraat. Het kasteel, omschreven als *een huys van plaisanciën*, herbouwde hij in 1760. Uit zijn nalatenschap werd het met de inboedel door een nicht Moretus gekocht voor f 84.300.
3. Catharina, te Antwerpen gedoopt op 25 augustus 1700, jong gestorven.
4. Jacobus Josephus, te Antwerpen gedoopt op 31 juli 1707, stierf jong.

Geraadpleegde literatuur:

- L.F.W. Adriaenssen, „Het altaar van Maria Magdalena te Hilvarenbeek”, *De Brabantse Leeuw*, XLV (1996).
L.F.W. Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog en onder de generali-*

337. De verkoopster, Maria Catharina Courtois (1672–1730), vrouwe van Bouchout, had het hof geërfd van haar oudoom en -tante Jan Baptist de Labistrate en Mechtelt Gerrebrants (vgl. Francoys Schilders' vrouw sub VI hierboven). Moretus Plantin de Bouchout, *Demeures familiales*, 200, 213.

338. Janssens en Duerloo, *Wapenboek van de Belgische adel*, III, 448.

339. Vgl. Degryse, „De Antwerpse adel in de 18de eeuw”, 137.

340. Voet, *The Golden Compasses*, I, 242, 319, 320, 328, 336.

341. Sabbe, *De meesters van de Gulden Passer*, 147, 149.

342. Degryse, „Stadsadel en stadsbestuur”, 469.

343. Moretus Plantin de Bouchout, *Demeures familiales*, 163.

344. Génard, *Verzameling der grafen gedenkschriften* II, 20, 31. Moretus Plantin de Bouchout, *Demeures familiales*, 214, 215, 233–235.

345. Boumans, *Het Antwerps stadsbestuur*, 222.

- teit. *Sociale en economische geschiedenis van een Kempens dorp tussen 1400 en 1800* (Hilvarenbeek, 1987).
- L.F.W. Adriaenssen, *Non omnia possumus omnes. Genealogie van het geslacht Van den Nieuwenhuysen 1400–1800* ('s-Hertogenbosch, 1988).
- L.F.W. Adriaenssen, *Geschiedenis van de families Trompenaars, Trümper, Trompeneers, Trimpeneers, Trompen en Tromp in de Brabantse en Limburgse Kempen, 1347–1989* (Amsterdam, 1989).
- E. van Autenboer, „De hervorming te Turnhout”, *Noordgouw*, XIX-XX (1979–1983).
- R. Baetens, *De nazomer van Antwerpens welvaart. De diaspora en het handelshuis De Grootte tijdens de eerste helft der 17de eeuw* (2 dln; z.pl., 1976).
- G. Bannenbergh, A. Frenken en H. Hens, *De oude dekenaten Cuijk, Woensel en Hilvarenbeek in de 15de- en 16de eeuwse registers van het aartsdiakenaat Kempenland* (2 dln; Nijmegen, 1968–1970).
- J. Belonje, „Olmont of Verschuylenhof onder Rotem”, *Limburg*, XXIX (1950).
- H. Bots, I. Matthey en M. Meyer, *Noordbrabantse studenten 1550–1750* (Tilburg, 1979).
- R. Boumans, *Het Antwerps stadsbestuur voor en tijdens de Franse overheersing. Bijdrage tot de ontwikkelingsgeschiedenis van de stedelijke bestuursinstellingen in de Zuidelijke Nederlanden* (Brugge, 1965).
- K. Degryse, „De Antwerpse adel in de 18de eeuw”, in: J. Verbesselt e.a., *De adel in het hertogdom Brabant* (Brussel, 1985).
- K. Degryse, „Stadsadel en stadsbestuur te Antwerpen in de 18de eeuw. Een sociaal-economische benadering”, *Tijdschrift voor geschiedenis*, XCIII (1980).
- K. Degryse, „De zuiderhandel van Henrico F. Schilders (1673–1680)”, in: *Album aangeboden aan Charles Verlinden ter gelegenheid van zijn dertig jaar professoraat* (Gent, 1975).
- L.G. van Dijck, „Gewapend Eindhoven. Familiewapens van Eindhovenaren of aanwezig in het familie-archief te Eindhoven”, *De Brabantse Leeuw*, XXI (1972).
- A. van der Does de Willebois, *Studiebeurzen. Beurzenstichtingen voor de stad en voormalige meijerij van 's-Hertogenbosch* (4 dln; 's-Hertogenbosch, 1904–1906).
- [L.P.] Gachard, *Analectes historiques*, dl 4 (Bruxelles, 1867).
- P. Génard, *Verzameling der graf- en gedenkschriften van de provincie Antwerpen* (11 dln; Antwerpen, 1856 e.v.).
- E. Geudens, *Het Antwerpsch knechtjeshuis sedert zijn voorhistorisch tijdperk tot op onze dagen* (Antwerpen, 1895).
- Thomas Ernst van Goor, *Beschrijving der Stadt en Lande van Breda* (In 's Gravenhage, By Jacobus vanden Kieboom, MDCCXLIV).
- C.R. Hermans, *Verzameling van kronyken, charters en oorkonden, betreffende de stad en meijerij van 's Hertogenbosch* (3 stukken; 's-Hertogenbosch, 1846–1848).
- J.C.A. Hezenmans, „Anniversarium van het Oude Kapittel der St. Janskerk te 's-Hertogenbosch”, *Algemeen Nederlandsch Familieblad*, III (1886).
- C. Hoek, „De leenkamers van de heren van Wassenaar”, *Ons Voorgeslacht*, XXXIII (1978).

- P. Janssens en L. Duerloo, *Wapenboek van de Belgische adel* (4 dln; Brussel, 1992).
- G.C.A. Juten, *Consilium de Beke* (z.pl., z.j.).
- G.C.A. Juten, *De parochiën in het bisdom Breda*, dl II (Bergen op Zoom, 1935).
- M.H. Koyen, „Geschiedenis van het gasthuis te Geel 1286–1969”, *Jaarboek van de Vrijheid en het Land van Geel*, VIII (1969).
- M.H. Koyen, „Inventaris van het gasthuis van Geel”, *Jaarboek van de Vrijheid en het Land van Geel*, VII (1968).
- K. Leenders, „Gageldonk”, *Hage*, VII (1967).
- J.Th.M. Melssen, *Register van Eindhovense schepenakten van juli 1509 tot juli 1511* (Eindhoven, 1976).
- R. Moretus Plantin de Bouchout, *Demeures familiales. Notices historiques sur la maison Plantin à Anvers et quelques propriétés urbaines et rurales ayant appartenu à la famille Moretus, principalement dans l'ancien pays de Ryen* (Anvers, 1950).
- G. Persoons, „De genealogie van de Antwerpse toonkundige Hubertus Waelrant (1517–1595). Zijn biografische data en ‘Voces Belgicae’”, *De Gulden Passer*, LVII (1979).
- Ph. Rombouts en Th. van Lerius, *De liggeren en andere historische archieven der Antwerpsche Sint Lucasgilde onder zinspreuk ‘Wt ionsten versaeamt’* (2 dln; Antwerpen, 1864–1876).
- M. Sabbe, *De meesters van de Gulden Passer. Christoffel Plantin, aartsdrukker van Philips II, en zijn opvolgers, de Moretussen* (2e dr.; Rotterdam, 1978).
- A.F.O. van Sasse van Ysselt, *De voorname huizen en gebouwen van 's-Hertogenbosch, alsmede hunne eigenaars en bewoners in vroegere eeuwen. Aanteekeningen uit de Bossche schepenprotocollen, loopende van 1500–1810* (3 dln; 's-Hertogenbosch, [1911–1914]).
- A. Schillings, *Matricule de l'université de Louvain*, dln III–X (Bruxelles, 1958–1967).
- J.B.J.N. de van der Schueren, *Brieven en onuitgegeven stukken van jonkheer Arend van Dorp, hr. van Maasdam, enz.* (2 dln; Utrecht, 1887–1888).
- E. Stols, *De Spaanse Brabanders of de handelsbetrekkingen der Zuidelijke Nederlanden met de Iberische wereld 1598–1648*, dl II (Brussel, 1971).
- C. Stroobant, „Notice historique sur le chapitre collégial de Saint-Dymphne à Gheel”, *Annales de l'Académie d'archéologie de Belgique*, XIII (1856).
- E. Verbist, „Opvolging der drossaards”, *Jaarboek van de Vrijheid en het Land van Geel*, IV, V (1965, 1966).
- L. Voet, *The Golden Compasses. A history and evaluation of the printing and publishing activities of the Officina Plantiniana at Antwerp in two volumes*, dl I (Amsterdam, 1969).
- R.A. van Zuijlen, *Naamlijst en wapenkaart der leden van de regering, de pensionarissen, griffiers en secretarissen van 's Hertogenbosch, benoemd sedert de terugbrenging der stad onder het gezag der Staten-Generaal der Vereenigde Nederlanden in 1629* ('s-Hertogenbosch, 1863).

EEN GESLACHT SMULDERS (SMEULDERS)

† J.A.M. SMULDERS

Afkortingen

GAT	Gemeentearchief Tilburg
OAA	Oud Administratief Archief
SAA	Stadsarchief Antwerpen

(Vervolg van p. 126)

IX-u. CORNELIS JAN SMULDERS²¹², zoon van Jan Anthonis Smulders en Cornelis Henrick Cornelis Appels²¹³, trouwde omstreeks met Claesken Geridt Denijs Reynen, dochter van Geridt Denijs Jan Reynen en Judith Nicolaes Willems.

Kinderen:

1. Adriaen Cornelis Smulders, volgt onder X-v op pagina 184.
2. Cornelia Cornelis Smulders trouwde te Tilburg op 26 mei 1618 met Hendrick Laureys Jan Berthoults en hertrouwde aldaar op 6 februari 1627 met Denijs Hendrick Denijs Wouters.
3. Marie Cornelis Smulders trouwde te Tilburg op 25 november 1615 met Mathijs Cornelis Mathijs Janss van Gorp²¹⁴ en hertrouwde aldaar op 25 februari 1620 met Jan Daniel Joost Mutsaerts. In derde echt trouwde zij te Tilburg op 30 september 1626 met Cornelis Janssen van den Merenberch, weduwnaar van Maijken Jan Cornelissen van Beurden.
4. Jan Cornelis Smulders²¹⁵ is voor 1627 overleden. Hij trouwde tweemaal, maar de namen van zijn vrouwen zijn niet bekend. Alleen uit het tweede huwelijk is een dochter bekend:
 - A. Antonia Jan Cornelis Jan Antonis Jan Adriaenssen trad voor 1627 in het huwelijk met Sebastiaen Adriaen Joist Smolders.

5. Anthonis Cornelis Smulders, volgt onder X-w op pagina 185. Cornelis Jan Antonis Jan Adriaen Smolders als man en momboor van Claesken, dochter van Geridt Denijs Reynen en Judith Nicolaes Willemssen, verkochten voor 1608 aan Bartholomeus Jan Willems van Tulden een perceel zaailand, gelegen *inde Schyve aende Havervelden, (...) waeraff deselve Cornelis hem noydt transpoirdt ofte opdracht gedaen en heeft*. De officiële overdracht vond alsnog plaats in 1608, waarna het perceel bij recht van naasting in bezit werd genomen door Adriaen Cornelis Anthonis Jan Adriaen Smolders, neef van de verkoper. Vervolgens werd hetzelfde stuk

212. GAT, R 336, f 10, 6 april 1589. R 346, f 69^v, 1603. R 346, katern 1603, los stuk no 10, 18 november 1604. R 350, f 310, 11 juli 1620. R 351, f 60, 18 juli 1622; f 222^v, 28 januari 1623. R 356, f 35^v, 3 maart 1636. R 369, f 63, 30 juli 1666. R 401, f 97, 13 januari 1620.

213. J.A.M. Smulders, „De herkomst van een Tilburgs geslacht Smulders”, *De Brabantse Leeuw*, XLI (1992) 30.

214. Hij was een zoon van Cornelis Mathijssen van Gorp en Henricksken Anthonis Laureys Berthouts (Spijckers). – Leo Adriaenssen.

215. GAT, R 352, f 255, 15 augustus 1627. R 490-2, ongef., 6 april 1606.

zaailand genaast door Jan Rutger Janss van Son, wiens moeder Judith Niclaes Willems was. Cornelis, de verkoper, was het daar niet mee eens, *seggende overmits de voorschreven Jan naerderman van egeenen wettigen bedde, maer natuerlycken soone van heeren Niclaes Willems, inne synen leven priester, geprocreert te syne.*²¹⁶ (Heer Niclaes Willems was vice-cureit van Tilburg en bij Digna Jan Backx vader van minstens zes kinderen.)

X-v. ADRIAEN CORNELIS SMULDERS ALIAS KEYSER²¹⁷ woonde in 1634 bij de kerk van Tilburg en stierf in augustus à oktober 1637. In eerste echt trouwde hij met Elisabeth Dirick Corstiaens van Sprangh. Op 4 augustus 1609 hertrouwde hij te Tilburg met Adriana Everaerts, dochter van Wouter Jordaen Everaerts en Jenneken Dirck Michiel Alen.

Kinderen uit het eerste huwelijk:

1. Dirick Adriaens Keyser, overleden voor 1634.
2. Cornelia Adriaens Keyser, gewielde non te Dommelen.
3. Jenneken Adriaen Keyser.
4. Barbara Adriaens Keyser.
5. Pirijntgen Adriaens Keyser, overleden voor 1648, trouwde te Tilburg op 20 februari 1629 met mr Lambert Willem Lamberts Vossius uit Reusel.

In het tweede huwelijk werden geboren:

6. Lijsbeth Adriaens Keyser, gedoopt te Tilburg op 25 april 1610, trouwde met Gerit Willem Gerit Schaepsmeeders alias de Coman, bode van Tilburg op Amsterdam, weduwnaar van Margareta Peter Gijssen. Zij hertrouwde te Tilburg op 5 mei 1641 met Peter Huybert Peters van Spaendonck.
7. Jenneken Adriaens Keyser, gedoopt te Tilburg op 8 juli 1611, trouwde daar op 26 september 1640 met Gijsbert Jan Jan Berijs van Oerle, in 1645 *borgemeester deser heerlijkheyt*.
8. Wouter Adriaen Cornelis Jan Anthonis Smolders die men noemt Keyser, gedoopt te Tilburg op 20 augustus 1614, trouwde eind 1641 of begin 1642 (ondertrouw op 18 augustus 1642 te Aertl) met Maijken Janssen van Lisse. In 1670 was hij oud-borgemeester. Uit dit huwelijk zijn twaalf kinderen geboren. De familienaam Smulders kwam bij hun nakomelingen niet meer voor.
9. Cornelia, te Tilburg gedoopt op 10 augustus 1616.
10. Jenneken, te Tilburg gedoopt op 6 maart 1618.
11. Maria Magdalena, te Tilburg gedoopt op 22 juli 1619.
12. Jordaen Adriaens Keyser, gedoopt te Tilburg op 9 februari 1621, vertrok omstreeks 1646 naar Frankrijk. Tijdens zijn reis werd hij te Parijs door een ziekte getroffen. Over de financiële gevolgen daarvan lezen we in een schepenakte:²¹⁸ *alsoo Wouter van Gorp voer ende van wegen Jordaen Adriaen Keijser hadde affgesproecken ende gelooft te betaelen aen Peeter*

216. GAT, R 347, f 212, 19 juli 1608.

217. GAT, R 353, f 86^v, 26 augustus 1628; f 237^v, 25 augustus 1629. R 357, f 230, 27 april 1639. R 358, f 179^v, 30 december 1641. R 359, f 144^v, 30 december 1643; f 148, 19 maart 1643. R 360, f 192, 28 juni 1645; f 215, 4 december 1645. R 361, f 124, 2 januari 1648; f 256^v, 12 december 1648. R 363, f 9^v, 27 januari 1651; f 201, 9 november 1652; f 321^v, 21 juni 1653. R 364, f 50, 10 april 1654. R 367, f 22, 14 februari 1661. R 371, f 59^v, 1670. N 6, f 53^v, 6 november 1630. N 9, losse stukken de datis 31 augustus 1634, 9 augustus 1637, 19 oktober 1637 en 29 januari 1638. N 13-I, f 22^v, 15 juli 1646.

218. GAT, R 407, f 65^v, 16 oktober 1647.

van Doormael binnen Parijs eene somme van hondert tweeveertich carolus guldens, bijden voerseyde Joerden in sijne sieckte aldaer int lant verteert, soo eest dat dieselve Joerden op heden date van desen voer ons schepenen is gecompareert ende heeft geloeft ende geloeft midts [desen], dat hij de voerseyde somme van een hondert tweeveertich carolus guldens ten allen tijde aenden vperseyde Van Gorp danckelijck sal restitueren, voldoen ende betaelen met vijff guldens van thondert jaerlijcx ten interesse, naer advenant des tijts, van heden aff te reecken. Des sal de gelover de voerseyde somme mogen schieten ende betaelen met pistoletten tot negen guldens off met een ander gelt tot sulcken valeur als tselve tegenwoirdich binnen Antwerpen gancbaer is. Ende heeft die voerseyde gelover hyer voer specialijck verbonden, gelijk hij is doende bij desen, een stuck ackerlants, groot ontrent drie ende een halff loopensaeten, gelegen binnen der prochie van Tilburch ter plaetse genoemt inde Huevelbocht. Wouter van Gorp blijkt later zijn vordering overgedragen te hebben aan Deonij Merten Mutsarts, lakenkoper te Hilvarenbeek, die blijkens een marginale aantekening van 27 januari 1652 bevestigt *soo van het capitael als verloop deser gelofte voldaan te sijn.*

X-w. ANTHONIS CORNELIS SMOLDERS trouwde te Tilburg op 17 februari 1626 met Maria Gerit Cornelis Gijben, dochter van Gerit Cornelis Gerit Jan Gijben en Maria (Gerit) Cornelis Peter Jan Reijnen. Op 10 september hertrouwde hij in hetzelfde dorp met Vijverken Gerits de Mandmaker, dochter van Gerit Adriaen Willems de Mandmaker bij Marie.

Uit het eerste huwelijk zijn geboren:

1. Marie Anthonis Smulders, gedoopt te Tilburg op 22 mei 1628, trouwde met Peter Goyaert Broeckmans en stierf tussen januari en november 1660.
2. Cornelis, te Tilburg gedoopt op 16 maart 1631.
3. Niclaesken Anthonis Smulders trouwde te Tilburg op 9 juli 1656 met Ego Gijsberts de With (De Wits)²¹⁹ uit Driel, lakenkoper en *paepse* schepen van Tilburg.

Uit de tweede echt:

4. Gerit Anthonis Smulders²²⁰ is te Tilburg gedoopt op 26 juni 1637 en trouwde aldaar op 29 januari 1668 met Anneken Daniel Willems van Heyst, weduwe van Gerit Peter Cornelis van Hoof. Kinderen:
 - A. Anthonet Gerit Smulders, te Tilburg gedoopt op 1 november 1669, trouwde daar op 19 april 1693 met Anthonij Hendrick van Rijsbergen.
 - B. Marie, te Tilburg gedoopt op 25 januari 1671.
5. Maria Anthonis Smulders, te Tilburg gedoopt op 3 december 1638, trouwde aldaar op 13 juni 1660 met de biertap-

219. GAT, N 23, no 84, 14 juni 1666.
Vgl. SAA, N 4822, f 140, 22 juli 1662. – Leo Adriaenssen.

220. GAT, R 370, 34^v, 2 november 1668, R 470, f 4, 25 maart 1713.
R 414, f 50, 14 mei 1670.

per Adriaen Jan Segers.²²¹ Deze hertrouwde te Tilburg op 14 februari 1672 met Elisabeth Bogaerts, die op haar beurt aldaar hertrouwde met Corstiaen Jan Coijen, weduwnaar van Laureysken Willem Hoevenaers.

6. Jan, te Tilburg gedoopt op 3 september 1640.

IX-v. CORNELIS CORNELIS SMULDERS²²², zoon van Cornelis Antonis Smulders en Peterken Heyliger Jan Crillaerts²²³, trouwde rond 1590 met *Jenneken Jan Claes Jan Gerits*. Kinderen:

1. Jan Cornelis Smulders²²⁴ trouwde te Tilburg op 27 januari 1619 met Geertruyt Jan Henricks van Spaendonck, dochter van Jan Henrick Boudewijns van Spaendonck bij Denikken Denijs Korst Stelaerts. Hun kinderen waren:
 - A. Jan, te Tilburg gedoopt op 28 oktober 1619.
 - B. Denijs, te Tilburg gedoopt op 21 november 1621.
 - C. Jenneken, te Tilburg gedoopt op 3 april 1624.
 - D. Jenneken, te Tilburg op 18 april 1629 gedoopt.
 - E. Henrick, te Tilburg gedoopt op 20 februari 1635.
2. Peter Cornelis Smulders trouwde te Tilburg op 18 februari 1635 met Geraertken Peter Jans van Riel, weduwe van Reyn-der Cornelis Wijten de Groot. Op 10 mei 1672 hertrouwde hij te Tilburg met Jenneken Mathijs Cornelis van Gorp.²²⁵ De kinderen zijn geboren in het eerste huwelijk:
 - A. Jan, te Tilburg gedoopt op 30 januari 1636.
 - B. Maria, te Tilburg gedoopt op 2 december 1637.
 - C. Anna, te Tilburg gedoopt op 20 maart 1647.
3. Adriaen Cornelis Smulders, volgt onder X-x op pagina 186.

X-x. ADRIAEN CORNELIS SMULDERS, te Tilburg gedoopt op 4 oktober 1602, trouwde aldaar op 28 mei 1631 met Jenneken Joost Ariaens. Hun kinderen noemden zich *Int Huys*:

1. Jenneken Adriaens int Huys, te Tilburg gedoopt op 10 augustus 1632, trouwde aldaar op 23 januari 1656 met *Ariaen Peter Sijmons*.
2. Cornelis Adriaens int Huys alias Smulders, volgt onder XI-w op pagina 187.
3. Margriet Adriaens int Huys is op 12 oktober 1635 te Tilburg gedoopt en trouwde aldaar op 14 november 1666 met *Anthonis Willem Janssen*.
4. Peter, te Tilburg gedoopt op 14 juni 1637.
5. Heyltjen Adriaens int Huys trouwde te Tilburg op 13 februari 1667 met *Gerit Goverts Vermeë*.
6. Adriana Adriaens int Huys, te Tilburg gedoopt op 26 januari 1642, trouwde aldaar op 15 januari 1668 met *Cypriaen Janssen Huwe uit Leuven*.
7. Jan Adriaens int Huys alias Smulders, volgt onder XI-x op pagina 188.

221. GAT, OAA 380-I, f 38^v, 1665.
– Leo Adriaenssen.

222. GAT, R 344, f 18, 19 februari 1598. R 347, f 96, 28 maart 1607; f 158, 23 februari 1608.

223. Smulders, „De herkomst van een Tilburgs geslacht Smulders”. 31.

224. GAT, R 350, f 288, 27 maart 1620. r 354, F 15, 9 maart 1630.

225. Te Tilburg was op 27 augustus 1618 een Jenneken gedoopt, dochter van Mathijs Cornelis Jan Willems van Gorp bij Maria Jan Henrick Smolders. Zij was in 1653 de huisvrouw van Jan Jan Cornelis Mecus (GAT, R 363, f 349, 23 september 1653). Ook Mathys Cornelis Mathijssen van Gorp en Macyken Cornelis Jan Anthonis Jan Adriaen Smolders komen in aanmerking als Jennekens ouders. – Leo Adriaenssen.

8. Adriana Adriaens int Huys de jonge, te Tilburg gedoopt op 7 augustus 1648, trouwde aldaar op 25 januari 1676 met Willem Jan Gijsberts Verschuren.

XI-w. CORNELIS ARIAEN SMULDERS²²⁶, te Tilburg gedoopt op 23 maart 1634, trouwde aldaar op 27 februari 1656 met Ariaentje Henderick Janssen, die te Tilburg op 11 februari 1631 was gedoopt als dochter van Henderick bij Jenneken Cornelissen. Hij hertrouwde te Tilburg op 2 juni 1666 met Ariaentje Cornelis Smulders, dochter van Cornelis Gerit Smulders en Anthontken Niclaes Anthonis Spijckers, aldaar gedoopt op 15 februari 1632. Zijn derde vrouw werd te Tilburg op 8 februari 1671 Adriana Hendricks van Groenendael, aldaar gedoopt op 10 januari 1646, dochter van Hendrick Jacob Sijmons van Groenendael en van Engelken Jan Peters. Ten vierden male trouwde hij te Tilburg op 3 januari 1677 met Teuntjen Peters, weduwe van Ariaen Peters van Hoof. Zij is daar gedoopt op 3 april 1629 als dochter van Joost Cornelis Peters en Magdalena Dirck Willems.

Uit het eerste huwelijk werd Henrick geboren, die volgt onder XII-p op pagina 187.

XII-p. HENRICK CORNELIS SMULDERS is te Tilburg gedoopt op 27 augustus 1656 en trouwde daar op 20 augustus 1679 met Marij Huijbert Leijten, dochter van Huijbert Denis Huijbert Leijten en Peerken Daniel Willems. Zij is te Tilburg gedoopt op 2 juli 1656 en werd de moeder van:

1. Adriaan, te Tilburg gedoopt op 18 juni 1680.
2. Cornelis, te Tilburg gedoopt op 29 september 1681.
3. Petronilla, te Tilburg gedoopt op 24 oktober 1683.
4. Huijbert Henrick Smulders, volgt onder XIII-r op pagina 187.
5. Adriaan Hendrick Smulders is te Tilburg op 6 februari 1688 gedoopt en trouwde daar op 17 februari 1716 met Elisabeth Peters van Dorst.
6. Jan, te Tilburg gedoopt op 3 januari 1694.

XIII-r. HUIJBERT HENRICK SMULDERS²²⁷ werd te Tilburg gedoopt op 31 augustus 1686 en is daar begraven op 23 november 1728. Te Tilburg trouwde hij op 13 januari 1715 met Cornelia Couwenberg, aldaar gedoopt op 26 mei 1668 als dochter van Peter Thomas Couwenberg en diens echtgenote Jenneken.

Hun kinderen waren:

1. Thomas Huijbert Smulders²²⁸, gedoopt te Tilburg op 2 mei 1717 en overleden voor 1791. Hij trouwde te Tilburg op 7 oktober 1742 met Anna Maria Robbert Mutsaerts²²⁹, die daar was gedoopt op 18 januari 1721 als dochter van Robbert Bernaert Mutsaerts uit diens tweede huwelijke met Anneken Hendrick Vlaminckx.

Kinderen uit dit huwelijk:

- A. Joanna Maria, te Tilburg gedoopt op 23 januari 1744, aldaar begraven op 8 augustus 1746.

226. GAT, R 362, f 232^v, 30 mei 1650.
N 16, f 174, 1 februari 1674.
N 57, f 162, 11 oktober 1682.

227. GAH, R 438, f 88, 28 oktober 1750. R 441, f 25, 24 oktober 1758. R 474, f 83, 3 november 1736. R 476, f 78^v, 26 augustus 1746; f 203^v, 10 april 1749.

228. GAT, R 438, f 144, 15 juni 1751. R 442, f 39^v, 2 augustus 1762. R 448, ff 146 en 150^v, 10 december 1782. R 457, f 151, 29 april 1797. R 501, ongef., 14 december 1748. R 505, f 64, 12 januari 1771. R 506, f 160^v, 3 april 1779. N 93, f 223, 26 augustus 1767. N 108, no 163, 16 juni 1783.

229. GAT, N 91, f 73, 22 juli 1762.

- B. Hendrik, te Tilburg gedoopt op 9 augustus 1745 en daar op 25 januari 1749 begraven.
- C. Joanna Maria Thomas Smulders is op 30 augustus 1747 te Tilburg gedoopt en trouwde aldaar op 3 juli 1775 met Peter Jan Bossaers, weduwnaar van Maria Adriaan van Tienen.
- D. Peeter Thomas Smulders, te Tilburg gedoopt op 24 mei 1750, stierf te Udenhout op 6 juli 1832. Te Tilburg was hij op 13 augustus 1780 getrouwd met Adriana Hosemans, weduwe van Jan Baptist Coolen.
- E. Jan, te Tilburg gedoopt op 3 januari 1752.
- F. Anna Catharina Thomas Smulders, gedoopt te Tilburg op 6 maart 1753, trouwde aldaar op 11 november 1771 met Justinus van Besouw, weduwnaar van Hendrien Cornelis de Noot.
- G. Maria Cornelia, te Tilburg gedoopt op 12 december 1755, aldaar begraven op 13 december 1755.
- H. Anthony Thomas Smulders is op 27 maart 1757 te Tilburg gedoopt en werd daar ongehuwd begraven op 14 oktober 1797.
- I. Hendrik, te Tilburg gedoopt op 28 mei 1761.
- J. Maria, tweeling van de vorige, werd te Tilburg begraven op 26 januari 1763.
- 2. Maria Huijbert Smulders, te Tilburg gedoopt op 29 september 1719, trouwde aldaar op 12 september 1746 met Huijbert Adriaan Brocken, weduwnaar van Ariaantje Mattijs Brabers.
- 3. Barbara, te Tilburg gedoopt op 15 december 1722 en daar begraven op 5 februari 1723.
- 4. Augustinus, gedoopt te Tilburg op 17 april 1724, aldaar begraven op 17 december 1734.
- 5. Anthonia Huijbert Smulders, te Tilburg gedoopt op 16 januari 1727, aldaar begraven op 10 maart 1749. Zij maakte op 14 februari 1749 haar testament als ongehuwde jongedochter, *sieckelijck sijnde, woonende te huijse van Wouter Jan van Hest, alhier onder Oerle*. Haar bezittingen vermaakte zij aan haar moeder, die in tweede echt was getrouwd met genoemde Van Hest.²³⁰

XI-x. JAN ADRIAEN SMULDERS²³¹, ook genoemd Jan Adriaenssen int Huys, is te Tilburg gedoopt op 16 november 1643 en trouwde daar op 2 februari 1670 met Adriaentjen Adriaen Piggen, dochter van Adriaen Jan Piggen bij Catelijjn Adriaens. Zij is te Tilburg gedoopt op 30 april 1640. Haar kinderen waren:

- 1. Adriaen Jan Smulders alias int Huys, volgt onder XII-q op pagina 188.
- 2. Jan Jan Smulders, volgt onder XII-r op pagina 189.

XII-q. ADRIAEN JAN SMULDERS ALIAS INT HUYS²³² trouwde te Tilburg op 26 juni 1701 met Marij Peter van Woensel, die daar

230. GAT. N 78, f 9, 14 februari 1749.
231. GAT. N 49, no 46, 6 oktober 1700.

232. GAT. R 433, f 281, 14 september 1730. R 479, f 133, 1 oktober 1764. R 482, f 183, 19 juni 1780. R 504, ongef., 1 oktober 1764.

was gedoopt op 27 juli 1682 als dochter van Peter bij Maria Jan Leenders Walraven. Kinderen:

1. Maria, te Tilburg gedoopt op 15 september 1702.
2. Petronella, gedoopt te Tilburg op 11 februari 1704.
3. Joanna Maria Adriaen int Huys is te Tilburg gedoopt op 14 december 1705 en trouwde aldaar als Ariaentje op 1 juni 1732 met Jan Jan Beynaerts. Deze hertrouwde met Adriana van Dorst, weduwe van Gerard Teulincx.
4. Norbertus, te Tilburg gedoopt op 20 oktober 1708.
5. Petronilla, gedoopt te Tilburg op 18 augustus 1711.
6. Jan Adriaan Smulders²³³, gedoopt te Tilburg op 16 november 1715, trouwde daar op 3 mei 1744 onder de naam Adriaan Adriaan Smulders met Catharina Adriaan Willem de Beer.

In mei 1760 maakten zij hun testament.²³⁴ Zij woonden toen aan de Hoeven en hadden een kind; hun zoontje Adriaan was toen blijkbaar reeds overleden. Toen het testament werd geopend, verkeerde Jan in goede gezondheid en was Catharina *sieckelijck*. Zij leefde nog bijna twee maanden en werd te Tilburg begraven op 21 juli 1760.

Uit dit huwelijk sproten:

- A. Adrianus, te Tilburg gedoopt op 30 april 1745.
- B. Joanna Maria Jan Smulders, te Tilburg gedoopt op 10 september 1746, trouwde aldaar op 22 oktober 1769 met Ludovicus Daniel Verhiel en stierf er op 16 januari 1821.

XII-r. JAN JAN SMULDERS²³⁵ is rond 1686 te Tilburg geboren en trouwde daar op 18 mei 1710 met Jenneken Lamerts van Borgonje, die zo'n vier jaar jonger was dan hij. Kinderen:

1. Lambertus, te Tilburg gedoopt op 1 augustus 1711.
2. Adriana, te Tilburg gedoopt op 7 januari 1714.
3. Jan Jan Smulders²³⁶ is op 24 augustus 1716 te Tilburg gedoopt en werd er begraven op 23 juli 1746. Hij was te Tilburg op 20 september 1739 getrouwd met Cornelis Hendrick van Hamburg, die daar werd begraven op 27 mei 1760. Uit dit huwelijk:

- A. Joannes, te Tilburg gedoopt op 15 juni 1740 en aldaar begraven op 22 mei 1742.
- B. Catharina, te Tilburg op 1 januari 1742 gedoopt, daar begraven op 30 januari 1744.
- C. Joannes, te Tilburg gedoopt op 30 januari 1744.
- D. Petronilla, te Tilburg gedoopt op 21 mei 1745, aldaar begraven op 23 januari 1747.

IX-w. JAN CORNELIS SMULDERS²³⁷, zoon van Cornelis Anthonis Smulders en Peterken Heyliger Jan Crillaerts²²³, had bij een onbekende vrouw vier kinderen:

1. Jan Jan Smulders²³⁸ trouwde te Tilburg op 6 februari 1646 met Cornelis Jan Janss, dochter van Jan Jan Nicolaes Stevens en Eeltken Cornelis Jans van Gorp. Zij hadden een dochter:

233. GAT, R 440, f 233^v, 20 mei 1758.
R 441, f 231^v, 23 juni 1761.
R 444, f 156^v, 7 oktober 1771.
N 96, f 215, 16 september 1771.
N 143, no 39, 26 mei 1794.

234. GAT, N 81, f 211, 23 mei 1760.

235. GAT, R 629, ongef., 8 december 1733.

236. GAT, R 436, f 149^v, 1 december 1744.

237. GAT, R 341, f 28^v, 21 mei 1595.
R 347, f 331^v, 14 september 1609. R 407, f 47^v, 18 december 1646. R 411, f 36, 5 februari 1660. N 58, f 251, 18 september 1687.

238. GAT, R 365, f 155, 31 juli 1657.
R 367, f 177, 17 juni 1662.
R 372, f 147, 22 augustus 1673.
R 402, f 51^v, 16 februari 1624.
R 407, f 5, 27 februari 1644.
N 17, f 118, 18 november 1678.
N 22, f 155^v, 30 augustus 1664.
N 27, f 13, 4 juni 1679. N 42, f 15^v, 17 april 1692. N 58, f 214, 23 november 1686; f 251, 18 september 1687.

A. Jenneken Jan Smulders, geboren rond 1646, trouwde te Tilburg op 11 april 1668 met Jan Peter Gorems en hertrouwde aldaar op 7 augustus 1673 met Peter Cornelis Horevoirts, weduwnaar van Elisabeth Adriaen Segers. In derde echt trouwde zij te Tilburg op 12 juli 1679 met Ivo van de Silver, die eerder was getrouwd geweest met Maria Jan Segers, Dingen Gerit Gorems en Sijken of Fijken Jan Coijen. Voor de vierde maal weduwnaar geworden sloot Ivo een vijfde huwelijk met Maria Hendrick Damen.

Jenneken en Ivo woonden in 1692 aan de Veldhoven. Ivo was koopman in wol en wollen lakens. Dat het er in dit gezin niet altijd even vredig aan toeging, blijkt uit een getuigenverklaring uit 1686, waarin wij over Peter, onmondige zoon van Jan Gorems, lezen *dat hij van sijnen stieffvader Ivo van de Silver seer deerlijk is geslagen ende dat denselven Van de Silver tegens hem hadde geseijt: „Schelm, nu compt aen, ick sal u den hals breecken”*.²³⁹

2. Peterken Jan Smulders, overleden voor 1671, was de enige erfgename van haar nichtje Jenneken Jan Jan Cornelissen.
3. Cornelis Jan Smulders de oude, vader van:
 - A. Jan Cornelis Smulders alias Jan Elskens.
4. Cornelis Jan Smulders de jonge.

IX-x. ADRIAEN CORNELIS SMULDERS²⁴⁰, zoon van Cornelis Anthonis Smulders en Peterken Heyliger Jan Crillaerts²²³, trouwde met Lijsbeth Jan Cornelis Peters, dochter van Jan bij Marie Jan Michiel Quaps. Kinderen:²⁴¹

1. Anna Adriaen Smulders trouwde te Tilburg in 1609 (ondertrouw op 18 oktober) met Jan Geeridt Janss Vermee en hertrouwde aldaar op 28 november 1626 met Andries Geridt Baijens van Spaendonck, weduwnaar van Jenneken Jan Henrick Wouters.

Zij had een bastaarddochter Adriana, bij haar verwekt door Cornelis Dirck Michiel Alen.

239. GAT, N 36, f 31, 30 augustus 1686.

240. GAT, R 346, f 27^v, 27 juni 1605. R 349, f 130^v. 1614. R 352, f 164^v, 7 december 1626; f 207, 1 maart 1627.

241. Na het eerste kind breekt het manuscript van wijlen de heer J.A.M. Smulders af.

Vragenrubriek

Vragen

Beens, Van Berkel, Van Gils, Van de Brul, Mallens, Van Vlijmen, Verbunt, Swagemakers, Van Horst, Van Dal

Voor mijn kwartierstaat zoek ik naar de volgende Tilburgse echt-paren:

Paulus van Berkel en Petronella Beens. Zij lieten in 1749 een dochter dopen.

Jan Andries van Gils en Johanna Maria van de Brul, die in 1734 een zoon lieten dopen.

Cornelis Mallens en Petronella van Vlijmen, die in 1740 een dochter lieten dopen.

Maria Jan Verbunt († 1721), vrouw van Laureys Gerrit Jan Swaegemaekers en Maria Jan Verbunt. Arnoldus van (der) Horst en Cornelia van Dal, die in 1685 een dochter lieten dopen.

UIT DE COMME

Octrooien en remissies uit de archieven van de Rekenkamer

Sinds 1404 opereerde te Brussel de instelling van de Rekenkamer, die de hertogelijke domeinen beheerde. De kwartieren van Brussel, Antwerpen, Leuven en Den

Bosch hadden elk een rentmeester en onder hen werkten de onder-rentmeesters, die de houtschat inden en vorsters waren. Van voor Noord-Brabant belangwekkende archiefstukken wordt sinds enkele jaren een schaduwarchief gemaakt in de vorm van microfilms.

Ton Kappelhof van het gemeentearchief van Den Bosch heeft van alle akten uit twee series van de rekenkamer betreffende Noord-Brabant uittreksels gemaakt en ze voorzien van registers. De akten aangaande stad en baronie van Breda stammen uit de tijd dat de koning van Spanje de goederen van de familie Van Nassau had geconfisqueerd (1567-1609, 1625-1637). Over het markizaat van Bergen op Zoom werd geen enkele akte gevonden.

De eerste serie, die van de octrooien, beslaat de inventarisnummers 292-335 en de periode 1478-1647. De meeste van de 370 Noordbrabantse akten zijn vergunningen voor bouwactiviteiten: wind-, water-, ros-, olie- en volmolens, steigers, watertrappen, vlon-ders, bruggen, uitgangen, luifels, keldertrappen, hoefstallen, keldermonden, stenen gevels, poorten, werkplaatsen en waterpompen voor Bossche huizen, fortificatiewerken te Grave, eendenkooien te Kessel, Empel, Rosmalen, Maren en Lith.

Ook allerlei bestuurs- en belastingzaken komen ter sprake. Het gaat dan om benoemingen van functionarissen als de secretaris, vorster, schout en stadhouder van Oisterwijk, de griffier van de Leenen Tolkamer, de vorsters van Oost- en Middelbeers, van Son en Breugel, van Bergeyk, van Someren en van Bladel, de onderrentmeester van de houtschat van Kempenland, de dijkgraaf van Hoge Zwaluwe, de schout van Zeelst, Veldhoven,

Zonderwijk en Blaarthem, de griffier van stad en leenhof van het land van Cuyk, de stadhouders van de kwartieren van Maasland en Peelland, van muntmeesters, landmeters, richterbodes in het land van Cuyk. De belastingzaken betreffen de houtschat (belasting op houtkap), de verpachting en uitgifte van gemene gronden tegen recognitiecijnzen, land- en watertollen, het gruitrecht, na 1629 de licenten van de koning van Spanje.

Voorts vindt u akten over de vogeljacht en de jacht op patrijzen en konijnen in bepaalde dorpen, enkele pardonbrieven voor misdrijven (vooral doodslag), de verpachting van enkele molens, van een gors te Steenberg en van de warande van Bergeyk, een reglement over het turfsteken in het land van Cuyk, vergunning om een gors te Klundert te bedijken, een verordening over de visgeweren aan de Aa en toestemming om een bocht van de Aa te Veghel af te snijden.

Bijzonder interessant voor genealogen zijn de 31 akten over bastaardgoederen. De hertog van Brabant had recht op het vadersgoed van bastaarden, maar deze of nakomelingen konden tegen betaling toch de erfenis in de wacht slepen. Maar ook andere akten kunnen voor de genealoog van betekenis zijn. Zo blijkt in 1599 aan Dirck Anthoni Dircks de pacht te worden verlengd van 's konings hoeve.¹ In de pachter kan de stamvader worden herkend van de Dongense familie Casteleyns en wellicht is dit een verklaring van de familienaam.

De tweede serie, inventarisnummers 632-644 van de rekenkamer, lopende over de periode 1499-1555², bevat 256 akten van remissie, waaronder vooral moet worden verstaan pardonbrieven voor misdrijven (inclusief bas-

taardij) en vergunningen. Het selectiekriterium van de zaken is 'Noord-Brabant', maar soms ook 'Noordbrabanders', want niet opgenomen is de pardonbrief voor Jan Anthoniss, een *arm handt-werckere, woonende inde dycken*, die in september 1550 op de Hilvarenbeekse kermis ten huize van Aert Stappaert vocht met Adriaen Wouter Borchmans en deze een kleine wond toehraacht, waaraan hij later stierf.³ De belangrijkste groep gratieverleningen betreft de doodslagen (87 stuks), gevolgd door de legitimaties van bastaarden (41). Andere veel voorkomende onderwerpen zijn de uitgifte van gemene gronden, het verlenen van pootrecht, verkeerszaken (weg- en dijkgeld), het bouwen van een brug te Grave, tolkwesties, jaarmarkten en dodehandsgoederen. Vergunningen werden verleend aan een Bossche boekdrukker, voor een Mariaprocesie te Sint-Oedenrode, voor loterijen, voor de oprichting van een kloveniersgilde te 's-Hertogenbosch en voor banken van lening (lommerds). Kappelhof heeft de voornamen en patroniemen omgezet in de moderne spelling. Aan de eerste serie (rekenkamer 292-335) heeft hij een index op plaatsnaam en onderwerp toegevoegd, aan de tweede (rekenkamer 632-644)

alleen een index op plaatsnaam. Elke gebruiker van de index wordt aangeraden om ook de originele tekst te raadplegen.

- 1) Rekenkamer 303, f 267^v, 15 maart 1599.
- 2) Nummer 641 (1539-1545) is wegens het grote formaat niet versimd.
- 3) Rekenkamer 644, 5° boek, f LXXII, april 1555.

Leo Adriaenssen

G.J.M. Blom (red.), *West-brabanders onder elkaar, II* (z.pl., 1997).

Ter gelegenheid van het veertigjarige bestaan van de afdeling West Noord-Brabant van de *Nederlandse Genealogische Vereniging* is onlangs een bundel met dertien genealogische, maar ook met enkele heemkundige bijdragen uitgegeven. Behandeld zijn de families Van de Lindeloof sinds

1625 (Oud-Gastel, Fijnaart, Etten, Hoeven, Oudenbosch), Verbogt-Verbocht-Voorbogt sinds 1600 (Loenhout, Huijbergen. Steenberg, Halsteren, Roosendaal), Timmermans sinds 1639 (Raamsdonk, Waspik, Geertruidenberg, 's-Grevelduin-Capelle, Schiedam), Van Ierland sinds 1693 (Tilburg), Luysterborch in 1572-1656 (Nispen), Juten sinds 1676 (Neerpelt, Wouw, Bergen op Zoom), Sips sinds 1621 (Princenhage) en Soetens sinds 1517 (Oudenbosch, Breda, Steenberg, Kruisland, Klundert, Fijnaart). Van Lucia Mathysen (1809-1855) zijn dertig kwartieren opgenomen (vooral Rijsbergen). De migranten naar de Biesbosch in de tweede helft van de vorige eeuw worden met hun gezinsleden opgesomd. Ten slotte worden zes Klundertse huizen besproken en een belastingrel te Hooge en Lage Zwaluwe in 1731. De artikelen zijn voorzien van bronvermelding en illustraties, het boek van een alfabetische index op persoonsnamen. Het is een sympathiek boekje van 160 bladzijden, maar de redactie moet met ingang van deel III wat meer redigeren en de 'Cotnelissen', 'Marhysen' en andere verschrijvingen wegzuiveren. Voor f 25 kan de bundel worden besteld bij de NGV.

Aan dit nummer is meegewerkt door:

J. van Gils, Doelenstraat 68, 5081 CM Hilvarenbeek

J.F.M. Kennis, Julianalaan 33, 3761 DB Soest

G.C.M. van Dijk, Slotselaan 11, 5328 EP Rossum

L.F.W. Adriaenssen, Van der Hoopstraat 85-3, 1051 VD Amsterdam

† J.A.M. Smulders, Koningsvaren 4, 5062 JA Oisterwijk

De Brabantse Leeuw

Het genealogische en heraldische tijdschrift De Brabantse Leeuw wordt al sinds 1952 uitgegeven. In het tijdschrift treft u zowel stamboomafstammelingen aan als complete genealogieën, reconstitues of besprekingen van voor een familie belangrijke voorvallen, lijsten van bepaalde beroeps- en bevolkingsgroepen enzovoorts. Behalve genealogische en prosopografische bijdragen bevat het blad ook artikelen op het vlak van de heraldiek, de banistiek, de zegelkunde en incidenteel ook de heemkunde. De Brabantse Leeuw verschijnt jaarlijks in vier afleveringen van elk 64 pagina's. Elke jaargang wordt voorzien van een alfabetisch naamregister.

Registers

Tot de service van De Brabantse Leeuw behoort ook het soft-warepakket CumIndexBL, een verzameling van alle registers van het tijdschrift. Met deze cumulatieve index kan een genealoog zich pijlsnel toegang verschaffen tot de inhoud van alle jaargangen. Elk jaar verschijnt er een aanvulling op diskette. Ook de registers van het Genealogisch tijdschrift voor Oost-Brabant zijn in de CumIndexBL opgenomen.

Helpende hand

De Brabantse Leeuw wordt gekenmerkt door artikelen die meer bevatten dan alleen data en beroepen. De hoge kwaliteit van de artikelen resulteert in een grote informatieve waarde. Ook uw genealogie of stamreeks kan een plaats krijgen in De Brabantse Leeuw, zodat deze voor andere onderzoekers en belangstellenden toegankelijk wordt gemaakt. Mogelijk heeft u voldoende materiaal verzameld en geordend, maar schrikt u terug voor het schrijven van een artikel. In dat geval wil de redactie van De Brabantse Leeuw u graag de helpende hand bieden met advies en begeleiding. Schroomt u daarom niet om contact op te nemen met de redactie, als u meent dat u waardevol materiaal bezit dat een publikatie verdient.

Familiehoeken

Naast publikatie in het tijdschrift kan De Brabantse Leeuw uw genealogie ook in boekvorm uitgeven, als deel van de reeks Brabantse Stambomen. Ook hierbij wil de redactie u graag met begeleiding en advies ter zijde staan. In de serie Brabantse Stambomen zijn tot dusver drie familiegeschiedenissen verschenen. Verschillende andere familieboeken zijn in voorbereiding.

Stichting BRG

Het tijdschrift De Brabantse Leeuw wordt sinds 1995 uitgegeven door de stichting Brabantse Regionale Geschiedbeoefening. De stichting BRG geeft historische publikaties uit en verschillende tijdschriften. Verder organiseert de BRG jaarlijks tal van cursussen en lezingen over de Brabantse geschiedenis. Voor genealogen zijn drie cursussen interessant: het Bosch' protocol, genealogie voor gevorderden en genealogie voor beginners. Stamboomonderzoek is vaak een eerste kennismaking met de historie van Brabant. Sommige genealogen ontwikkelen zich tot lokale of regionale geschiedvorsers, tot heemkundigen of archeologen. Ook voor hen biedt de stichting BRG lezingen, cursussen en anderssoortige ondersteuning.

STICHTING BRABANTSE REGIONALE GESCHIEDBEOEFENING

Postbus 1104, 5200 BD 's-Hertogenbosch

Telefoon: (073) 6146193 / Fax: (073) 6123546

INHOUD

Nijver en notabel Goirle	
Meester Jan Darkennes (1485–1572)	
Borgstellingen in de Maaslanddorpen,	
1714–1721	
Jenneke Schenckels alias Danckaerts	
De Diessense tak van de familie Schilders	
Een geslacht Smulders (Smeulders)	
Sprokkelingen	
Vragenrubriek	

<i>J. van Gils</i>	129
<i>J.F.M. Kennis</i>	138

<i>L.F.W. Adriaenssen</i>	148
<i>G.C.M. van Dijck</i>	159
<i>L.F.W. Adriaenssen</i>	163
<i>† J.A.M. Smulders</i>	183
137, 147, 158, 162	
191	

DE BRABANTSE LEEUW

Uit de comme	191
Uit de boekenkist	192

DE BRABANTSE LEEUW

TIJDSCHRIFT VOOR GENEALOGIE

De Brabantse Leeuw

Tijdschrift voor genealogie

De Brabantse Leeuw is een uitgave van de
Stichting Brabantse Regionale Geschiedbeoefening

Redactieadres:

De Brabantse Leeuw

Postbus 1104, 5200 BD 's-Hertogenbosch

tel.: (073) 6146193 / fax: (073) 6123546

Redactie:

drs L.F.W. Adriaenssen (voorzitter), mr G. Berkelmans, dr ir C.H.J.
van den Brekel, L.F.P.M. de Brouwer, P.G.A.M. Peeters-Veraart en
ir J.G.N.M. van der Zanden

Basis-ontwerp: NIKA Grafische Vormgeving, Vught

Lay-out en opmaak: L.F.W. Adriaenssen, Amsterdam

Druk: Biblo, 's-Hertogenbosch

Abonnementen en losse nummers:

De Brabantse Leeuw verschijnt vier maal per jaar. Prijs losse
nummers: f 12,50. Abonnementen: f 39,50, buitenland f 42,50.

Introductie-abonnementen: f 25,00 voor de lopende jaargang. Be-
taling abonnementen na toezending van een acceptgiroformulier.

Abonnementen kunnen met elk nummer ingaan. Berekening ge-
schiedt per kalenderjaar. Opzeggingen zijn alleen schriftelijk mo-
gelijk voor 1 december.

Registers:

De registers van alle jaargangen zijn samengebracht in het soft-
warepakket CumIndexBL. De prijs van deze cumulatieve index
bedraagt f 40,00. Jaarlijkse aanvullingen zijn te verkrijgen voor
f 7,50.

Opgave van abonnementen, bestellen van CumIndexBL, losse num-
mers en oude jaargangen:

Stichting Brabantse Regionale Geschiedbeoefening

t.a.v. Ria de Folter-Sebregts

Postbus 1104, 5200 BD 's-Hertogenbosch

tel.: (073) 6146193 / fax: (073) 6123546

ISSN 0006-8632

The logo consists of the lowercase letters 'brg' in a bold, stylized, italicized sans-serif font. The 'b' and 'r' are connected, and the 'g' has a long, sweeping tail that extends to the right.

DE DIESSENSE TAK VAN DE FAMILIE SCHILDERS

Boeren, beneficianten en bankiers

L.F.W. ADRIAENSSEN

Afkortingen

ARAB	Algemeen Rijksarchief Brussel
ARAG	Algemeen Rijksarchief 's-Gravenhage
GAB	Gemeentearchief Breda
GAH	Gemeentearchief 's-Hertogenbosch
GAT	Gemeentearchief Tilburg
OAA	Oud administratief archief
RAA	Rijksarchief Antwerpen
RAH	Rijksarchief in Noord-Brabant
SAA	Stadsarchief Antwerpen
SAE	Streekarchief Regio Eindhoven
SAO	Streekarchief Oirschot
SAOH	Streekarchivariaat in de Kring Oosterhout

(Vervolg van p. 182)

Vbis. CORNELIS JAN SCHILDERS³⁴⁶ is rond 1538 geboren. Over zijn opvoeding en vooral onderwijs is een en ander te lezen in de bewaard gebleven fragmenten van zijn weesrekening. Daaruit blijkt hoe duur zijn schoenen, tabbaard, broek van Horns laken, leren kolder, bonnet en wambuis waren, alsook zijn schoolbenodigdheden. Te Hilvarenbeek zat hij eerst op de Latijnse school van mr Claes Buys, kapitteldeken. Vervolgens was hij in de kost bij de befaamde pedagoog mr Simon Verrypt, bekender als Verepaeus, die op 1 juni 1556 f 12:4½:0 ontving voor 147 dagen mondkosten. Vervolgens ging hij met Pasen 1556 te Utrecht school bij de Broeders des Gemenen Levens, waar onder leiding van Georgius Macropedius humanistisch georiënteerd onderwijs werd gegeven. Enkele posten uit de weesrekening:

- *Item den XV^{en} Januarii anno LVII° gegeven Peeter van Vucht van Cornelis' cruijnbrieff van Antwerpen te brengen – III stuyver;*
- *Item den vierden Mert anno LVII° heb ick aen Jannen van Turnhout, boeckvercooper tot Shertogenbossche, betaelt Cornelis' montkosten tot Utrecht van eenen vierendeljaers – X gulden;*
- *Item tsandersdaechs nae Sinte Servaes gegeven den heeren vanden capitule placet absentiae voer Cornelisen – II gulden;*
- *Item den notaris van den capitule van schryven – I stuyver.*

346. L.F.W. Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog en onder de generaliteit. Sociale en economische geschiedenis van een Kempens dorp tussen 1400 en 1800* (Hilvarenbeek, 1987) 289.

347. De naam is afgekort tot *Huls*: en kan worden opgelost als Hulsens, Hulsels, Hulselius.
348. L.F.W. Adriaenssen, „De erfgenenamen van heer Ghijsel Back“, § 13 „Van den Wouwer - Van den Heuvel“, *De Brabantse Leeuw*, XL (1991) 174.
349. ARAB, Leenhof van Brabant 99, f III f XXIII, december 1574. Kathedraalarchief Sint-Jan 's-Hertogenbosch, map 33/34, 20 augustus 1608. GAH, R 1482, f 275. 19 maart 1609.
350. GAT, Hilvarenbeek R 38, f 76^v, 21 maart 1607, R 43, f 171^v, 4 maart 1620; f 174, 29 oktober 1620. R 47, f 166^y, 16 januari 1631. R 55, f 109^v, 13 september 1657. R 221, rekening 19 november 1620 – 4 mei 1624. RAA, Weelde Gemeentearchief 11, f 23, 7 februari 1622.
351. GAT, Hilvarenbeek R 220, 17 maart 1618.
352. GAH, R 1511, f 442, 28 juli 1634. GAT, Hilvarenbeek R 38, f 78, 28 september 1606. R 40, f 70^v, 23 januari 1612. R 111, f 137^v, 23 april 1660.
353. GAT, Hilvarenbeek R 44, f 163^y, 1 april 1622.
354. GAT, Hilvarenbeek R 35, f 92^v, 11 mei 1601.
355. GAH, N 2665, 23 juli 1636. GAT, Hilvarenbeek R 35, f 144^y, 30 januari 1602. R 47, f 2, 9 januari 1630; f 66, 13 mei 1630; f 84^y, 22 juni 1630. R 51, f 114, 6 februari 1644.
356. L.F.W. Adriaenssen, *Non omnia possumus omnes. Genealogie van het geslacht Van den Nieuwenhuysen 1400–1800* (s-Hertogenbosch, 1988) 461, 581.
357. L. Adriaenssen, „Van Poppel“, *De Brabantse Leeuw*, XLIV (1995) 189. Zie ook p. 231 van deze aflevering van *De Brabantse Leeuw*.
358. GAT, Hilvarenbeek R 46, f 7, 11 februari 1628.
359. RAH, Raad van Brabant 1324, f 82, 12 december 1633.
360. GAT, Hilvarenbeek R 50, f 76, 31 maart 1641. Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 60, 81, 87, 103.
361. GAT, Hilvarenbeek R 47, f 20, 6 maart 1630.
362. GAH, R 1565, f 349^y, 7 april 1645.

Uit de eerste post blijkt dat Cornelis' kruin werd geschoren, wat nodig was om op basis van de zo kenbaar wordende lagere wijdingen geestelijke beneficiëes te bezitten, die hij als studiebeurzen kon gebruiken. In het kruinscheringsjaar 1557 verwierf hij het Sint-Sebastiaansaltaar van de eerste fundatie in de kerk van Hilvarenbeek, en mr Servaes Schilders, zijn hecroom en voogd, betaalde voor vier jaar *placet absentiae* (verlof voor afwezigheid) f 8. In 1562 wordt hij nog gezien als rector van het Leonardusaltaar te Helmond. Op 5 september 1557 verrekenden Cornelis' voogden te Utrecht met *bruier* Jan Hulsens³⁴⁷ en elf dagen later werd hij als student ingeschreven aan de universiteit van Leuven.

Cornelis kwam zonder academische titel thuis in Hilvarenbeek, waar hij in 1569 van zijn neven en nichten De Bye het omgrachte huis met de wouwer *de Biënstede* kocht en aan de Gemene Plaats het huis *de Swaen* (thans Vrijthof 17, nog steeds De Zwaan geheten) betrok, eigendom van zijn vrouw, Lyntgen Jan Sgreven.³⁴⁸ Haar ouders waren Jan Laureyns Sgreven, schout van Hilvarenbeek, en Anna Jans van de Wouwer.

Nadat Cornelis Jan Schilders was overleden, hertrouwde Lyntgen met Henrick Henrick Willems. Haar voorkinderen erfden van hun vader een deel van de Vorselaarse riddertiende te Hilvarenbeek.³⁴⁹ Zij testeerde in 1611. De Zwaan had zij in 1607 in tocht gegeven aan haar nadochter Maeyken Henrick Henricks³⁵⁰, die in eerste echt trouwde met Jan Peter Laureys Damen en in tweede met Herman Symon Havermans uit Alphen. Maeykens volle zus heette Henriksen³⁵¹ en haar halfbroers en -zusters waren:³⁵²

1. Handrick Cornelis Schilders, volgt onder VIbis op pagina 195.
2. Hans Schilders, volgt onder VIter op pagina 198.
3. Maeyken Cornelis Schilders³⁵³ trouwde te Hilvarenbeek op 9 juni 1596 met Peter Cornelis de With³⁵⁴, zoon van Cornelis Janssen de With en van Adriaentken Peter Jans de Veth. Na zijn overlijden in juni 1620 hertrouwde zij met Cornelis Diercx van Oirschot.³⁵⁵ Deze Beekse lijndraaier of touwslager was eerder getrouwd geweest met Marie Cornelis van Berlecum³⁵⁶ en trouwde in 1630 ten derden male met de vroedvrouw Adriaentjen Hans de Smith³⁵⁷, weduwe van Peter Laureys Veraa. Maeykens kinderen:³⁵⁸
 - a. Cornelis Peters de With verhiëf in 1633 cenzevende in eenachtste van de Hilvarenbeekse riddertiende.³⁵⁹
 - b. Jenneken Peters de With, gehuwd met Peter Dielis alias de Jonge³⁶⁰, voerman te Hilvarenbeek, zoon van Gielis Jan Jan Luyten de jonge en van Deliken Henrick Demis de Mesmaecker. In 1630 kocht hij een huis in de Paardenstraat.³⁶¹ Zoals zoveel van zijn collega's stak hij zich bij een van zijn opdrachtgevers, de Bossche koopman Aernout Donckers, in de schulden, toen hij in 1645 van hem f 50 leende.³⁶²
 - c. Adriaentgen Peters de With.

363. SAA, N 3364, ongef., 10 december 1610.
364. Misschien te identificeren met Jan, zoon van Henrick Willem Daniels en Jenneken Jan Wouters (GAT, Hilvarenbeek 43, 14 maart 1592).
365. ARAB, Leenhof van Brabant 43, f 168^v, 6 maart 1607; 24 september 1611.
366. GAT, Hilvarenbeek R 221, weesrekening van 31 januari 1623 tot 16 september 1627.
367. Adriaenssen, *Non omnia possumus omnes*, 415.
368. GAH, R 1454, ff 278^v, 279^v, 8 maart 1610: van haar moeder ontving zij de tocht in eenzevende in een kwart in de helft van de tiende, die zij verkocht.
369. GAT, Hilvarenbeek R 31, f 22, 9 maart 1643; f 30, 27 maart 1643.
370. SAA, N 3364, ongef., 10 december 1610. ARAB, Leenhof van Brabant 43, f 168^v, 24 september 1611.
371. GAT, Hilvarenbeek R 38, f 141^v, 9 februari 1608. R 57, f 60^v, 12 oktober 1613. GAH, R 1452, f 176, 17 januari 1609. R 1458, f 71^v, 4 november 1611. R 1459, f 154^v, 11 december 1612. R 1462, f 19, 16 oktober 1614. R 1472, f 181, 28 juni 1611. R 1494, f 138^v, 24 januari 1618. R 1497, f 365, 2 juni 1621. R 1523, f 411^v, 23 augustus 1623.
372. GAH, R 1462, ff 17^v, 18, 19, 16 oktober 1614: aankoop van dit huis.
373. GAT, Moergestel N 4818, f 71, 1615.
374. GAH, R 1449, f 98, i.m. 13 mei 1608. R 1451, f 103^v, 24 mei 1608.
375. GAT, Hilvarenbeek R 43, f 28, 9 maart 1619. R 313, 8 oktober 1618.
376. GAT, Hilvarenbeek N 4306, f 5^v, 15 februari 1653.
377. GAT, Hilvarenbeek R 55, f 138, 10 december 1654.
378. GAT, Tilburg R 615, 1 februari 1675.

d. Maeyken Peters de With.

e. Christiaan Peters de With.

4. Tanneken Cornelis Schilders³⁶³ trouwde te Hilvarenbeek op 10 juli 1601 met Jan Handrick Willem Daniels geheten Keunen alias Huysmans³⁶⁴, afkomstig van Hooge of Lage Mierde. Zij verwierf naast haar ouderlijke erfdeel een part van de Vorselaarse tiende van haar broer Hans en zus Jenneken.³⁶⁵ Tanneken Schilders († 1615) kreeg twee zonen³⁶⁶: Cornelis en Hendrick. Zij werden in 1624 en 1625 *inde hutte ende buijten onderhouden in cost ende dranck, doen de peste hier was*, en toen zal Cornelis zijn gestorven. De andere zoon, Hendrick Jan Huysmans, werd schoenmaker en herbergier aan de Gemene Plaats.³⁶⁷
5. Cornelisken Cornelis Schilders³⁶⁸ trouwde op dezelfde dag als haar zus Tanneken. Adriaen Adriaen Bellaerts werd haar man. Hij werd weduwnaar in 1640 en was toen vader van:³⁶⁹
 - a. Catharina Adriaen Bellaerts, gehuwd met Jan van Arendonck.
 - b. Elisabeth Adriaen Bellaerts, gehuwd met Adriaen Cornelis van Antwerpen.
 - c. Marie Adriaen Bellaerts, in 1643 de weduwe van Guiliam Morel en de huisvrouw van Gabriel Cornelis Dirven.
6. Jenneken Cornelis Schilders³⁷⁰ verhuisde naar Antwerpen, waar zij was gehuwd met een man die eenmaal Thomas Alexander Merttens van Engellant en een ander maal Thomas Mertens van Bouthem wordt genoemd. Thomas was timmerman.
7. Laureys Cornelis Schilders, volgt onder VIquater.

VIBIS. HANDRICK CORNELIS SCHILDERS³⁷¹ is in 1576 of 1577 geboren en stierf tijdens de grote epidemie te Hilvarenbeek op 19 januari 1624. Hij bewoonde *de Valck* op de hoek van de Gelderstraat en de Gemene Plaats (thans Gelderstraat 1)³⁷² en heeft de kost verdiend als vorster³⁷³ en als voerman. Zijn eerste vrouw, Jenneken Peters van Reusel³⁷⁴, stierf te Hilvarenbeek in april 1618. Zij was een dochter van de te Arendonk woonachtige mr Peeter Jan Erven uit Reusel.

Handrick hertrouwde nog in 1618 met Barbara Gijsbrecht Boonaerts³⁷⁵, dochter van Gijsbrecht Adriaen Boonaerts, vorster van Hilvarenbeek, en van Cathelyn Willem Symons van Mol. Zij overleefde hem ruimschoots en testeerde in 1653.³⁷⁶

De wettige kinderen van Handrick Schilders werden in zijn eerste huwelijk geboren, maar er waren ook twee bastaards:

1. Cathelyn Schilders³⁷⁷, in 1654 vermeld als 'bejaarde dochter' (ongehuwde vrouw) te *Duijl* in Gelderland.
2. Anneken Schilders is door Hendrick verwekt bij Aleyt Marten Beris, die later trouwde met Cornelis Jan Bacx te Goirle. Zij trouwde met Peeter Kempen, van wie zij in 1675 een zoon Aert had.³⁷⁸

Tweewielige kar met huif, zoals ze werden gevoerd door de Beekse voerlieden. Op de achtergrond Den Bosch. Uit: Nicolaus Joannis Visscher, *Theatrum praeipuarum urbium ducatus Brabantiae* (1666).

De wettige kinderen kregen in 1623 van hun vader de tocht in *de Valck*, welk huis zij in 1628 onderling deelden.³⁷⁹

3. Anneken Hendrick Schilders is op 30 juni 1602 te Hilvarenbeek gedoopt en trouwde met Aert Peters van Heesch alias Wapper³⁸⁰, zoon van Peeter Janss van Heesch en van Isa-beel Jaspas Thielmans. In 1647 kocht hij voor *f* 742 een ste-nen woonhuis met brouwerij, schuur en stal, gelegen aan het kerkhof.³⁸¹ Daarvoor had hij gewoond op de Wapper aan het einde van de Paardenstraat en de Papenstraat. Anneken stierf rond Pinksteren 1653 *van een dulle, heete ende contagieuse sieckte*, waarmee haar man enkele weken later ook werd aan-gestoken en *die hem sijn sinnen onmachtich gemaect en heel buijten westen gebracht hadde..* Wapper bleef bedlegerig tot in december 1653, maar genas. Hij stierf pas in 1672.

Aert van Heze alias Wapper was voerman. Een aantal van zijn contacten met zijn opdrachtgevers, kooplieden, gebruikte hij in 1637 om te wedden dat de Spanjaarden het belegerde Breda zouden behouden. Hij wedde op het verkeerde paard en moest *f* 130 betalen aan Dierck Ariens van Hoey, samen met Thomas van Vliet, voerman te Turnhout, 52 rijksdaalders aan Peter van Aerssen en Claes Lamberts en *f* 240 aan Jacques van der Plancken de jonge, allen Bossche kooplieden.³⁸²

Wapper kwam herhaaldelijk in aanvaring met de ambtena-ren van de tollens en de belastingen van het licent en konvooi. In 1645 sloeg hij de Hilvarenbeekse tollenaar met een bierkan. Toen hij in 1663 met zijn vracht boter zonder tolbrief werd aangehouden door de tollenaar van Eindhoven, kwam het tot ongeregeldeheden. Terwijl omstanders de twee knechten van de tollenaar ontwapenden en een collega-voerman probeerde het paard van de man om te duwen, brulde Wapper: „*Sa! Voort, voort! Wij hebben den bruij van u, ghij schelmen! Ghij*

379. GAH, R 1498, f 505^v, 1 juli 1623. GAT, Hilvarenbeek R 46, f 113^v, 9 december 1628.

380. Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 77, 85, 87, 92, 101. GAH, R 1171, ongef., 2 december 1643. R 1565, f 53^v, 20 juli 1645. N 2713, f 44, 20 januari 1650. GAT, Hilvarenbeek R 52, f 24^v, 2 juni 1649.

381. GAH, R 1603, f 53^v, 4 december 1647.

382. GAH, N 2687, ongef., 3 augustus 1637.

knevelaers!" Hij trok zijn mes en viel op de gehate tollenaar aan.³⁸³

Het ontduiken van de vervoers- en verkeerslasten kwam veel voor en ook Wapper werd meermalen betrappt, bijvoorbeeld toen hij in februari 1643 dertig bombazijnen en 40 *℔* varkensvlees van Aken naar Breda bracht. Hij vervalste toen zijn paspoort, waarmee hij een aanslag van *f* 30 ontliiep.³⁸⁴ Wapper was de grootste boterkramer van Hilvarenbeek. Hij reed ook tussen Antwerpen en Den Bosch.

In 1654 werd Wappers doopceel gelicht. Hij had in 1650 de tiende van de Vrijthof gepacht, maar niet betaald, zodat op 19 september 1653 een Oisterwijkse deurwaarder met twee assistenten voldoening kwam eisen. Zij namen twee melkkoeien mee, die drie dagen later op een veiling werden verkocht. Omdat daarmee de schuld nog niet was gedelgd, zou de deurwaarder op 23 september Wappers huisraad verkopen, wat deze echter *door zijn moetwillich getier ende gebleir* verhinderde. Nog vier dagen later kwam de deurwaarder met extra mankracht om de weerspannige voerman te arresteren, die nu door toegesnelde buurvrouwen en zijn zoon werd ontzet. Hij sloeg met een groot bandijzer de deurwaarder op zijn hoofd, wat hem zijn hoed kostte. Uiteindelijk werd hij gedetineerd op de Gevangenpoort te 's-Hertogenbosch. In de op 5 mei 1654 opgestelde aanklacht werd een kort overzicht gegeven van zijn eerdere misdragingen. Zo had hij in mei 1647 een voerman uit Waalre laten arresteren en daarbij de dienstdoende deurwaarder uitgemaakt *voor eenen fielt, luijschbosch, reeckel ende meer andere diergelijke inijurieuse woorden*. In september 1650 botste hij met het schepencollege van Hilvarenbeek, dat hem wegens smokkel had veroordeeld. Hij maakte de vroede vaders uit voor schelmen, dieven en rabouwen, maar ook voor kontlikkers, kwajongens en buitenstaanders. De twee laatste beschuldigingen waren gericht aan de protestanten onder de schepenen, van wie er een, nota bene de commies van de konvoeien en licenten, nog maar rond de twintig jaar oud was. Een jaar later nam Wapper eigenmachtig een paard en kar in beslag van zijn collega en dorpsgenoot Erff Wouters van Laerboven, die bij hem in het krijt stond. Toen Erff zijn bezittingen kwam teruggeisen, werd hij met een tang tot bloedens toe op zijn hoofd geslagen.³⁸⁵

4. Adam Hendrick Schilders³⁸⁶ is op 14 augustus 1605 te Hilvarebeek gedoopt. Hij kocht in 1631 een huis in de Gelderstraat, maar vestigde zich twee jaar later te 's-Hertogenbosch, waar hij praktizeerde als deurwaarder.³⁸⁷ Hij huurde er een huis in de Sint-Jorisstraat, tegenover de Sint-Joriskapel, waarvoor hij in 1636 *f* 24 huur betaalde.³⁸⁸ Zijn vrouw was Margriet Hendrick Moonen³⁸⁹, dochter van Hendrick Moonen, vettewariër te Hilvarenbeek, en van Truycken mr Jans van Aenschot. In

383. GAH, N 2726, f 203, 4 augustus 1663.

384. ARAG, Staten-Generaal 12562-24, f 1, no 16, 7 februari 1641.

385. GAH, R 154-18.

386. GAB, Breda R 824, f 193^v, 15 oktober 1627. GAT, Diessen N 784, 19 december 1682. Hilvarenbeek R 45, f 381^v, 7 januari 1628. R 46, f 211^v, 11 januari 1630. GAH, R 447, ongef., 18 december 1638. R 1540, f 288^v, 21 april 1629. R 1542, f 313^v, 23 juli 1631.

387. SAA, N 2257, f 331, 7 oktober 1633. ARAG, Staten-Generaal 4968, 1 maart 1636. GAH, N 2680, f 24, 2 november 1635.

388. ARAG, Raad van State 2134, f CXXXIII^v. GAH, R 1169, p. 59, 23 december 1637.

389. Adriaenssen, „Elf generaties Moonen“, 8.

390. SAA, N 2260, f 456^v, 10 september 1647.
391. GAT, Hilvarenbeek R 55, f 138, 8 januari 1658. R 65, f 64^v, 13 januari 1663.
392. SAA, N 2260, f 456^v, 10 september 1647.
393. SAOH, Oosterhout R 307, f 169, 5 maart 1675. GAT, Hilvarenbeek R 67, f 24, 20 maart 1670; f 25^v, 10 februari 1670; f 155, 14 december 1671. R 111, f 132^v, 18 maart 1660.
394. SAA, N 2556, f 248. GAIL, R 1456, f 198^v, 11 januari 1661, i.m. 23 april 1618. GAT, Hilvarenbeek R 42, f 74^v, 25 mei 1618. R 56, f 86, 23 september 1611.
395. A.M. Frenken, „Goederen van het Bossche bisdom in Peel- en Kempenland”, *Brabants Heem*, XV (1963) 33.
396. GAT, Hilvarenbeek R 33, f 199^v, 29 maart 1595.
397. GAIL, R 1452, f 170, 17 januari 1609. ARAB, Leenhof van Brabant 43, f 167, 7 maart 1617; f 168^v, 24 september 1611.
398. GAT, R 1487, f 319^v, 7 februari 1613. GAT, Hilvarenbeek R 34, f 136^v, 7 december 1598. R 38, f 163^v, 14 maart 1608; f 169^v, 2 april 1608.
399. GAT, Hilvarenbeek R 46, f 38^v, 31 januari 1628; i.m. 20 januari 1633. R 49, f 377^v, 20 april 1639.
400. GAT, Hilvarenbeek R 46, f 208^v, 22 november 1629. R 47, f 159^v, 30 december 1630.
401. GAIL, R 1511, f 442, 28 juli 1634. GAT, Hilvarenbeek R 62, f 79, 14 juli 1651. OAA Hilvarenbeek 790, 1650, sub Esbeek. Zijn afstamming heb ik in L.F.W. Adriaenssen, *Geschiedenis van de families Trompenaars, Trimpener, Trompeneers, Trimpeneers, Trompen en Tromp in de Brabantse en Limburgse Kempen, 1347-1989* (Amsterdam, 1989) 318, onjuist vermeld.

1644 woonde zij als weduwe in Den Bosch.³⁹⁰ Hun kinderen worden vermeld in 1658, en in 1663, toen zij hun deel van een huis in de Gelderstraat verkochten aan de voerman Marten Cornelis Martens alias Moonen:³⁹¹

- A. Hendrick Adam Schilders, te Hilvarenbeek gedoopt op 7 maart 1627.
- B. Jenneken Adam Schilders werd te Hilvarenbeek gedoopt op 29 augustus 1628 en trouwde met Corstiaen Joosten van Driell.
- C. Maeyken Adam Schilders is op 26 januari 1630 te Hilvarenbeek gedoopt en verhuisde met haar ouders naar Den Bosch. Daar werkte zij in 1644 als dienstmeid bij de vroedvrouw Jenneken Joosten van Deurs.³⁹² Zij keerde terug naar haar geboortedorp, waar zij trouwde met Cornelis Aert Kempen³⁹³, glazenmaker in de Gelderstraat. Deze was op 7 juli 1633 te Hilvarenbeek gedoopt en werd er begraven op 13 januari 1670. Aert Peter Kempen, kleermaker en winkelier in de Paardenstraat, en Peryntje Anthonis Peter Neven waren zijn ouders. Na het overlijden van Maeyken Schilders (1658 à 1660) hertrouwde hij met Elyzabeth Matthys Jans van Loon.
- D. Joost Adam Schilders.

Vlter. HANS SCHILDERS³⁹⁴ vestigde zich als schoenmaker³⁹⁵ te Diessen. Daar kocht hij in 1595 aan het Laar een huis.³⁹⁶ Zijn tweezevende deel in een kwart van de Hilvarenbeekse riddertiende, geërfd van zijn vader, verkocht hij in 1609.³⁹⁷ In eerste echt trouwde hij met Maeyken Ariaens Meeus³⁹⁸, dochter van Ariaen bij Lyntken Erasmus Henricxs van der Vlieth. Uit dit huwelijk werden, voor zover bekend, geboren:

1. Cathelyn, te Hilvarenbeek gedoopt op 27 september 1595.
2. Adriaen, te Diessen gedoopt op 18 januari 1600.
3. Jan, te Diessen gedoopt op 22 januari 1601.
4. Adriaen Jan Schilders, volgt onder VIIbis op pagina 198.
5. Maria, te Diessen gedoopt op 8 november 1604.
6. Willem, te Diessen gedoopt op 11 september 1607.
7. Catharina, te Diessen gedoopt op 21 september 1612.

Hans' tweede vrouw werd Anneken Henrick Lavaerts³⁹⁹, die op 6 februari 1595 te Hilvarenbeek was gedoopt. Haar ouders waren Henrick Lavaerts uit Tongerlo en Hestherken Dirck Gysberts van den Broeck uit Hilvarenbeek. In 1629 of 1630 werd zij weduwe.⁴⁰⁰ Haar kind was toen al overleden; het heette:

8. Hesther, te Hilvarenbeek gedoopt op 26 februari 1625.

VIIbis. ADRIAEN JAN SCHILDERS⁴⁰¹ is te Diessen gedoopt op 19 september 1603 en werd te Hilvarenbeek begraven op 2 januari 1677. Hij was minstens sinds 1675 weduwnaar van Anneken Dirricx van den Berge, met wie hij in december 1670 had getesteed. Zij was een dochter van Dierck Laureys Anthonis van den Berge

bij Martyntgen Pauwels Kemps, die te Esbeek woonden *ter plaetsen genoempt Spaendoncxeynde, aldaer buiten aenden heijcant noirtwaert*.

Adriaen Schilders woonde in de herdgang van Esbeek, waar hij in 1657 de laagst getaxeerde boer was.⁴⁰² In 1669 kocht hij voor f 270 een huis, hof, boomgaard en grond in de Groenstraat⁴⁰³ en in 1675 huurde hij een huis en aangslag voor jaarlijks f 15, eveneens te Esbeek.⁴⁰⁴ Later in dat jaar verkocht hij voor f 125 aan zijn dochter Cathelijne zijn huis, *aenlaeghsken* en grond aan het Spaaneinde.⁴⁰⁵

De kinderen uit dit huwelijk waren in 1677 f 19 schuldig voor een gekochte koe.⁴⁰⁶ Het waren:

1. Jan Adriaen Schilders, volgt onder VIIIbis op pagina 199.
2. Margrieta Adriaen Schilders trouwde te Tilburg op 23 november 1668 met Jan Cornelis Mutsaerts⁴⁰⁷, weduwnaar van Maria Peter Ariaen Gerit Vrancken en van Jenneken Cornelis van Eeten. Op 28 november 1674 hertrouwde zij aldaar met Jan Jan Damen van de Puth⁴⁰⁸, weduwnaar van Lijsbeth Hendrick Poolsen. Hij was een zoon van Jan Henrick Jan Damen en Maria Niclaes Adriaens van Osch en stierf te Tilburg op 23 april 1682.
3. Maria, te Hilvarenbeek gedoopt op 12 maart 1636.
4. Cornelis, te Hilvarenbeek gedoopt op 1 januari 1641.
5. Cathalyne Adriaen Schilders is te Hilvarenbeek gedoopt op 4 augustus 1643 en trouwde op 20 december 1665 te Tilburg met de daar geboren Willem Jan Heijligers, met wie zij in 1677 haar vaderlijke huis aan het Spaaneinde te Esbeek kocht.⁴⁰⁹ Te Esbeek noemde hij zich Willem Janssen van Doorn.⁴⁰⁹ Zij verkochten het in 1693 aan hun rijke achterneef Thomas Schilders⁴¹⁰, die op 19 november 1679 peetvader was geweest van hun zoon Jan. In 1695 hertrouwde Willem met Lijsbeth Hendrick Volders, weduwe van Adriaen Aertssen. Van zijn drie voorkinderen was Cornelis Adriaen Schilders voogd.⁴¹¹
6. Cornelis Adriaen Schilders, volgt onder VIIIfter op pagina 203.

VIIIbis. JAN ADRIAEN SCHILDERS⁴¹² is te Hilvarenbeek gedoopt op 23 september 1634. In 1664 werd zijn schedel ingeslagen met een houweel, waardoor *de schotel des hoofts is geborsten geweest ende gebroocken, soo dat in des selfs cuire van noode is geweest te trappanneren, in d'executie vanden welck seventhien a achthien stucken vant beckeneel sijn vuytgehaelt, sijnde dijenvolgens een seer extraordinarisse cure, alsoo den gewonden daer van volcomentlijck is genesen*. Over de kosten van de behandeling, f 50 groot, spande de chirurgijn een proces aan tegen zijn patiënt, die uit armoede niet kon betalen.⁴¹³

Jan Schilders huurde in 1688 een *camer met de schuer metten aengelage* te Gorp onder Hilvarenbeek en het weiland *de Koijsweij* voor 4 jaar ad f 6:6:0 en 50 steen recht dakstro.⁴¹⁴ Een jaar later inspecteerden schepenen van Hilvarenbeek een verlaten stede te Esbeek in de Groenstraat, die laatstelijk door Jan was gebruikt.

402. L. Adriaenssen, „De heerlijke hoeve van Tulder”, in: Werkgroep Heemkunde Esbeek (uitg.), *Esbeek, niet van gisteren. Gedenkboek bij gelegenheid van het 100-jarig bestaan van de R.K. parochie H. Adrianus, Esbeek* (2e herz. dr.; Hilvarenbeek, 1990) 322, 323.

403. GAT, Hilvarenbeek R 66, f 293, 8 november 1669.

404. GAT, Hilvarenbeek R 170, f 184^v, 27 februari 1675.

405. GAT, Hilvarenbeek R 67, f 383^v, 14 juni 1677.

406. GAT, Hilvarenbeek R 170, f 240, 27 januari 1677.

407. GAT, Tilburg R 365, f 32, 15 maart 1656; f 164, 21 augustus 1657.

408. GAT, Tilburg R 375, f 10^v, 16 oktober 1676.

409. GAH, R 1578, f 316, 3 maart 1653.

410. GAT, Hilvarenbeek R 173, 173^v, 21 februari 1696.

411. GAT, Hilvarenbeek R 173, f 133^v, 18 juni 1695.

412. GAT, Hilvarenbeek R 14, 26 oktober 1678. R 67, f 383^v, i.m. 9 januari 1677.

413. GAT, Hilvarenbeek R 19, 1670–1672.

414. GAT, Hilvarenbeek R 172, f 225, 13 mei 1688.

Schop en schuur waren al verkocht en van de aanstede restte niet meer dan *een out, desolaet vervallen huijsken van twee gebint, liggende rontom open, sonder eenige weechten off deuren inne te wesen, synde bynaer sonder dack, staende het getimmer alle dagen om verre te vallen.*⁴¹⁵

Jan Adriaen Schilders trouwde te Hilvarenbeek op 31 januari 1673 met Anna Peters de Roy uit Hoogstraten, aldaar op 13 januari 1630 gedoopt als dochter van Peter bij Christophora van Hertsen (van Herten, van Herkens, van Hert, Hertsens, Hertsen, van Hertsen), bij wie hij vader werd van:

1. Marie Jan Schilders is te Hilvarenbeek gedoopt op 14 juli 1673. Toen op 17 november 1708 Franse dragonders Hilvarenbeek brandden en plunderden, stalen zij van Marie, toen dienstmeid bij Jan Jan Daniels, „lijwaet en wollen kleeren” ter waarde van f 36.⁴¹⁶ Op 13 december 1711 trouwde zij met haar werkgever Jan Janze Wolsacks (Wolsack), zoon van Jan Daniels Wolsack. In 1721, toen Marie weduwe was, werd hun roerende nalatenschap verkocht.⁴¹⁷ Over hun kinderen waren Cornelis van Poppel voogd en Jan Jan Schilders toezien.
2. Anneken Jan Scilders, te Hilvarenbeek gedoopt op 23 februari 1676, trouwde op 21 februari 1700 met Gijsbert Jans Kleijne uit Tilburg.
3. Jan Jan Schilders, volgt onder IX op pagina 201.
4. Adriaantje Jan Schilders, te Hilvarenbeek gedoopt op 15 september 1681, trouwde daar op 12 februari 1725 met Francis Roelof Jansen alias Francis Roele, met wie zich zich vestigde te Baarschot onder Diessen. Nadat zij aldaar was overleden op 1 september 1735, hertrouwde haar weduwnaar te Diessen op 2 september 1736 met Maria Willem Bruers.
5. Aert Jan Schilders, volgt onder IXbis op pagina 201.

In tweede echt trouwde Jan Schilders met Anna Willem Henricx uit Hooge Mierde, bij wie hij vader werd van:

6. Cornelis Jan Schilders, te Hilvarenbeek gedoopt op 6 maart 1688. Hij trouwde te Tilburg op 20 december 1712 met Anna Maria Willems van Heyst (van Hest) uit Tilburg en verwekte bij haar:
 - A. Jan, te Hilvarenbeek geboren in oktober 1712.
 - B. Jenneke Cornelis Schilders⁴¹⁸, geboren te Hilvarenbeek in januari 1715, trouwde te Goirle op 8 december 1742 met Dirck van der Flaes⁴¹⁹, ballenmaker en herbergier aldaar, weduwnaar van Antonet Mathijs Reijns. Hij was een zoon van Jan Dircks van der Flaes, tavernier en zeeldraaier bij de kerk te Goirle, en van Catharina Bogers. Jenneken is op 4 juli 1775 na het theedrinken te Goirle verdrongen in de Leij.
 - C. Anna Cornelis Schilders, te Hilvarenbeek geboren in oktober 1717, trouwde te Tilburg op 24 januari 1740 met Norbertus Banken, zoon van Bartholomeus Banken en

415. GAT, Hilvarenbeek R 172, f 273, 25 juni 1689.

416. J. van Gils, „De slachtoffers van de grote branden te Hilvarenbeek”, *De Brabantse Leeuw*, XXXX (1981) 154.

417. GAT, Hilvarenbeek R 151, ongef., 13 december 1721.

418. GAT, Hilvarenbeek R 178, f 39v, 9 oktober 1743.

419. J. van Gils, „Een familie van ballenmakers en ballenhandelaars. Van Wijck, Van der Linden, Van der Flaes, Van Dun, Naaijkens”, *De Brabantse Leeuw*, XL (1991) 214, 215.

Catharina de Crom, die aldaar in het Nieuwland woonde en er was gedoopt op 8 september 1719. Zij vestigden zich te Hilvarenbeek.

- D. Adriaan Cornelis Schilders, te Hilvarenbeek gedoopt op 29 oktober 1720 en op 9 april 1785 aldaar begraven. In 1766 gaf de regering van Hilvarenbeek aan hem een vergunning om te bedelen. *Vermits hy wegens syn ouderdom niet in staat is om met syne handen de kost te winnen en dewyle onse arme kasse tuns in een seer slegten staat is, kreeg hij toestemming om binnen de grenzen van de dingbank van de goede en barmhartige luijden een aelmoes tot syn nooddrift te gaan vragen.*⁴²⁰

Cornelis Schilders hertrouwde te Hilvarenbeek op 29 september 1723 met Maria van Trier, waaruit:

- E. Maria, te Hilvarenbeek gedoopt op 11 juli 1724.

IX. JAN JAN SCHILDERS is te Hilvarenbeek gedoopt op 28 februari 1679 en trouwde aldaar op 1 november 1706 met Marie Christiaan Jan Aerts, dochter van Christiaan Jan Aert Jacobs en van Geertruyt Dirrick Peters de With. Zij is te Hilvarenbeek gedoopt op 6 september 1671 en werd daar begraven op 6 maart 1738. Haar man was op 12 april 1729 te Hilvarenbeek begraven.

Kinderen uit dit huwelijk zijn, voor zover bekend:

1. Anna Jan Schilders is te Hilvarenbeek gedoopt op 22 maart 1708.
2. Christien Jan Schilders⁴²¹ is te Hilvarenbeek geboren in november 1710 en trouwde aldaar op 15 juli 1731 met Jan van Dun. Zij hertrouwde op 25 maart 1736 te Hilvarenbeek met Cornelis Daniels van Poppel, beenhouwer te Esbeek, zoon van Daniel Jacobs van Poppel, landbouwer en herbergier in *den Mostaert* onder Esbeek, en van Cathelijn Cornelis van Heesch.
3. Gerard, te Hilvarenbeek geboren in januari 1712.
4. Wilhelmina, te Hilvarenbeek geboren in januari 1713.
5. Gerard, te Hilvarenbeek gedoopt op 21 december 1716.

IXbis. AERT JAN SCHILDERS⁴²², te Hilvarenbeek gedoopt op 23 april 1685, trouwde met Cathalijn Peeter Aert Huijben, met wie hij in 1710 uit Moergestel naar Hilvarenbeek verhuisde.⁴²³ Al te welvarend was hij niet. Zo kon hij de personele lasten over 1715 niet betalen. Om zijn schuld van f 3:12:0 te vereffenen, kwamen op 17 juli 1717 zijn vier stoelen en een *kapbort* op een openbare veiling onder de hamer, maar niemand kocht ze. Uit de menigte werd geroepen: „Die eerst meijnt, sal een slagh in sijn backens hebben”. Vervolgens sloeg de vlam in de pan, toen *het wijsvolck met hoopen sijn opgetrocken met vaendels aen stocken gemaect, met slaende trommels, degens, stocken en stangen*. Zij marcheerden over het marktveld (de huidige Vrijthof), trokken de katholieke schepen Michiel van de Sanden met de haren van de verkoping en eisten op

420. GAT, Hilvarenbeek R 211, f 35^v, 2 april 1766.

421. Adriaenssen, *Geschiedenis van de families Trompenaars*, 168, 301, 305, 306.

422. GAT, Hilvarenbeek R 208, ongef., 14 april 1710.

423. GAT, Moergestel R 341, f 18^v, 28 mei 1710.

hoge toon van de gereformeerde vorster Jacobus de Bosson in de Paardenstraat sterke drank.⁴²⁴

Later vestigden Aert en zijn huishouden zich weer te Moergestel, althans hun kinderen:

1. Jan Aert Schilders, geboren te Hilvarenbeek in maart 1712, werd in 1728–1729 onderhouden door de armen.⁴²⁵ Hij was op 1 mei 1736 bij het meiboomfeest betrokken bij een vechtpartij in een herberg.⁴²⁶ Bij Maria Jan Aerden was hij vader van:
 - A. Gerardus, te Hilvarenbeek geboren in april 1742.
2. Peter Schilders, te Hilvarenbeek gedoopt op 17 september 1714, vestigde zich te Moergestel, waar hij op 21 november 1745 trouwde met Maria Goorts van Dijk alias Van Tilborgh (naar haar geboorteplaats?), die er werd begraven op 12 december 1761. Hij hertrouwde te Oisterwijk op 13 juli 1766 met Catharina Peter Tamson⁴²⁷ te Heukelom. Zij is te Oirschot op 22 juli 1740 gedoopt als dochter van Peter Tamson en Maria Anthonis Boelaers. Zij stierf in haar geboorteplaats op 25 juni 1808. Peter Schilders, die op 7 november 1781 te Moergestel werd begraven, had minstens drie volwassen kinderen, terwijl zeven andere te Moergestel werden hegraven op 4 januari 1753, 29 maart 1755, 12 augustus 1758, 16 januari 1760, 10 mei 1760, 15 augustus 1767 en 9 juli 1778.

Uit het voorhuwelijk werden geboren:

- A. Cornelia Peter Schilders werd te Moergestel gedoopt op 16 november 1746 en is er begraven op 4 december 1773. Zij was op 16 juni 1771 te Moergestel getrouwd met Peter van Uijen, met wie zij zich vestigde te Oisterwijk.⁴²⁸
- B. Anneke Peeter Schilders is te Moergestel gedoopt op 12 april 1748 en trouwde aldaar op 16 april 1781 met Huibert de Brouwer, met wie zij zich te Oisterwijk vestigde.⁴²⁹
- C. Goort, te Moergestel gedoopt op 14 februari 1751.
- D. Barhara, te Moergestel gedoopt op 14 maart 1753.
- E. Cornelis Peter Schilders, te Moergestel gedoopt op 25 april 1755, kreeg in 1771 van de regering van Moergestel een borgbrief voor vestiging te Oisterwijk.⁴³⁰
- F. Aart, te Moergestel gedoopt op 7 augustus 1757.
- G. Goort, tweelingbroer van de vorige.
- H. Catharina, te Moergestel gedoopt op 19 november 1759.

Uit het tweede huwelijk:

- I. Maria, te Moergestel gedoopt op 17 mei 1767.
 - J. Aart, te Moergestel gedoopt op 29 december 1768.
 - K. Martinus, te Moergestel gedoopt op 10 april 1771.
 - L. Hendrik, te Moergestel gedoopt op 9 augustus 1774.
 - M. Aart, te Moergestel gedoopt op 29 december 1779.
3. Marten Schilders, te Hilvarenbeek gedoopt op 2 augustus 1716, trouwde te Moergestel op 27 april 1749 met Adriana van Son. Zij vestigden zich te Boxtel.⁴³¹ Daar hertrouwde Marten

424. GAT, Hilvarenbeek R 122, f 187^v, 17 juli 1717. R 209, f 167, 23 en 24 augustus 1725.

425. GAT, OAA Hilvarenbeek 713, 1728–1729.

426. GAT, Hilvarenbeek R 209, f 379^v, 22 juni 1736.

427. SAO, Oirschot R 274, f 339, juli 1766.

428. W.A. Fasel, *Inventaris van het administratief archief van de gemeente Oisterwijk (1230) 1390–1921 (1930)* (Oisterwijk, 1992) 129.

429. GAT, Moergestel R 349, f 101, 22 maart 1787.

430. GAT, Moergestel R 347, f 26, 5 juli 1771.

431. GAT, Moergestel R 343, f 158, 3 januari 1750.

op 9 mei 1784 met Catharina Vorstenbosch, weduwe van Pieter van Helmont. Zij werd te Boxtel begraven op 6 december 1783, hij op 19 juli 1784 aldaar. Uit het eerste huwelijk waren geboren:

- A. Aart, te Boxtel gedoopt op 27 november 1750, aldaar begraven op 7 januari 1751.
 - B. Maria Anna, te Boxtel gedoopt op 1 april 1752.
 - C. Jan Cornelis, te Boxtel gedoopt op 5 augustus 1753, aldaar op 7 maart 1757 begraven.
 - D. Jan, gedoopt te Boxtel op 11 mei 1755, aldaar begraven op 5 augustus 1755.
4. Anna, te Hilvarenbeek geboren in januari 1719.
5. Bartholomeus, te Hilvarenbeek geboren in september 1721.

VIII^{ter}. CORNELIS ADRIAEN SCHILDERS⁴³² werd te Hilvarenbeek op 25 november 1645 gedoopt en trouwde aldaar op 9 april 1669 met Engel Michiel Wouters alias Princen⁴³³, die op 7 mei 1722 te Hilvarenbeek weduwe werd en er op 5 april 1726 overleed. Zij waren pachtboeren geweest. Engel was een dochter van Michiel Wouter Andries Schellekens en van Maeyken Jan Michiel Pasmans alias Maeyken Michiel Claess, landbouwers te Groot Esbeek.

In 1683 nam Cornelis Schilders van Mattheus Jacobs van Trier de pacht over van een huizing, aangelag, hof en boomgaard te Esbeek *aent Spaendoncx eijnde*, die deze in 1681 voor een periode van acht jaar had gehuurd van Dielis Nicolaes Bruers om *f* 2:10:0, 1 vierendeel rogge en 100 stenen recht dekstro.⁴³⁴ Ook Cornelis lijkt zijn pachttermijn niet hebben volgemaakt, want twee jaar later pachtte hij van Hendrick Laureys Bruers een stede met huizing en aangelag te Esbeek, uitgezonderd de kamer, schaapskooi, *den Haeverhoff* en 1½ lopenzaad groes aan het einde van het hof voor een periode van zes jaar ad *f* 15 en 100 stenen dekstro.⁴³⁵ Halverwege het huurcontract verwierf het dorpsbestuur van Hilvarenbeek wegens achterstel van verpondingen het bedrijf, waarop het contract onder dezelfde voorwaarden werd vernieuwd.⁴³⁶

Eind 1698 pachtte Cornelis Schilders een andere hoeve aan het Spaandonkseinde.⁴³⁷ Hij kon echter aan zijn verplichtingen niet voldoen en was in 1702 200 stenen dekstro achterstallig, alsook de dorpslasten. Aan de eigenaar Jan Verhoeven beloofde hij in juli binnen een maand de helft van het dekstro te leveren en de rest in september, binnen zes weken een mud rogge en met aanstaande kermis *f* 5 voor het restant van de pacht. Bovendien moest hij de kosten betalen voor het 'bevonnissen' van de pachtcedulle en het in beslag laten nemen van de gewassen te velde.⁴³⁸

In die tijd, rond de eeuwwisseling, werden Cornelis en zijn gezin ondersteund door de heilige-geestafel van Hilvarenbeek.⁴³⁹ Door zijn armoede kon hij de dorpslasten niet betalen en daarom werden op 14 oktober 1718 zijn vier koeien op een openbare veiling verkocht. Hij was niet zo gelukkig als zijn neef Aert Jan Schilders (IXbis), die door dorpsgenoten werd beschermd tegen een veiling.

432. GAT, Hilvarenbeek R 14, 26 oktober 1678. R 67, f 383^v, i.m.

9 januari 1677. OAA Hilvarenbeek 692, 1 april 1699–1700.

433. GAT, Hilvarenbeek R 171, f 150^v, 12 januari 1683.

434. GAT, Hilvarenbeek R 171, f 63^v, 27 februari 1681 en i.m. 10 maart 1683.

435. GAT, Hilvarenbeek R 172, f 24^v, 7 maart 1685.

436. GAT, Hilvarenbeek R 172, f 223, 21 april 1688.

437. GAT, Hilvarenbeek R 173, f 268^v, 16 december 1698.

438. GAT, Hilvarenbeek R 174, f 103^v, 26 juli 1702.

439. GAT, OAA Hilvarenbeek 701, 1710–1711.

Een zwarte koe met witte horens werd ingezet op *f* 40, maar verkocht voor *f* 6, een zwarte koe voor *f* 40 en *f* 8, een rode koe voor *f* 40 en *f* 8 en een jonge rode koe voor *f* 40 en *f* 10.⁴⁴⁰

Cornelis Adriaen Schilders en zijn vrouw waren de ouders van.⁴⁴¹

1. Jan, te Hilvarenbeek gedoopt op 20 februari 1670, jong overleden.
2. Anneken Cornelis Schilders, te Hilvarenbeek gedoopt op 12 mei 1674, is daar overleden op 7 april 1704.
3. Jan Cornelis Schilders, volgt onder IXter op pagina 204.
4. Jenneken Cornelis Schilders is op 28 februari 1678 geboren te Hilvarenbeek en trouwde te Diessen op 1 februari 1712 met Goijert Jan Philipsen. Zij woonde in 1731 met haar man te Esbeek.⁴⁴²
5. Marie Cornelis Schilders, te Hilvarenbeek gedoopt op 10 september 1690, wordt vermeld in de hoofdgeldlijst van 1699–1700.⁴³²
6. Adriaen Cornelis Schilders, vermeld in de hoofdgeldlijst van 1699–1700.⁴³²

IXter. JAN CORNELIS SCHILDERS was in 1688–1689 het twaalfjarige *dienstbootjen* van Catharina Pasmans weduwe Hendrick Jordens te Esbeek.⁴⁴³ Hij kwam 27 oktober 1707 tussen 21 en 22 uur ten huize van Cornelis Breeckels te Esbeek en zei: „*ick kom met mijn peert soo vande molen gereden en mijn peert stoot met sijnen teen tegen de brugh ende daer bruij ick met de sack van het peert*”, kom me even helpen. Breeckels ging mee, maar onderweg werden beiden opgewacht door drie bekenden, met knuppels afgerost en paars en blauw geslagen.⁴⁴⁴

Jan woonde aanvankelijk met zijn gezin bij zijn ouders te Esbeek.⁴³⁹ In 1706 huurde hij van Isabella Moonen een aanstede lands (huis, schuur, hof) te Veldhoven voor zes jaar ad *f* 30 en 200 stenen dekstro⁴⁴⁵, maar tien jaar later woonde hij weer bij zijn ouders.⁴⁴⁶

Jan Cornelis Schilders trouwde te Hilvarenbeek op 24 augustus 1694 met Pieterneel Jan van den Broeck, dochter van Jan Bartholomeus van den Broeck. zijn weduwe in 1724.⁴⁴⁷ Hun kinderen waren:

1. Adriaentjen Jan Schilders werd op 23 augustus 1695 te Hilvarenbeek gedoopt en trouwde aldaar op 6 april 1717 met Cornelis Andries Schoofs.⁴⁴⁸ Hij was een zoon van Andries Lucas Schooffs, landbouwer aan het Sprenkels Eind onder Diessen, en van Anneken Huijberts van Gijssel. Hij hertrouwde op 12 juli 1744 met Margriet Gerrit Taet en op 25 juni 1769 met Marie Gerrits.
2. Jan, te Hilvarenbeek gedoopt op 5 juli 1697.
3. Heijlken, gedoopt te Hilvarenbeek op 27 november 1698, is jong gestorven.
4. Petronella, gedoopt te Hilvarenbeek op 10 september 1700.

440. GAT, Hilvarenbeek R 122, f 412, 14 oktober 1718.

441. Kinderen stierven te Hilvarenbeek op 9 augustus 1701, 4 april 1715 en 9 januari 1728.

442. GAT, Hilvarenbeek R 209, f 304^v, 24 maart 1731.

443. GAT, OAA Hilvarenbeek 682.

444. GAT, Hilvarenbeek R 208, ongef., 9 november 1707.

445. GAT, Hilvarenbeek R 174, f 258^v, 22 maart 1706.

446. GAT, OAA Hilvarenbeek 706, 1716–1717.

447. GAT, Hilvarenbeek R 209, f 107^v, 18 januari 1724.

448. Adriaenssen, *Geschiedenis van de families Trompenaars*, 170.

5. Giel Jan Schilders, volgt onder X op pagina 205.
6. Jan Jan Schilders, volgt onder Xbis op pagina 206.
7. Heijlken Jan Schilders werd te Hilvarenbeek op 17 oktober 1709 gedoopt en vestigde zich te Diessen⁴⁴⁹ als huisvrouw van Andries Doormalen (van Dormalen) uit Moergestel⁴⁵⁰, met wie zij aldaar was getrouwd op 26 mei 1732. Andries was eerder getrouwd geweest met Elisabeth Adriaans Verflaes. Als zijn weduwe werd Heijlken op 3 juli 1767 te Diessen begraven.
8. Catharina, tweelingzus van de vorige.
9. Peter Jan Schilders, te Hilvarenbeek gedoopt op 3 januari 1711, vestigde zich op de Stokhasselt te Tilburg, waar hij in 1748 voor een periode van 6 jaar ad f 40 een huizing met schuur, hof en erf (bouw- en weiland) van 7 lopense huurde.⁴⁵¹ Te Tilburg trad hij op 19 mei 1743 in het huwelijk met Catharina Koopmans, die er werd begraven op 18 november 1765. Hun kinderen waren:
 - A. Johannes Baptist, te Tilburg gedoopt op 1 mei 1744.
 - B. Mechtelt Peter Schilders, te Tilburg gedoopt op 28 mei 1745, trouwde aldaar op 8 november 1771 met Peeter Peeter Hensen en overleed er op 25 februari 1789. Hij is te Tilburg op 19 mei 1742 gedoopt als zoon van Peeter Peeter Hensen en Maria Janssen. Mechtelt testeerde met haar man op 24 oktober 1777⁴⁵² en hertrouwde te Tilburg op 31 januari 1779 met Johannes Hermanus Beeris.
 - C. Petronella, te Tilburg gedoopt op 14 november 1748 en daar overleden op 31 december 1748.
10. Cornelis, op 15 augustus 1713 te Hilvarenbeek gedoopt, leefde nog in 1717.

X. GIEL JAN SCHILDERS⁴⁵³ is op 4 maart 1702 gedoopt te Hilvarenbeek en trouwde te Diessen op 15 april 1731 met Adriaantje van Overbeecq⁴⁵⁴, dochter van Gerrit van Overbeek, smid te Diessen, en van Marie Jan Willems van den Nieuwenhuysen, te Diessen gedoopt op 31 augustus 1707. Nadat zij aldaar was overleden op 1 november 1746, hertrouwde⁴⁵⁵ Giel te Hilvarenbeek op 28 mei 1747 met Margriet Antonie de Wit, aldaar gedoopt op 5 september 1718, dochter van Antonie Martens de With en van Catharina Anssems. Op 24 januari 1758 is hij te Diessen overleden. Zijn weduwe werd daar begraven op 1 mei 1769.

De kinderen uit het eerste huwelijk zijn:

1. Jan, te Diessen gedoopt op 10 augustus 1733 en op 17 oktober 1746 aldaar overleden.
2. Gerrit Magiel Schilders is te Diessen gedoopt op 10 augustus 1734 en trouwde aldaar op 15 april 1765 met Catharina Jan Cornelis Janssen, met wie hij testeerde in 1790.⁴⁵⁶ Zij was te Diessen op 4 februari 1739 gedoopt als dochter van Jan Cornelis Claassen en Maria Nicolaas van den Nieuwenhuysen.⁴⁵⁷ Gerrit en zijn vrouw stierven te Diessen in 1794 en werden begraven op 28 augustus en 6 december. Zij waren de ouders

449. A. Hoozemans, „Borgbrieven I. Overzicht van ingekomen personen in het dorp Diessen van 1682–1810”. *Tussen paradijs en toekomst. Nieuwsbrief van de heemkundekring 'Ioannes Goropius Becanus'*, no 37 (april 1994) 28, 18 maart 1733.

450. GAT, Moergestel R 341, f 54^v, 2 maart 1713.

451. GAT, Tilburg N 77, f 315, 24 augustus 1748.

452. GAT, Tilburg N 102, f 123.

453. Hoozemans, „Borgbrieven”, no 37 (april 1994) 28, 17 april 1731.

454. GAT, Hilvarenbeek R 76, f 38, 9 juni 1733; ff 343 en 344^v, 25 oktober 1736. Adriaenssen, *Non omnia possumus omnes*, 239.

455. GAT, OAA Hilvarenbeek R 178, f 266^v, 26 mei 1747.

456. GAT, Hilvarenbeek R 187, f 82, 26 april 1790.

457. Adriaenssen, *Non omnia possumus omnes*, 75.

geworden van minstens drie kinderen, die te Diessen werden begraven op 16 juni 1767, 4 juni 1769 en 28 december 1770. Met name is bekend:

- A. Maria, te Diessen gedoopt op 14 maart 1766.
- 3. Ariaen, te Diessen gedoopt op 20 februari 1736.
- 4. Peter, gedoopt te Diessen op 18 november 1737.
- 5. Maria, te Diessen gedoopt op 9 januari 1739.

De kinderen uit het tweede huwelijk waren:

- 6. Jan, te Diessen gedoopt op 23 oktober 1746. Aldaar is op 5 december 1762 een Jan Machiel Schilders overleden en op 14 december 1770 een naamgenoot begraven.
- 7. Ariaen, te Diessen gedoopt op 2 maart 1748, aldaar overleden op 18 april 1748.
- 8. Peer, te Diessen gedoopt op 18 april 1750, aldaar hegraven op 12 januari 1753.
- 9. Jan, te Diessen gedoopt op 3 januari 1752.
- 10. Pieternel, te Diessen gedoopt op 31 oktober 1753 en daar begraven op 12 maart 1757.
- 11. Paulus, te Diessen op 3 januari 1755 gedoopt.
- 12. Catharina Michiel Schilders⁴⁵⁸, gedoopt te Diessen op 7 juli 1756, trouwde te Hilvarenbeek op 18 januari 1807 met Hendrick Dijkmans te Riel, zoon van Embertus Dijkmans en Cornelia van de Voort, op 1 januari 1755 gedoopt te Hooge en Lage Mierde. Aldaar is zij op 26 mei 1830 overleden.

Xbis. JAN JAN SCHILDERS is in maart 1707 geboren te Hilvarenbeek en trouwde daar op 29 april 1725 met Paulijn Stoffel Naeykens⁴⁵⁹, dochter van Stoffel Claes Naeykens in de Paardenstraat te Hilvarenbeek uit een van zijn huwelijken met Pauwelyn Jans van Arendonck of Maria Cornelis van Goirle. Zij kregen steun van de armentafel.⁴⁶⁰ Te Esbeek, waar hij woonde, kocht hij in 1740 een aanstede met land.⁴⁶¹ Op 24 oktober 1751 hertrouwde hij te Hilvarenbeek met Petronella Nicolaes Pecters⁴⁶², weduwe van Wouter Brokken.

Jan Schilders werd bij zijn eerste vrouw vader van:

- 1. Joanna, geboren te Hilvarenbeek in juni 1727.
- 2. Jan, tweelingbroer van de vorige.
- 3. Cornelis Jan Schilders volgt onder XI op pagina 207.
- 4. Maria Jan Schiklers, te Hilvarenbeek gedoopt op 10 december 1732 met de namen Maria Catharina, trouwde met te Hilvarenbeek op 27 maart 1763 met Willem Adriaan van der Zanden. Bij de doopschrijving van hun dochter Paula op 23 februari 1768 werd hij Willem van den Nieuwenhuysen genoemd.⁴⁶³ Met hun kinderen Adriana, Jan en Paulina vestigden zij zich in 1777 te Diessen.⁴⁶⁴ Te Hilvarenbeek werd zij op 7 januari 1782 begraven. Op 29 september van datzelfde jaar hertrouwde Willem aldaar met Maria Peter Adams.
- 5. Catharina, te Hilvarenbeek geboren eind maart 1735. Vermoedelijk is zij identiek aan Catharina Jan Schilders, die te

458. GAT, Hilvarenbeek R 190, f 208, 5 januari 1807.

459. GAT, Hilvarenbeek R 173, f 9^v, 16 april 1692.

460. GAT, OAA Hilvarenbeek 713, 1728-1729.

461. GAT, OAA Hilvarenbeek 517, f 27^v. Met dank aan Jan van Helvoirt te Esbeek.

462. GAT, Hilvarenbeek R 129, f 47, 1 oktober 1763; f 51, 28 mei 1763.

463. Adriaenssen, *Non omnia possumus omnes*, 347.

464. Hoozemans, „Borgbrieven”, 29, 26 januari 1777.

Hilvarenbeek op 17 september 1769 trouwde met Willem van Gerven en daar op 27 november 1779 overleed.

XI. CORNELIS JAN SCHILDERS, op 20 maart 1729 gedoopt te Hilvarenbeek, vestigde zich op de Haghorst onder Diessen⁴⁶⁵, waar hij op 4 juli 1756 trouwde met Cornelia Lambert van Tilborgh, en overleed aldaar op 5 februari 1798. Cornelia is te Diessen op 8 september 1732 gedoopt als dochter van Lambert van Tilborgh en Maria Smetsers. Zij werd de moeder van:⁴⁶⁶

1. Hendrica, te Hilvarenbeek gedoopt op 19 mei 1757.
2. Paulus Cornelis Schilders, landbouwer in de Waterstraat, werd te Diessen gedoopt op 10 februari 1759 en trouwde op 11 juli 1791 aldaar met Cornelia Jan van Gool. Deze dochter van Jan Cornelis van Gool en Maria van Gils is te Diessen gedoopt op 14 februari 1764. Aldaar is Paulus Schilders op 13 november 1838 overleden. Zijn en Cornelia's kinderen waren:
 - A. Johanna Schilders, te Diessen gedoopt op 25 maart 1792, overleed te Tilburg op 29 mei 1823. Zij had gewerkt als dienstmeid en spinster. Op 22 april 1819 was zij getrouwd met Jan Baptist Donders, verver en wolkammer te Tilburg, aldaar gedoopt op 2 november 1788 als zoon van Jakobus Donders en Johanna Pikorie.
 - B. Cornelis, te Diessen gedoopt op 6 november 1793, aldaar begraven op 19 september 1795.
 - C. Cornelis Schilders, landbouwer in de Waterstraat, is te Diessen gedoopt op 30 december 1797 en overleed aldaar op 27 mei 1871. Te Diessen trouwde hij op 26 april 1835 met Adriana Maria de Bruijn, die daar is gedoopt op 14 juli 1799 en er op 1 maart 1870 overleed. Adriaan de Bruijn en Petronella van Dommelen waren haar ouders. Uit dit huwelijk stammen twee kinderen.
 - D. Marinus Schilders, landbouwer, te Diessen gedoopt op 26 oktober 1799, overleden te Hilvarenbeek op 11 oktober 1873. Hij was daar op 4 april 1842 getrouwd met Johanna Maria Timmermans, dochter van Peter Timmermans en Elisabeth Timmermans, te Hilvarenbeek gedoopt op 26 december 1807 en daar overleden op 22 januari 1867. Zij kregen drie kinderen.
 - E. Peter Schilders, gedoopt te Diessen op 27 maart 1802, werkte in 1825 als dienstbode te Tilburg en was later landbouwer te Baarschot onder Diessen. Daar is hij op 30 augustus 1874 overleden. Op 17 april 1836 was hij te Diessen getrouwd met Johanna Verhoeven, die daar is gedoopt op 4 juni 1809 en er stierf op 10 juni 1862, dochter van de landbouwers Jan Verhoeven en Anna Maria van Reusel. Uit hun huwelijk zijn tien kinderen geboren.
 - F. Maria Catharina Schilders, te Diessen op 29 juni 1806 gedoopt, aldaar op 6 mei 1827 getrouwd met Antonij de Cort en er overleden op 15 september 1853. Antonij,

465. Hoozemans, „Borgbrieven”, 28, 20 september 1756.

466. Kinderen van Cornelis werden te Diessen begraven op 13 november 1770, 27 september 1774 en 10 april 1775.

landbouwer, was te Antwerpen geboren op 24 mei 1804 en overleed te Diessen op 18 augustus 1859. Francis de Cort en Maria de Haert waren zijn ouders.

G. Joannes Schilders, op 6 februari 1808 gedoopt te Diessen, aldaar overleden op 25 oktober 1844.

3. Joanna Maria, te Diessen gedoopt op 15 augustus 1760 en daar als Maria begraven op 27 september 1774.

4. Petronella, te Hilvarenbeek gedoopt op 29 april 1763, aldaar overleden op 10 juli 1764.

5. Joanna, op 4 januari 1765 te Hilvarenbeek gedoopt.

6. Hendrik, te Hilvarenbeek gedoopt op 30 december 1766.

7. Pieter Cornelis Schilders is te Hilvarenbeek gedoopt op 18 augustus 1768 en werd te Diessen begraven op 22 november 1794. Zij was te Hilvarenbeek op 6 maart 1791 getrouwd met Jan Cornelis Pecter de Laat uit Moergestel. Deze hertrouwde te Hilvarenbeek op 7 februari 1796 met Maria Pulskens.

8. Lambert Cornelis Schilders, landbouwer, is op 1 november 1770 te Diessen gedoopt en trouwde aldaar op 15 januari 1809 met Cornelia Peter Vingerhoets, dochter van Peter Vingerhoets bij Maria van Gijssel, te Diessen gedoopt op 28 december 1775 en er overleden op 20 januari 1853. Op 20 augustus 1844 is hij overleden, waar hij onder Baarschot had geboerd. Zij waren de ouders van:

A. Maria Schilders, landbouwster, te Diessen gedoopt op 13 december 1811 en aldaar overleden op 12 augustus 1871. Te Diessen was zij op 24 november 1833 getrouwd met Nicolaas Kuijpers, landbouwer te Baarschot, gedoopt te Hilvarenbeek op 6 augustus 1810, zoon van Adriaan Kuijpers en van Maria Schellekens.

B. Cornelia, te Diessen geboren op 17 maart 1814.

9. Joanna Maria Schilders, te Diessen gedoopt op 3 april 1775 en aldaar overleden op 30 januari 1849. Zij trouwde te Hilvarenbeek op 15 mei 1794 met Peter Jacobus Adriaansen, gedoopt te Diessen op 26 juli 1772 en daar overleden op 30 januari 1849, zoon van Jacob Adriaansen en Johanna Hendrick Michielsens.

10. Jan Cornelis Schilders is te Diessen gedoopt op 11 februari 1778, woonde aldaar aan de Heikant en trouwde er op 4 november 1805 met Maria Catharina van Gool, dochter van Peter van Gool en Maria Verhagen, te Diessen gedoopt op 12 september 1767. Op 18 maart 1845 is hij te Diessen overleden. Uit dit huwelijk:

A. Cornelia Schilders, landbouwster, is te Diessen gedoopt op 6 juli 1806, trouwde aldaar op 11 september 1831 met de boer Wouterus van Korven en overleed er op 7 mei 1853. Haar man was te Diessen op 12 augustus 1799 gedoopt als zoon van Jan van Korven en Johanna van de Ven.

Wordt vervolgd

NIJVER EN NOTABEL GOIRLE

Van Puijenbroek

Afkortingen

BAH	Bisschoppelijk archief 's-Hertogenbosch
GAT	Gemeentearchief Tilburg
OAA	Oud administratief archief
RAH	Rijksarchief 's-Hertogenbosch
SAE	Streekarchief Eindhoven

(Vervolg van p. 137)

VI-1. WILHELMUS VAN PUJENBROEK¹¹⁰, te Hilvarenbeek geboren op 23 september 1871, landbouwer op Gorp, verhuisde in maart 1920 naar Lage Mierde, waar hij overleed op 4 mei 1955. Hij trouwde te Goirle op 20 mei 1902 met Maria Jacoba Paulissen, aldaar geboren op 6 juli 1878 en overleden te Lage Mierde op 26 januari 1925. Zij was een dochter van Cornelis Paulissen en van Johanna Adriaanse.

Hun kinderen waren:

1. Johanna van Puijenbroek, te Hilvarenbeek geboren op 13 september 1903, overleden in het Sint-Elisabethziekenhuis te Tilburg op 16 juli 1971 en begraven te Lage Mierde. Zij trouwde met de landbouwer Jacobus van Gestel, geboren te Lage Mierde op 14 april 1900 en aldaar overleden op 20 november 1982. Hij was een zoon van Jacobus van Gestel en van Petronella van Laarhoven.
2. Maria Jacoba van Puijenbroek, te Hilvarenbeek geboren op 28 februari 1905, overleed ongehuwd in het Sint-Elisabethziekenhuis te Tilburg op 24 juni 1980.
3. Kees van Puijenbroek (Johannes Cornelis), landbouwer, geboren te Hilvarenbeek op 28 oktober 1906, overleed in het Sint-Josephziekenhuis te Eindhoven op 9 februari 1985. Na de uitvaartdienst in de Sint-Lambertuskerk te Vessem werd hij begraven in Hoogeloon. Hij trouwde met Gerardina Vromans, geboren te Hulsel op 11 december 1902, overleden te Eindhoven op 21 februari 1960 en begraven te Hoogeloon. Zij was een dochter van Jacobus Vromans en Petronella van de Sanden.

Kees hertrouwde met Hendrica Legius, weduwe van Petrus Smulders, geboren te Zeelst op 23 september 1914, overleden te Hooge Mierde op 19 november 1969 en begraven te Hoogeloon. Kees van Puijenbroek had negen kinderen.

110. GAT, Gemeentearchief Hilvarenbeek, Bevolkingsregister 1900-1910, Gorp C77/C81. SAE, Gemeentearchief Hooge en Lage Mierde, Bevolkingsregister 1911-1930, no 9.

4. Franciscus, te Hilvarenbeek geboren op 4 september 1908 en aldaar overleden op 20 oktober 1908.
5. Een levenloos geboren jongen: Hilvarenbeek, 12 augustus 1909.
6. Franciscus, te Hilvarenbeek geboren op 27 december 1910 en overleden te Lage Mierde op 23 augustus 1921.
7. Catharina Jacoba Johanna van Puijenbroek is te Hilvarenbeek geboren op 27 juli 1913 en overleed te Lage Mierde op 4 juni 1980. Zij trouwde met Johannes van Rijzingen, die op 26 juni 1908 geboren werd en op 29 juni 1985 overleed.
8. Elisabeth van Puijenbroek is te Hilvarenbeek geboren op 10 februari 1916, overleed in het Sint-Elisabethziekenhuis te Tilburg op 13 januari 1990 en werd begraven in Hilvarenbeek. Met haar man, Wilhelmus Hendrikus van den Bosch, had zij aldaar een landbouwbedrijf in de Beerten. Hij werd geboren te Moergestel op 18 april 1908 en overleed in het Kempisch Verpleeghuis te Bladel op 9 februari 1980. Zijn ouders waren Johannes van den Bosch en Antonia Welte.
9. Johannes, te Hilvarenbeek geboren op 10 februari 1916, overleed aldaar op 11 februari 1916.
10. Johannes van Puijenbroek, landbouwer, is te Hilvarenbeek geboren op 31 december 1918, en overleed in het Sint-Elisabethziekenhuis te Tilburg op 21 januari 1994. Hij trouwde met Joanna Rens en heeft bij haar nageslacht.
11. Cornelia van Puijenbroek, geboren te Lage Mierde op 4 maart 1921, is op 18 februari 1939 overleden te Esbeek, waar zij dienstmeid was bij Antonius Wilborts.

VI-m. JOHANNES CORNELIS VAN PUIJENBROEK¹¹¹, geboren te Hilvarenbeek op 20 april 1876, was landbouwer op Rovert en overleed in zijn geboortedorp op 10 mei 1920. Hij trouwde te Poppel in 1908 met Johanna van Beurden, geboren aldaar op 1 februari 1886 en overleden te Hilvarenbeek op 18 mei 1937, dochter van Adrianus van Beurden en Maria van Eijken. Zij hertrouwde te Hilvarenbeek op 19 januari 1922 met de landbouwer Johannes Henricus de Wit, geboren te Hilvarenbeek op 3 april 1888 en aldaar overleden op 9 oktober 1966, zoon van Hendrik de Wit en van Maria Timmermans.

De kinderen van Johanna van Beurden en Jan Cornelis van Puijenbroek waren:

1. Maria Jacoba van Puijenbroek¹¹², te Hilvarenbeek geboren op 28 februari 1909, was dienstbode te Tilburg toen zij daar op 10 oktober 1936 trouwde met de leerlooier Adrianus Augustinus Maria Coolen, geboren te Tilburg op 31 mei 1909. Zij overleed te Tilburg op 4 augustus 1992.
2. Cornelia Maria Puijenbroek¹¹³, geboren te Hilvarenbeek op 2 februari 1911, werd dienstbode te Tilburg. Zij trouwde te Hilvarenbeek op 15 februari 1936 met de Tilburgse landbouwer Wilhelmus Nouwens, geboren te Oisterwijk op 7 mei

111. GAT, Bevolkingsregister Hilvarenbeek 1900-1910, Gorp C77/C81. Idem 1921-1932, B76.

112. GAT, Bevolkingsregister Tilburg 1921-1939, 90/346, 63/728.

113. GAT, Bevolkingsregister Tilburg 1921-1939, 89/278, 64/629.

1905.

3. Catharina Jacoba, te Hilvarenbeek geboren op 8 juli 1912, aldaar overleden op 3 augustus 1912.
4. Een dood geboren jongen: Hilvarenbeek, 19 september 1915.
5. Cornelis Ludovicus van Puijenbroek¹¹⁴, te Hilvarenbeek geboren op 15 november 1916, was in 1934 boerenknecht in Goirle bij A.W. van Roessel.
6. Wilhelmus Cornelis van Puijenbroek is op 26 maart 1920 geboren te Hilvarenbeek en trouwde met Antonia Hendrika Elisabeth van Riel, met wie hij in Diessen ging wonen. Hij overleed op 29 december 1973 in het Sint-Elisabethziekenhuis te Tilburg. Uit dit huwelijk stamt nageslacht.

V-e. JOANNES CORNELIS VAN PUIJENBROEK¹¹⁵, geboren te Goirle op 26 februari 1824, landbouwer, trouwde te Hilvarenbeek op 12 februari 1849 met Anna Maria Moonen, geboren te Ravels op 21 oktober 1819 als dochter van Peter Moonen en Jacoba Abrahams. De ouders van Anna Maria Moonen kwamen in 1820 naar Hilvarenbeek, waar zij een landbouwbedrijf pachtten op Gorp. Jan Cornelis en zijn vrouw trokken in bij hun schoonouders, waar zij deel gingen uitmaken van een huishouden, bestaande uit de ouders van Anna Maria Moonen, haar man en hun kinderen, hun zwager Jan Moonen, een nicht (Maria Abrahams), een meid en een knecht.

Voor 1863 verhuisde Jan Cornelis van Puijenbroek met zijn gezin naar een boerderij aan het Slibbroek te Hilvarenbeek. Daar overleed hij 24 mei 1894 ab intestato. Zijn weduwe overleed te Hilvarenbeek op 19 juli 1898.

Jan Cornelis liet na zijn dood een landbouwbedrijf na in Hilvarenbeek met een oppervlakte van 26 ha. 46 aren. Onder Goirle bezat hij bovendien nog bijna 9 ha. hooi- en weiland, beemden en heide. De waarde van zijn paard, vee, granen, *werktuigen en lichamelijke goederen* bedroeg f 1750. Ook was er nog een hypotheek ten laste van Piet van Kleinenbreugel ad f 1200 en een vordering zonder interest ten laste van Van Gestel van f 385. Er was een schuld van f 100 aan de artsen Scheidelaar en Van Heusden. Zijn begrafenis kostte f 130. De zuivere waarde, zijnde de onverdeelde helft van de nalatenschap van Jan Cornelis van Puijenbroek, bedroeg f 3952,02.

De kinderen uit dit huwelijk waren:

1. Anna Barbara van Puijenbroek, geboren te Hilvarenbeek op 14 oktober 1849, trouwde aldaar op 21 januari 1878 met de landbouwer Dionysius van Gestel, geboren te Hilvarenbeek op 1 december 1849 als zoon van Peter van Gestel en Alleghonda Jacobs. Hij overleed er 6 december 1932, zijn vrouw op 11 oktober 1934.
2. Petrus van Puijenbroek, volgt onder VI-n op pagina 212.
3. Jacobus van Puijenbroek¹¹⁶, op 26 april 1854 geboren te Hilvarenbeek, landbouwer, woonde in bij zijn broers Jan Baptist en Petrus en overleed ongehuwd te Hilvarenbeek op 30 april 1921.

114. GAT, OAA Goirle 267A.

115. GAT, Not. 1842-1895, N 1727, no 154, 30 december 1851. Bevolkingsregister Hilvarenbeek 1830-1860, Gorp, huis nr 402. Idem 1890-1900, B118, D62, C76. RAH, Memories van successie, kantoor Oirschot 78, 24 mei 1894.

116. GAT, Bevolkingsregister Hilvarenbeek 1900-1910, C79. Idem 1890-1900, B170.

4. Jacoba Antonia van Puijenbroek is te Hilvarenbeek geboren op 27 februari 1857 en stierf te Diessen op 8 september 1933. Zij trouwde te Hilvarenbeek op 9 mei 1881 met Johannes van Gestel, geboren te Hilvarenbeek op 21 januari 1849, zoon van Hendrik van Gestel en van Adriana Janssen. Hij was landbouwer in de Waterstraat te Diessen, waar hij overleed op 12 mei 1929.
5. Jan Baptist van Puijenbroek, volgt onder VI-o op pagina 214.
6. Wilhelmina Cornelia van Puijenbroek¹¹⁷, geboren te Hilvarenbeek op 22 november 1859, was dienstmeid bij de rentenierster Theresia Maria Catharina Sambeek. Op 10 februari 1895 trad zij in bij de zusters Arme Claren te Tilburg. Een jaar later, op 11 maart 1896, verliet zij het klooster. Later woonde zij in de Wouwerstraat in Hilvarenbeek. Zij overleed ongehuwd te Tilburg op 11 augustus 1937.
7. Cornelis¹¹⁸, geboren te Hilvarenbeek op 8 februari 1863, overleed aldaar op 11 april 1864. Hij liet volgens zijn vader geen roerende of onroerende goederen na.

VI-n. PETRUS VAN PUIJENBROEK¹¹⁹, landbouwer, geboren te Hilvarenbeek op 4 mei 1851, kwam door verdrinking om het leven en werd op 19 januari 1934 dood gevonden. Hij trouwde te Hilvarenbeek op 16 januari 1888 met Johanna van Dal, aldaar geboren op 19 april 1856 als dochter van landbouwer Adriaan van Dal en Jacoba Jansen. Johanna van Dal overleed te Hilvarenbeek op 19 juli 1898. Het gezin woonde van 1888 tot 1897 in Biest-Houtakker en vanaf 1897 in het Hilvarenbeekse gehucht de Voort. Petrus van Puijenbroek verhuisde later weer naar Biest-Houtakker, maar toen hij overleed, woonde hij bij zijn ongetrouwde dochter aan de Paardenstraat in Hilvarenbeek.

Zijn kinderen bij Johanna van Dal waren:

1. Adriana Maria van Puijenbroek¹²⁰, te Hilvarenbeek geboren op 17 mei 1889, overleed ongehuwd te Hilvarenbeek in bejaardenhuis De Clossenborch op 6 december 1978. Op haar bidprentje staat de volgende tekst: „Met het heengaan van Jaoneke Puij, zoals zij algemeen bekend stond, verliest onze Beekse gemeenschap en vooral ook de Beekse parochie één van die algemeen bekende types, die jammer genoeg nooit meer terug zullen komen, omdat ze in onze moderne verhoudingen geen kans meer krijgen. Menselijkerwijs mocht zij beschikken over de uitzonderlijke eigenschap, dat zij een groot verstand en wijsheid paarde aan een ijzersterk geheugen. Indien ze de kans had gekregen om te studeren dan was zij wis en zeker gekomen tot een hoge rang in de samenleving en in de wetenschap. Die rang had zij zich toch wel verworven, doch heel en al door haar eigen inzet en ontwikkeling. Zij kwam op niet veel plaatsen doch was wel van alles en iedereen op de hoogte. Zij heeft nooit in de politiek gezeten, doch wist wonderwel wat er zich afspeelde in de Beekse gemeenschap en

117. GAT, Bevolkingsregister 1890–1900 Tilburg, 27/187. Bevolkingsregister Hilvarenbeek 1890–1900, A79. Idem 1921–1932, A197.

118. RAH, Memories van succes-sie, kantoor Oirschot 49, no 95, 11 april 1864.

119. GAT, Bevolkingsregister Hilvarenbeek 1890–1900, C8 en B170. Idem 1900–1910, B188. Idem 1921–1932, A336/A338.

120. J. van Gils, „Een markante figuur uit het geslacht Van Puijenbroek”, *Nieuwsbrief*, nr 17 jrg. 6, maart 1987. 10. BAH, Parochiedossier Sint-Petrus' Banden Hilvarenbeek, de mappen bouwzaken, fundaties en schenkingen. Collectie J. van Gils, brief van J. van Puijenbroek d.d. 12 januari 1995.

stak dan haar gezonde opvatting niet onder stoelen of banken. Zij las niet veel boeken, doch wat zij las, dat wist zij met een uitermate kritisch oog te bekijken en zij gaf dan een beoordeling die haarscherp was. En heel bijzonder als het ging over zaken die met de kerk samenhangen, dan stond zij geheel en al op scherp. Zij heeft in die negentig jaar veel pastoors en kapelaans gekend. Overigens met de nodige eerbied, wist zij van al deze figuren een psycho-analyse te geven, die gewoonlijk wel heel erg raak was. En dat wist zij dan ook wel te uiten, –op correcte wijze–, doch wel recht op de betreffende man af. Met de merkwaardige tinteling van haar ogen en de mysterieuze glimlach mócht zij het ook zeggen en werd het zelfs nog aanvaard ook. De naam ‘Van Puijenbroek’ heeft zij in haar leven geheel bijzonder waargemaakt in de religieuze sfeer. Met een bijna hartstochtelijke ijver heeft zij zeer intens deelgenomen aan al de uitingen van het rijke roomse leven, zoals dat was in haar goede jaren. Zij stond dan voorop als het ging over de behartiging der vrouwelijke functies in het geloof. Vijftig jaar was zij actief lid van de Mariacongregatie, thesaurierster van de Pauselijke Missiegenootschappen, Boerinnenbond, Retraitecomité, kortom op alle terreinen waar de, toen nog niet geëmancipeerde vrouw iets had in te brengen, daar was Jaoneke wel te vinden. Heel deze levenssfeer en wat eruit voortspoot, zaten spijkervast in haar ijzeren geheugen en zij was het wandelende geschiedboek van Beek, overigens niet ingebonden in de meest elegante hand. Ondanks dat zij zeer wel gezegend was met tijdelijke goederen, waren haar eigen levensbehoeften minimaal. Jaoneke moge nu rusten in vrede en het zal haar een feest zijn nu alles te weten, naar Paulus woord: ‘niet in een spiegel en raadselen, maar van aangezicht tot aangezicht.’” Loffeld schrijft over haar: „In haar jonge jaren had zij lang gediend bij rijke lui; die hadden haar goed bedacht met roerend en onroerend goed. Jaoneke was overigens een echte begijn, in die zin dat ze religieus leefde, maar geen afstaud deed van aardse goederen; wel heeft ze er goed mee gedaan, zoals het bouwen van een nieuw Maria-altaar in de Beekse kerk. Ze had hier altijd een vast plaatsje, met zicht op dat altaar. Uit handen van bisschop Bekkers kreeg zij in juli 1957 een oorkonde, toen zij in St. Michielsgestel haar gouden jubileum vierde als missiepropagandiste. Zij was helemaal op de dialoog ingesteld. Zij was geen kwebbel die haar mondje roert, voordat ze weet waar het over gaat. Volgens degenen die haar dikwijls hebben meegemaakt, nam ze zelfs lichamelijk 'n typische luisterhouding aan. Was de ander uitgepraat, dan gaf ze zelf haar kritische visie op mensen en dingen. Tenslotte: in haar testament, dat ze bewaarde in de broodtrommel, zodat het gemakkelijk ontdekt zou worden, zette zij een som vast op de priester die haar zou bedienen, met de toevoeging 'mits

celibatair'. In haar brandkast werd na haar overlijden een met rode lak verzegelde enveloppe gevonden met het opschrift: 'door de zeereerwaarde heer pastoor te openen. Bevat geen geld, alleen mededelingen'. In de brief deelde zij mee dat het Maria-altaar in de Beekse kerk in 1926 door haar geschonken was 'ter herinnering aan mijn moeder die een vurig Mariaver-eerster was'. Tot slot van deze brief wenste zij het kerkbestuur 'tot weerziens in de hemel, waarin naar ik hoop, wij allen nog geloven'. In het bisschoppelijk archief is niets over deze schenking te vinden.¹²¹ Wel dat er in 1926 in de kerk een altaar geplaatst werd door het atelier J. Custers uit Stratum.

2. Jan Cornelis van Puijenbroek¹²², geboren te Hilvarenbeek op 21 maart 1891, was landbouwer te Biest-Houtakker en trouwde te Hilvarenbeek op 15 oktober 1922 met Adriana Abrahams, aldaar geboren op 10 april 1897 en overleden te Biest-Houtakker op 24 april 1934. Zij was een dochter van Jan Antonie Abrahams en Maria Hesselmans. Haar weduwnaar overleed te Biest-Houtakker op 8 november 1970. Uit dit huwelijk stamt nageslacht.
3. Jacoba van Puijenbroek, geboren te Hilvarenbeek op 30 mei 1892, trad op 2 november 1919 in bij de Zusters van Liefde van O.L.V. Moeder van Barmhartigheid en werd op 14 mei 1924 geprofest. Haar kloosternaam was zuster M. Irena. Zij overleed in het Theresiaklooster te Diessen op 14 maart 1968.
4. Maria van Puijenbroek¹²³, geboren te Hilvarenbeek op 28 september 1893, is overleden in het Theresiaklooster te Diessen op 4 april 1961. Zij trad op 29 april 1923 in bij de Zusters van Liefde van O.L.V. Moeder van Barmhartigheid in Tilburg, waar zij op 13 mei 1927 geprofest werd als zuster M. Gen-rosa.

VI-o. JAN BAPTIST VAN PUIJENBROEK¹²⁴, landbouwer, is te Hilvarenbeek geboren op 27 februari 1857 en trouwde te Hilvarenbeek op 8 januari 1893 met Johanna Maria Wilborts, geboren te Esbeek op 10 februari 1862, dochter van Antonie Wilborts en van Antonetta van Laarhoven. Het paar ging wonen in de boerderij van haar ouders, die een jaar eerder waren overleden. Deze boerderij stond in het gehucht 't Dun. Daar overleed Johanna Maria Wilborts reeds op 29 september 1893, na bevallen te zijn van een doodgeboren tweeling.

Jan Baptist van Puijenbroek hertrouwde te Hooge en Lage Mierde op 7 april 1894 met Maria Petronella Veron, geboren te Lage Mierde op 24 januari 1862, landbouwster, dochter van Franciscus Veron en van Antonetta Naaijken.

In de jaren 1898-1899 werd de boedel van de ouders van Jan Baptist gescheiden. Van zijn broer Jacobus van Puijenbroek ontving hij f 200, zijnde zijn aandeel in een schuldbekentenis van f 1200 ten laste van de klompenmaker Piet van Kleinenbreugel uit

121. F. Loffeld, „De drie Puijen”, *Goirles Belang* (8).

122. GAT, Bevolkingsregister Hilvarenbeek 1921-1932, A338.

123. *Nieuwe Tilburgsche Courant*, 3 mei 1927.

124. *Tilburgsche Courant*, 29 januari 1899. GAT, Bevolkingsregister Hilvarenbeek 1890-1900, D62, C76. Idem 1900-1910, C79, 1921-1932, B84. Not. Hilvarenbeek 149, no 111, 15 september 1898; no 18/21, 9 en 16 februari 1899.

Hilvarenbeek. De onroerende goederen van zijn ouders, Jan Cornelis van Puijenbroek en Anna Maria Moonen, werden in februari 1899 verdeeld in 17 kopen, publiek te koop aangeboden. Naast een boerderij bestonden de aangeboden goederen uit ruim 36 ha. bouw-, weiland en heide, gelegen in de gemeenten Hilvarenbeek en Goirle. Jan Baptist werd voor f2510 eigenaar van koop vier, zijnde de massa van de kopen een, twee en drie. Hij werd eigenaar van het huis met stalling, schuur, bouw- en weiland en heide op Breehees, een Hilvarenbeeks gehucht, en onder Goirle van bouw- en weiland *de Zoi* en weiland *het Hulseveld*. De totale oppervlakte van zijn koop bedroeg ongeveer $12\frac{1}{2}$ ha.

In 1899 verhuisde het gezin naar het gehucht Breehees, dat kerkelijk deel uitmaakt van de parochie Sint-Jans Onthoofding te Goirle. Tot dan woonde het op de boerderij van zijn zwager Johannes van Gestel.

Jan Baptist van Puijenbroek overleed op Breehees op 30 oktober 1928. Mieke Veron overleed aldaar op 14 juni 1946. Hun kinderen waren:

1. Kees van Puijenbroek (Johannes Cornelis), te Hilvarenbeek geboren op 11 januari 1895, landbouwer en gildebroeder, verhuisde op negenenvijftigjarige leeftijd van Esbeek naar Berkel-Enschot om daar een groter boerenbedrijf te beginnen. Lange tijd was hij de oudste inwoner van Berkel-Enschot. Hij overleed te Tilburg op 4 juni 1991 en werd begraven in Oisterwijk. Hij trouwde Anna Cornelia van Doormaal, geboren te Hilvarenbeek op 29 juni 1901 en overleden te Tilburg op 26 april 1967. Ook zij werd begraven in Oisterwijk. Haar ouders waren Josephus van Doormaal en Nicolasina de Kort, landbouwers aan de Beerten. Uit haar huwelijk met Kees van Puijenbroek stamt nageslacht.
2. Antoinetta Maria van Puijenbroek, geboren te Hilvarenbeek op 25 september 1896, overleed aldaar 29 oktober 1969. Zij trouwde te Hilvarenbeek op 1 februari 1921 met de landbouwer Antonius Abrahams, aldaar geboren op 2 februari 1895 en overleden op zijn verjaardag in 1979, zoon van Jan Antonie Abrahams en van Maria Hesselmans. Hij was lid van het Beekse Sint-Sebastiaangilde.
3. Frans van Puijenbroek (Petrus Franciscus), geboren te Hilvarenbeek op 21 september 1898, landbouwer op Breehees, overleed aldaar op 28 februari 1977. Hij trouwde te Goirle op 3 januari 1933 met Petronella Johanna Maria Moonen, geboren aldaar op 22 september 1901 en overleden op Breehees op 12 oktober 1972, dochter van Cornelis Peter Moonen en van Maria Cornelia van Erven. Uit dit huwelijk stamt nageslacht.
4. Piet van Puijenbroek (Petrus Jacobus) is op 15 januari 1901 geboren te Hilvarenbeek, was landbouwer op Breehees en overleed in het Sint-Elisabethziekenhuis te Tilburg op 1 september 1977. Hij trouwde te Goirle op 21 april 1936 met

Petronella Cornelia Botermans, geboren te Tilburg op 21 september 1903 en aldaar overleden op 26 juni 1972, dochter van Antonie Botermans, pachter van het huis Ter Loo te Goirle, en van Maria Aldegonda van Hees. Piet en zijn vrouw werden begraven te Hilvarenbeek. Zij hebben nageslacht.

5. Maria Cornelia van Puijenbroek is te Hilvarenbeek geboren op 27 februari 1903 en overleed te Goirle op haar verjaardag in 1975. Zij trouwde aldaar op 14 april 1931 met de landbouwer Johannes Petrus Moonen, geboren te Goirle op 18 december 1902 en aldaar overleden op 20 maart 1978, zoon van Cornelis Petrus Moonen en van Maria Cornelia van Erven.
6. Sjaak van Puijenbroek (Johannes Jacobus), geboren te Goirle op 17 juni 1904, landbouwer op de ouderlijke boerderij op Breehees, trouwde met Johanna (Anneke) van den Bosch, geboren te Moergestel op 15 juni 1905 en overleden te Goirle op 27 maart 1982. Zij was een dochter van Jasper Adriaan van den Bosch en van Johanna Vriens. Uit dit huwelijk stamt nageslacht.
7. Anna Elisabeth, geboren te Hilvarenbeek op 12 februari 1907 en daar overleden op 20 maart 1908.
8. Anna Elisabeth, te Hilvarenbeek geboren op 4 mei 1908, aldaar overleden op 8 mei 1908.

Vbis. WILLEM VAN PUIJENBROEK¹²⁵, geboren te Goirle op 8 april 1821, was als herbergier huurder van een gedeelte van Het Pannenhuis bij de kerk. Daarnaast waren zijn beroepen linnenfabrikant, 'reizend agent' en timmerman. Onroerende goederen bezat hij niet en verder is er weinig over hem bekend. Van Nicolaas Prinsen leende hij f500, —een vordering zonder bewijs—, en nadat Het Pannenhuis als klooster in gebruik zou worden genomen verkocht hij publiek zijn inboedel, bestaande uit onder meer herberggerief en een grote partij tafels, stoelen, glaswerk en sigaren. De opbrengst was f199.

Willem trouwde te Goirle op 30 juli 1852 met Adriana Spapens¹²⁶, aldaar geboren op 9 november 1822 als dochter van Peter Spapens en Johanna van Gorp, een zus van burgemeester Van Gorp. Zij overleed te Goirle op 21 oktober 1891. Willem van Puijenbroek overleed aldaar op 7 december 1888. De kinderen van Adriana Spapens waren:

0. Louisa Spapens¹²⁷, een onwettig kind, dat niet erkend werd door Willem van Puijenbroek, is te Goirle geboren op 10 maart 1849. Door de moeder werd het kind pas erkend op 11 april 1871. Van de erkenning werd aangifte gedaan door de wever Hendrik van de Ven en de veldwachter Adriaan Brekelmans. Zes dagen later trouwde Louisa Spapens met dienstplichtig soldaat Willem van Erven, geboren te Goirle op 24 januari 1847, zoon van Jan Baptist van Erven en van Johanna Maria Santegoets. Willem van Erven overleed te Goirle op 6 februari 1912. Zijn beroep was toen linnenwever. Zijn vrouw vertrok

125. GAT, N 362, no 71 17 april 1879. RAH, Memories van successie, kantoor Tilburg 1860.

126. J. van Gils, „Spapen is de zoon van de paap”, *De Brabantse Leeuw*, XXIX (1980) 53.

127. GAT, Bevolkingsregister Tilburg 1910–1920, 47/45, 62/40. Idem 1921–1939, 73/63.

een jaar later naar Tilburg, waar zij werd opgenomen in het gezin van haar dochter Adriana Smeulders-van Erven. In datzelfde jaar keerde zij terug naar Goirle. Via Tilburg verhuisde zij in 1919 naar Oisterwijk. Uiteindelijk werd zij opgenomen in het Sint-Jozefgesticht te Tilburg, waar zij op 14 april 1927 overleed.

1. Elisabeth van Puijenbroek¹²⁸, geboren te Goirle op 3 juni 1853, trouwde aldaar op 4 mei 1874 met de wever en tapper Peter van de Pol, geboren te Goirle op 4 augustus 1848 en aldaar overleden op 29 mei 1882. Zijn ouders waren Theodorus van de Pol en Johanna Cornelia van den Hout. Voor de aankoop van zijn herberg De Gouden Engel, later kortweg Den Engel genaamd, leende Peter van de Pol f 800 van Willem van Puijenbroek, een neef van zijn vrouw. Na zijn overlijden werd de nalatenschap getaxeerd op een bedrag van f 2205. De onroerende goederen bestonden uit onder andere een biljart, drie tafels, vijftientwintig stoelen en een buffet in de herbergkamer. Er was nog geld te vorderen van H. Brom, Th. Witters en Van Dorenbal, *allen commiesen*, wegens geleverde drank. Hierbij staat aangetekend: *van betaling zal wel niets terecht komen*.

Bet Puij, zoals zij in de wandeling genoemd werd, hertrouwde te Goirle op 23 april 1883 met haar achterneef Hendrik van Puijenbroek, koopman, geboren te Goirle op 29 mei 1853, zoon van Adriaan van Puijenbroek en van Maria van Besouw. Hij overleed te Goirle op 3 september 1936, zijn vrouw op 26 mei 1934.

2. Johanna Maria van Puijenbroek¹²⁹, op 14 mei 1855 geboren te Goirle, overleed te Hapert op 21 december 1890. Zij trouwde te Goirle op 13 augustus 1876 met de rijksveldwachter Cornelis Jansen, woonachtig te Woensel, geboren te Alphen en Riel op 21 januari 1847, zoon van Marinus Jansen en van Joanna van der Voort.

Jansen hertrouwde te Goirle op 12 mei 1891 met Johanna Maria van de Pol, aldaar geboren op 19 december 1846 als dochter van Theodorus van de Pol en Johanna Cornelia van den Hout. Zij was weduwe van Peter Cornelis van Iersel en Adriaan Spapens. Cornelis Jansen was toen rijksveldwachter te Hapert. Hij overleed te Goirle op 14 april 1927. Johanna Maria van de Pol overleed aldaar op 24 januari 1922.

Toen Johanna Maria van Puijenbroek in 1890 te Hapert *ab intestato* overleed, liet zij een zuiver vermogen van f 1574, 58 na, bestaande uit de helft van het meubilair, een partij aardappelen, een geit, kippen, stro en mest. Verder de onverdeelde helft van een groot aantal schuldvorderingen en een tegoed bij de rijkspostspaarbank. De kosten van haar begrafenis bedroegen f 60.

3. Adrianus Hubertus van Puijenbroek, volgt onder VI-p op pagina 218.

128. GAT, N 361, no 121, 25 mei 1878. N 517, no 61, 11 april 1883. RAH, Memories van successie, kantoor Tilburg 99, 25 november 1882. J. van Gils, „De Goirlese takken van de familie van de Pol”, *De Brabantse Leeuw*, XXXI (1982) 10.

129. RAH, Memories van successie, kantoor Oirschot 74, no 183, 21 juli 1891: de vorderingen bedroegen f 400 van de rooms-katholieke kerk te Woensel, f 200 van Johanna Strijbos te Acht, f 160 van Peter Dekkers te Duizel, f 100 van Hendrik Strijbos te Acht, f 800 van Caspar Dekkers te Gestel en f 800 van Cornelis Huijbers te Tongelre. Het tegoed bij de spaarbank bedroeg totaal f 261,39.

4. Hendrikus, geboren te Goirle op 16 februari 1859 en daar overleden op 7 april 1860.
5. Hendrikus van Puijenbroek, te Goirle geboren op 24 september 1860, overleed aldaar op 5 mei 1906. Hij bleef ongehuwd en was magazijnknecht van beroep.
6. Jan Baptist van Puijenbroek¹³⁰, te Goirle geboren op 15 mei 1862, trad op 19 juni 1890 in bij de minderbroeders-capucijnen.¹³¹ Bij zijn professie in 1893 ontving hij de kloosternaam broeder Gabriel. Hij overleed te Nijmegen 29 november 1934. In 1890 was A.H. van Puijenbroek benoemd tot 'brandmeester bij de grote brandspuit wegens vertrek van zijnen broeder J.B. van Puijenbroek'. In het klooster, onder andere in Babberich, fungeerde Jan Baptist als timmerman, kok, schoenmaker, kleermaker en dergelijke. Buiten het klooster reisde hij veel rond als 'termijnbroeder'.
7. Anna Maria van Puijenbroek¹³², geboren te Goirle op 19 juli 1864, trouwde daar op 10 september 1883 met de wever en meesterknecht Franciscus Tra, geboren te Moergestel op 2 juni 1859, zoon van Peter Tra en van Hendrika van Esch. Ant Puij overleed te Goirle op 20 maart 1926, haar man op 7 mei 1927. Hij was lid van het rooms-katholieke kerkkoor, directeur van harmonie Oefening en Uitspanning en onderscheiden met de huisorde van Oranje-Nassau.

VI-p. ADRIANUS HUBERTUS VAN PUIJENBROEK¹³³, te Goirle geboren op 8 mei 1857, timmerman en brandmeester, verhuisde in 1886 naar Berkel, waar hij op 24 augustus van dat jaar trouwde met Huberta Reijnen, geboren te Berkel op 17 juli 1859 als dochter van Joannes Reijnen en Johanna Maria van Opstal. In 1889 verhuisde het gezin naar Goirle, waar Huberta Reijnen op 20 januari 1916 overleed. Haar man overleed aldaar in het Sint-Elisabethgesticht op 23 april 1946.

In 1892 werd Adrianus Hubertus van Puijenbroek veroordeeld tot een boete van f 15, omdat hij in de herberg van Van de Ven in Goirle Johannes Theodorus Witters met een bierflesje op zijn hoofd had geslagen. De beklaagde verklaarde tijdens de rechtszitting: „*Ik ben reeds lang kwade vrienden met Witters, die me steeds achterna zit om een oude liefdesgeschiedenis.*”¹³⁴

Zijn kinderen bij Huberta Reijnen waren:

1. Adriana Maria van Puijenbroek, geboren te Berkel-Enschot op 19 april 1888, trouwde te Goirle op 26 juli 1915 met Joannes Mathias Cornelis van Vugt, wever, geboren te Tilburg op 22 mei 1882 en aldaar overleden op 31 juli 1955. Zijn ouders waren Martinus van Vugt en Adriana Aben. Adriana Maria van Puijenbroek overleed te Tilburg op 22 september 1967.
2. Joannes Wilhelmus van Puijenbroek¹³⁵, geboren te Berkel-Enschot op 21 juni 1889, overleed te Tilburg op 21 november 1961. Hij was wagenmaker en timmerman van beroep en trouwde te Tilburg op 2 mei 1916 met Maria Catharina van

130. GAT, OAA Goirle 53, ongefol., 21 juli 1890. Loffeld, „De drie Puijen” (4).

131. GAT, Bevolkingsregister Goirle 1890–1900, 35/26: Jan Baptist van Puijenbroek, capucijn, vertrok in 1892 van Tilburg naar Terheijden.

132. H.W. Janson, *Bijdrage tot de geschiedenis van Goirle* (Voorhout, 1953) 207. *Koninklijke Harmonie Oefening en Uitspanning. Goirle, 1878–1978* (z.pl., z.d.) ongefol.

133. GAT, OAA Goirle 167a. Loffeld, „De drie Puijen” (4).

134. RAH, Arrondissementsrechtbank Breda 212, rolnr 517, 2 juni 1892.

135. GAT, Bevolkingsregister Tilburg 1921–1939, 25/18, 60/234.

Boxtel, geboren te Tilburg op 24 september 1884 en aldaar overleden op 15 juni 1944. Zij was een dochter van Adrianus van Boxtel en Anna Catharina van Meurs. Van april 1926 tot maart 1927 woonde het echtpaar in Maasbree. Zij hadden geen kinderen.

3. Wilhelmina Maria Anna, geboren te Goirle op 5 mei 1892 en aldaar overleden op 16 oktober 1892.
4. Petrus Johannes Josephus van Puijenbroek¹³⁶, geboren te Goirle op 4 juni 1893, overleed in het Sint-Elisabethziekenhuis te Tilburg op 22 december 1955. Hij trouwde te Goirle op 24 januari 1921 met Maria Elisabeth Versteeden, aldaar geboren op 26 februari 1895 en er overleden op 12 januari 1975, dochter van de stoker Cornelis Versteeden en van Anna Cornelia Meijvis. Pierre van Puijenbroek was timmerman van beroep en begon daarnaast in 1936 een café aan de Kloosterstraat in Goirle. Uit dit huwelijk stamt nageslacht.
5. Wilhelmus Adrianus Josephus van Puijenbroek¹³⁷, geboren te Goirle op 8 november 1895, was linnenwever van beroep. Hij trouwde in zijn geboorteplaats op 14 juni 1920 met de fabriekswerkster Johanna Cornelia Josephina van Besouw, geboren te Goirle op 8 maart 1896, dochter van de cocoswever Johannes Woutherus van Besouw en van Adriana Vermeulen. Uit dit huwelijk stamt nageslacht.

Het gezin verhuisde op 4 augustus 1936 naar Tilburg, waar Van Puijenbroek katoenwever werd. Hij overleed aldaar op 28 december 1986. Zijn vrouw overleed in Tilburg op 26 februari 1978.

6. Cornelis Petrus van Puijenbroek¹³⁸, geboren te Goirle op 17 februari 1897, stukkenverver van beroep, verhuisde in 1924 naar Tilburg, waar hij op 18 augustus van dat jaar trouwde met Cornelia Petronella Louisa van Vugt, geboren te Tilburg op 4 november 1894, dochter van Marinus van Vugt en van Adriana Aben. Hij overleed te Kaatsheuvel op 9 oktober 1977. Toen was hij weduwnaar van Cornelia van Vugt en van Gerda Vos. De laatste zag het levenslicht in Hilversum op 6 november 1905 en overleed te Tilburg op 22 oktober 1970. Uit het huwelijk met Cornelia van Vugt stamt nageslacht.
7. Adrianus Hendrikus Petrus van Puijenbroek, geboren te Goirle op 8 juli 1900, fabrieksarbeider, trouwde te Tilburg op 16 januari 1926 met Jacoba Josefina van de Wouw, aldaar geboren op 10 maart 1899 en overleden te Goirle op 14 januari 1984. Haar ouders waren Franciscus van de Wouw en Wilhelmina Graafmans. Haar man overleed in het Sint-Elisabethziekenhuis te Tilburg op 31 augustus 1974. Uit dit huwelijk stamt nageslacht.

136. GAT, OAA Goirle 1229. E. Bro. „Legendarisch 'menneke Puij' startte horecabedrijf in crisisjaren". *Goirles Belang* XII (1986), aflevering 4 juni.

137. GAT, OAA Goirle 167a. Burgerlijke Stand Tilburg 1921–1939, 64/986.

138. GAT, Bevolkingsregister Tilburg 1921–1939, 69/549.

VERMAAT-VARREMAET UIT HOEVEN EN OUD-GASTEL

A.M. BOSTERS

Afkortingen

SAZ	Streekarchief Zevenbergen
RAH	Rijksarchief 's-Hertogenbosch

In West-Brabant komt de achternaam Vermaat nog in diverse plaatsen voor. Ook wordt de familienaam Vermaat aangetroffen op de Zuid-Hollandse eilanden.¹ Dit betreft echter een geheel andere familie.

De West-Brabantse Vermaten zullen veelal afstammen van de Vermaats, die in de zestiende en zeventiende eeuw voorkomen onder Hoeven en Oud-Gastel. Tot en met de achtste generatie (VIII) wordt de familie in dit bestek beschreven. Nakomelingen kunnen onder andere door middel van de registers van de burgerlijke stand aansluiting op deze genealogie vinden.

Rond het midden en in de tweede helft van de achttiende eeuw zijn leden van de familie verhuisd naar verschillende plaatsen in West-Brabant, zoals Steenberg, Fijnaart, Dinteloord, Halsteren en Bergen op Zoom. Ook in Rotterdam vestigden zich eind achttiende eeuw familieleden.

De familienaam werd in het verleden verschillend geschreven. De volgende variaties komen voor: Vaeremaet, Varremaet, Varensmaed, Vaarmaat, Vaermaet, Vermaet, Fermaet, Ferremaeten, Verremaeten en Voormaat. In de burgerlijke stand werd ten slotte de benaming Vermaat aangehouden.

De oudste stamvader was:

I. CORNELIS VAERMAET, geboren omstreeks 1500. Hij had een zoon Jacob Cornelis Vaeremaet, die volgt onder II op pagina 220.

II. JACOBUS CORNELIS VAEREMAET, geboren omstreeks 1525. Op 21 mei 1574 verzocht Anthonis Pieters uit naam van de *cappelanye van Breda* panding op goederen van de weduwe van Jacob Cornelis die men noemde Vaeremaet, gelegen op de *Haensberg*, voor 6 viertel rogge per jaar.²

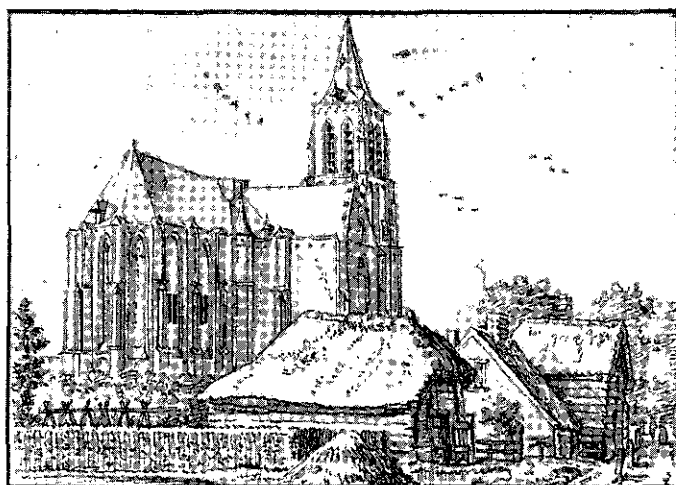
Zijn zoon Christoforus volgt onder III op pagina 220.

III. CHRISTOPHORUS JACOBS VAEREMAET, geboren rond 1560, overleden in 1604. In dit overlijdensjaar werd door Marinus Jacobsen als voogd en Cornelis Mathijssen als toeziend voogd over de weeskinderen van Stoffel Jacobs Vaeremaet koopdag gehouden van

1. H. Kits Nieuwenkamp, *Nederlandse Familiewapens* (2 dln; Haarlem, 1936) I, 54-58; II, 103-105.

2. SAZ, Etten-Leur R 348, ongef., 21 mei 1574. Met dank aan de heer J.L. Rijnsdorp te Hattem, die mij over dit gegeven informeerde.

Tekening van Abraham de Haen. Uit:
Brabant-collectie van de KUB.

percelen koren te velde, boekweit, gerst, haver en vlas, alsook van de wagens, ploegen, karren en paarden.³ Op 20 december 1607 werd de staat en inventaris van de goederen van Stoffel Jacobsen Vaermaet en zijn huisvrouw Anna Mathijssen opgemaakt. Hun met name genoemde kinderen Jacob, Cornelis en Geert werden een stede met huis, hof, land, grond en weilanden op 't *Bosschenhooft* toebedeeld, die hun vader destijds had gekocht van Stoffel Cornelissen. Tevens viel hen een stedeken land toe op de Haenberg, want ook daar had Stoffel Vaermaet zijn bezit.⁴ De slotsom van de boedel was dat er meer uitgaven dan ontvangsten waren.⁵

In verband met de koop van de stede op Bosschenhooft hieven Stoffel Cornelissen en Govaert Diericks de som van 50 gulden, zijnde de rente van erfpenningen in verband met de koop. Zoon Jacob Stoffel Vaermaets kwam als voogd van de onbejaarde weeskinderen tot een minnelijk akkoord in verband met deze 50 gulden.⁶

Cornelis Mathijssen stelde zich als voogd over de weeskinderen van Stoffel Jacobsen Vaermaet borg voor Adriaen Cornelisse Stoops en Adriaen Cornelissen Meussen als koper van een stede te Etten op de Haensberg.⁷

Christoforus Jacobs Vaeremaet was in het jaar 1584 gehuwd met Anna Mathijssen, dochter van Matthijs Cornelis en Geerdyne (Geertruid) Hendrik Jacob Meusdochter.⁸ Hij had bij haar drie zoons:

1. Jacob Stoffelen Varremaet, volgt onder IV-a op pagina 221.
2. Cornelius Stoffelen Vaeremaet, volgt onder IV-b.
3. Geeraard Stoffelen Vaeremaet, volgt onder IV-c.

IV-a. JAKOB STOFFELEN VARREMAET, geboren omstreeks 1589, verkocht in 1610 met zijn broer Cornelis en Cornelis Mathijs als voogd over het jongste weskind van Stoffel Jakobs Vaeremaet een gemet land onder Etten.⁹ Op 30 augustus 1616 verkocht hij aan Henrick Thonissen Schouw en Henrick Haspels het derde deel van een stede van zijn broer Cornelis Stoffel Vaermaet.¹⁰

3. SAZ, Hoeven R 566, juli 1604 en 9 augustus 1604.
4. SAZ, Etten-Leur R 368, 12 maart 1610.
5. SAZ, Hoeven R 242.
6. SAZ, Hoeven R 208, 12 maart 1611.
7. SAZ, Hoeven R 208, 7 januari 1613.
8. Mededeling van mr J.L. Rijnsdorp.
9. SAZ, Etten-Leur R 368, 23 december 1610.
10. SAZ, Hoeven R 94.

Hij was gehuwd met Pierken Piers en had uit dit huwelijk zeker vijf kinderen:

1. Christoffel Jacobs Varemaet, gedoopt te Hoeven op 7 februari 1621, vermoedelijk in 1660 aldaar overleden, omdat dan sprake is van het sterfhuys en de boedelverdeling van Stoffel Jacobs Varemaet. Pieter Jacobs Vaeremaet werd voogd over zijn weeskinderen Janneken en Pieternelleken. Zijn echtgenote *Cornelia Cornelisse Hagens bleef in het volle bezit van de boedel onder de bepaling de schulden te betalen, de twee kinderen te alimenteren en hen hij achttienjarige leeftijd de som van 25 gulden uit te reiken.*¹¹

Hij huwde met Cornelia Cornelisse Hagens. Hun kinderen waren:

- A. Pieternelleken, gedoopt op 26 augustus 1654 te Hoeven.
 - B. Cornelius, gedoopt op 2 oktober 1656 te Hoeven, jong gestorven.
 - C. Janneken Varemaet, gedoopt op 20 juni 1659 te Hoeven, begraven aldaar op 21 november 1727. Zij was te Hoeven op 17 april 1694 gehuwd met Francois Cornelissen Stevens, 'jongman', geboren te Oudenbosch.
2. Petrus Jacobs Varemaet, volgt onder V-a op pagina 222.
 3. Simon Jacobs Varremaet, volgt onder V-b op pagina 225.
 4. Teuutje Jacobs Vaeremaet, begraven op 6 mei 1661 te Oud-Gastel.
 5. Tanneken Jacobssen Vaermaet werd hegraven te Hoeven op 26 november 1678. Zij huwde in de eerste echt met Gerridt Aardsen en hertrouwde op 3 maart 1663 te Hoeven met Jan Cornelisse Clercq, weduwnaar van Neeltjen Domus Bijlens. In het jaar 1670 vond de liquidatie plaats tussen Tanneke Jacobs Vaermaet, weduwe van Jan Cornelisse Clercq, en Jan Adams cum suis.¹²

V-a. PETRUS JACOBS VAREMAET is geboren omstreeks 1630 en werd begraven op 27 februari 1689 te Hoeven. Hij bekende op 1 augustus 1662 de som van 100 carolusgulden schuldig te zijn aan Adriaan Balten Lingenaars.¹³ Op 20 oktober 1664 bekende bij 160 carolusgulden schuldig te zijn aan Dirck Willem Anensten onder verband van zijn huis, hof en erf, gelegen in de Bovenstraat te Hoeven.¹⁴ Hij verkocht zijn huis in de Bovenstraat met ongeveer een gemet land aan Adriaen Janssen Capoen voor de som van 272 gulden.¹⁵

Petrus huwde in de eerste echt met Heyltien Jans en hertrouwde op 7 juni 1659 te Hoeven met Lysbet Hendrickx Crijnse, een te Hoeven geboren jongedochter. In derde echt huwde hij op 25 augustus 1662 te Oudenbosch met *Digna Adriaensen van den Eynde*.

Na zijn overlijden werd door Adriaen Willems Hopstaken als voogd over het weeskind Magdalene Jacobs Vaermaet rekening en bewijs van de boedel gegeven.¹⁶ De kinderen stammen uit het derde huwelijk:

11. SAZ, Hoeven R 684, 22 oktober 1660.

12. SAZ, Hoeven R 686.

13. SAZ, Hoeven R 212, f 119.

14. SAZ, Hoeven R 212, f 136.

15. SAZ, Hoeven R 522, f 12, 12 mei 1667.

16. SAZ, Hoeven R 442, 7 november 1690.

1. Jacobus Peeterssen Varremaet, gedoopt op 3 augustus 1663 te Hoeven, begraven aldaar op 28 januari 1740. Hij huwde op 30 mei 1694 te Hoeven met Maria Janse Kerstens, die aldaar werd begraven op 26 januari 1726. Uit dit huwelijk:
 - A. Petrus, gedoopt op 18 juli 1695 te Hoeven.
 - B. Petronilla, gedoopt op 5 juli 1696 te Hoeven, begraven aldaar op 9 december 1731.
 - C. Jacobus, gedoopt op 7 augustus 1698 te Hoeven.
 - D. Joanna, gedoopt op 27 mei 1703 te Hoeven.
 - E. Anna, gedoopt op 27 mei 1703 te Hoeven.
 - F. Adrianus, gedoopt op 23 januari 1707 te Hoeven.
2. Adriana, gedoopt op 21 november 1664 te Hoeven.
3. Petronella, gedoopt op 1 september 1667 te Hoeven.
4. Magleentje Peeters Varremaet is geboren omstreeks 1668 en werd begraven te Oud- en Nieuw-Gastel op 6 januari 1704. Zij was aldaar gehuwd op 7 oktober 1690 met Jacob Aartsen, jongman van Oudenbosch.
5. Stoffel Peterse Varremaet, geboren omstreeks 1670. Na het overlijden van zijn tweede echtgenote Adriaentje Pieters de Backer werd de staat en inventaris van de boedel opgemaakt. Toeziende voogden over hun twee kinderen Martijntje en Adrianus waren Pieter Bartels en Jacob Vaeremaet. Tot de boedel behoorden onder meer twee melkkoeien, een kalf, drie karren hooi, de turf en mestput, een bed, een kast, ijzeren potten, een melkton en een boterschotel, vijf *geleije schotels*, een tafeltje, een trog, een rek en een koekepan. Afsproken werd dat Stoffel Vaermaet in het volle bezit van de boedel zou blijven onder de belofte de schulden te betalen en de twee kinderen op te voeden en op hun twintigste jaar ieder 3 gulden te geven ter voldoening van hun moederlijke goed.¹⁷

Stoffel Vaermaet had het achttiende perceel land van de dorpsarmen van Hoeven in pacht.¹⁸ Op 12 juli 1752 verkocht hij een huisje en erf op 't *Moleneijnt* te Hoeven aan Willem Cocx.¹⁹

Stoffel huwde drie keer. In de eerste echt trad hij op 21 februari 1694 te Hoeven met Sijken Domen Bauwens (Lucia), gedoopt op 27 maart 1673 te Hoeven, begraven aldaar op 19 januari 1697, dochter van Domes Baudewijns en van Elisabetha Jans. In de tweede echt trad hij op 2 juni 1697 te Hoeven met Adriana Peters de Backer, begraven op 23 september 1701 te Hoeven. Zijn derde huwelijk sloot hij op 23 december 1704 te Hoeven met Maria Willemse Suyckerbuyck, begraven op 28 oktober 1748 te Hoeven.

Uit het eerste huwelijk:

- A. Petronella, gedoopt op 15 januari 1695 te Hoeven. In het jaar 1713 ontving zij een nalatenschap van haar tante Antonetta Domis, een zuster van haar moeder Sijken Domis. Daarvoor had zij echter een akte van autorisatie

17. SAZ, Hoeven R 214, 20 oktober 1704.

18. SAZ, Hoeven R 222, f 52.

19. SAZ, Hoeven R 528.

van de weeskamer nodig.²⁰

B. Thomas, gedoopt op 13 maart 1696 te Hoeven.

Uit het tweede huwelijk:

C. Martina, gedoopt op 19 november 1698 te Hoeven.

D. Adrianus, gedoopt op 5 maart 1700 te Hoeven.

Uit het derde huwelijk:

E. Adriana, gedoopt op 20 juli 1705 te Hoeven, jong gestorven.

F. Joanna, gedoopt op 4 juni 1706 te Hoeven.

G. Cornelia, gedoopt op 25 maart 1708 te Hoeven, jong gestorven.

H. Wilhelmus, gedoopt op 11 februari 1710 te Hoeven.

I. Dymphna, gedoopt op 20 juli 1711 te Hoeven.

J. Cornelia, gedoopt op 15 september 1713 te Hoeven, begraven aldaar 11 juni 1752.

K. Adriana, gedoopt op 12 mei 1719 te Hoeven.

L. Petrus, gedoopt op 1 mei 1723 te Hoeven.

6. Cornelius, gedoopt op 7 februari 1673 te Hoeven, jong gestorven.

7. Cornelius Peetersen Varremaet, gedoopt op 26 april 1674 te Hoeven, begraven op 25 maart 1708 aldaar. Zijn broers Jacobus en Stoffel Vaermaet werden respectievelijk voogd en toezienend voogd over de twee onmondige wezen van Cornelis, verwekt bij Saertje Imans Wijnen, die recentelijk ook was overleden.²¹ Hij was met haar op 27 december 1704 te Hoeven gehuwd.

Uit dit huwelijk:

A. Dymphna, gedoopt op 26 januari 1705 te Hoeven.

B. Adrianus, gedoopt op 2 november 1706 te Hoeven.

C. Cornelius, gedoopt op 30 november 1708 te Hoeven.

8. Marinus Piterse Varremaet, gedoopt op 25 maart 1677 te Hoeven, begraven aldaar op 15 september 1741. Hij wordt op 10 mei 1719 vermeld als eigenaar van 100 roeden moerveld te Hoeven en tevens bezat hij nog 400 roeden land ouder het dorp.²²

Marinus huwde drie keer. In de eerste echt trad hij op 27 april 1715 te Hoeven met Anna Govaerts van Beers, jongedochter, geboren te Hoeven. Zijn tweede huwelijk sloot hij op 14 oktober 1719 te Hoeven met Joanna Jacobs Raymakers, die aldaar werd begraven op 4 september 1720. In de derde echt trad hij op 21 juni 1721 te Hoeven met Maria Peetersen van Heere, geboortig van Roosendaal en begraven te Hoeven op 14 mei 1756.

Uit het tweede huwelijk:

A. Jacobus, gedoopt op 2 september 1720 te Hoeven.

Uit het derde huwelijk:

B. Adriana, gedoopt op 11 april 1722 te Hoeven.

C. Petrus, gedoopt op 4 mei 1725 te Hoeven.

20. SAZ, Hoeven R 216, f 30, 8 mei 1713.

21. SAZ, Hoeven R 218, f 83, 4 juli 1722.

22. SAZ, Hoeven R 217, f 84.

V-b. SIMON JACOBS VARREMAET, geboren omstreeks 1635, begraven op 31 maart 1683 te Hoeven. Voor de som van 200 gulden kocht hij op 28 januari 1671 van de erfgenamen van Pieter Mertens een huis en erf op *het Moleneijnde* te Hoeven.²³ Hij was gehuwd met Dymphna Jacobs, die op 25 oktober 1675 te Hoeven werd begraven. Hun kinderen:

1. Jacobus Sijmissen Varremaet, volgt onder VI-a op pagina 225.
2. Georgius, gedoopt op 15 oktober 1663 te Hoeven, jong gestorven.
3. Petronella, gedoopt op 12 september 1665 te Hoeven. Zij huwde met Michiel Jans de Rooij.
4. Govert, op 17 augustus 1668 te Hoeven Georgius gedoopt, werd begraven aldaar 14 januari 1693.
5. Joannes Sijmissen Varremaet, volgt onder VI-b op pagina 226.

VI-a. JACOBUS SIJMISSEN VARREMAET, op 23 maart 1661 te Hoeven, begraven aldaar op 15 februari 1707. Hij huwde eerst op 23 juni 1686 te Hoeven met Cornelia Crijns Scrouwen en hertrouwde vervolgens op 21 oktober 1696 aldaar met Catharina Cornelissen Andriessen.

Uit de eerste echt:

1. Digna, gedoopt op 20 maart 1687 te Hoeven, begraven aldaar op 1 maart 1714.
2. Maria Varremaet, gedoopt op 7 mei 1688 te Hoeven. Zij huwde op 22 april 1715 te Oudenbosch met Hendrick Willemse de Neef, geboren te Oudenbosch, weduwnaar van Pieterella Spaene.
3. Cornelia Varremaet, gedoopt op 13 januari 1690 te Hoeven. Zij kreeg op 6 juli 1720 een borgbrief van Hoeven, toen zij zich in de huwelijkse staat begaf met Andries Janssen de Wolf en zich te Oudenbosch ging vestigen.²⁴ De huwelijksvoltrekking vond plaats te Rucphen op 25 mei 1720. Andries de Wolf was daar gedoopt op 5 oktober 1694 als zoon van Jan de Wolf en Digna Peeterse Smout.
4. Simon Jacobsen Vaermaet, volgt onder VII-a op pagina 225.
5. Joannes, gedoopt op 7 november 1694 te Hoeven.
6. Joanna, gedoopt op 8 december 1695 te Hoeven.

Uit het tweede huwelijk:

7. Anna, gedoopt op 18 december 1697 te Hoeven.
8. Govartius, gedoopt op 27 april 1699 te Hoeven, begraven aldaar op 4 maart 1714.

VII-a. SIMON JACOBSEN VAERMAET, gedoopt op 28 december 1691 te Hoeven, ontving op 6 juni 1725 een borgbrief van Hoeven, omdat hij in het huwelijk was getreden met Marian Schippers en zijn woonplaats had genomen in de polder van Lillo op de Cruijswegh onder de jurisdictie van Stabroek.²⁵ Zijn zoon:

23. SAZ, Hoeven R 522, f 47.

24. SAZ, Hoeven R 218, f 1, 6 juli 1720.

25. SAZ, Hoeven R 219, f 5.

26. SAZ, Steenberg R 1549, f 235.
27. SAZ, Steenberg R 1549, f 278, 25 april 1776.
28. SAZ, Steenberg R 1755, f 93, 24 april 1784; f 152, 22 september 1786.
29. SAZ, Hoeven R 523, f 16, 17 maart 1694.
30. SAZ, Hoeven R 523, f 79.
31. SAZ, Hoeven R 523, f 79, 31 januari 1699.
32. SAZ, Hoeven R 523, f 213.
33. SAZ, Hoeven R 215, f 91, 30 juli 1709; 163, 1 maart 1711. R 216, 133, 8 oktober 1715. R 222, 53/54, 16 oktober 1745.
34. SAZ, Hoeven R 217, f 111.

1. Jacobus Vormaat, geboren op de Cruisweg en wonend te Zandvliet, huwde op 23 maart 1761 als jongman te Steenberg met Theresia Lucia Janssens, gedoopt op 4 mei 1718 te Essen (Nieuwmoer), dochter van Georgius Janssens en van Maria de Groof, weduwe van Marinus Nijssen, eerder weduwe van Willem van der Beek. Jacobus Voormaat heeft zich te Steenberg gevestigd, waar hij werkzaam was als meester-hoefsmid. Aan Cornelis Ostayen verkocht hij op 18 november 1773 een huis, schuur en erf, zijnde een smidswinkel met toebehoren, gelegen aan de zuidzijde van de Kerkstraat te Steenberg; de totale koopsom bedroeg 2800 gulden.²⁶ Aan Wouter van Amstel, gewezen hoefsmid te Kruisland, verkocht hij een perceel zaailand in de polder van Kruisland.²⁷ Een tweetal keren leende hij ook geld, namelijk 300 gulden aan Pieter Willems en 500 gulden aan Johannes Nijssen.²⁸ Een nageslacht van Jacobus Voormaat is niet bekend.

VI-b. JAN SIJMISSEN VARREMAET, gedoopt op 26 april 1670 te Hoeven, was bouwman op het einde van de Cappelstraat onder Hoeven en is door middel van onthoofding overleden aldaar op 27 mei 1722. Als gemachtigde van zijn broer Jacobus en zijn zuster Petronella verkocht hij als erfgenaam van zijn vader aan Jan Adriaense Reseman 800 roeden weide, gelegen op de Molenberg te Hoeven.²⁹ Van Jacob Jansse Timmerman kocht hij op 24 januari 1699 een halve bunder land, gelegen op de Heul te Hoeven.³⁰ Van Marijnus Jansse Coninx kocht hij 260 roeden land, ook gelegen op de Heul.³¹ Op 28 december 1711 verkocht hij aan Jan Pieter Sluiter zijn huis, schuur en erf op het kwartier van de Heul, alsook twee gemeten en 350 roeden land.³² Hij pachtte diverse percelen grond, zowel van het bisdom Antwerpen als van de dorpsarmen.³³ Op 28 oktober 1719 werd een certificatie opgesteld, waarin werd verklaard dat Jan Simonse Vaermaet inboorling en inwoner van Hoeven was en jarenlang 'bouwneringe' had gedaan en alle reële en personele lasten had voldaan.³⁴ Toch schijnt hij er met name in het jaar 1721 een ongebonden levenswijze op na gehouden te hebben, die hem noodlottig is geworden. Bekend is het voorval dat hij op zondag 30 november 1721 in dronken toestand een manslag beging.

De toedracht hiervan was als volgt. Op genoemde datum bezocht hij tot laat in de avond de herberg van Huijbrecht Batty te Oudenbosch en de herberg van Stoffel van de Berg aldaar in de Venkelstraat. Omdat hij wilde blijven drinken en de vrouw van de herbergier hem daarvan weerhield, werd hij voorzichtig naar buiten gedirigeerd, waarop Jan Vaermaet ging dreigen en schelden en geroepen zou hebben: „*schelmen, kom er maar uit.*” Toen de knecht van de herbergier, Cornelis Campen, naar buiten kwam, werd deze door Jan met een mes in de hartstreek gestoken, zodat deze aanstonds dood ter aarde neerviel. Jan Vaermaet is vervolgens op de vlucht geslagen en naar huis gegaan, waar hij diezelfde avond

nog van zijn bed werd gelicht, gearresteerd en naar de gevangenis gebracht.

Bij het criminele proces dat hierop volgde ontkende hij aanvankelijk het gebeurde, maar ten slotte legde hij een volledige bekentenis af. De schout ordonneerde hem in strikte gevangenschap te houden: hij werd door twee dienaren dag en nacht bewaakt. In het kader van het proces werden getuigenverklaringen afgelegd door Lindert Streijkers, Stoffel van de Berg, Adriaan en Pieter Verbandt, Huijbrecht Batty, Matheus Cornelissen, Anneken van Beers, huisvrouw van Stoffel van de Berg, en Geert Janssen van Unem.³⁵ Ook voor de schepensbank van Oudenbosch werden verklaringen over het gebeurde afgelegd, namelijk door Hendrik Jansse van Etten, tavernier te Oudenbosch, Stoffel van den Berg, Lindert Strijkers en Anneken van Beers. Claes Jansse Morsselaers getuigde dat Jan Sijmonsse Verrremaet na het gebeurde aan zijn huis had aangeklopt om te worden binnengelaten. Daarbij zou hij hebben gezegd: „Ik zal jou wat nieuws vertellen; ik heb er een in Oudenbosch te slapen gelegd.”³⁶ Drie chirurgijns, Francis Cornelis van Campenhout, Johan de Colonia en Philip van Campenhout, visiteerden het dode lichaam van Cornelis Campen en constateerden dat deze met een messteek in de hartstreek was getroffen.

De rechtbank besloot dat een zodanig delict niet tolerabel was en dat Jan Sijmonse Vaermaet *capitaleijck* gestraft diende te worden, *anderen ten exempel*. Ter zake van de moord werd hij verbeurd verklaard van lijf en goed en ten slotte gevoerd naar de executieplaats, waar hij gestraft diende te worden *met den sweerde tot 'r de dood navolgt*, met confiscatie van al zijn goederen en veroordeling in de proceskosten. Op 27 mei 1722 werd het doodvonnis voltrokken.

Reeds op 2 maart 1725 werd zijn huis en schuur met ca. 20 gemeeten land, gelegen op het kwartier van Bosschenhooft onder Hoeven publiekelijk verkocht. Bij die gelegenheid kwamen heel wat schuldeisers opdagen.³⁷

Als weduwe van Jan Simonse Vaermaet ontving Digna Jan Aerts op 26 augustus 1724 een borgbrief van Hoeven. Zij bekende dat zij van plan was te huwen met Adriaen Adriaense Bedaf, wonend in *Blommendael* onder Niervaart. Zij wilde zich ook aldaar vestigen. Bij die gelegenheid worden de acht kinderen vermeld, te weten Dingena, Anthonetta, Simon, Jan, Petronella, Jacobus, Maria en Govert Vaermaet.³⁸

Jan Sijmisse Vaermaet was op 17 februari 1692 te Hoeven getrouwd met Adriaentje Jans Wouterse, weduwe van Cornelis Adriaanse Vaaten. Hij hertrouwde met Dymphna Janssen Aerts. Uit het tweede huwelijk zijn geboren:

1. Adrianus, gedoopt op 5 november 1702 te Hoeven, begraven aldaar op 3 december 1723.
2. Digna, gedoopt op 25 maart 1704 te Hoeven.
3. Antonia Vaermaet, gedoopt op 2 november 1705 te Hoeven, begraven op 4 februari 1740 te Oud- en Nieuw-Gastel. Op

35. SAZ, Hoeven R 35, ongef., december 1721.

36. SAZ, Oudenbosch R 178, ongef., 19 december 1721; 29 december 1721. RAH, Raad van Brabant 466-113.

37. SAZ, Hoeven R 501.

38. SAZ, Hoeven R 218, f 136.

17 augustus 1733 ontving zij van Hoeven een borgbrief om zich met haar echtgenoot Jan van Domburg te Prinsland te vestigen.³⁹ Zij huwde op 19 oktober 1731 te Oud- en Nieuw-Gastel met Jan Paulusse van Domburgh, die was gedoopt te Oud- en Nieuw-Gastel op 27 oktober 1708 en daar werd begraven op 10 december 1779; hij was een zoon van Paulus Cornelisse van Domburgh en van Petronella Jansen Pleijdens.⁴⁰

4. Symon Jansse Vermaet, gedoopt op 5 juni 1707 te Hoeven. Hij verkocht aan Cornelis Schoen, gehuwd met Catharina Valkenburg, de helft van een huis en schuur te Steenberg. ⁴¹ Hij huwde drie keer. In de eerste echt trad hij op 27 september 1733 te Nieuw-Vossemeer met Maria Willemse Walbeek, die werd begraven te Nieuw-Vossemeer op 27 december 1747; zij was eerder getrouwd geweest met achtereenvolgens Meerten Tagger en Willem Boluijt. Zijn tweede huwelijk sloot Sijmon Vermaet op 7 september 1749 te Steenberg met Christine van Beek, weduwe van Jacob Valkenburg. Het derde huwelijk ging hij aan op 10 augustus 1766 te Steenberg met Catharina Cornelisse Hoendervangers uit Rucphen, weduwe van Huibrecht van Vlimmeren. Uit het eerste huwelijk:

A. Adriana, gedoopt op 21 juli 1733 te Halsteren (Nieuw-Vossemeer).

B. Joanna, gedoopt op 10 juni 1736 te Halsteren.

Beide kinderen zijn op jonge leeftijd gestorven en werden te Nieuw-Vossemeer begraven op 25 juni 1736 en 5 april 1740.

5. Joannes, gedoopt op 2 maart 1709 te Hoeven.
6. Petronilla Vaermaet, gedoopt op 13 oktober 1710 te Hoeven, begraven op 15 januari 1750 te Nieuw-Vossemeer. Zij huwde op 26 juni 1735 te Nieuw-Vossemeer met Hendrik Joose Heijmans, gedoopt op 20 augustus 1707 te Wouw, zoon van Judocus Aerts Heijmans en Lucia Martelmans, weduwnaar van Catalijn van Oorschot.
7. Maria, gedoopt op 18 oktober 1712 te Hoeven, jong gestorven.
8. Jacobus Janssen Vermaet, volgt onder VII-b.
9. Maria, gedoopt op 5 april 1716 te Hoeven, jong gestorven.
10. Maria, gedoopt op 24 januari 1718 te Hoeven.
11. Gregorius Vermaet (ook Govert) is op 22 april 1721 te Hoeven gedoopt en werd begraven op 3 maart 1759 te Oud- en Nieuw-Gastel. Hij ontving op 29 oktober 1744 een borgbrief van Hoeven. Hij woonde toen al te Gastel. ⁴² Govert Jansse Vaermaet, te Oud- en Nieuw-Gastel op 4 maart 1744 gehuwd met Anna Pruijboom, die weduwe was van Johannes Quakelaar, trof op 23 oktober 1744 een regeling om aan elk van de kinderen uit het eerdere huwelijk van zijn vrouw een som van 60 gulden uit te keren, gelet op hun opvoeding en alimentatie. Vermoedelijk hiervoor ging hij drie dagen eerder een geldlening aan van 200 gulden. ⁴³ Van zijn zwager Pieter Sourtha, gehuwd geweest met wijlen Adriana Pruijboom,

39. SAZ, Hoeven R 221.

40. E.G. Boeren en P.G.A.M. Peeters-Veraart, „Tak van Doinburg uit het Rucphense geslacht Commisaris”, *De Brabantse Leeuw*, XLII (1993), 176, 177.

41. SAZ, Steenberg R 1549, f 19, 30 augustus 1765.

42. SAZ, Hoeven R 222, f 22.

43. SAZ, Oud- en Nieuw-Gastel R 326, ff 131 en 132.

44. SAZ, Oud- en Nieuw-Gastel
R 328, f 22, 8 september 1753.
45. SAZ, Oud- en Nieuw-Gastel
R 329, f 12, 3 december 1759.

leende hij een bedrag van 600 gulden onder verband van een huis, hof en erf, 130 roeden omvattend, en twee woningen met 'timmeragie en plantagie'.⁴⁴ Op hetzelfde goed leende later zijn vrouw als weduwe van Govert Vermaat een som van 300 carolusgulden.⁴⁵

Anna Pruijboom was te Oudenbosch gedoopt op 20 mei 1702 en werd begraven op 14 juli 1787 te Oud- en Nieuw-Gastel. Zij was een dochter van Joannes Carolus Pruijboom en Maria Jans van de Poel. In eerdere echt was zij getrouwd geweest met Johannis Quakkelaar.

Uit dit huwelijk:

A. Adrianus, gedoopt op 8 april 1747 te Oud- en Nieuw-Gastel.

Wordt vervolgd

Voor f 3 op het slappe koord

Denis Jacobsen in Den Bosch, een geboren Rotterdammer, verhuurde zich in 1668 aan Paulus Reijniers en Jacob Hal, *meester coordansers alhier, om bij de selve meesters te springen ende op de hooge slappe tau te excerseren*. Het contract zou duren tot het einde van de Amsterdamse kermis. Als er werd opgetreden, zou Denis per dag f 3 ontvangen.¹

1. Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, N 2772, f 143, 15 juli 1668.

DISPENSATIES VOOR HUWELIJKSAFKONDIGINGEN, 1629–1634

L.F.W. ADRIAENSSEN

Afkortingen

GAH	Gemeentearchief 's-Hertogenbosch
GAHM	Gemeentearchief Helmond
GAT	Gemeentearchief Tilburg
RAH	Rijksarchief 's-Hertogenbosch

Op het bisschoppelijke archief te 's-Hertogenbosch berusten onder inventarisnummer Bisd. 10 twee registertjes met vrijstellingen voor huwelijksproclamaties, bijgehouden van eind 1626 tot begin september 1634. Onder het hoofd *computus sigilliferi Buscoducensis* heeft de bisschoppelijke zegelaar Cornelis Pallas van der Sterren de inkomsten van de vrijstellingen (zegelrechten) bijgehouden.

In de hier volgende lijst wordt na de datum de parochie of geestelijke vermeld, die de dispensatie heeft aangevraagd. De 276 gedispenseerde echtparen heb ik niet aan een nader onderzoek onderworpen; alleen als ik over inlichtingen beschikte, heb ik die toegevoegd.

28 december 1626, Sint-Jan, Den Bosch: Matthias Arnoldi uit Mill, soldaat onder Grobbendonck, en Adriana Joannis.

20 januari 1627, Weert: Joannis Antonii van Huijsberge en Maria Joannis Gijsberti.

23 januari 1627, Sint-Catharina, Den Bosch: Lambertus Hermanni Strick en Joanna Theodori uit Ravenstein.

In 1637 is sprake van de onmondige kinderen van wijlen Lambert Strick Hermans, schoenmaker, en Jenneken Dirck Jans van Ravensteyn.²

6 februari 1627, Sint-Jan, Den Bosch: Judocus Adriani uit Boxtel en Henrica Jacobi.

7 februari 1627, voor Jan Gijsels, aartspriester van Sint-Oedenrode: heer Adrianus van Gerwe en jonkvrouw Joanna Moninx.

8 februari 1627, Sint-Jan, Den Bosch: Gerardus Theodori van Wel en Joanna Danielis Backhoven.

12 februari 1627, Diessen: Nicolaus Joannis en Elizabetha Theodori.

12 februari 1627, Drunen: Godefridus Wilhelmi en Joanna Joannis.

1. Valkenswaard?

2. A.F.O. van Sasse van Ysselt, *De voornamen huizen en gebouwen van 's-Hertogenbosch, alsmede hunne eigenaars en bewoners in vroegere eeuwen. Aanteekeningen uit de Bossche schepenprotocollen, loopende van 1500–1810* (3 dln; 's-Hertogenbosch, [1911–1914]) I, 354.

12 februari 1627, Drunen: Antonius Adriani en Catharina Michaelis.

12 februari 1627, Beerze:³ Hermanus Michaelis en Joanna Laurentii.

12 februari 1627, Sint-Jacob, Den Bosch: Joannes Arnoldi, soldaat onder kapitein Theodorus de Leeuw, en Joanna Arnoldi.

13 februari 1627, Sint-Jacob, Den Bosch: Georgius Henrici uit Malden, soldaat onder kapitein Berwouts, en Cornelia Henrici.

13 februari 1627, Sint-Jan, Den Bosch: Stephanus Martini uit Tiel en Margareta Jordani.

14 februari 1627, Sint-Michielsgestel: Hubertus Joannis en Catharina Andreae.

14 februari 1627, Nuland: Simon Petri en Elisabetha Wilhelmi.

15 februari 1627, Hilvarenbeek: Petrus Ooms en Cornelia Pauli Wilhelmi.

Peter Willems Ooms alias Wilooms⁴, huidevetter en vorster van Hilvarenbeek, was eerder getrouwd geweest met Ghysbertken Henrick Willem Sprincen, met wie hij in de Gelderstraat woonde en testeerde in 1618.⁵ Zijn tweede vrouw was een dochter van Pauwels Willem Naeykens en Hadewich Henrick Wyls.⁶ Rond 1643 trouwde Ooms ten derden male met de vroedvrouw Adriaentjen Jan Jans Pauwels van Poppel⁷, maar vijf jaar later schopte hij haar het huis uit en begon hij haar bezittingen te verkopen zonder haar te alimenteren.⁸ Het kwam niet tot een scheiding van tafel en bed, want heiden maakten in 1651 samen een testament.⁹

15 februari 1627, Sint-Catharina, Den Bosch: Mattheus Joannis, soldaat onder kapitein Berwouts, en Catharina Gerlaci.

15 februari 1627, Heesch: Arnoldus Jacobi en Genoveva Petri.

15 februari 1627, Tilburg: Simon Nicolai en Joanna Joannis.

15 februari 1627, Tilburg: Nicolaus Adriani en Joanna Joannis.

15 februari 1627, Veghel: Theodorus Wilhelmi en Andrea Henrici uit Boekel.

15 februari 1627, Sint-Jan, Den Bosch: Joannes Joannis en Christina Henrici.

17 februari 1627, voor Jan Carlier, aalmoezenier van Grobben-donck: Antonius Velier, ruiter onder de markgraaf van Baden, en Adriana Cornelii.

17 februari 1627, Veghel: Joannes Arnoldi en Arckenrarda Matthiae Danielis.

21 februari 1627, Drunen: Paulus Jacobi en Catharina Petri Matthiae.

4 maart 1627, Sint-Jacob, Den Bosch: Henricus Keller, ruiter onder kapitein Adrianus Diricx, en Aleijdis van Sande.

3. Oost- of Middelbeers.

4. GAT, Hilvarenbeek N 4309, ongef., 4 februari 1609.

5. GAT, Hilvarenbeek N 4309, ongef., 10 april 1618.

6. GAH, R 1586, f 315v, 31 januari 1657; f 448, 8 maart 1657. R 1933, ongef., 22 januari 1657. GAT, Hilvarenbeek R 55, f 52v, 22 maart 1657. R 221, 4 mei 1626.

7. L.F.W. Adriaenssen, „De erfgenamen van heer Ghijsel Back. § 12. Metten”, *De Brabantse Leeuw*, XL (1991) 101. *De Brabantse Leeuw*, XLIV (1994) 189.

8. RAH, Raad van Brabant 194, ongef., ongedateerd rekest met apostille de dato 23 april 1648.

9. GAT, Hilvarenbeek R 110, ongef., 23 november 1651. Zie ook p. 194 van deze aflevering.

15 maart 1627, Sint-Jan, Den Bosch: Jacobus Henrici, soldaat onder kapitein Banchy, en Aleijdis Theodori uit Berkel.

7 mei 1627, Sint-Jacob, Den Bosch: Joannes van den Donck en Maria Lamberti.

21 mei 1627, Helmond: Antonius Huberti en Ida Joachimi.

15 april 1627, Sint-Michielsgestel: Adrianus Arnoldi en Maria Arnoldi.

15 april 1627, Sint-Jacob, Den Bosch: Arnoldus Joannis, soldaat onder de gouverneur van Den Bosch, en Joanna Joannis Nicolai.

21 juni 1627, Breugel: Franciscus Aegidii en Sophia Henrici.

23 juni 1627, 's-Hertogenbosch: Antonius Nicolai Loeff uit Hedikhuizen en Joanna Judoci uit Oud-Heusden.

12 juli 1627, Tilburg: heer Zudewinus van Nuijssenborch en Joanna van Herst uit Capelle.

Sijde wijn van Nuyssenburgh werd in 1626, na het overlijden van zijn moeder Margriete van der Merwede, weduwe van Dirck van Nuyssenburgh, belcend met de ambachtsheerlijkheid Zijdwinde.¹⁰

12 juli 1627, Sint-Jan, Den Bosch: mr Theodorus van Asperen J.U.L.¹¹, schepen van Den Bosch, en Maria van Hees.

Van Asperen en zijn vrouw, dochter van de Bossche stadssecretaris Aert van Hees, kochten in 1629 het huis Den Pauw in de Verwersstraat te 's-Hertogenbosch.¹²

19 juli 1627, Eindhoven: mr Adrianus van Reyden J.U.L. en Elizabetha Bierens.

Vriesendorp noemt in zijn genealogie-Bierens Elisabeth Lucas Bierens, dochter van Lucas Reynders Bierens, linnenkoper te Eindhoven, en Heylken Reynders Polen, als echtgenote van mr Adam van Reyden J.U.L., president-schepen van Eindhoven, overleden in 1630 of 1630, zoon van Goetschalck Andries van Reyden.¹³ Of hij Adam of Adriaan heette, wordt niet duidelijk uit het studentenregister van de universiteit van Leuven, waarin hij in 1626 werd ingeschreven als *Adrianus van Reyden uit Eindhoven*. De president van Eindhoven heette Adam.¹⁴

27 juli 1627, Sint-Jacob, Den Bosch: Johannes Henrici van Lese-ren, soldaat onder kapitein Pijnappel, en Antonia Joannis.

19 augustus 1627, Sint-Jan, Den Bosch: Wilhelmus Gerardi van den Dijk, soldaat onder kapitein Theodorus de Leeuw, en Lamberta Wilhelmi uit Boxtel.

2 september 1627, Sint-Catharina, Den Bosch: Andreas Bisschops uit Walt-Vucht, soldaat onder kapitein Ratalo, en Adriana Gasparis, weduwe van een soldaat onder kapitein Theodorus de Leeuw.

2 september 1627, Sint-Pieter, Den Bosch: Henricus Michaelis uit Empel en Elizabeth Johannis van den Velde.

4 september 1627, Sint-Jan, Den Bosch: Paulus Matthiae, soldaat onder kapitein Banchij, en Anna de Vries.

10. A.J.L. van Bokhoven, „De heren van Zijdwinde”, *De Brabantse Leeuw*, XII (1963) 26.

11. H. Bots, I. Matthey en M. Meyer, *Noordbrabantse studenten 1550-1750* (Tilburg, 1979) 159, no 193.

12. Van Sasse van Ysselt, *De voorname huizen*, II, 226.

13. D.A.N. Vriesendorp, „Bierens”, *De Brabantse Leeuw*, XXV (1976) 19, 21.

14. Bots e.a., *Noordbrabantse studenten*, 591, no 4262, geven een onjuiste identificatie van Adriaen van Reyden met Adriaen van Rijen uit Oosterhout.

4 september 1627, Heeswijk: Willebrordus Wilhelmi en Maria Lucae.

5 september 1627, Sint-Jan, Den Bosch: Adolphus Cornelii, soldaat onder kapitein Van Erp, en Anna Wilhelmi van Tielt.

9 september 1627, Oirschot: heer Everardus van Eijck en jonkvrouw Josina van Grevenbroeck.

21 september 1627, Sint-Jan, Den Bosch: Joannes van der Stegen, raad van Den Bosch, en Margareta Becx.

Mr Jan van der Stegen, zoon van mr Jan Goossens van der Stegen, schepen van Den Bosch, en van Maria Lombaerts van Enckevoirt, was in 1621 en 1625 (president-)schepen van Den Bosch. Volgens Bots e.a.¹⁵ zou hij op 24 september 1628 zijn getrouwd met Margaretha Becx, maar gezien het jaar en de datum van de dispensatie ligt 1627 meer als trouwjaar voor de hand. Margaretha was een dochter van Jacobus Becx, schepen van Den Bosch. Zij werd weduwe in 1652 of 1653 en stierf op 6 augustus 1666.¹⁶

3 oktober 1627, Sint-Jan, Den Bosch: Theodorus Henrici en Joanna Cornelii.

3 oktober 1627, Sint-Jan, Den Bosch: Odulphus Johannis Goorten en Barbara de Metsere.

16 november 1627, Sint-Catharina, Den Bosch: Matthias Heijmonis en Gertrudis Joannis.

17 november 1627, Netersel: Antonius Johannis Schuermans en Margareta Everardi.

23 november 1627, Sint-Catharina, Den Bosch: Johannes Danielis en Adriana Lamberti.

24 november 1627, Drunen: Theodorus Henrici de Sousbeeck¹⁷ en Nicolaa Adriani.

26 november 1627, Veldhoven: Everardus Christiani en Joanna Arnoldi.

26 november 1627, Sint-Oedenrode: Aemilius Walteri van Santvoort en Helwigis Johannis Wouters.

26 november 1627, Sint-Jan, Den Bosch: Henricus van der Horst, soldaat onder de gouverneur van Den Bosch, en Maria Adriani.

1 december 1627, Heeswijk: Godefridus Gisberti, soldaat op het kasteel te Heeswijk, en Gertrudis Lucae Witfelt.

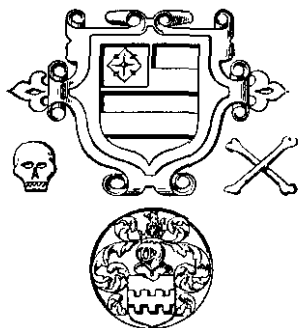
7 december 1627, Sint-Pieter, Den Bosch: Michael Petri, ruiter onder kapitein D'Aubremont, heer van Rijbaucourt, en Elizabeth Henrici.

8 december 1627, Sint-Catharina, Den Bosch: heer Marcus Antonius van Ommel, *vexilliferus* (vaandeldrager) van kapitein Adrianus Diricx, en jonkvrouw Clara, dochter van de ontvanger Johannes van der Leene.

15. Bots e.a., *Noordbrabantse studenten*, 666, no 4963.

16. C.F.X. Smits, *De grafzerken in de kathedrale Sint Janskerk van 's-Hertogenbosch* ('s-Hertogenbosch, 1912) 364.

17. Van Sonsbeeck?

Wapenschilden van Van Empel (boven) en Van Herlaer (onder) op de zerk van Godefroy van Herlaer en Henrica van Empel. Uit: Smits, *De grafzerken*, 216.

18. Met dank aan de heer J. Schilders te Tilburg.
19. Adriaenssen, „Elf generaties Moonen“, XX, 19.
20. Bots e.a., *Noordbrabantse studenten*, 359, no 2109. Smits, *De grafzerken*, 216.
21. L.F.W. Adriaenssen, *Non omnia possumus omnes. Genealogie van het geslacht Van den Nieuwenhuysen 1400-1800* ('s-Hertogenbosch, 1988) 427.

9 december 1627, Tilburg: Joannes Tiellemanni Beris en Angela Joannis uit Alphen.

13 december 1627, Sint-Pieter, Den Bosch: Henricus van Haren en Anna Hermanni.

15 december 1627, Waalwijk: Joannes Nicolai en Maria Gisberti.

29 december 1627, Sint-Jacob, Den Bosch: Hermannus Petri uit Stiphout en Maria Joannis uit Asten.

12 januari 1628, Best: Joannes Leonardi Eliae Schilders en Joanna Adriani Bernardi van Croonenborch.

Jan Lenaert Schilders trouwde te Oirschot op 18 januari 1628 met Adriaentjen, dochter van Adriaen Bernaerts van Croonenborch en Bertken Wouter Jans Stockelmans.¹⁸

31 januari 1628, Diessen: Adrianus Joannis Sweens en Catharina Wilhelmi van der Lijnden.

Adriaen Jan Sweens, zoon van Jan Peter Jan Goijaerts Zweens, schepen van Diessen, en van Lijsken Jacob Thielen van den Berghe, was gehuwd met Cathelijn Willems van der Linden, dochter van Willem Adriaens van der Linden, schepen van Diessen, en van Henricxken Cornelis Roosen alias van Gijssel. Zij woonden te Diessen bij de kerk.¹⁹

7 februari 1628, Sint-Pieter, Den Bosch: Arnoldus Arnoldi, ruiter onder de heer van Rijbaucourt, en Johanna Jacohi.

14 februari 1628, Sint-Jan, Den Bosch: mr Godefridus van Herlaer J.U.L., raad van Den Bosch, en Henrica van Empel.

Mr Goyart van Herlaer, ook Van Halder, zoon van de schrijnwerker Adriaen van Herlaer en van Theodora Goyaerts Peters van Vechel, was advocaat te 's-Hertogenbosch, raad van de stad en rentmeester van de abdij van Berne. Hij stierf op 14 december 1654, zijn vrouw op 29 januari 1666.²⁰

15 februari 1628, Eindhoven: Joannes Joannis Cocx en Petronella van Merefoirt uit Eindhoven.

18 februari 1628, Waalwijk: Petrus Petri Vloots en Adriana Gooswini van Hest.

Peeter Pecters Vloots, ossenkoper te Waalwijk, was weduwnaar van Tanneken de Boek.²¹

28 februari 1628, Tilburg: Michael Thomaes en Anna Pauli.

29 februari 1628, Asten: Wilhelmus Arnoldi en Wilhelmina Matthiae.

2 maart 1628, Helvoirt: Adrianus Antonii en Cornelia Adriani.

4 maart 1628, Hooge Mierde: Henricus Henrici Sebrechts en Maria Walteri.

5 maart 1628, Eindhoven: Nicolaus Petri van Luijtelaer en Joanna Sebastiani.

5 maart 1628, Sint-Pieter, Den Bosch: Henricus Johannis en Anna Maria Eliae.

5 maart 1628, Loon op Zand: Joannes Arnoldi en Maria Gisberti.

6 maart 1628, Vessem: Adrianus Arnoldi en Catharina Remigii.

Adriaen Aertssen was gehuwd met Cathelyn, dochter van Remys Henrick Myss, schout van Vessem, en van Judittgen Jan Adriaenss van den Nieuwenhuysen.²²

6 maart 1628, Sint-Jan, Den Bosch: Paulus Johannis en Maria Kemp.

6 maart 1628, Sint-Michielsgestel: Andreas Gerardi en Hillegundis Joannis.

8 maart 1628, Sint-Jan, Den Bosch: Wilhelmus Gerardi Bartholomaei en Ida Arnoldi Reijneri.

10 maart 1628, Tongelre: Johannes Godefridi en Catharina Henrici.

27 maart 1628, Sint-Jan, Den Bosch: Clemens Petri Gaimer, ruiter onder de heer van Rijbaucourt, en Lucretia Henrici.

31 maart 1628, Gemert: Johannes Henrici Simonis en Maria Laurentii Cocx.

1 april 1628, Blaarthem: Simon Huberti van Lommel en Johanna N.²³

3 april 1628, Sint-Pieter, Den Bosch: Joannes Paulis Mulder, ruiter onder kapitein Pequino, baron van Boesbeke, en Beatrix Matthiae.

6 april 1628, Sint-Catharina, Den Bosch: Henricus Wijler en Maria Arnoldi.

12 april 1628, Geel: Nicolaus Simonis Raeij-maeckers en Catharina Matthiae Lanen.

7 juni 1628, Veghel: Wilhelmus Rodolphi en Maria Cornelii.

28 juni 1628, Waalwijk: Johannes Beris en Anna Georgii.

7 juli 1628, Veldhoven: Adrianus Francisci en Henrica Jacobi.

10 juli 1628, Sint-Jan, Den Bosch: Everardus Rijcken uit Vlierden en Anna Petri uit Gerwen.

17 juli 1628, Sint-Jan, Den Bosch: Nicolaus Adriaen Rosen, soldaat onder kapitein Berwouts, en Margareta Cornelii.

17 juli 1628, Sint-Jan, Den Bosch: Henricus Danielis, soldaat onder kapitein Banchij, en Johanna Joannis.

17 juli 1628, Sint-Michielsgestel: Gerardus Joannis en Petronella Johannis.

24 juli 1628, Sint-Catharina, Den Bosch: Adrianus Dirix, *capitaneus turmae equitum cataphractorum* (kapitein van een afdeling gepantserde ruiterij), en jonkvrouw Henrica van Broeckhoven.

Adriaen Diericx was kapitein van een compagnie paarden onder de koning en (later) superintendent van de Demer. Zijn vrouw was

22. Adriaenssen, *Non omnia possunt omnes*, 63, 496.

23. Te Helmond woonde in de jaren dertig Simon Huybrechts van Loemel, meester-goudsmid (GAHM, Helmond R 267 en 268, passim).

een dochter van jonker Rogier van Broeckhoven en Johanna van Horenbeeck.²⁴

18 augustus 1628, Sint-Pieter, Den Bosch: Cornelis van der Aa, soldaat onder Grobbendonck als *coronellus legionis Eburorum* (aanvoerder van een afdeling Walen), en Johanna Arnoldi Tiellemans.

21 augustus 1628, Sint-Catharina, Den Bosch: Hubertus Henrici van Liebergen en Elizabetha Cornelii.

11 september 1628, Sint-Jacob, Den Bosch: Jacobus Cornelii uit Den Dungen, soldaat onder kapitein Adrianus Diricx, en Maria Gasparis.

12 september 1628, Zammel: Hubertus Michaelis en Anna Wits.

16 september 1628, Sint-Jacob, Den Bosch: Nicolaus Danielis, ruiter onder de baron van Boesbeke, en Hesthera Rutgeri.

18 september 1628, Sint-Jan, Den Bosch: Adrianus Hermanni en Catharina Henrici.

20 september 1628, Sint-Jacob, Den Bosch: Gerardus Petri, soldaat onder kapitein Theodorus de Leeuw, en Elizabetha Herberti.

25 september 1628, Sint-Jan, Den Bosch: Alardus Petri uit Herpen, ruiter onder kapitein Lancelotus van Grobbendonck, baron van Wezemaal, en Maria Petri Smits uit Boxtel.

26 oktober 1628, Berghem: Arnoldus Nicolai en Margareta Arnoldi.

12 november 1628, Sint-Lambert, Vught: Everardus Arnoldi en Maria Anselmi.

15 november 1628, Drunen: Johannes van den Hovel en Maria Adriani uit Baardwijk.

2 december 1628, Sint-Jan, Den Bosch: Cornelis van Essch en Elizabetha Beex.

4 december 1628, Tilburg: Adrianus Bartholomaei en Adriana Gerardi Dionijsii.

7 december 1628, Sint-Jan, Den Bosch: Hubertus Erckentans uit Limburg, soldaat onder kapitein La Camus, en Maria Joannis Janssen.

9 december 1628, Postel: Abrahamus van der Laen en Maria Stermans.

21 december 1628, Sint-Jan, Den Bosch: Hermannus Joannis, sergeant onder kapitein Baltijn, en Cornelia Joannis.

21 december 1628, Oisterwijk: Cornelis Henrici en Aleijdis Adriani.

21 december 1628, Heeswijk: Gerardus Petri Dobbelseijns en Helena Petri.

24. GAH, R 1933, ongef., 2 augustus 1658. Van Sasse van Ysselt, *De voorname huizen*, I, 259, 299.

6 januari 1629, voor de plebaan van de Sint-Jan in Den Bosch: Wilhelmus Everardi en Judith Servatii, *culinaria dominae baronissae de Ribaucourt*.

12 januari 1629, te Vught (Sint-Lambertus): mr Matthias Herselars en Helwigis Wijtfliet.

Matthijs Aert Heselers was gehuwd met Heylwich, dochter van jonker mr Jacob Wyfflieth en Lamberta Brugmans te Vught.²⁵

20 januari 1629, voor een Helmondse aartspriester: de edele heer Walramus van Wittenhorst, baron van Sneekendorff, namens de keizer ritmeester van duizend ruiters en gouverneur van Jutland, en vrouwe Wilhelma Agneta van Merode, dochter van de heer van Asten.

Walram van Wittenhorst, zoon van Walram van Wittenhorst en Margaretha van Doerne, en zijn vrouw Agnes van Merode, dochter van Bernard van Merode en Catharina van Brederode, bezaten het kasteel Durendal te Heukelom.²⁶

22 januari 1629, Sint-Jan, Den Bosch: Wilhelmus van de Laer en Maria van Cathoven.

11 februari 1629, Tongelre: Cornelis Nicolai, ruiter onder de baron van Wezemaal, en Joanna Thomae Hemelars.

12 februari 1629, Sint-Jan, Den Bosch: Jordanus de Leeuw en Emerentiana de Bye.

15 februari 1629, Tilburg: mr Lambertus de Voss uit Reusel en Petronella Adriani Keyssers.

Lambert Willem Lamberts Vossius uit Reusel was gehuwd met Pirijntgen Adriaens Keyser uit Tilburg.²⁷ Hij was notaris te Tilburg.

19 februari 1629, Den Dungen: Petrus Adriani Petri en Catharina Henrici Joannis Aegidii.

24 februari 1629, Oisterwijk: Wilhelmus Janssen en Barbara Janssens.

27 februari 1629, Sint-Jan, Den Bosch: Johannes Henrici, soldaat onder kapitein Pynappel, en Judoca Arnoldi.

27 februari 1629, Goirle: Adrianus Janssen Soffers en Magdalena Antonii Alewijns.

Adriaen Soffaerts was lakenkoper en -volder te Tilburg en, evenals zijn schoonvader Anthonis Adriaen Soffaerts, schepen in de bank van Tilburg en Goirle.²⁸

27 februari 1629, Erp: Lambertus Hermanni en Francisca Gerardi.

18 maart 1629, Waalwijk: Christianus Francisci en Joanna Joannis.

8 maart 1629, Drunen: Boëtius Wibrandi en Aleydis Servatii.

29 maart 1629, Orthen: Henricus Pinxsten en Margareta Wilhelmi.

25. Adriaenssen, *Non omnia possumus omnes*, 170, 522.

26. Van Sasse van Ysselt, *De voorname huizen*, III, 186; –hij spreekt overigens van Walram van Wittenhorst.

27. J.A.M. Smulders, „Een geslacht Smulders (Smeulders), *De Brabantse Leeuw*, XLVI (1997) 184.

28. RAH, Leen- en Tolkamer 133, f 158, 2 februari 1660. GAT, Tilburg R 613, 29 maart 1662.

29 april 1629, Bokhoven: Franciscus Pijnappel en Henrica Petri van Nuenen.

Francisco Pijnappel te Antwerpen was raad en rentmeester van de koninklijke domeinen in Brabant en proviseur-generaal van de vivres van de koning van Spanje. In 1648 verkocht hij samen met zijn zwager mr Gernert van Nuenen een deel van *de Swaen* aan de Markt te 's-Hertogenbosch.²⁹ Te Bokhoven trouwde hij op 3 mei 1629 met Henrica van Nuenen³⁰, dochter van Peter Thomas van Nuenen en Jenncken N.

18 juni 1629, Sint-Jan, Den Bosch: Joannes Nicolai van Berckel en Aleijdis van Oeffel.

27 juli 1629, Sint-Jan, Den Bosch: Joannes Christiani en Sara Joannis.

18 augustus 1629, Sint-Jan, Den Bosch: Johannes Mercx, muzikant van de kathedraal, en Antonia Bomgarts.

11 september 1629, Sint-Pieter, Den Bosch: Petrus Antonii van Heezwyck en Petronella Adriani.

20 september 1629, Sint-Jan, Den Bosch: Philippus Henrici Loeff van der Sloot en Maria Francisci.

Philips Loeff van der Sloot was een zoon van mr Henrick Loeff van der Sloot en Geertruyt Corneliss.³¹

20 september 1629, Sint-Catharina, Den Bosch: Isaacus Govarts van den Graeff en Maria Ambrosii.

Isaacq Goyvaerts van der Graef, zoon van de lakenkoper en -verver Govaert Gerards van den Graeff en van Mariken Goijaerts van Sambeek, was koopman in de Vughtestraat en schepen, raad en weesmeester. Op 24 juni 1637 is hij overleden. In zijn testament uit 1635 verklaarde hij kort na de reductie van Den Bosch te zijn getrouwd *op sijn roomsch ende voor roomsche priesteren, (...) alsoo der opt stuck vande houwelyxe saecke van deser stadt noch egeen oordere en was gestelt ende dat myn voorsschreven huysvrouw inde gereformeerde kercke niet en willed trouwen, mets sij doen noch vande roomsche gesintheijt was*. Hij was inderdaad gereformeerd en werd in april 1630 lidmaat van de gereformeerde gemeente. Over de opvoeding van zijn dochter Suzanna, die door haar rooms-katholieke verwanten naar Antwerpen zou zijn ontvoerd, ontstond in Den Bosch een politieke rel.

10 juli 1628, jonkvrouw Anna Petri van Gerwen, weduwe geworden van haar eerste man jonkheer Everardus Richardi van Vlieden, trouwde zonder huwelijksaankondigingen met de ketter Van Deventer.

Jonkheer Cornelis Proeningh van Deventer, zoon van Gerard Proeningh van Deventer en Christina van Wijtliet, geboren rond 1600, was in 1644–1661 kwartierschout van Peelland³² en vestigde zich te Sint-Oedenrode, waar hij zich ontpopte als een geduchte papenjager. Later woonde hij op het onteigende klooster van Hooidonk te Nederwetten, waar hij op 1 mei 1667 overleed. Zij vrouw, Anna Millinek van Gerven, is in Den Bosch gedoopt op 28 april 1603 en stierf daar op 24 februari 1673.³³

15 oktober 1629, Sint-Catharina, Den Bosch: Clemens Tielmanii en Angela Nicolai van Oud-Heusden.

29. Van Sasse van Ysselt, *De voorname huizen*, III, 516, 517.

30. C.E.M. Boink-van Nuenen, „Van Nuenen”, *De Brabantse Leeuw*, XLIV (1995) 239.

31. Van Sasse van Ysselt, *De voorname huizen*, I, 334. Over Henrick: Bots e.a., *Noordbrabantse studenten*, 483, no 3271.

32. V.A.M. Beermann, *Stad en meierij van 's-Hertogenbosch van 1648 tot 1672. De eerste vijf en twintig jaren van het Staatse regime* (Helmond, 1946) 27-31, 38, 39.

33. A.F.O. van Sasse van Ysselt, „De familie Proening van Deventer”, *Taxandria*, XVII (1910). Idem, „Nog iets over de familie Proening van Deventer”, *Taxandria*, XXVI (1919). M. Wingens, „'Ick geve den duyvel hem over'. De pastoor van Veghel contra de schout van Peelland in 1650”, *Brabants Heem*, XLVII (1995) 136, 137.

2 november 1629, Hilvarenbeek: Arnoldus Marcelii en Aleydis Jacobi.

Aert Marcelis Jacobs, zoon van Marcelis Jacop Meliss en Engel Cornelis Melis, was gehuwd met Aleijt Jacob Peters, dochter van Jacob Peter Aerts en Margriet Aerts van de Langereijt. Zij woonden te Hilvarenbeek aan de Biest.³⁴

18 november 1629, Sint-Pieter, Den Bosch: Walterus Jacobi en Anna Christiani.

28 november 1629, Oostelbeers: Joannes Petri uit Vessem en Elizabetha Joannis.

28 november 1629, Lith: Gerardus Arnoldi van der Meulen en Deliana Ambrosii van de Laerschoot.

28 november 1629, Dinther: Arnoldus Wilhelmi uit Sint-Oedenrode en Joanna Petri.

28 november 1629, Oss: Joannes Pauli en Maria Godefridi.

2 december 1629, Sint-Oedenrode: Joannes Petri en Elizabetha Henrici.

2 december 1629, Waalwijk: Otto Huberti uit Bokhoven en Catharina Petri.

2 december 1629, Waalwijk: Jacobus Antonii en Maria Gerardi.

13 december 1629, Oirschot: heer Antonius van Grevenbroeck en vrouwe de Saire.

27 januari 1630, Sint-Pieter, Den Bosch: Hermannus Brauwer en Judith Wilhelmi Strick.

5 februari 1630, Sint-Michielsgestel: Joannes Petri uit Gestel, ruiter onder de baron van Wezemaal, en Antonia Petri uit Maasbommel.

7 februari 1630, Boxtel: Gerardus Nicolai en Margaretha Christiani uit Schijndel.

8 februari 1630, Tilburg: Marcellus Bartholomaei en Adriana Leenardi.

Marcelis Bartholomeus van Tulder, te Tilburg gedoopt op 24 augustus 1604, zoon van de molenaar en bierbrouwer Bartholomeus mr Jan Lemmens van Tulder en Dingen Michiel Goyaerts de Veth, trouwde daar op 6 maart 1630 met Adriaentken Lenaerts Racijsmaeckers, dochter van Lenaert Adriaens van Heyst geheten de Raijmaker in *het Sweert* bij de kerk en van Engel Jan Jans van Beurden die men noemt Chrijsman.

8 februari 1630, Tilburg: Leonardus Joannis Petri en Adriana Adriani Corneli.

9 februari 1630, Berghem: Joannes Joannis en Anna Joannis.

9 februari 1630, Erp: Arnoldus Jacobi en Anna Lucae.

13 februari 1630, Waalwijk: Laurentius Corneli en Joanna Joan-

34. L. Adriaenssen, „Elf generaties Moonen. Namen, data, anekdotes”, *De Brabantse Leeuw*, XIX, XX (1970, 1971) XIX, 13.

Pieter van der Heyden, De bruiloftsdans (naar Brueghel). Museum Boymans-van Beuningen, Rotterdam.

nis uit Oisterwijk.

11 maart 1630, Sint-Catharina, Den Bosch: Paulus Antonij van Wautvucht en Hillegonda Henrici.

In Den Bosch trouwden op 12 maart 1630 Paulus Anthonij van Woutvucht en Helena Henricx. In 1659 is sprake van het onmondige kind van wijlen de smid Paulus Anthonis van Wautvucht, burger van Den Bosch, en Aeltgen Michiels Wants.³⁵

30 maart 1630, Sint-Catharina, Den Bosch: Theodorus Joannis de Groot en Hillegonda Theodori.

1 april 1630, 's-Hertogenbosch: Antonius Joannis en Margareta Joannis.

20 april 1630, voor heer Arnoldus van den Velde: mr Wilhelmus van Rynshoven, apotheker, en Theodora Winandi.

Mr Guiliam van Rijnshoven, apotheker te 's-Hertogenbosch, was een zoon van Jaspas Jan Mathijss van Rijnshoven en was eerder getrouwd geweest met Geertruyt Ghysberts van Diepenbeek. Zijn tweede vrouw, Diercxken Wynants, was een dochter van Govart Wijnants van Bernagie, bierbrouwer in Den Bosch, en Marijken Laureyns Donckers. Diercxken hertrouwde in 1641 met dr Ambrosius Lintermans, medicus.

7 juni 1630, Sint-Catharina, Den Bosch: Henricus Francken van Esch en Maria Severini uit Moergestel.³⁶

25 juni 1630, Sint-Catharina, Den Bosch: Joannes Gerardi en Gertrudis Godefridi.

26 juni 1630, Sint-Catharina, Den Bosch: Joannes van den Heuvel en Joanna Joannis uit Moergestel.

35. GAB, R 1933, ongef., 1659, z.d.

36. Henrick was eerder gehuwd geweest met Anthonia Corstiaen Jan Loeyen (W. de Bakker, *Dopen, huwelijken en begravingen te Moergestel voor zover daar de aantekening van bewaard gebleven is, 1626 (1631)–1650* ('s-Hertogenbosch, 1981) 35).

4 juli 1630, Diessen: Jordanus Anselmi en Wilhelma Pauli.

3 augustus 1630, Tilburg: Joannes Petri Janssen en Anna Joannis Dionijssens.

11 augustus 1630, voor de pastoor van het Groot Ziekengasthuis, Den Bosch: Joannes van Berchem, secretaris van de stad Oss, en jonkvrouw Magdalena van Oss.

12 augustus 1630, Heeze: Hermannus Antonii en Theodora Nicolai uit Heeze.

31 oktober 1630, 's-Hertogenbosch: Hermanus van der Meulen en Joanna Adriani uit Den Bosch.

2 november 1630, Gemonde: Henricus Joannis Schalx en Aegidia Aegidii uit Gemonde.

22 november 1630, Oss: Arnoldus Smits en Helena Joannis uit Oss.

28 november 1630, Loon: Adrianus Cornelii en Elizabetha Joannis uit Loon.

1 december 1630, Sint-Michielsgestel: Christianus Joannis uit Oss en Maria Henrici.

januari 1631, voor heer Jan van Werden, protonotaris: Adrianus Joannis en Hester Leonardi uit Helmond.

18 januari 1631, Oisterwijk: Gualterus Johannis en Margareta Jacobi uit Oisterwijk.

22 januari 1631, Schijndel: Joannes van den Hoeve en Elizabeth Wilhelmi uit Schijndel.

Jan Jans Verhoeven, schepen van Schijndel in 1626–1637, zoon van Jan Jans Verhoeven en Lana Jan Peters van den Heuvel, trouwde achtereenvolgens met Mechtelt Jan Gerits Michielen en Lijsken Willen Hendrick Gerits.³⁷

13 februari 1631, Aarle-Beek: Joannes van Grevenbroeck, heer van Mierlo, en jonkvrouw Barbara van Levendael.

3 maart 1631, Boxtel: Nicolaus Leonardi uit Liempde en Elizabeth Stephani uit Boxtel.

3 maart 1631, Diessen: Petrus Adriani en Joanna mr Nicolai Ottonis.

Peter Adriaen Pauwels alias Panis, zoon van Adriaen Adriaen Pauwels en Adriaentjen Goijaert Laureys Hoeffkens uit Hilvarerbeek, trouwde met Jenneken mr Claes Otten, dochter van mr Claes Geraerts Otten, schoolmeester, koster en boekhouder van Diessen, en van Geertruyt Matthys de Cromme.

3 maart 1631, Oisterwijk: Arnoldus Adriani en Wilhelma Petri.

3 maart 1631, Schijndel: Joannes Godefridi en Maria Wilhelmi.

3 maart 1631, Sint-Michielsgestel: Wilhelmus Petri van Grinsven en Mechtildis Adriani uit Sint-Michielsgestel.

37. A.J.L. van Bokhoven, „De familie Verhoeven te Schijndel”, *De Brabantse Leeuw*, VI (1957) 81.

6 maart 1631, Drunen: Mattheus Franssen en Maria Janssen.

5 april 1631, Drunen: Arnoldus Cornelii en Maria Jacobi.

7 april 1631, Boxtel: Joannes Christiani Michielssen en Elizabetha Gerardi Goijartssen uit Boxtel.

14 juni 1631, Boxtel: Antonius Nicolai van Geffen en Elizabetha Joannis.

juni 1631, Rosmalen: Joannes Joannis uit Engelen en Gertrudis Wynants.

28 juni 1631, Oisterwijk: Johannes Aegidii de Weer en Joanna Thomae van den Hoevel.

Jan Gielis de Weer was notaris te Oisterwijk. Zijn vrouw was een dochter van Thomas van den Heuvel, secretaris van Loon op Zand, en van Margriet Jan Wouter Panis.³⁸

10 juli 1631, Oisterwijk: Bartholomaeus Cornelii en Ida Theodori.

19 juli 1631, Schijndel: Nicolaus Theodori en Adriani Lamberti uit Schijndel.

16 augustus 1631, Best: Petrus Jacobi uit Vught en Maria Henrici.

26 september 1631, Oisterwijk: Andreas Antonii et Joanna Andrae uit Oisterwijk.

3 oktober 1631, voor de dominicaan Raijmundus Potteij: Adrianus Nicolai en Maria Henrici Goossens.

24 november 1631, voor de vice-plebaan van de Sint-Jan te 's-Hertogenbosch met toestemming van de plebaan van Hilvarenbeek: Arnoldus Petri van Heeze en Anna Henrici Schilders.³⁹

24 november 1631, Tilburg: Cornelis Joannis Walteri en Anna Danielis Adriani.

24 november 1631, Tilburg: Wilhelmus Joannis Emberti en Genoveva Nicolai Huberti.

18 december 1631, Oisterwijk: Petrus Gerardi en Maria Johannis uit Oisterwijk.

21 december 1631, Tilburg: Adrianus Simonis, hoevenaar van de bisschop, en Johanna Cornelii uit Tilburg.

Adriaen Symon Nicolaessen volgde als hoevenaar van de bisschop te Tilburg zijn schoonvader Cornelis Cornelis Jans van Gorp op. Jennekens moeder was Heylken Cornelis Gerrit Daniels Meynaerts.

16 januari 1632, Diessen: Andreas Theodori Martini en Deliana Everardi Cornelii.

Andries Dircken van Breheese en Deliaen Everts van den Bergh testeerden in 1677.⁴⁰ Deliaens vader was Evert Cornelis Wouters van den Berch, die was gehuwd met Maria Peter Bunnen uit Middelbeers. Evert ertde van zijn ouders een hoeve te Diessen, maar is waarschijnlijk in Middelbeers gaan wonen.⁴¹

17 januari 1632, Hilvarenbeek: Joannes Schilders en Catharina Gyssels.⁴²

38. J.A.J. Beex, „De Oisterwijkse secretaris Dirk van den Heuvel en zijn familie”, *De kleine Meijerij*, XVIII (1965) 28.

39. Zie voor dit echtpaar p. 196 van deze aflevering van *De Brabantse Leeuw*.

40. GAT, Diessen N 782, januari 1677.

41. Met dank aan H.L.M. Vera in 't Goy.

42. Zij worden behandeld in de volgende aflevering van mijn artikel over de familie Schilders.

11 februari 1632, Oisterwijk: Gualterus Gualteri en Ida Wilhelmi uit Oisterwijk.

11 februari 1632, voor een Bossche dominicaan: Ludovicus van den Grave en Maria Joannis uit Loon.

15 februari 1632, Boxtel: Christianus Joannis en Maria Martini uit Boxtel.

18 februari 1632, Oss: Henricus Godefridi uit Oss en Catharina Joannis.

19 februari 1632, Sint-Michielsgestel: Nicolaus Joannis uit Den Dungen en Wilhelma Henrici Laurentii uit Sint-Michielsgestel.

19 februari 1632, Liempde: Godefridus Joannis en Maria Henrici uit Liempde.

19 februari 1632, Liempde: Theodorus Joannis uit Sint-Oedenrode en Maria Joannis uit Liempde.

19 februari 1632, Liempde: Theodorus Leonardi en Magdalena Joannis uit Liempde.

20 februari 1632, Oisterwijk: Christianus Petri en Angela Petri uit Oisterwijk.

20 februari 1632, Oisterwijk: Cornelis Cornelii van Buerden en Joanna Petri uit Oisterwijk.

Cornelis Corneliss van Beurden, gedoopt te Oisterwijk op 9 december 1612, trouwde aldaar op 24 februari 1632 met Joanna Peters de Moy en hertrouwde met Maeycken Aerts.⁴³

20 februari 1632, Oss: Petrus Delissen, zoon van de molenaar, en Anna Reineri uit Oss.

20 februari 1632, Tilburg: Antonius Adriani Joannis Somers⁴⁴ en Joanna Nicolai Antonii Spijckers uit Tilburg.

22 februari 1632, Oss: Johannes Christiani uit Herpen en Elizabetha Gerardi uit Oss.

22 februari 1632, Oss: Lucas Joannis en Maria Frenssen uit Oss.

22 februari 1632, Geffen: Cornelis Henrici en Heilwigis Petri uit Geffen.

22 februari 1632, Schijndel: Wilhelmus Jacobi Roeffen en Catharina Joannis Theodori uit Schijndel.

25 februari 1632, Boxtel: Joannes Wilhelmi Moorssen en Adriana Martini uit Boxtel.

26 maart 1632, Oisterwijk: Joannes Henrici uit Oisterwijk en Elizabetha Wilhelmi uit Loon.

27 maart 1632, Diessen: Adrianus Joannis van Doirn en Anna Adriani Schellens uit Diessen.

Adriaen Janssen van Dooren, zoon van de Diessenaren Jan Janssen van Dooren de jonge en Anneken Adriaen Sweens, trouwde

43. J.A.W. Swane, „Mulders in Brabant. XIV. Van Beurden”, *De Brabantse Leeuw*, XIII (1964) 76, 77.

44. Ossenweider of koopman te Tilburg: GAT, Tilburg R 620, f 34, 26 februari 1640.

met Anneken Adriaen Huybert Schellekens, weduwe van Adriaen Willems van der Linden, olieslager te Diessen. Zij trouwde in derde echt met Dierck Dierck Bogaerts. Haar ouders waren Adriaen Huybert Schellekens (Schellens), schepen van Hoogeloon, en Lisebeth Peter Keyzers.

15 maart 1632, Diessen: Cornelis Corneliss en Maria Denissen uit Diessen.

15 juni 1632, Waalwijk: Henricus Antonii van Reijgerbosch uit Waalwijk en Maria Henrici Antonii Cauwenberchs uit Tilburg.

In 1645 was Majken Henrick Anthonis Cauwenberchs de huisvrouw van Franchoijs Jacobs.⁴⁵

16 juni 1632, Moergestel: Franciscus Beijharts, drossaard of schout van Boxtel, en Anna mr Rochi Lemnii uit Boxtel.

Jonker Franchoijs Beyharts, gedoopt te Oisterwijk op 20 december 1598, zoon van Jan Jacobs Beyharts, schout van Moergestel, en van Agnes Jans van Esch, trouwde met Anna mr Rochus Lemnius, dochter van mr Rochus Lemnius, drossaard van Boxtel, en van Deliana Jans de Roy.

3 juli 1632, Drunen: heer Henricus Heym en jonkvrouw Johanna van Malssen, dochter van de heer van Onsenoort.

Henrick Heym, zoon van Aernt Ghysbrechts Heym en Maria Jans Heym, erfde van zijn moeder het huis Maurick te Vught. Samen met zijn vrouw Johanna van Malsen, dochter van de heer van Onsenoort en Nieuwkuijk, verkocht hij het in 1631.⁴⁶

7 juli 1632, Tilburg: Wilhelmus Joannis van Heijst en Catharina Robberti Leijnen uit Tilburg.

Catharina wordt niet genoemd tussen de acht kinderen van Robbert Lamberts Robbert Leynen van den Plas te Berkel, maar komt gezien de leeftijden in aanmerking als dochter.⁴⁷

19 oktober 1632, Oisterwijk: Reijnerus Matthiae en Elizabetha Joannis uit Oisterwijk.

4 november 1632, Vught: Nicolaus Cobbe uit Den Bosch en Anna Wytfliet uit Vught.

Mr Nicolaes Cobbe was chirurgijn in Den Bosch. Zijn vrouw was een dochter van jonker mr Jacob van Wytfliet en Lamberta Brugmans.⁴⁸

10 november 1632, Sint-Jan, 's-Hertogenbosch: Theodorus Jacobi Schenck en Magdalena Theodori.

16 november 1632, Tilburg: Arnoldus Jacobi Aertssen en Ida Matthiae uit Tilburg.

18 november 1632, Boxtel: Henricus Petri van Eyndhoven en Maria Hermans uit Boxtel.

26 november 1632, Diessen: Marcellus Cornelii en Maria Wilhelmi uit Diessen.

28 november 1632, Drunen: Adrianus Nicolaessen en Gerarda Janssens.

11 januari 1633, Oisterwijk: Nicolaus Arnoldi en Elizabetha Joannis van den Heuvel uit Oisterwijk.

45. GAH, R 1565, f 56^v, 3 augustus 1645.

46. Van Sasse van Ysselt, *De voorname huizen*, II, 268, 269).

47. W. de Bakker, „Robben uit Leynen alias van den Plas, vooral te Udenhout”, *De Brabantse Leeuw*, XXXI (1982) 148 e.v.

48. Adriaenssen, *Non omnia possunt omnes*, 170, 522.

29 januari 1633, Diessen: Joannes Judoci en Elizabetha Nicolai uit Diessen.

Jan Joost Dyckmans, kuiper te Diessen, trouwde aldaar op 1 februari 1633 met Elysabeth Claes Laureys van den Nieuwenhuysen, dochter van Niclaes Laureys Ghybrechts van den Nieuwenhuysen, schepen van Diessen, en van Iken Peter Borchmans.⁴⁹

31 januari 1633, Oisterwijk: Paulus Cornelissen en Elizabetha Janssen.

7 februari 1633, Oss: Petrus Laurentii Ackermans en Henrica Rhutgeri Schuijll uit Oss.

7 februari 1633, Boxtel: Everardus Rudolphi Andriessen en Aleydis Joannis Hendricxen uit Boxtel.

8 februari 1633, Nuland: Hubertus Gooswini uit Erp en Maria Nicolai.

8 februari 1633, Schijndel: Joannes Joannis Peterssen en Barbara Andreae Janssens uit Schijndel.

9 februari 1633, Tilburg: Wilhelmus Petri Reijdensi⁵⁰ en Margareta Joannis uit Tilburg.

8 maart 1633, Hilvarenbeek: Wilhelmus Adriani van Spreuwel en Margareta Simonis Boens uit Hilvarenbeek.

7 april 1633, 's-Hertogenbosch: Michaelis Hendricxen uit Sint-Michielsgestel en Maria Gummari uit Liempde.

18 april 1633, Tilburg: Adrianus Joannis van Heijst en Maria Walteri Petri Blanckarts uit Tilburg.

26 april 1633, Boxtel: Adrianus Hendricxen en Catharina Adriani uit Boxtel.

26 april 1633, Alem: Reinerus Nicolaessen en Joanna Jacobssen uit Alem.

26 april 1633, voor heer Stephanus Stockelmans: Jacobus Adriaenssen en Dijmpna Geritssen uit Oisterwijk.

9 mei 1633, Boxtel: Adrianus Richardi Oetelaer en Oda Joannis Gevarts uit Boxtel.

12 mei 1633, Boxtel: Jacobus Hermanni uit Oss en Catharina Joannis Petri Jutten uit Boxtel.

12 mei 1633, Berlicum: Antonius Henrici Spierinx en Catharina Adriani Lambertssen uit Berlicum.

19 mei 1633, Gemonde: Rhutgerus Wouterssen en Elizabetha Wilhelmi Danielsse uit Gemonde.

22 mei 1633, Oirschot: Petrus Sapma uit Leuven en Johanna van Haselberch uit Den Bosch.

3 juni 1633, Diessen: Jacobus Johannis Hendricxen en Georgia Martens uit Diessen.

49. Adriaenssen, *Non omnia possumus omnes*, 71.

50. Uit Rijen?

Jacob Jan Dircken trouwde te Diessen op 7 juni 1633 met Joricken Marten Ghysbrechts, die daar is gedoopt op 9 februari 1610 als dochter van Marten Ghijsbrechts Otten en Jenneken Aelbrecht Wilborts. Hij is te Diessen op 1 maart 1605 gedoopt als zoon van Jan Dierckss van der Laeck en Bernaertken Clemens van Hulsel.⁵¹

19 juni 1633, Tilburg: Judocus Janssen en Maria Thomae Hendricxen uit Tilburg.

23 juni 1633, Oisterwijk: Adrianus Lomans en Elizabetha Vromans uit Oisterwijk.

17 juli 1633, Sint-Jacob, Den Bosch: Hubertus Peterssen in den Baers en Gertrudis Rhutte.

8 augustus 1633, Tilburg: Joannes Joannis Hapart en Margareta Henrici Beris.

Mr Jan van Happaert⁵², chirurgijn te Terheyden, trouwde met Margriet Henrick Beris, gedoopt te Tilburg op 16 april 1616 als dochter van Henrick Peter Beris van Oerle en van Catharina mr Marten Moons.

22 augustus 1633, Hilvarenbeek: Joannes Schellekens en Petronella Middegaels uit Hilvarenbeek.

Jan Marten Schellekens, voerman aan de Voort te Hilvarenbeek, zoon van Jan Jan Mertens Schellekens, schepen van Hilvarenbeek, en van Cathelijnn Huybrecht Wuestenborchs alias Moonen, trouwde in augustus 1633 met Peerken Peter Matthijs Middegaels, dochter van de voerman Peter Middegaels en van Jenneken Aerts van Heze, weduwe van Anthonis Claes Melis.⁵³

18 oktober 1633, Sint-Michielsgestel: heer Theodorus van Gerwen en jonkvrouw Maria Honzelaers.

5 december 1633, Antonius Aertssen en Adriana Arienssen.

9 december 1633, Oisterwijk: Jacobus Lambertssen en Maria Janssen van Ossch.

10 december 1633, Tilburg: Joannis Petri Cornelii en Maria Adriani Cornelii uit Tilburg.

10 december 1633, Bergen: Wilhelmus Joannis en Rhutgera Rhutgeri uit Bergen.

23 december 1633, Sint-Michielsgestel: Joannes Christiani en Joanna Joannis uit Sint-Michielsgestel.

3 februari 1634, Schijndel: Joannes Hendricxen uit Schijndel en Maria Willemsen uit Zevenbergen.

3 februari 1634, Oisterwijk of Hilvarenbeek: Joannes Joannis uit Oisterwijk en Dijmpna Johannis uit Hilvarenbeek.

12 februari 1634, Oisterwijk: Gerardus Antonii en Maria Gerardi uit Oisterwijk.

12 februari 1634, voor een aartspriester van Sint-Oedenrode: Joannes Booris en Margareta Slegers uit Balen. Zij worden ook gediscoord voor hun vierde-gradsverwantschap.

51. Adriaenssen, *Non omnia possunt omnes*, 387.

52. GAT, Tilburg R 619, f 56^v, 23 maart 1637.

53. L.F.W. Adriaenssen, „Middegaels te Hilvarenbeek”, *De Brabantse Leeuw*, XXXIII (1984) 150, 151.

26 februari 1634, Boxtel: Godefridus Joannis Andriessen uit Boxel en Hillegonda Godefridi Hendricxen uit Liempde.

26 februari 1634, Den Dungen: Delis Joosten en Maria Wilhelmi Matthijssen.

27 februari 1634, Oss: Gisbertus Gerardi en Ida Robberti uit Oss.

27 februari 1634, Oisterwijk: Gisbertus Adriani en Maria Joannis Smolders.

24 maart 1634, Lith: Gooswinus Theodori uit Lith en Christina Petri uit Lith.

13 april 1634, 's-Hertogenbosch: mr Joannes Petri uit Oirschot en Catharina Vredenborch uit Sint-Oedenrode.

23 april 1634, Diessen: Christianus Nicolai van den Sande en Margareta Huberti Rijckaerts uit Diessen.

Corstiaen Claess van den Sanden alias Boomen uit Diessen, dekker en voerman, zoon van Nicolaes Mertens van den Sanden alias Boomen en van Anneken Aert Jan Mertens, trouwde te Diessen op 24 april 1634 met Margriet Huijbrechts Rijcken, dochter van Huijbrecht Rijckalt Huijbrechts, molenaar te Diessen en van Anneken Leunis Wilborts. Zij woonden te Hilvarenbeek op het Hoog Spul.⁵⁴

3 mei 1634, Den Dungen: Gerardus Emberti Philippi uit Den Dungen en Sophia Lodolphi uit Schijndel.

8 mei 1634, Drunen: Wilhelmus Walteri uit Lummen, schoolmeester te Nieuwkuijk, en Joanna Henrici uit Nieuwkuijk.

13 mei 1634, Eindhoven: Gerardus van Budel en Mechtildis Colen uit Eindhoven.

11 juni 1634, Hilvarenbeek: Arnoldus Walteri van Laerhoven en Adriana Henrici Roolants uit Hilvarenbeek.

Aert Wouters van Laerhoven was een zoon van Wouter Erffven van Laerhoven en Lyntken Aert Peter Thielmans te Hilvarenbeek.⁵⁵

20 juni 1634, Berlicum: Joannes Jacobi van Aecken, inwoner van Berlicum, en Gertrudis Dionysii Janssen uit Hilvarenbeek.

Jan Jacobs van Aecken was schaliedekker van beroep.⁵⁶ Geertruyt, zijn vrouw, was een dochter van Deonys Janssen van Arendonck, schrijnwerker, en van Cornelia Jan Willem Henricxssen van Goorle.⁵⁷

20 juli 1634, Sint-Jan, Den Bosch: Joannes Hermann Stockelmans en Margareta Henrici Joosten uit Oirschot.

4 september 1634, Hilvarenbeek: Christianus Huberti en Anna Arnoldi uit Hilvarenbeek.

Waarschijnlijk een zoon van Huybrecht Henricx Lodewycx.⁵⁸

54. L.F.W. Adriaenssen, „Van Gijssel. Vijfveertig molenaars”, *De Brabantse Leeuw*, XVIII (1969) 87.

55. L.F.W. Adriaenssen, „De erfgenamen van heer Ghijsel Back”, § 9. „Van Laerhoven”, *De Brabantse Leeuw*, XLIX (1990) 173.

56. GAT, Hilvarenbeek R 51, f 469, 4 april 1648.

57. GAT, Hilvarenbeek R 62, f 6, 12 februari 1648. Vgl. Adriaenssen, „Elf generaties Moonen”, XX, 136.

58. Vgl. GAH, R 1439, f 203, 19 juni 1600.

VRAGENRUBRIEK

Vragen

(Van der) Biestraten, Byestraten

Gezocht wordt informatie over deze familie in Noord-Brabant, met name in de baronie van Breda. De vraagsteller beschikt over gegevens van 1297 tot nu.

Tronchet

Ik ben al een poosje bezig met familiegeschiedenis, maar ik vind het best wel moeilijk, omdat mijn voorouders uit Zwitserland komen. Het gaat om Jean Pierre Tronchet, rond 1750 geboren te Vaux in het canton Bern in Zwitserland. Hij trouwde te Breda op 5 mei 1771 met Elisabeth Helene Boogers (Bogaers). Jean Pierre had een broer, Henri Tronchet, die op 30 juli 1787 te Lausanne is overleden. Ik weet niet wat ik nu kan doen om verder te komen. Ik kan ook geen vreemde talen schrijven of spreken, dus dat maakt het helemaal moeilijk. Graag wil ik advies over wat ik het beste kan doen. Bij voorbaat dank.

T. Huitinga-Baas, De Kamp 8,
8627 SP Gauw

Antwoorden

De Bont (De Brabantse Leeuw 1997/2)

Adriaentje Wouters de Bont, wonende *aen de Hoeve* te Tilburg, huwde daar op 31 december 1702 met Peter van Helvoirt, die *op't Heijke* woonde. De ondertrouw vond plaats op 12 december. Op 22 juni 1752 overleed Adriaentje. Haar man stierf in de herdgang *Oerle* op 30 oktober 1761. Adriaentje was te Goirle geboren in januari 1678 als dochter van Wouter de Bont en Neesgen Joost Jansen Meynaers.

J. van Helvoirt, Esbeekseweg 35
5085 EA Esbeek

UIT DE COMME

Poorters van Den Bosch. 1404-1488

J. Wyburg en J. van der Aa hebben als vrijwilligers de Bossche poorterinschrijvingen uit de rekeningen van de kwartierschouten van 1404-1488 bijeengelezen en voor het publiek ter raadpleging een lijst gemaakt met verwijzingen naar de bronnen. Helaas is er geen index op. De behandelde periode

geeft een aanvulling op de op het gemeentearchief bewaarde poorterboeken, die immers een hiaat tonen tussen 1484-1503 (en tussen 1588-1604). Ook de rekeningen van de hoogschout van Den Bosch hebben een hiaat: van 15 januari 1470 tot 10 september 1477.

De rekeningen geven de volgende leden van de familie Doncker(s), die als steekproef wordt gebruikt: 1) Roloff Roloff Donckers soen (1445/46), 2) Lucas Doncker (1458/59), 3) Arnt Arnt Donckertss (1459/60), 4) Zebert Doncker Heynricxs (1477), 5) Cristina Sdonckeren (1479/80) en 6) Zebert Doncker Henrixss (1485/86).

Zij worden door Wyburg en Van der Aa gegeven als 1) Roelof Roelof Donckers zoen, 2) Lucas Doncker, 3) Aernt Aernt Donckerssen, 4) Zebert Doncker Heymanssen, 5) Christina s Doncken en 6) Zebert Doncker Henricksen. Hoewel hun werk de toegang tot de schoutsrekeningen zeker vereenvoudigd, blijft het raadzaam dat onderzoekers zelf de bronnen raadplegen.

Opmerkelijk is, dat het poorterboek op het gemeentearchief op 23 december 1477 ook nog Lambert Doncker soen willneer Peters Doncker geeft¹, waaruit blijkt dat de twee poorterlijsten niet aan elkaar identiek zijn.

1) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, Oud archief, aanvullingen 8085, p. 10.

Aan dit nummer is meegewerkt door:

J. van Gils, Doelenstraat 68, 5081 CM Hilvarenbeek
L.F.W. Adriaenssen, Van der Hoopstraat 85-3, 1051 VD Amsterdam
A.M. Bosters, Koningin Julianalaan 339, 2273 JJ Voorburg

Naamregister

Jaargang 46 (1997)

Aa, van der: 52, 236. Aelbrechts: 175. Aelst, van: 107. Aenschot, van: 197. Aerden: 202. Aerssen, van: 196. Aar(d)tsen: 222, 223. Aben: 218, 219. Abrahams (Abramsen): 153, 177, 211, 214, 215. Adams: 156, 206, 222. Adriaens(s), Adriaanse(n), Adriaenssen: 11, 16, 83, 183, 188, 208, 209, 245. Adriani: 230, 231, 233, 234, 236, 238, 241, 242, 245, 247. Aegidii: 232, 237, 241. Aengilbertus: 107. Aerts(s), Aertssen: 13, 112, 114, 199, 201, 227, 235, 239, 243, 244, 246. Aken (Aecken), van: 53, 247. Akerne, van: 139. Akkermans: 17. Akker (Acker), van den: 50, 69, 156, 157, 245. Ackermans: 245. Aleyten: 163. A(e)len: 163, 164, 184, 190. Alers: 151. Alewijns: 237. Amersfort, van: 15. Amerzoyen, van: 103, 104. Amstel, van: 158, 225. Amsterdam, van: 6-9. Andelhof: 51. Andreae: 231, 242. Andries, Andriess(e)n: 23, 90, 225, 245, 247. Anensten: 222. Ansbaldus: 108. Anselmi: 236, 241. Anssems: 34, 205. Antonii: 234, 239, 241, 246. Antwerpen, van: 195. Appels: 71, 72, 183. Arendonck, van: 206, 247. Ariaens: 186. Ariens, Arienssen: 42, 152, 156, 246. Arkennes, d': zie Darkennes. Arnoldi: 230-237, 244, 247. Arquennes, d': 96. Arras, von: 144. Arts: 150, 151. Asperen, van: 232. Asten, van: 18, 122.

Bael, van: 14. Baers, in den: 246. Back: 11. Backhoven: 230. Bakker (Backer), de: 27-29, 223. Ba(c)x: 80, 154, 195. Baltussen: 155. Band: 157. Banken: 200. Barbiers: 146. Barres, de: 172. Bartels: 150, 223. Bartholomaei: 235, 236. Baten: 80. Batty: 226, 227. Bavel, van: 130. Becker: 89. Beckers: 120. Becx: 74, 233, 236. Bedaf, van: 1, 3, 227. Bee(c)k, van (der): 170, 171, 226, 228. Beens: 191. Beer, de: 20, 22, 79, 189. Beers, van: 224. Beijharts: 244. Beynaerts: 189. Bekerdijs, van den: 168. Bellaerts: 195. Berchem, van: 241. Beerens: 132. Berg(h) (Berch), Berche (Berghe), van den: 38, 150, 156, 170, 171, 198, 226, 227, 234, 242. Ber(c)k, van (de): 58, 99, 146. Ber(c)kel, van: 45, 48, 191, 238. Berkelmans: 121. Be(e)ris: 205, 234, 235, 246. Berijs van Oerle: 184. Berlecum, van: 194. Berlo, van: 41. Bernagie, van: 240. Bernagien: 171. Berthoults: 183. Besouw, Besauwen, van: 15, 16, 18, 146, 188, 217, 219. Beurden (Buerden), van: 117, 120, 126, 183, 210, 239, 243. Bierens: 232. Bierings: 43. Bierink: 52. Biese, de: 127. Biestraten (Byestraten) (van der): 248. Biggelaar, van den: 52. Bye, die: 166, 172, 173, 194, 237. Bijlens: 222. Bistrate, de la: 178. Blancka(e)rts: 171, 245. Blankenstein: 94. Blankers: 54. Blecstoriën: 110. Bloemart: 100. Bloemhof: 88, 89. Blom: 147. Blomhoff: 89, 91. Boechem, van: 102. Boela(e)rs: 153, 202. Boens: 245. Boer, de: 85. Boer, van den: 131. Booga(e)rt, van den: 44, 48. Bogaarts, Bo(o)gaerts: 57, 95, 186, 244, 248. Boger(t)s: 28, 48, 200. Bock, de: 234. Bolings: 25. Boluijt: 228. Bolus: 25. Bombeeck: 15. Boomen: 247. Bomgarts: 238. Bommel, van: 136, 162. Bo(o)naerts: 164, 195. Bon(d)t, de: 12, 70, 127, 153, 154, 248. Boomgaert, van de: 47. Boom, van den: 50, 61. Boons: 171. Booris: 246. Borchmans: 169, 170, 244. Borchmans: 192. Borgers: 161. Borgonje, van: 189. Borne, van den: 53. Bos(ch) (van den): 39, 85, 167, 210, 216. Boschuyzen, van: 170. Bosmans: 59. Bossaers: 188. Bosschaert de Bouwel: 65. Bosschaert(s): 178, 179. Bosson, de: 202. Botermans: 216. Baudewijns: 223. Bouthem, van: 195. Bauwens: 223. Bostel, van: 60, 86, 219. Brabers: 188. Brangers: 95. Brands: 51. Brant, van den: 73. Breda, van: 14. Brederode, van: 41, 237. Breheese, van: 242. Brekelmans: 117, 216. Brekel, van den: 133. Breeckels: 204. Bresser, de: 85. Bressers: 57. Brevincx: 7, 169, 170. Broe(c)k, van den: 23, 27, 85, 198, 204. Broe(c)khoven, van: 17, 60, 235. Broeckmans: 185. Broeckx: 126. Broess: 102. Brocken, Brokken: 127, 188, 206. Brom: 217. Brouwer, Brauwer (de): 31, 121, 239. Brouwers: 19, 68, 116. Bruggen, van der: 98. Brugge, van: 111, 147. Brugh, van den: 147. Bruggmans: 157, 237, 244. Bruijn, de: 26, 29, 207. Bruijninc(k)x, Bruininks: 4, 74, 133. Brul, van de: 191. Brunschot, van: 126. Bruers: 34, 200, 203. Buddemeijer: 69. Budel, van: 247. Buys: 193. Buckincx: 110, 171. Bullens: 74, 127. Bunnan: 242. Bunthof: 50. Burgt, van der: 45. Bussel, van: 81, 82.

Ce(e)len: 35, 84. Celiss: 152. Censen: 85.

Daendels: 41. Dachverlies: 161. Dal, van: 133, 134, 191, 212. Dale, van den: 167. Damen: 24, 68, 74, 190, 199. Danckaerts: 64, 159-161. Daneelsoen: 6. Danielis: 231, 233, 235, 236. Daniels, Danielsse: 42, 47, 48, 117, 195, 200, 245. Dankers: 55. Darkennes (Darkennis): 138-147. Darkens: 138, 139. Decker, Dekker (den): 1, 128. Dekkers, Deckers: 28, 38, 59, 61, 84, 87, 217. Delft, van: 179. Deliën: 109, 110.

Delissen: 243. Demare: 156. Demmers: 84, 87. Denen: 153. Deneus: 52. Dengis: 4, 5. Denijs: 84. Denis(s), Denisse(n): 10-12, 243. Denne, van: 32. Deriks: 152. Derkennes: 138. Derkennis: 96-101. Derkens: 138. Dessel, van: 168. Deuren, van: 78. Deurne, van: 176. Deurs, van: 198. Dielis: 194. Diepen: 71. Diepenbeeck, van: 100, 240. Diercx: 77. Diericks: 221. Diessen, van: 16, 20. Diest, van (den): 151. Dij(c)k, van (den): 56, 75, 114, 169, 202, 232. Dijkmans, Dyckmans: 206, 244. Dikkens: 52. Dingemans: 24. Dionijssens: 240. Dionisii: 236. Dircken: 245. Dirckx: 42. Dirissen: 156. Dirix: 235. Dirven: 195. Dobbelssteijn: 236. Doerne, van: 237. Doirn, van: 243. Dollart, van den: 45, 46. Domburg(h), van: 228. Domis: 223. Dommelen, van: 74, 207. Donck, van den: 232. Don(c)kers, Donquers: 84, 127, 150, 156, 157, 194, 240, 248. Donders: 18, 126, 132, 207. Donhuizen: 157. Doormael, van: 185, 215. Doormalen, van: 205. Doormans: 39. Doorn, van: 101, 199. Dooremans: 44. Doren, van: 176. Dorenbal, van: 217. Dorp, van: 173, 174. Dorst, van: 187, 189. Driell, van: 198. Driessen: 37. Druenen, van: 38. Dumel, de: 101. Duyvesteyn, van: 37. Dun, van: 15, 20, 201.

Eelsoen, van: 6. Eersel, van: 167. Effort, van: 54, 56. Eyghen, van: 163. Eijck (Eyck), de, van: 60, 233. Eijken, van: 210. Eynde, Eijnden, van den: 24, 110, 222. Eyndhoven, van: 53, 244. Eijsch, van der: 31. Eijssermans: 72. Eyndhoven, van: 244. Elderen, van: 53. Elemans: 157 157. Eliae: 234. Eliass: 98. Elkan: 94. Elsacker: 81. Elswyck, van: 36, 40, 44, 47, 48. Elten, van: 84. Emberti: 242. Emberts: 118. Empel, van: 234. Engel: 70. Engellant, van: 195. Eng(h)elen: 26, 28, 29, 82. Engels: 10. Engelsen: 12. Erckentans: 236. Ermers: 151. Erven, van: 15, 57, 195, 215-217. Es(s)ch, van: 45, 218, 236, 240, 244. Eskens: 133. Essen: 122. Eeten, van: 199. Eten, van: 31. Eulincx: 120. Eupen, van: 161. Evenbroeck, van: 177. Everaerts: 184. Everardi: 233, 237. Evers: 74, 153. Everts: 171.

Fierens: 81. Philipp: 80, 81, 247. Philipsen: 55, 203. Fine, de: 80. Flaas (Flaes, van der: 15, 200. Francisci: 235, 237, 238. Frank: 89. Fran(c)ken: 11, 12, 125, 240. Franconis: 80. Frans(s)en: 84, 152, 241. Frenssen: 243. Frijters: 26.

Gaal, van: 61. Gabriels: 155. Gabriels: 154, 155. Gagge, de: 85. Gaimer: 235. Gansewinckel, van: 85. Gaotbertus: 108. Garbrants: 178. Gasel, van: 175. Gasparis: 232, 26. Geel, van: 167. Geffen, van: 242. Geld, van der: 59. Gelder, Geldere, van: 90, 152. Gelten, van der: 59. Ghenen: 77. Gent, van: 42. Georgii: 235. Gerardi: 235, 237, 239, 240, 242, 243, 246, 247. Gerarts: 35. Ge(e)rits, Geritssen: 48, 80, 114, 152, 186, 241, 245. Gerlaci: 231. Gerven, van: 116, 207. Gerwen, van: 238, 246. Gestel, van: 16, 57, 58, 81, 120, 127, 209, 211, 212, 215. Gevarts: 245. Gevel, van der: 85. Ghibels: 79. Gijben, Ghyben: 107, 185. Ghyhs: 81. Gielysz: 7. Gijsbers: 150. Gijsberti: 230. Gysbrechts: 245. Gijs(s)el, van: 204, 208, 234. Gyssels, Gijsels: 230, 242. Gijssen: 184. Gils, Gilse, van: 20, 22, 71, 110, 172, 191, 207. Gisberti: 233-235. Godefridi: 235, 239-241, 243. Goederheyl, van: 98. Goertssen: 81. Goeswini: 81. Gogh (Goch), van: 37, 47-49. Goijartssen: 242. Goirle, van: 206. Gool, van: 133, 207, 208. Goorle, van: 247. Goorten: 233. Goos: 25, 27. Goossens: 74, 115, 242. Gooswini: 245. Gorems: 190. Gorkom, van: 124. Gorp, van: 20, 22, 55, 66, 74, 86, 115, 118, 133, 183-186, 189, 216, 242. Goutsmit: 93. Graaf, de: 56. Graeff, van der: 238. Graafmans: 219. Grave, van den: 243. Grent, van de: 47. Grevenbroeck, van: 233, 239, 241. Grient, van der: 59. Grieten: 168. Grinsven, van: 175, 241. Groenendaal (van den): 42, 187. Groof: 226. Groo(d)t, de: 20, 55, 186, 240. Grauwen, Grouwen: 154, 155. Gruyter, die: 166. Gruiter: 75. Gualteri: 242. Gubbels: 151. Gulickx: 14. Gumari: 245. Gulp, van: 86.

Haert, de: 208. Hadewigen: 105. Hagen (van der): 42, 164. Hagens: 222. Hagoort: 34, 35. Hal: 229. Halder, van: 234. Hamburg, van: 189. Hamburger: 93. Hameel, du: 98. Hamont, van: 52. Hanegraef(s): 37, 49. Hanenberg, Hanenberch (van): 45, 140. Hankarts: 111. Happaert, van: 246. Haren, van: 234. Hartog: 90-92. Haselbergh, van: 36, 245. Haspels: 221. Havermans: 194. Hazervoet: 84. Hedel, van: 101. Hediart: 96, 102. Heerkens: 130. Heesch, van: 201. Heesch(ch), van: 196, 197, 201, 216, 232. Heeswijk (Heezwyck), van: 154, 238. Heijden (Heyden), van der: 45, 54. Heijen, van der: 80. Heijkants: 13. Heijligers: 199. Heym: 244. Heijman(n): 89, 93. Heijmans (Heymans): 112-115, 228. Heymens: 112. Heijmonis: 233. Heijndricks: 11. Heyns: 6, 96, 140. Heijnsbergen, van: 47. Heijst (Heyst), van: 31, 73, 185, 200, 239, 244, 245. Helt, de: 101, 147. Helvoirt, van: 127, 248. Hemelars: 237. Heemert, van: 157. Hendricks (Hendrix, Hendricx), Hendricx: 40, 150, 153, 154, 245, 247. Henxtermans: 4. Henrici: 231-233, 235-237, 239, 241, 243, 247. Hendricks (Henricx, Henricxs), Henricssen: 40, 140, 155, 174, 194, 200, 240. Hensberch, (van): 177. Hensen: 116, 205. Herberti: 236. Herberts: 149. Heere, van: 224. Heeren: 7. Herkens,

van: 200. Herlaer, van: 234. Hermann: 234, 236, 237, 245. Hermans: 83, 86, 244. Hermens: 40, 150, 153-155. Herpain: 151. Herselars: 237. Hers(s)el, van: 98, 142, 144, 145. Herst, van: 232. Hert(en), van: 200. Hertsen (van): 200. Heselers: 237. Hesselmans: 116, 214, 215. Hest, van: 121, 234. Heukesloot, van: 173. Heusden, van: 211. Heuvel, van den: 9, 46, 99, 146, 150, 240-242, 244. Heuvelmans: 58. He(e)ze, van: 242, 246. Hicxspoirs: 146. Hilvarenbeeck, van: 84. Hochheimer: 88-90, 92, 94. Hodonck, van: 81. Hoeffkens: 241. Hoey, van: 196. Hoek, van: 154. Hoex: 9. Hoenderpeert: 11. Hoendervangers: 228. Hoens: 176. Hoeve, van den: 241. Hoevel, van den: 114. Hoevenaers: 186. Holland: 124. Hogewerf: 120. Honzelaers: 246. Hont, de: 161. Hoof(f), van: 171, 185, 187. Hooft: 167. Hoogstraten, van: 150, 153. Hooydonk, van: 56. Hoorn (van den): 60, 64. Hopstaken: 222. Horenbeeck, van: 236. Horevoirts: 190. Horne, van: 160. Horsten: 14, 130. Horst, van (der): 54, 92, 191, 233. Hose, de: 168. Hosemans: 188. Hosen: 168. Houbraken (Haubraecken) (van): 101, 147. Houet: 60. Hout, Houte, Houthen, Houwte, van (den): 51, 60, 65, 102, 167, 168, 217. Houtepen: 20. Houwelingen, van: 6. Hove, van den: 162. Hovel, van den: 79, 236. Huberti: 232, 239, 242, 247. Hubrechts: 11. Hugte, van: 126. Huijben: 201. Huybens: 34. Huijberts: 217. Huijbrechts (Huybrechts, Huijbregts): 16, 59, 247. Huyquesloet, van: 173, 174. Huys, int: 186-189. Huijsberge, van: 230. Huysmans (Huijsmans): 168, 195. Hulsel, van: 245. Hulselius: 194. Hulsels: 194. Hulsens: 194. Hutten: 121, 124. Huwe: 186.

Ideleth: 147. Ierland, van: 133. Iersel, van: 120, 122, 130, 217. Ijgenbuisen: 32. Ypelaer, van: 106. Ingelssen: 12. Iperen, van: 147.

Jacobi: 230, 231, 234, 235, 239, 241, 242. Jacobs (Jacops), Jacobsen (Jacopssen): 35, 39, 51, 82, 89, 93, 149, 152, 161, 201, 211, 220, 225, 229, 239, 244, 245. Jans, Jans(s)en, Janssens: 4, 11, 15, 20, 36, 39, 48, 52, 66, 83, 94, 99, 101, 112, 150-153, 156, 162, 164, 175, 176, 186, 187, 205, 212, 217, 223, 226, 236, 237, 240, 241, 244-246. Jentjens: 15. Joab: 92. Joachimi: 232. Jo(h)annis: 80, 230-232, 234-246. Jonckers: 141. Jong(e), de: 11, 30, 31, 70, 71, 117, 194. Joosten: 35, 36, 149, 157, 177, 247. Joppen: 25. Jops: 24. Jordani: 231. Jordens: 204. Judoci: 232. Jutten: 245.

Cahen: 92. Calis: 152. Cameraet: 83. Camp, van de: 37. Campen (van): 106, 226. Campenhout, van: 23, 227. Campers: 53. Canne: 75. Kantelberg: 95. Canters: 82, 125. Cantiers: 80. Capoen: 222. Carlier: 231. Cas: 24-26. Kasteel: 51. Castele (van de): 51, 120. Casteleyns: 61, 191. Casteren, van: 121. Cathoven, van: 237. Catserloe, van: 107. Kauffmann: 93. Keys(s)er(s): 184, 237, 243. Kyser, die: 79. Keller: 231. Kemp: 100, 146, 235. Kempen: 195, 198. Kempes: 199. Kenens: 79. Kenessen: 80. Kennes, der: 101. Kennis (der): 131, 147. Kerckhoff, van (den): 161, 168. Kerckhoven: 84. Kerffs: 84. Kerkhofs: 70. Kerkhoven: 84. Kerstens: 223. Kerstens: 28. Keunen: 195. Cbrijsman: 239. Christiani: 233, 238, 239, 243, 246. Kievits: 46. Kynderen, de: 80. Kip: 162. Claes(s), Claessen (Klaassen): 40, 56, 112, 119, 150-152, 156, 164. Cleef, van: 99. Clijn (Klijn): 61, 73. Kleijne, Cleijnen: 153, 200. Cleijsen, Clyssen: 122. Clercq: 222. Klerkx (Clercx): 91, 131. Cleve, van: 146. Cliss: 152. Klop: 69. Kluit: 53. Cluetingh: 98. Knaaps: 1. Cobbe: 244. Coelberts: 146. Coelborner: 98, 140-142, 144, 145. Coevoet(s): 24-26. Koetersels: 116. Kogels: 60. Cohen: 89, 90, 93. Coijen: 186, 190. Coeyen, van der: 163. Kok, de: 133. Kokke: 17, 95. Cocx: 223, 234, 235. Co(o)len: 101, 128, 147, 188, 210, 247. Coleners: 172. Colonia, de: 227. Comen: 75. Commissaris: 23-32. Koning: 91. Koninck: 31. Coninck, de: 159, 179. Coninck: 226. Cools: 30. Coomans: 57, 162. Coopman, de: 156. Koopmans: 205. Coppens: 71. Cops: 107. Cornelli: 80, 231, 233, 235, 236, 239, 241, 242, 244, 246. Cornelis(s), Cornelissen: 11, 12, 150, 151, 187, 190, 221, 227, 233, 238, 243, 245. Coronel: 73. Corput, de: 19. Corren: 155. Corsten: 40. Kort (Cort), de: 54, 58, 68, 117, 156, 207, 208, 215. Korven, van: 208. Costers: 164. Coursel, van: 161. Couwenberg (Kouwenberg), Cauwenbergh, Cauwenberchs: 57, 119, 187, 244. Cranenburch: 85. Crieckaert: 83. Kriecken, van: 57. Crijnse: 222. Crillaerts: 186, 189, 190. Krips: 162. Critsels: 174. Crom, de: 201. Crombeen: 83. Cromme, de: 241. Croonenborch, van: 234. Cruijce, van den: 179. Kuipers: 208. Kuyck, van: 55. Kuipers: 134. Kuysten: 101. Kuyten: 194. Culemborch, van: 101. Custer, de: 153. Custers: 214. Quakkelaar: 228, 229. Quaps: 190. Quay, de: 87.

Laeck, van der: 245. Laen, van der: 236. Laar (Laer), van de(r): 17, 102, 237. Laarhoven (Laerhoven), van: 70-72, 74, 197, 209, 214, 247. Laarschot (Laerschot), van de: 45, 239. Laat, de: 208. Laets: 84. Lamberti: 232, 233, 242. Lamberts, Lambertssen: 196, 245, 246. Lambrechts: 35. Lamers: 150. Lampe: 91. Lampelaer, de: 80. Lamssen: 11. Lanen: 235. Lange, de: 83, 86. Langen, van: 121. Langereijt, van de: 239.

Lancken: 81. Lantmeters: 64. Laurentii: 80, 231, 243. Lavaerts: 198. Lee, van der: 23. Leemput, van de: 37, 160. Leender(t)s: 36, 37. Leene, van der: 233. Leenhouders: 132. Leer, van: 55. Leeuw, de: 157, 231, 237. Leffmann: 90. Leyden, van (der): 98, 146. Leysten: 125. Leijnen: 244. Leijten: 187. Lemmens: 79, 86. Lemnius: 244. Lendeldorf: 92. Leonardi: 241, 243. Leseren, van: 232. Levendael, van: 241. Levie: 89. Libergier: 144. Liebergen, van: 236. Liefman: 90, 94. Lier, van: 4, 5, 155. Lieshout, van: 41, 45. Lil, van: 118. Lindenberg: 88. Linden, van den (der): 234, 244. Linders: 151. Lingenaars: 222. Linsen: 84, 87. Lintermans: 240. Lippen: 81. Lisdonk, van de(r): 16, 18. Lissem, van: 184. Lodewyck: 247. Lodolphi: 247. Loeff: 232. Loeff van der Sloot: 238. Loefs: 84. Loelen: 12. Loemel, van: 235. Loe, van: 167. Loe, van den: 110. Lo(e)yen: 175, 240. Lomans: 246. Lombaerts van Aldenhuyzen: 171. Lombaerts van Enckevoirt: 4, 233. Lommel, van: 235. Loo, van de(r): 14, 57, 59. Looijmans: 17. Looy, van (de): 57, 59. Loon, van: 13, 54, 84, 101, 118, 146, 147, 198, 243. Lorren: 155. Louis: 54. Loven, van: 107. Luijelaer, van: 234. Luijten: 20. Luytens: 34. Lucae: 233, 239. Lucas: 35. Lutz: 124.

Maagdtenberg, van den: 25. Maas (Maes): 31, 58, 84, 151. Macropedius: 193. Maffens: 191. Malsen, van: 244. Man, de: 133. Mandmaker, de: 185. Mannaerts: 134. Marcellis: 84, 171. Marijnen: 126. Markies: 136. Markis: 30. Markus: 90. Martelmans: 228. Martens: 127, 150, 154, 198. Martini: 80, 231, 242, 243. Matheus: 56. Mathijssen: 220, 221. Mattembergh, van: 127. Matthiae: 232, 234, 235, 244. Mattijss, Matthyssen (Matthijssen): 112, 174, 247. Mauwaerts: 80. Mauwerts: 162. Meerwijck, van: 154. Meeus, Meussen: 14, 106, 107, 198, 221. Meeuwen, van: 54. Meeuws, Meeusen: 61, 149. Megens: 151. Meyden, van der: 54. Meynaer(t)s: 242, 248. Meijnders: 119. Meys, van (der): 53, 162. Meyssens: 52. Meijvis: 219. Meir, van der: 157. Melis(s): 120, 239, 246. Melsen: 30. Melten: 46. Menheere: 131. Mensel, van: 45. Mensen: 27. Merefoirt, van: 234. Meeren: 79. Merenberch, van den: 183. Mercx: 238. Merode, van: 64, 160, 169, 237. Merode de Houffakuze, van: 127. Mert(t)ens: 81, 110, 225, 247. Merwede, van: 232. Mesmaecker, de: 194. Messias: 93. Metsere, de: 233. Meulders: 123. Meulen, van der: 239, 241. Meurs, van: 219. Michaelis: 81, 231, 232, 236. Michielen: 241. Michiels(s)en: 208, 242. Middegaels: 246. Miertmans: 105. Myss: 235. Mijskens: 104. Mil, van: 42, 157. Millinck van Gerwen: 238. Mispel(en), van: 127, 128. Mispelblom, van de: 127. Moy, de: 243. Moine, de: 177. Mol: 53. Mol, van: 54, 195. Molder, die: 164. Molitoris: 164. Molle, van: 168. Mols: 131. Mommers: 133. Monarts: 81. Monix: 75. Monni, de: 177. Mont de Brialmont, de: 179. Mont, du: 84. Moonen: 171, 197, 198, 204, 211, 215, 216, 246. Moons (Moins): 160, 161, 172, 246. Moorssen: 243. Morel: 195. Moretus: 180. Moses: 91. Mosselaer, van de: 53. Mulder: 235. Munck, de: 60. Mutsa(e)rts: 120, 183, 185, 187, 199.

Naaijken (Naeykens): 19, 20, 34, 206, 214, 231. Nagelmaeckers: 147. Neef, de: 225. Neyts: 161. Nerven, van: 161, 174, 176. Neuf, de: 180. Neven: 198. Nie(o)laessen: 242, 244, 245. Nie(h)olai: 80, 231, 232, 234, 236-239, 241, 242, 245. Niekens: 44, 45. Niekerken, van: 125. Nierop, van: 178. Nieuwenhuizen (Nieuwenhuysen, Nyeuwenhuysen), van den: 58, 71, 165, 166, 205, 206, 235, 244. Nijnsel, van: 75. Nys: 167. Nijssen: 226. Nispen, van: 81. Nobels: 81. Noort (Noirt), van (den): 99. Noot, de: 188. Noots: 169. Nouwens: 210. Nuijssenborch, Nuyssenburgh, van: 232. Nunen, van: 51-61, 237, 238. Nuwenhuysen, van den: 107, 109, 111, 164, 164.

Obbens: 121. Odeveer: 158. Oeffel, van: 238. Oerdt, van den: 79. Oerle, van: 98, 142, 144, 145, 246. Oetelaar, (van den): 60, 245. Oirschot, van: 194. Oirt, van: 99. Oyzele, van: 111. Oyzeels: 107, 111. Olivier: 145. Ommel, van: 233. Ooninx: 28. Ooms: 157, 231. Oorschot, van: 25. Oort, van (den): 99, 142, 146. Oosterhout, van: 126. Oosterwyck, van: 39. Oprinsen: 95, 117. Opstal, van: 60, 218. Os(s), Os(s)ch, van: 6, 20, 72, 73, 147, 152, 199, 240, 246. Ostaden, van: 131. Ostayen: 226. Otgens: 30. Otten: 80, 95, 137, 153, 154, 171, 174, 241, 245. Otterlo, van: 95. Overbeeck, van: 205. Oversteeg: 72.

Pallas van der Sterren: 230. Panis: 124, 241, 242. Pasmans: 203, 204. Pas, van de: 84, 123. Pauli: 33, 34, 234, 239, 241. Paulissen: 209. Paulus: 153. Pauwels, Pauwelsen: 30, 47, 241. Peelt, van: 99. Pey: 56. Peijmans: 118. Peijnenborg (Peijnenburg): 9, 70. Pellen: 58. Pelsers: 148, 171. Pennin(c)x: 36, 45, 49, 50. Perquin: 123. Persoons: 7. Pe(e)ters. Peterssen: 14, 17, 36, 40, 44, 45, 149, 153, 187, 190, 206, 239, 245-247. Petri: 231, 233, 234, 236, 238, 239, 241, 243, 247. Pieck: 159. Pieckevet: 159. Piers: 222. Pieters(s): 114, 160, 220. Piggen: 188. Pijnappel: 237. Pijnenburg: 59, 85, 86. Pikorie: 207. Pinxten: 237. Plagh: 154. Plancken, van der: 196. Plante: 1. Plas, van den: 244. Pleijtens: 228. Poel, van de: 229. Pol, van de: 14, 17, 43, 70, 72, 83, 132, 217. Poolsen: 199. Poorters: 84. Poppel, van: 200, 201, 231. Poppen: 157. Porte, de

la: 178. Porters: 84. Potteij: 242. Potters: 54. Preyt: 7. Presser: 91. Priel: 84. Priems: 84, 120. Prince, le: 143, 145. Prinsen (Princen): 123, 203, 216. Proeningh van Deventer: 238. Pruijmboom: 228, 229. Puijenbroek, van: 13-22, 65-74, 129-137, 209-219. Pulles: 49. Pulskens: 53, 208. Put(h), van de: 66, 133, 199. Putten, van (der): 4, 5, 155.

Raeijmaeckers (Raymakers): 224, 235, 239. Raak, van: 65, 68. Raess: 7. Rademaekers: 50. Raiek: 51. Ravensteyn, van: 230. Regt, de: 28. Reyden, van: 232. Reynen: 183. Reijdensi: 245. Reijgerbosch, van: 244. Reinders (Reijnders): 16, 150. Reijnen: 185, 218. Reijneri: 235. Reyniers: 165, 229. Reijns: 200. Reijst, van der: 31. Remigii: 235. Remmers: 133. Rens: 210. Resemans: 226. Reusel, van: 195, 207. Reuth, van: 64. Revel: 177. Riel, van: 120, 132, 186. Rijen, van: 23, 232. Rijckaerts: 247. Rij(c)ken: 57, 235. Ryckers (Rijkers): 53, 128. Rynshoven, van: 240. Rijsbergen, van: 185. Rijsewijk, van: 74. Rijzingen, van: 210. Rydt, van de: 38. Rijtte, van: 155. Ritzheimer: 91. Robberti: 247. Robert: 84. Rode, van den: 105-109, 111. Rhoo, van: 127. Rodolphi: 235. Roeffen: 42, 243. Roeffs: 165. Roele: 200. Roessel, van: 52, 119, 125, 211. Roest: 68. Rohe, de: 127. Roolants: 247. Rolifs: 127. Romme: 26. Rongen: 4. Rood: 94. Ro(o)ij (Roy), de: 23, 72, 121, 127, 200, 225, 244. Ro(o)ij (Roy, Rooy), van: 37, 46, 48, 52, 58, 73, 104, 118, 122. Roon: 12. Roosmalen, van: 157. Ros(ch): 31, 60. Ro(o)sen: 235. Roosendaal, van: 125. Rosenfeld: 93. Rossem, van: 156. Rossum, van: 142. Rover: 75. Roovers: 14. Ruetens: 79. R(h)utgeri: 236, 246. Rutgers: 171. Rhutte: 246.

Saire, de: 239. Sambee(c)k, (van): 212, 238. Sande, van: 231. Sanden, van de(n): 19, 22, 24, 30, 154, 209, 247. Zanden, van de(r): 28, 43, 206. Sangen, van: 86. Santegoets: 216. Santvoort (Zantvoort), van: 40, 55, 72, 233. Sapma: 245. Saren: 162. Scadux: 154. Schaapsmeeders: 85, 86, 184. Schalc(k)x: 174, 241. Schans, van der: 34, 34. Scheidelaar: 211. Scheyl, van: 166. Schellekens: 70, 107, 172, 203, 208, 244, 246. Scheilens: 243. Schenck: 244. Schenckelius: 159. Schenckels: 64, 159-162. Scheepers: 85. Scerpenberch, van: 164. Schyndel, van: 37. Sc(h)ilder: 103, 104. Schilders: 86, 103-115, 163-182, 193-208, 234, 242. Schippers: 225. Schoen: 228. Schoofs: 204. Schoonhoven: 47. Schoot, van der: 124, 127. Schout: 10, 11. Schouten: 130. Schoutens: 10-12. Schouw: 221. Schram: 14. Schrauwen (Scrouwen): 61, 85, 225. Schuijl: 245. Sc(h)uyl(en), (van): 110, 165, 166. Schuler: 1. Schuermans: 233. Sebastiani: 234. Zebrechts (Sebrechts): 170, 234. Zeeland, van: 38. Zeegers (Segers): 85, 186, 190. Seelen, van der: 53. Servatii: 237. Seumers: 116. Severini: 240. Sgraets: 7. Sgreven: 194. Sgroots: 7. Zibben: 81. Zibs: 81. Sijmons: 134, 151-153, 186. Silver, van de: 190. Simonis: 235. Simons: 124. Sjongers: 49, 50. Slaets: 82. Slegers: 246. Slickers: 83. Slott: 155. Sluijter: 226. Smalen: 154. Smeets: 107, 174. Smekens: 58. Smetsers: 56, 207. Smeulders: 120, 121, 217. Smitt(h), de: 155, 194. Smits, Smid(t)s: 12, 37, 55, 74, 85, 114, 177, 236, 241. Smolders: 183, 247. Smollers: 110. Smorenherg: 123. Smout: 25, 30, 31, 225. Smulders: 15, 53, 69, 116-126, 132, 183-190. Snabbe: 80. Snellaert: 54. Snellen: 165. Snellen: 163, 176. Snels: 70. Soenckels: 64. Soffaerts: 120, 237. Soffers: 237. Solij: 152. Soomerdyk: 86. So(o)mers: 49, 78, 243. Son, van: 32, 39, 184, 202. Sonnius: 177. Sonsbeeck, van: 233. Sourtha: 228. Sousbeeck, de: 233. Spaendon(c)k, van: 56, 120, 184, 186, 190. Spaene: 225. Spanis: 56. Spapen: 51. Spapens: 18, 70, 216, 217. Spierincx: 44, 46, 245. Spij(c)kers: 70, 99, 146, 183, 187, 243. Spincen: 231. Sprangh, van: 184. Sprangers: 156. Spreuwel, van: 245. Staa(c)k, van de: 58, 74, 107, 135, 136. Staekens: 174, 175. Stappaert: 192. Steen, van den: 111. Steenhouders: 98. Steenvoert, van der: 112. Steenwech, van de: 75. Stegen, van der: 4, 233. Stelaerts: 186. Stephani: 241. Stermans: 236. Stevens: 119, 189, 222. Stibbe: 94. Stijnen: 131. Stockelmans: 166, 234, 245, 247. Stokkermans: 123. Stoops: 73, 85, 221. Storms: 65. Straetmans: 4. Straelen, van: 19. Stratum, van: 46, 50. Streijkers: 227. Strick: 7, 239. Strickgoor, van de: 168. Strickx: 230. Strijbos(ch): 161, 217. Struijk: 120. Suijers: 157. Suyckerbuyck: 223. Suyskens (Suijskens): 37, 39, 48, 49. Zuydland, van: 11. Zunderd, van: 27. Zunsheim: 93. Swaegemaekcers: 191. Zweens (Sweens): 107, 234, 243.

Tagger: 228. Ta(c)k: 24, 26, 27. Tamson: 202. Tapper, die: 80. Teeboom: 94. Teeuwen: 175. Theoderici: 81. Theodori: 230, 232, 240, 242-244, 247. Teulincx: 189. Teunessen: 41. Teunissen (Theunisse): 10, 45. Teuwis: 44. Tielen: 81. Thielmans, Tiek(le)mans: 169, 171, 196, 236, 247. Tielt, van: 233. Tienen, van: 188. Tynagel: 6, 7. Tijssen: 156. Tilborgh, van: 202, 207. Timmer: 151. Timmerman: 226. Timmermans: 25, 55, 74, 207, 210, 226. Toelincx: 7. Toemen: 53. Thomaes: 234. Tonis, Thonisse: 154-156. Tra: 218. Treibetz: 94. Trier, van: 201, 203. Trijp, van: 31. Trocyon: 170. Trompenaars: 70. Tronchet: 248. Truijens de Smet: 66. Trull: 156. Tsmoeleners: 79. Thuyl, van: 45, 161. Tuldén, van: 127, 161, 183. Tulder, van: 239. Tuskens: 56.

Uden, van: 35-50, 159. Unem, van: 227. Utrecht, van: 96.

Vaermaet, Vaeremaet: 220-229. Valdez: 172. Valkenburg: 228. Valckenhoff: 147. Vandenbroucke: 93. Vaaten: 227. Veerdonck, van der: 50. Vechel (Veggel), van: 14, 156, 234. Veecken, van der: 29. Vekene, van den: 79. Velde, van de(n): 54, 232, 240. Velier: 231. Velp, van: 99. Veltackers: 165. Ven, van de: 55, 208, 216, 218. Venrooy, van: 38. Veraa: 194. Verbaandert: 73. Verbandt: 227. Verbeek: 41, 58. Verbunt: 191. Verdiesen: 29. Verdonck: 80. Verdussen: 35, 112. Verengaotus: 108. Vrepaëus: 193. Verflaes: 205. Verhagen: 42, 49, 208. Verhaeren: 41. Verheyen: 53. Verhiel: 189. Verhoeven: 14, 41, 58, 207, 241. Verhoof: 73. Verhoubraecke: 164. Verkleij: 123. Vermaat: 220-229. Vermee: 186, 190. Vermeer: 70, 132. Vermeulen: 41, 50, 85, 86, 219. Vcron: 214, 215. Verrypt: 193. Verschuren: 34, 35, 121, 127, 187. Verschuyt: 165. Verscuelen: 166. Versteede(n): 132, 219. Vervloet: 127. Verwetering: 42. Veth, de: 127, 194, 239. Vigne, de la: 162. Vingerhoets: 208. Vissenberg: 24. Visser (de): 12, 30. Vladeracken, van: 75. Vlamincx: 187. Vlessentop: 104, 105. Vlieghe, de: 179. Vlieden, van: 238. Vliet(h), van (der): 51, 196, 198. Vlijmen (Vlymen), van: 7, 37, 191. Vlimmeren, van: 228. Vloots: 234. Voet: 151, 152. Voets: 156. Volders: 199. Vo(o)rmaat: 226. Voort, van de(r): 52, 170-172, 206, 217. Vorstenbosch: 202. Vorsters: 155. Vos: 134, 219. Voss, de (die): 173, 237. Vossen: 115. Vossens: 120. Vossius: 184, 237. Vrancken: 199. Vredenborch: 247. Vriens: 135, 216. Vries, de: 91-93, 232. Vrijhoeven: 60. Vromans: 18, 20, 53, 66, 68, 69, 209, 246. Vucht (Vugt, Vught), van: 127, 193, 218, 219. Vuchts: 64, 161.

Wael, de: 150, 150. Waelrans: 176. Waalre, van: 75. Waghemeke: 111. Wachtendonk, van: 150. Walbeek: 228. Walderen, van: 127. Walraven: 189. Walravens: 128. Walteri: 234, 242, 247. Wal, van de: 56. Wants: 240. Wapper: 196, 197. Wassenbergh, van den: 40. Weelde, van: 175. Weer, de: 242. Weert, de: 24, 29. Weerth, van de(r): 135, 146. Weegen, van der: 135. Weygerganx: 46, 47. Welle: 12. Wellens: 71, 110. Welte: 210. Welters: 41. Weltkens: 61. Wel, van: 230. Werden, van: 241. Wertheim: 88-95. Wervers: 85, 87. Westen, van der: 116. Westerlaken: 124. Wetten, van: 40, 152, 155. Wevers: 10. Wibrandi: 237. Wijler: 235. Wynants (Wijnants): 160, 167, 240, 242. Wynants van Resant: 161. Wijnen: 224. Wijnsfort, van der: 146. Wyls: 231. Wijse, de: 101, 146. Wytfliet, Wijtfliet, (van): 237, 238, 244. Wijtkens: 175. Wytmen: 80. Wilbers: 154. Wilber(t)s: 150. Wilborts: 210, 214, 245, 247. Wilhelini: 81, 230, 231, 233, 237, 239, 241-244. Willems (Wilms), Willemssen: 47, 48, 83, 108, 149, 153, 154, 156, 164, 183, 184, 187, 194, 246. Willibaldi: 108. Willibrord: 108. Wilooms: 231. Wint, die: 107. Witch, de: 13, 85, 176, 194, 201, 205, 210. Witfelt: 233. Withof: 59. Witlox: 56. Wits: 236. Wits, de: 185. Wittenhorst, van: 237. Witters: 217, 218. Wlessentop: 106. Woensel, van: 188. Woestenbergh: 56. Woyten: 164. Wolf, de (die): 7, 225. Wolsack: 200. Wonders: 5. Wouters, Wouterse(n): 107, 165, 183, 190, 195, 203, 227, 233, 242, 245. Wautvucht, van: 240. Wouw, van de: 83, 133, 219. Wouwer, van de: 194. Wuostenborch: 246.

Inhoudsopgave

Jaargang 46 (1997)

ARTIKELLEN

<i>L.F.W. Adriaenssen</i> , Borgstellingen in de Maaslanddorpen, 1714–1721. De armen van Uden gestigmatiseerd	148
<i>L.F.W. Adriaenssen</i> , Dispensaties voor huwelijksafkondigingen, 1626–1634	230
<i>L.F.W. Adriaenssen</i> , De Diessense tak van de familie Schilders. Boeren, beneficianten en bankiers	103, 163, 193
<i>L.F.W. Adriaenssen</i> , Huwelijksconsent	1
<i>L.F.W. Adriaenssen</i> , Van Uden te Dinther	35
<i>L.F.W. Adriaenssen</i> , Verboden verwantschappen. Anti-seksuele huwelijksbeletselen in de Noordbrabantse praktijk	76
<i>C.E.M. Boink-van Nunen</i> , Van Nunen	51
<i>A.M. Bosters</i> , Schoutens. De oudste generaties (1520–1605)	10
<i>A.M. Bosters</i> , Vermaat-Varremaet uit Hoeven en Oud-Gastel	220
<i>G.C.M. van Dijck</i> , Hediart en Derkennes. Architecten van de Sint-Janskathedraal te 's-Hertogenbosch, ca. 1516–1607	96
<i>G.C.M. van Dijck</i> , Jenneke Schenkels alias Danckaerts	159
<i>G.C.M. van Dijck</i> , De zilversmid Hans van Amsterdam	6
<i>J. van Gils</i> , Nijver en notabel Goirle. Van Puijenbroek	13, 65, 129, 209
<i>A.H. Hoeven</i> , Het vrijkwartier in de Brabantse heraldiek	75
<i>J.F.M. Kennis</i> , Meester Jan Darkennes (1485–1572). Bouwmeester van de Sint-Janskathedraal	138
<i>P.G.A.M. Peeters-Veraart en E.G. Boeren</i> , Het Rucphense geslacht Commissaris	23
<i>G.J.A. Schampers</i> , De joodse familie Wertheim	88
† <i>J.A.M. Smulders</i> , Een geslacht Smulders (Smeulders)	117, 183
<i>J.B. Vermetten</i> , De vrouw van Johannes Pauli	33

SPROKKELINGEN

Feministische mannenbroeders	9
Dierenmishandeling	34
Kind redt moeder van vader en sterft	61
Kolfbalhoooligans in Erp (1412)	137
Zeg kwezelke wilde gij dansen	147
Gokverslaafde, 1432–1439	158
Verlating van kinderen	162
Voor f 3 op het slappe koord	229

MEDEDELINGEN

Prijsvraag NGV, afd. Limburg	127
------------------------------------	-----

UIT DE COMME

Indices en transcripties op de Helmondse schepenprotocollen	62
Octrooien en remissies uit de rekenkamer	191
Poorters van Den Bosch, 1404–1488	248

UIT DE BOEKENKIST

G.J.M. Blom, <i>Westbrabanders onder elkaar</i> , II	192
J.G.M. Sanders, <i>Noord-Brabant tijdens de Republiek der Verenigde Nederlanden</i>	62

VRAGENRUBRIEK

Beens, van Berkel, van Gils, van de Brul, Mallens, van Vlijmen, Verbunt, Swagemakers, van Horst, van Dal	191
(van der) Biestraten, Byestraten	248
de Bont	127, 248
Bullens	127
Martens	127
van Mispel(en)	127
van Reuth	64
Ryckers	128
de Rohe, van Rhoo, de Roij	127
Scenckels, Soenckels, Danckaerts	64
Tronchet	248
van Tulden	127
Verschuren	127
Vervloet	127
van Vught	127

De Brabantse Leeuw

Het genealogische en heraldische tijdschrift De Brabantse Leeuw wordt al sinds 1952 uitgegeven. In het tijdschrift treft u zowel stamboomafstammingen aan als complete genealogieën, reconstituties of besprekingen van voor een familie belangrijke voorvallen, lijsten van bepaalde beroeps- en bevolkingsgroepen enzovoorts. Behalve genealogische en prosopografische bijdragen bevat het blad ook artikelen op het vlak van de heraldiek, de banistiek, de zegelkunde en incidenteel ook de heemkunde. De Brabantse Leeuw verschijnt jaarlijks in vier afleveringen van elk 64 pagina's. Elke jaargang wordt voorzien van een alfabetisch naamregister.

Registers

Tot de service van De Brabantse Leeuw behoort ook het soft-warepakket CumIndexBL, een verzameling van alle registers van het tijdschrift. Met deze cumulatieve index kan een genealoog zich pijlsnel toegang verschaffen tot de inhoud van alle jaargangen. Elk jaar verschijnt er een aanvulling op diskette. Ook de registers van het Genealogisch tijdschrift voor Oost-Brabant zijn in de CumIndexBL opgenomen.

Helpende hand

De Brabantse Leeuw wordt gekenmerkt door artikelen die meer bevatten dan alleen data en beroepen. De hoge kwaliteit van de artikelen resulteert in een grote informatieve waarde. Ook uw genealogie of stamreeks kan een plaats krijgen in De Brabantse Leeuw, zodat deze voor andere onderzoekers en belangstellenden toegankelijk wordt gemaakt. Mogelijk heeft u voldoende materiaal verzameld en geordend, maar schrikt u terug voor het schrijven van een artikel. In dat geval wil de redactie van De Brabantse Leeuw u graag de helpende hand bieden met advies en begeleiding. Schroomt u daarom niet om contact op te nemen met de redactie, als u meent dat u waardevol materiaal bezit dat een publikatie verdient.

Familieboeken

Naast publikatie in het tijdschrift kan De Brabantse Leeuw uw genealogie ook in boekvorm uitgeven, als deel van de reeks Brabantse Stambomen. Ook hierbij wil de redactie u graag met begeleiding en advies ter zijde staan. In de serie Brabantse Stambomen zijn tot dusver drie familiegeschiedenissen verschenen. Verschillende andere familieboeken zijn in voorbereiding.

Stichting BRG

Het tijdschrift De Brabantse Leeuw wordt sinds 1995 uitgegeven door de stichting Brabantse Regionale Geschiedbeoefening. De stichting BRG geeft historische publikaties uit en verschillende tijdschriften. Verder organiseert de BRG jaarlijks tal van cursussen en lezingen over de Brabantse geschiedenis. Voor genealogen zijn drie cursussen interessant: het Bosch' protocol, genealogie voor gevorderden en genealogie voor beginners. Stamboomonderzoek is vaak een eerste kennismaking met de historie van Brabant. Sommige genealogen ontwikkelen zich tot lokale of regionale geschiedvorsers, tot heemkundigen of archeologen. Ook voor hen biedt de stichting BRG lezingen, cursussen en anderssoortige ondersteuning.

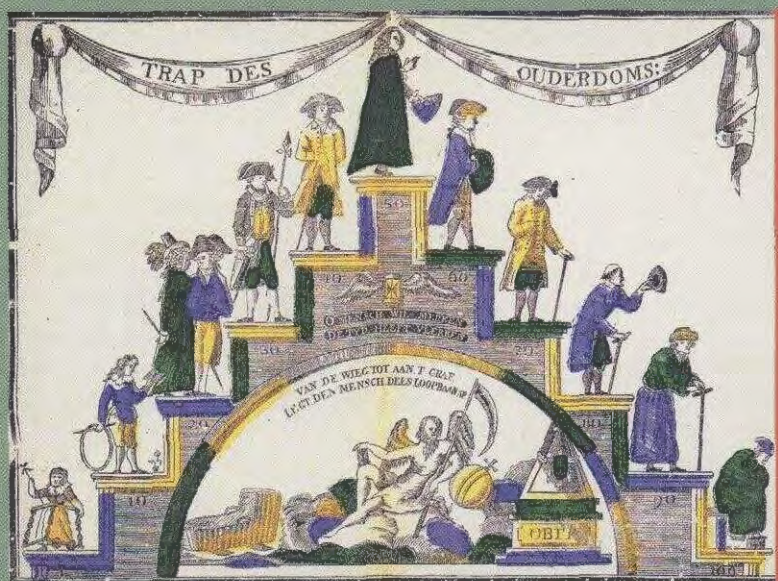
STICHTING BRABANTSE REGIONALE GESCHIEDBEOEFENING

Postbus 1104, 5200 BD 's-Hertogenbosch

Telefoon: (073) 6146193 / Fax: (073) 6123546

INHOUD

De Diessense tak van de familie Schilders	<i>L.F.W. Adriaenssen</i>	193
Nijver en notabel Goirle	<i>J. van Gils</i>	209
Vermaat-Varremaet uit Hoeven en Oud-Gastel	<i>A.M. Bosters</i>	220
Dispensaties voor huwelijksafkondingen, 1629-1634	<i>L.F.W. Adriaenssen</i>	230
Sprokkeling		229
Vragenrubriek		248
Uit de commie		248

Naamregister	249
Inhoudsopgave	255